

孔子学院总部/国家汉办
Confucius Institute Headquarters(Hanban)

荣获“优秀国际汉语教材奖”
Ushbu darslik "Xalqaro xitoy tilidagi darslik mukofoti"
ni qo'lga kiritgan

刘珣◎主编

1

乌兹别克文注释

O'zbek tilida

Yangi amaliy
xitoy
tili darsligi

3-nashr

Darslik

课本

新实用汉语课本

(第3版)

北京语言大学出版社
BEIJING LANGUAGE AND CULTURE
UNIVERSITY PRESS

孔子学院总部/国家汉办
Confucius Institute Headquarters(Hanban)

荣获“优秀国际汉语教材奖”
Ushbu darslik “Xalqaro xitoy tilidagi darslik mukofoti” ni qo'lga kiritgan

刘珣◎主编

1

乌兹别克文注释
O'zbek tilida

Yangi amaliy xitoy tili darsligi

3-nashr

Darslik
课本

编者：施家炜 刘珣 郑家平 裘珊珊
乌兹别克文翻译：Saodat Nasirova Sabohat Hashimova
Feruzaxasanova
乌兹别克文审订：Uchkun Sayfitdinov

新
实
用
汉
语
课
本

(第3版)

北京语言大学出版社
BEIJING LANGUAGE AND CULTURE
UNIVERSITY PRESS

第3版前言

《新实用汉语课本》是新世纪之初，主要为海外成人汉语学习者编写的一套零起点的综合教材，是《实用汉语课本》系列的第二代产品。本版为修订后的第3版，主要供海外大学、孔子学院及高中用作汉语课教材，也可自学使用。

一部世界广泛使用的汉语教材

《新实用汉语课本》自2002年作为中国国家汉办重点规划教材陆续问世以来，得到世界各地汉语学习者和汉语教师们的欢迎与关爱。最初推出了英文、俄文、泰文、西班牙文4个文种注释本。2009年在孔子学院总部/国家汉办的大力支持下，又陆续推出了英文、法文、德文、俄文、西班牙文、阿拉伯文、日文、韩文、泰文9个文种注释本的入门级分册；同时我们对原版（英文注释本）进行了局部修订，出版了第一册到第四册的第2版。现在，从南北美洲、东西欧洲到大洋洲，从亚洲到非洲，都有第1版和第2版的大量的使用者，一些国家还购买了该教材的版权。这些都表明《新实用汉语课本》正如它的上一代产品（上世纪八九十年代的《实用汉语课本》）一样，已成为世界上使用最广泛、最具有影响力的基础汉语教材之一。2010年，《新实用汉语课本》荣获“优秀国际汉语教材奖”。

教学目标

《新实用汉语课本》的教学目标是通过汉语语言结构、语言功能与相关文化知识的学习和听说读写技能训练，逐步培养学习者综合运用汉语的能力。首先是培养学习者跨文化交际能力，并提高多元文化意识；同时在这一过程中让学习者掌握一些汉语的学习策略，增强学习汉语的兴趣。

全书共六册，第一册到第四册为初级（基础）阶段，围绕几个年轻的外国留学生在在中国的生活及他们与中国朋友和教师的友情与交往，展开一系列贴近学习者真实生活、有趣的故事。其中，第一、二册结合校园及日常生活，介绍与汉语表达和理解有关的习俗文化；第三、四册围绕青年学生感兴趣的话题进行文化对比和讨论。完成这四册的学习，学习者可掌握汉语的基本结构和表达功能，达到新HSK四至五级水平。第五、六册为中级阶段，内容反映了中国社会的众多方面，体现中国当代国情、文化和传统文化。语言结构除扩大和深化词语和语法教学外，把重点放在复句和语段层面，培养学习者理解和表达中高级阶段功能和话题的能力，特别是成段表达的交际能力。完成这一阶段的学习，学习者可达到新HSK五至六级水平。

编写和修订理念

近年来国际汉语教学已出现前所未有的大发展的新形势，世界第二语言教学理论和教学方法的研究也有很多新的进展。这些变化促成了《新实用汉语课本》第3版的问世。

本教材的编写和修订，以学习者“更容易学”、教师“更方便用”为宗旨，继承中国对外汉语教学半个多世纪以来的优秀传统，汲取国内外语言教学理论和教学实践的新成果，特别注重研

究汉语教学本身的规律,坚持贯彻能体现汉语教学特点的“结构—功能—文化相结合”的教学理念。我们认为,牢固地掌握语言结构,是培养语言运用能力的基础。这就需要既要让学习者通过大量操练和练习获得四种基本技能,又要让成人学习者懂得必要的语法知识和组词造句的规则。对像汉语这样与绝大多数学习者母语的谱系关系相去甚远的“真正外语”,尤其要强调语音、词汇、句型、语法和话语等语言结构的学习和掌握,而且要特别注意体现由简单到复杂、由易到难、循序渐进、不断重现的原则,才能使学习过程更为容易,更为顺利。语言教材还应该有助于学习者了解目的语国家的文化和社会,从而更好地运用目的语进行交际。这就是我们编写和修订《新实用汉语课本》所主张的主要理念。

新版(第3版)的新特点

修订后的第3版教材,更重视学习者主动的、创造性的学习,使学习者不断增强学习动力并获得成就感,每课增设了课前“热身”以及最后的“自我评估”环节。

新版强调用中学,加强课堂互动和合作学习,在坚持以语言结构教学为基础的同时,加强交际性、任务型的活动。

新版课文内容更体现时代感,更有趣味性,更适合学习者的需要;话题更加集中、明确;功能更加突出、实用;语言更加真实、自然;生词选取更注重常用词,加强补充词;语言点的安排更为科学合理,更突出难点、重点;练习更加注意处理好机械性、交际性、任务型练习的关系。内容采取板块式的安排,方便学习者根据需要进行选择。

修订后的《新实用汉语课本》,海外专修或选修中文的学习者可用作听说读写综合教学的汉语教材。全书每册有10课(第一册另设两课语音预备课,供学习者选用),每课约需4~5学时。一学期可学完一册。

新版《课本》体例

语音预备课

学习者从一开始就重视汉语的语音和声调的学习,这一点非常重要。新版编写了两课语音预备课,除系统地教语音外,还配合声韵母和声调的练习,学一些常用会话和课堂用语。(注意:预备课中不进行任何语法、句型教学,语言结构的教学将从第一课开始。)同时,开始学习汉字的基本知识。教师可根据学生的具体情况决定这两课的使用。

正课

1. 热身 每课的开始,提出三个启发性的问题。然后结合当课内容,设置一个富有趣味性、挑战性的活动。作为课前预习的一部分,有助于引起学习者的兴趣,将学习者引进本课。

2. 课文 为学习者提供他们所需要的话题和典型的情境,进行汉语基本结构和功能的学习和运用。课文中凸显功能,并多次重现本课要学的语言结构。第一、二册课文基本上采用对话体(每课两段),以利于基础阶段在听说读写全面要求的基础上加强听说的训练。课文中拼音与汉字的呈现方式,由利用、突出拼音到逐步摆脱对拼音的依赖。

生词 一方面对组成生词的语素(汉字)进行分析,便于学习者理解和记忆生词,进而掌握汉语构词的规律;同时强调通过词语搭配,掌握生词的用法。

注释 主要内容为:解释词语的用法;介绍必要的文化背景知识;补充已学过的语法点;

对课文中已出现但暂不讲解语法点的句子，通过译文让学习者弄懂意思。

3. 语言点

核心句 体现了本课所介绍的主要语言结构及主要功能，是本课必须要熟练掌握的句子。

语法 针对汉语的特点和难点，对本课出现的主要语言结构进行必要的说明。着重介绍句子组装的规律，不求语法知识的全面系统。每个语法点讲解后，即有理解性（机械性）的练习加以巩固。比较复杂的语法点或词汇用法，常分几课介绍，注意在当课不要一次超前讲完所有用法。课文中尽量重现前一课的主要语言点。每册有1~2次语法小结，帮助学习者对已学过的语法点进行梳理。

4. 练习与运用

补充词语 紧密配合课文内容，扩大相关词语，有利于学习者进行交际性、任务型课堂活动，并由学习者量力吸取。

语音练习 在学习语音预备课的基础上，针对汉语语音的特点和难点，坚持有重点地加以练习，巩固并提高语音学习的成果。

会话练习 根据本课的话题和主要功能，运用所学的语言结构，进行有意义的会话练习。

听后复述 根据本课的话题和主要功能，运用所学的语言结构，在变换情境的情况下，做听和说的练习。

阅读理解 用叙述体短文重现已学过的句型与词汇，着重培养语段理解与连贯表达的能力。

任务与活动 在操练和有意义练习的基础上，进一步进行交际性、任务型的活动，培养学习者综合运用汉语的能力。

写作练习 由于汉语自身的特点，学习者读写能力的提高一般说来难于听说能力，读和写中又以写的能力难度为最高。在学汉语的开始阶段就要重视写的技能的培养，从写汉字、生词、语段开始，读写结合，逐步由控制性写作提高到开放性写作。

5. 汉字 加强部件的教学，介绍汉字的结构规律和书写规律，帮助学习者认写汉字，逐步化解汉字难的问题。

6. 文化知识 开始多用学习者母语或媒介语介绍，便于学习者了解、学习与汉语有关的、必要的文化知识。随着学习者汉语水平的提高，文化知识将逐渐融合到课文中去。

7. 自我评估 自我小结本课的学习情况。

此外，为增加汉语学习的趣味性，启发学习者对汉语特点的思考，每课还在最后增设“趣味汉语”小板块。

配套资源

《综合练习册》 主要供学习者课下练习用。除了汉字练习外，还有语音、句型、词汇的练习，以及听说读写全面的技能训练。此外还设有一些交际性、任务型的练习。

《教师用书》 就每课的教学目的、教学步骤和方法等提出建议，并对教材内容进行说明。对语音、语法、词汇的有关知识做较详细的介绍，并尽可能提供教案和教辅资料，供教师参考。

《同步阅读》 加强语言输入，培养阅读技巧，使课内学到的语言结构得到重现和运用。

《测试题》 每课有一个小测试卷，期中和期末各有一个单元测试卷，最后还有一个大测试卷，方便教师准备课堂或学期测试及学习者自测。

《汉字练习册》 主要围绕《课本》每课课文中出现的汉字，进行汉字的认读、书写与识记

练习。

网络资源专区 提供教案、课件及教材的练习参考答案等，实现资源共享。

网络课程平台 辅助教师授课，同时提供智能化的班级和学生管理系统，实现学习者在线智能学习与互动。其网络沟通功能可实现全球的《新实用汉语课本》用户联络和在线交流。

鸣谢

《新实用汉语课本》第3版的修订工作，得到孔子学院总部/国家汉办一如既往的关心、指导与帮助。北京语言大学前副校长、北语社前董事长戚德祥博士，北语社董事长兼总编辑张健博士和北语社社长郝运博士，自始至终给予支持与帮助，为修订工作提供了可靠的保证。特向他们表示衷心的感谢。

考虑到《新实用汉语课本》国际通用的现状，在此次修订过程中我们向分布在各大洲、长期使用本教材并从事汉语教学研究的多国学者们提出了咨询，得到他们宝贵的意见和建议。他们还同意担任本教材新版的咨询小组成员，继续关注教材在各地的使用情况，并继续提出建议。特向他们表示我们的谢意。

本教材是在第1版的基础上修订而成的。第1版的作者为张凯、刘社会、陈曦、左珊丹、施家炜和刘珣，主编为刘珣。是他们的辛勤工作为《新实用汉语课本》打下了坚实的基础。由于种种原因，部分原作者未能继续参与第3版编写的工作，特向他们为第1版所做的努力致以衷心的感谢。

我们要特别感谢本教材第1版的加拿大主要协作方——不列颠哥伦比亚大学亚洲学系中国语文部的老师们，特别是陈山木主任和郑志宁先生，为本书第1版的完成做出了出色贡献。

《新实用汉语课本》第3版从内容到形式都是全新打造，我们希望它能以更专业、更国际化的新面貌呈现给世界汉语学习者，让学习者感受到选择它来学习汉语，更实用、更有效、更容易；也让我国对外汉语教学界的这套已有30余年历史的品牌教材，继续为汉语加快走向世界服务，为帮助各国朋友们学习汉语做贡献。

期待使用本教材的教师和学习者提出宝贵意见，以便我们今后继续对本教材做新的改进，使之不断与时俱进。

编者

So‘z boshi

“Yangi amaliy xitoy tili darsligi” chet ellik o‘quvchilar uchun ishlab chiqilgan keng qamrovli xitoy tili darsliklari to‘plamidir. “Amaliy xitoy tili darsligi” turkumidan nashr qilingan darsliklarning ikkinchi avlodidir. Ushbu darslik qayta nashr etilganidan keyingi uchinchi nashr, asosan xorijdagi universitetlar va Konfutsiy institutlarining o‘rta va yuqori bosqich talabalari va shuningdek, mustaqil o‘rganuvchilar uchun mo‘ljallangandir.

Dunyoda keng qo‘llaniladigan xitoy tili darsligi bo‘yicha qo‘llanma tarixi

“Yangi amaliy xitoy tili darsligi” Xitoy Xalq Respublikasining Hanban tashkilotining rejasiga asosan 2002-yildan e‘tiboran nashr etilib, dunyo bo‘ylab tarqatildi va targ‘ib etildi, natijada dunyoning turli mamalakatlarida xitoy tili o‘rganuvchilari va xitoy tili o‘qituvchlari orasida qizg‘in kutib olindi. 2009-yilda Xitoy Xalq Respublikasi Konfutsiy instituti bosh boshqarmasi hamda Xitoy Xalq Respublikasining Hanban tashkilotlari ko‘magida darslikning boshlang‘ich qismi ingliz, fransuz, nemis, rus, ispan, arab, yapon, koreys, tay tillari kabi, jami to‘qqiz tilga tarjima qilinib, nashr etildi. Ayni paytda biz ilk nashrning ingliz tilidagi variantini qayta tahrir qilib, to‘rt qismini to‘liq jamlab nashr ettirdik. Hozirda mazkur darslik Shimoliy va Janubiy Amerika, Sharqiy va G‘arbiy Yevropadan tortib to Avstraliyagacha bo‘lgan hududlarda o‘z o‘quvchilariga ega bo‘ldi. Bundan tashqari, ayrim davlatlar darslikni nashr etish huquqini ham sotib oldi. Bularning barchasi o‘tgan asrning 80-90yillarida xorijlik xitoy tili o‘rganuvchilar tomonidan keng ko‘lamda qizg‘in kutib olingan xitoy tili asoslarini o‘rgatuvchi, amaliy ahamiyati salmoqli bo‘lgan “Amaliy xitoy tili darsligi” kabi darslikning xitoy tilini o‘qitishda iliq kutib olingan darsliklar qatoridan o‘rin olishiga zamin yaratdi. 2010-yilda “Yangi amaliy xitoy tili darsligi” ga “Xalqaro xitoy tilidagi darslik mukofoti” darajasi berildi.

O‘qitish maqsadi

“Yangi amaliy xitoy tili darsligi” ning maqsadi xitoy tili lingvistikasi, xitoy tilining tilshunoslikka oid xususiyatlarini madaniyat bilan bog‘lagan holda xitoy tilida gapirish, yozish, eshitish va tinglash kabi malakalarini o‘rganishdan, asta sekinlik bilan qadam-baqadam xitoy tilida muloqot qilish ko‘nikmalarini rivojlantirishdan iborat. Avvalambor madaniy kommunikativ faoliyat orqali madaniy tafakkurni yuqori darajaga ko‘tarib, shu bilan bir vaqtda ushbu jarayon orqali xitoy tili o‘qitishning ayrim xususiyatlarini egallab olgan holda, xitoy tilini o‘rganishga bo‘lgan qiziqishni yanada kuchaytirishdan iborat.

Darslik jami olti bobdan iborat bo‘lib, birinchidan to‘rtinchi bobgacha boshlang‘ich bosqich uchun mo‘ljallangan, Xitoy Xalq Respublikasida bir necha yilga o‘qishga kelgan xorijlik talabalarining

Xitoydagi hayoti, do'stlari va o'qituvchilari bilan do'stona munosabatlari va boshqa qiziqarli, hayotiy sarguzashtlar bayon etilgan hikoyalar darslikka kiritilgan.

Shu jumladan, birinchi va ikkinchi kitoblarda universitet va kundalik hayotda uchraydigan vaziyatlarga oid, xitoy madaniyati va urf-odatlarini tushunish, shunga oid leksikani ifoda etish tushuntiriladi, uchinchi va to'rtinchi boblarda esa talabalar qiziqqan mavzular bo'yicha turli davlatlarda ushbu mavzu bo'yicha qiyoslash munozaralari berilgan.

Ushbu to'rt bob bo'yicha, boshlang'ich xitoy tili kursini hamda xitoy tilida fikrini ifoda etish malakasini puxta o'zlashtirgan talaba, xitoy tili bilish darajasi (HSK) imtihonining to'rtinchi-beshinchi darajasini olishlari mumkin. Beshinchi, oltinchi boblari o'rta bosqich bo'lib, ularning mazmuni Xitoy jamiyatining turli jabhalarini, zamonaviy xitoy milliy xususiyatlari, madaniyati va an'analarini o'z ichiga qamrab olgan.

Til o'rganish xususiyatlarida leksika va grammatikani amaliy mavzullarga o'qitishni kengaytirilishi va chuqurlashtirilishidan tashqari, asosiy e'tibor qo'shma gap va sintagmalarga berilgan, o'rta hamda yuqori bosqich talabalarida idrok etish va mavzuni davom ettirish, ayniqsa muloqot qila olish ko'nikmasini rivojlantirishga katta e'tibor berilgan. Ushbu boblarni mukammal o'zlashtirgan talaba HSK imtihonlarining yuqori oltinchi bosqichini olishlari mumkin.

Darslik tuzish va qayta nashr etish g'oyasi

So'nggi yillarda ona tilidan boshqa ikkinchi tilni o'qitish nazariyasi va o'qitish metodikasi bo'yicha tadqiqotlarda xalqaro miqyosda xitoy tilini o'qitishda ilgari mavjud bo'lmagan juda ko'p yangi, keng qamrovli, yangiliklar kirib kelmoqda. Bu kabi o'zgarishlar "Yangi amaliy xitoy tili darsligi" ning uchinchi nashrini amalga oshirishga undadi.

Mazkur darslikning tuzilishi va qayta tahrir etilishida "O'quvchi uchun yanada oson", "O'qituvchi uchun yanada amaliy" bo'lishi ko'zda tutilgan bo'lib, yarim asrdan buyon mavjud bo'lgan xorijlik talabalarga xitoy tilini o'qitishning an'analari davom ettirilgan, chet tilini o'qitish nazariyasi va amaliyotida paydo bo'lgan yangi natijalarni o'z ichiga qamrab olgan, ayniqsa xitoy tilini o'qitishga oid tadqiqotlarga nisbatan jiddiy e'tibor qaratilgan, xitoy tili o'qitishning o'ziga xosligi "tuzilishi, xususiyati va madaniyati" ni yaxlitlikda birlashtirgan.

Xitoy tilining o'ziga xosliklarini mukammal o'zlashtirish bu avvalo tildan foydalanish ko'nikmalarini rivojlantirishdan iborat va o'quvchi ushbu ko'nikmalarini ko'p mashq qilish orqali to'rt xil eshitish, o'qish, yozish va gapirish malakalarini hamda o'quvchi bilishi zarur bo'lgan grammatika, so'z va so'z birikmalarining tuzilish tartiblarini tushunib idrok etishlariga erishadilar.

Ko'p sonli o'quvchilar o'z ona tilining geneologik oilasiga mansub tillardan tubdan farq qiluvchi, haqiqatda "chet tili" bo'lgan, ayniqsa talaffuzi, leksikasi, gap tuzilishi va shakli, grammatikasi va so'zlashishini o'zlashtirishlaridan tashqari, yana xitoy tilini soddadan murakkabga, osondan qiyinga,

qadam-baqadam, uzluksiz qayta qayta o'qitish prinsiplarini puxta egallash orqaligina tilni yanada oson va muvaffaqiyatli egallashlari mumkin.

Yangi nashr ettirilgan darslikning o'ziga xos tomonlari

To'ldirilgan va qayta ishlangan yangi avlod darsligida o'quvchining tilni o'rganish qobiliyatini darsga va tayyorgarlik rivojlantirishga qaratilgan ko'nikmalarni hosil qilishga qaratilgan metodlardan keng foydalanilgan. Har bir dars "kirish, jonlanish" qismlaridan boshlanib, yakunlovchi "o'z o'zimga baho qo'yaman" deb nomlanuvchi qismlardan iborat.

Ushbu nashrda muloqot ko'nikmasini rivojlantirishga qaratilgan mashqlar, to'g'ri va ravon talaffuzni shakllantirishga qaratilgan metodik tavsiyalar keltirilgan.

Yangi nashr qilingan darslikka kiritilgan mavzular zamonaviyligi, qiziqligi, o'quvchilarning talablariga mos materiallar bilan to'ldirilganligi bilan e'tiborni tortadi. Mavzular uzviylik prinsipi asosida tanlab olingan, ravon nutqni shakllantirishga qaratilgan mashqlar rang-barangligi bilan o'quvchi diqqatini tortadi, tanlab olingan yangi so'zlar kundalik hayot leksikasiga oid so'zlardir, har bir darsdan keyin mustaqil o'qish uchun mo'ljallangan mantlar so'zlari ham keltirilgan. Bularning barchasi xitoy tilini endi o'rganishga kirishgan o'quvchida qisqa vaqt ichida og'zaki nutq ko'nikmalarini shakllantirishga yordam beradi.

To'ldirilgan "Yangi amaliy xitoy tili darsligi" chet elda maxsus asosiy darslik yoki fakultativ darslik sifatida birinchi, ikkinchi va uchinchi bosqich talabalariga tavsiya etilishi, o'quv jarayoniga tatbiq etilishi mumkin. Darslikning har bir qismi 10ta darsdan iborat (birinchi qismda asosan fonetik ko'nikmalarni rivojlantirishga qaratilgan mashqlar ko'proq), har bir darsni o'zlashtirishga mo'ljallangan vaqt 4-5 o'quv soatidan kelib chiqqan holda xisoblangan.

Bir semester davomida bitta qismni tugatish maqsadga muvofiq.

Darslik tuzilishining tartibi

Fonetika bo'limi

O'quvchilar boshdanoq xitoy tili fonetikasi va talaffuzini o'rganishlari juda muhim. Yangi nashr etilgan darslikning ikki darsi talaffuzga bag'ishlangan, an'anaviy ta'lim berishdan toshqari, bo'g'in tarkibidagi unli harf va undosh harf va ohang talaffuzini o'rgatuvchi mashqlar ham berilgan bo'lib, bularning hammasi kundalik muloqotdagi dialoglar va so'zlashuvda ko'p uchraydigan iboralar orqali berib borilgan (e'tibor bering: tayyorgarlik ko'rish jarayonida turli grammatika, gap tuzilishi, tilning xususiyatlari kabi jihatlar birinchi darsdanoq o'rgatilib boriladi). Shu bilan bir vaqtda xitoy yozuvi iyerogliflarining asoslarini ham egallab boradilar. O'qituvchi o'quvchilarning aniq vaziyatidan kelib chiqqan holda har ikki darsni qay tariqa olib borishni belgilab oladi.

Dars

1. Dastlabki mashqlar

Har bir dars boshlanishidan oldin o'qituvchi uchta savol bilan murojaat qilib, dars mavzusini oldindan e'lon qiladi, bu bilan o'quvchilarni yangi darsga qiziqishini jalb qiladi va yangi dars mavzusini boshlaydi.

2. Matn

O'quvchilarga dolzarb bo'lgan mavzular va vaziyatlardan kelib chiqqan holda, xitoy tilining o'ziga xosligi va qo'llanilishini nazarda tutib, o'rgatib va qo'llanilib boriladi. Matn tarkibida bir necha marotaba matnga oid o'rganilishi lozim bo'lgan ibora va so'zlar uchraydi. Ushbu darslikdagi matnlar asosan dialoglar tarzida tuzilgan bo'lib, har bir darsda ikkitadan dialog mavjud, o'quvchilarning eshitish, gapirish, o'qish va yozish kabi kompetensiyalarini mashq qilib boradi. Matnlarda iyerogliflarni *pinyin* bilan berilganligi iyerogliflarni qadam-baqadam, asta sekinlik bilan o'zlashtirilishiga yordam beradi.

Yangi so'zlar

Yangi so'zlar alohida iyerogliflarning talqini bilan berilganligi o'quvchilar ushbu iyeroglifning ma'nosini o'zlashtirib, so'ngra yodda saqlab qolishlari uchun muhim. Shu bilan birga xitoy tilining qonuniyatlari va so'zlardan birikmalar hosil qilinishini, hamda so'zlarning qo'llanilishini o'zlashtirib boradilar.

Izohlar

Mazmunning muhimligi: so'zlarning qo'llanilishi izohlanib boriladi; zarur bo'lgan madaniy ana'analar tanishtirib boriladi; avval o'zlashtirilgan grammatik material yanada mustahkamlanadi; matnda uchragan ba'zi grammatika va iboralarni izohlab berib, o'quvchilarni hukmiga havola etib tushunishlari va izohlashlari so'raladi.

3. Tayanch so'zlar

Asosiy qo'llanilgan jumlar

Har bir darsda mavzuga oid gaplar berilgan bo'lib, ularda tilning har bir xususiyatini o'z ichiga qamrab olgan qo'llanmalar mavjud. Ushbu darslikdagi har bir mashqni mukammal o'zlashtirilishi lozim.

Grammatika

Xitoy tilining o'ziga xosligi va qiyinligini e'tiborga olgan holda, mazkur darslikda uchraydigan har bir grammatik xususiyat lozim bo'lgan izohlar bilan to'ldirib boriladi. Grammatik material izohlanganidan so'ng, turli xil mashqlar vositasida mustahkamlanib boriladi. Biroz qiyinroq bo'lgan grammatik material esa bir necha darsga taqsimlanib beriladi. Shuni e'tibordan qochirmaslik kerakki, har bir grammatik material birdan tugatilmay, balki bir necha dars orqali izohlanib, mustahkamlanib boriladi.

Matnlarda avvalgi darslarda berilgan soʻzlar va grammatik material ham berib boriladi. Har bir bobda bir yoki ikki grammatik materialning yakuniy izohlari beriladi, bu oʻz oʻrnida talaba oʻquvchilarga avval oʻzlashtirgan grammatik materialni yana bir bor takrorlash va mustahkamlashga amaliy yordam beradi.

4. Amaliy mashgʻulotlar

Qoʻshimcha soʻzlar

Qoʻshimcha berilgan soʻzlar matn mazmuni bilan bevosita bogʻliq holda, soʻzlarni yanada keng qoʻllash maqsadida berilgan boʻlib, bu bilan talabalar muloqotni yanada ravon olib borishlari va dars faoliyati davomida yanada faol boʻlishlariga undaydi.

Fonetik mashq

Talaffuz darslari vaqtida, tilning fonetik xususiyatlari va talaffuzning qiyinligiga diqqatni qaratish, mashqlar bilan mustahkamlab borish orqali talabalarning xitoy tilida talaffuz qilish koʻnikmasini yanada yuksaltirib, takomillashtirib boradi.

Suhbat (dialog) mashqlari

Matn mazmuni oʻzida turli mavzularda suhbat qurish, oʻzlashtirib olingan soʻzlar orqali qiziqarli suhbat qurishga qaratilgan.

Tinglang va gapirib bering

Dars mavzularini qamrab olgan holda, berilgan vaziyatda yoki vaziyatni oʻzgartirgan holda gapirish va eshitish mashqlari.

Oʻqib tushunib oling

Avval oʻzlashtirib olingan leksika va gap turlari orqali biron voqea hodisani bayon etishga qaratilgan. Bu bilan ogʻzaki nuqt va yozma bayon etish koʻnikmalari shakllantirib boriladi.

Vazifa va faoliyat

Asosiy mashqlar vositasida, asta-sekinlik bilan dars davomida turli oʻyin shaklidagi tadbirlar va topshiriqlar bajarilib, oʻquvchilarda xitoy tilini qoʻllab muloqot qilish malakasi shakllantirib boriladi.

Insho yozish mashqi

Xitoy tilining qiyinchiliklaridan biri bu oʻqib yozishdir. Xorijlik oʻquvchilarga eshitish va gapirishdan koʻra oʻqib yozish kompetensiyalari biroz qiyinroq. Xitoy tilini oʻrganishning ilk davridanoq, iyeroglif, yangi soʻz va iboralarni asta-sekinlik bilan yozib oʻrganish muhim, shu bilan xitoy tilida yozma bayon etish malakasi oʻrgatib boriladi.

5. Iyerogliflar

Xitoy iyerogliflarining tarkibiy qismlari, kalitlarni oʻrgatish muhim ahamiyatga egadir. Kalitlarni oʻzlashtirib olgan talaba iyerogliflarni qonuniyatlarini bilib oladi va iyerogliflarni idrok etgan holda yoza oladi va iyeroglif maʼnosini oson anglashiga yordam beradi.

6. Madaniyatga oid bilimlar

Xitoy tilini o'rganishga bo'lgan qiziqishni yanada kuchaytirish, xitoy tilining o'ziga xosligini idrok etishni rivojlantirish va takomillashtirish lozim. Xitoy tilini o'rgatishning ilk davrida o'quvchining ona tilida yoki boshqa tilda tushuntirish orqali xitoy tilini ma'nadan idrok etib, ongli ravishda tushunib boradi shu bilan birga xitoy tilini bilish darajasi ortib boradi.

7. O'z-o'zini baholash

O'quvchi o'z-o'zini baholashi uchun topshiriqlar darslikning so'nggi bo'limida berilgan.

Qo'shimcha adabiyotlar

“Umumiy mashqlar to'plami” dan o'quvchilar asosan darsdan keyingi mashg'ulotlar davrida foydalanishadi. Kalligrafiya mashqlaridan tashqari, fonetik mashqlar, gap tuzish, morfologiyaga oid mashqlar, shuningdek, tinglash va tushunib gapirish vazifalari ham kiritilgan. Bundan tashqari kommunikativ dialoglar, madaniyatni tanishtiruvchi materiallar ham to'plamda o'z o'rnini topgan.

“O'qituvchilar kitoblari” da har bir darsning maqsadi, o'qitish metodlari bosqichma-bosqich yoritilib berilgan, har bir mavzuga izohlar keltirilgan. Fonetika, morfologiya, sintaksis kabi sohalarga oid tushuntirish materiallari keng qamrovda berilgan. Bularning barchasi o'qituvchi tomonidan o'quvchining bilimlarini nazorat qilish va to'g'ri baholashda yordam beradi.

“Qadamba-qadam o'qib tushunish” qo'llanmasi til xususiyatlarini yaxshiroq tushunib yetishga, ravon o'qib gapirish ko'nikmasini hosil qilish va rivojlantirishga yordam beradi. Dars davomida o'zlashtirilgan bilimlarni mustahkamlashga yordam beradi.

“Test savollari” da har bir darsdan keyin dars mavzusiga oid savollar beriladi, bundan tashqari bir semester ichida o'tilgan materiallarga doir savollar, vazifalar ham keltirilgan. Ushbu qo'llanma o'qituvchiga talabalar bilimini baholashga qaratilgan tekshiruvlarni o'tkazishda yordam beradi.

“Iyeroglif mashqlar to'plami” qo'llanmasi asosan “Darslik”ning har bir darsdagi xitoy iyerogliflari, iyerogliflarni o'qish mashqi, kitob yozish va yod olish mashqlarini o'z ichiga oladi.

Internet sayti orqali qo'shimcha materiallarni, imtihon o'tkazish uchun mo'ljallangan savol-javoblarni olish mumkin.

Onlayn o'qitish sistemasi o'qituvchiga masofaviy dars o'tishida yordam beradi. Shu bilan birga o'quvchiga o'z bilimlarini mustaqil tekshirib borish, baholash va butun dunyodagi “Yangi amaliy xitoy tili darsligi”gi bo'yicha xitoy tilini o'rganayotgan o'quvchilar bilan muloqot qilish imkoniyatini beradi.

Tashakkur

“Yangi amaliy xitoy tili darsligi” ning uchinchi nashrini tayyorlashda butun dunyo Konfutsiy institutlarining shtab-kvartirasi bo'lmish XXRning Hanban tashkiloti ko'magi beqiyosdir. Ushbu darslikni nashrga tayyorlashda bizga katta yordam bergan Pekin tillar universiteti prorektori, filologiya

bo'limi boshlig'i, professor Qi Dexiang (barcha ismlar putongxuaning *pinyin* talaffuz tizimi bo'yicha keltiriladi), Pekin tillar universiteti bosh nashriyoti rahbari, bosh muharrir, professor Zhang Jian va nashriyotning tasviriy san'at departamenti boshlig'i, professor Hao Yunlarga o'z yordamlarini, qimmatli vaqtlarini ayamaganlari uchun minnatdorchilik bildirib qolamiz.

“Yangi amaliy xitoy tili darsligi” ni yaratishda biz albatta butun dunyoda xitoy tilini o'rganuvchilardan, uzoq vaqt davomida mazkur darslikdan asosiy darslik sifatida foydalanib keluvchilarning bildirgan fikrlariga tayandik, ularning qimmatli fikralini inobatga olib, darslikni kerakli ma'lumotlar bilan to'ldirdik. Ular ishtirokida kichik muharrirlik guruhi ham tashkil etilib, qayta nashrga tayyorlangan darslik bo'yicha fikrlarni jamlashda, darslikning qo'llanish xususiyatlarini takomillashtirishda ularning yordami katta bo'ldi.

Mazkur darslik birinchi nashri asosida to'ldirilgan darslikdir. Birinchi nashrning mualliflari Zhang Kai, Liu Shehui, Chen Xi, Zuo Shandan, Shi Jiawei va Liu Xun, bosh muharrir Liu Xun. Ularning bemminat yordami bilan “Yangi amaliy xitoy tili darsligi” ning uchinchi nashri amalga oshirildi. Ayrim sabablarga ko'ra “Yangi amaliy xitoy tili darsligi” ning uchinchi nashrini tayyorlash jarayonida oxirigacha ishtirok eta olmagani xamkasblarimizga ham minnatdorchilik bildiramiz.

“Yangi amaliy xitoy tili darsligi” (3-nashr) materiallari yangillangan va qayta ishlangan bo'lib, xitoy tilini o'rganishga kirishgan o'quvchilarda xitoy tiliga nisbatan katta qiziqish uyg'otadi degan umiddamiz. “Yangi amaliy xitoy tili darsligi” 30 yildan beri butun dunyoda xitoy tilini o'rganishda asosiy darsliklardan biri bo'lib xizmat qilmoqda, o'ylaymizki bundan keyin ham mazkur darslik til o'rganuvchilar o'rtasida ommabop bo'lib keladi va xitoy tilini o'rganishda katta yordam beradi.

Darslikni yangi materiallar bilan boyitish ishlarini davom ettiramiz va sizlarning bu borada qimmatli fikrlaringizni kutib qolamiz.

Bosh muharrir

目 录 Mundarija

语音预备课

1

你好

第一部分 1

★语音知识

1. 汉语语音基本介绍
2. 声母: b p m f d t n l
3. 单韵母: a o e i u ü
4. 声调: 四声
5. 轻声

第二部分 5

★语音知识

1. 声母: g k h
2. 开口呼韵母: ai ei ao ou
3. 鼻韵母: an en ang eng ong
4. 三声变调

第三部分 9

★语音知识

1. 声母: zh ch sh r
2. 韵母: -i[ɿ]
3. 合口呼韵母: ua uo uai uei
uan uen uang
ueng

第四部分 12

★语音知识

1. “一”的变调
2. 拼写规则(1)——隔音规则
3. 语音复习小结(1)

★汉字

1. 汉字的起源
2. 汉字的基本笔画
3. 汉字的笔顺与书写的基本规则

★文化知识

汉语和普通话

2

谢谢

第一部分 21

★语音知识

1. 声母: j q x
2. 齐齿呼韵母: ia ie iao iou
ian in iang ing
撮口呼韵母: üe üan ün
iong

第二部分 25

★语音知识

1. 声母: z c s
2. 韵母: -i[ɿ]

第三部分 28

★语音知识

1. 韵母: er
2. 儿化
3. “不”的变调

第四部分 31

★语音知识

1. 拼写规则(2)——省略规则
2. 语音复习小结(2)

★汉字

1. 汉字的复合笔画(1)
2. 汉字偏旁: 口、女

★文化知识

汉字和汉语拼音

1-bo'lim 1

★ Fonetikaga oid bilimlar

1. Xitoy tili fonetikasining asosiy tushunchasi
2. b, p, m, f, d, t, n, l undosh harflar
3. a, o, e, i, u, ü sodda unli harflar
4. Ohang
5. Neytral ohang

2-bo'lim 5

★ Fonetikaga oid bilimlar

1. g, k, h undosh harflar
2. ai, ei, ao, ou qo'shma unli harflarning jaranglashi
3. an, en, ang, eng, ong burun unli harflari
4. Uchinchi ohang o'zgarishi

3-bo'lim 9

★ Fonetikaga oid bilimlar

1. zh, ch, sh, r undosh harflar
2. -i[ɿ] unli harfi
3. ua, uo, uai, uei, uan, uen, uang, ueng unli harflari

4-bo'lim 12

★ Fonetikaga oid bilimlar

1. "yī —"ohang o'zgarishi
2. Yozish qoidalari (1): Bo'g'inlarni ajratish qoidalari
3. Qisqacha fonetik qaytarish (1)

★ Iyerogliflar

1. Iyerogliflarning kelib chiqishi
2. Iyerogliflarning asosiy chiziqlari
3. Iyerogliflarning yozilish ketma-ketligi va yozilishining asosiy qoidalari

★ Madaniyatga oid bilimlar

Xitoy tili va adabiy tili

1-bo'lim 21

★ Fonetikaga oid bilimlar

1. j, q, x undosh harflar
2. ia, ie, iao, iou, ian, in, iang, ing unli harflari
- üe, üan, ün, iong unli harflari

2-bo'lim 25

★ Fonetikaga oid bilimlar

1. z, c, s undosh harflar
2. -i[ɿ] unli harfi

3-bo'lim 28

★ Fonetikaga oid bilimlar

1. er unli harfi
2. "er" ning retrofleks tugashi
3. "bù 不" ohangining o'zgarishi

4-bo'lim 31

★ Fonetikaga oid bilimlar

1. Yozish qoidalari (2): Qoidaga rioya qiling
2. Qisqacha fonetik qaytarish (2)

★ Iyerogliflar

1. Xitoy tilining qo'shimcha chiziqlari (1)
2. Iyerogliflarning yon kalitlari: ㄝ、ㄝ

★ Madaniyatga oid bilimlar

Xitoy iyerogliflari va xitoy iyerogliflarining o'qilishi

课号	标题	话题	功能
1	你最近怎么样	问候	1. 日常打招呼 2. 问名字 3. 问候 4. 问候他人
2	你是哪国人	介绍	1. 问好 2. 介绍他人 3. 问姓氏 4. 问国籍 5. 告别 6. 指认物品 7. 问喜好
3	你们家有几口人	家庭	1. 问家庭 2. 问职业 3. 招待客人 4. 问年龄 (1)
4	你明天几点有课	学习	1. 谈学习 (1) 2. 约会 3. 问时间 (1) 4. 问专业
5	祝你生日快乐	生日	1. 说日期 2. 表歉意 3. 表遗憾 4. 问年龄 (2) 5. 祝贺生日
6	图书馆在食堂北边	方位	1. 问路 2. 描述位置 3. 劝慰 4. 表达未听清 5. 问不懂的词

语言点	汉字	文化知识	页码
1. 用“吗”的是非问句 2. 形容词谓语句 3. 副词“也”的位置 4. 汉语的语序	1. 汉字知识 (1) 汉字的部件 (2) 汉字笔画的组合关系 (3) 汉字的复合笔画(2) 2. 汉字偏旁: 亻、讠、木、之	汉字和简体字	43
1. “是”字句(1) 2. 用疑问代词的问句(1): 什么、哪 3. 连词“和” 4. 副词“都”的位置	1. 汉字知识 汉字的结构(1): 左右结构 上下结构 包围结构 2. 汉字偏旁: 亻、口	中文字典 与词典	63
1. “有”字句 2. 表领属关系的定语 3. 数量词做定语 4. 用疑问代词的问句(2): 谁、几 5. 还(1): 表示补充、追加	1. 汉字知识 汉字的结构(2): 常见的左右结构 2. 汉字偏旁: 艹、宀	中国人的亲属 称谓	88
1. 11 ~ 100 的称数法 2. 钟点读法 3. 表时间的词语做状语 4. 正反疑问句 5. 动词谓语句 6. 用“呢”构成的省略问句	1. 汉字知识 汉字的结构(3): 常见的上下结构 2. 汉字偏旁: 丩、日	中国的教育 体系	113
1. 年、月、日和星期的读法 2. 名词谓语句 3. 双宾语动词谓语句(1): 送、教 4. “就”(1): 表示强调 5. 疑问语调句 6. 语法小结(1): 主语、谓语、宾语、定语和状语	1. 汉字知识 汉字的结构(4): 常见的包围结构 2. 汉字偏旁: 礻、巾、月	中国人的属相	138
1. 方位词 2. 用“在”表方位的句子 3. 用“有”“是”表存在的句子 4. 介词结构(1): 跟/给+代词/名词 5. 用“……, 好吗?”“……, 对吗?”提问	1. 汉字知识 汉字的结构(5): 常见的复杂结构 2. 汉字偏旁: 艹、艹、彳	中国的民居	162

课号	标题	话题	功能
7	苹果多少钱一斤	购物	1. 称赞与回应 2. 问价 3. 遇到语言困难求助 4. 砍价 5. 付钱 6. 请求与允许 7. 挑选衣服 8. 结账
8	我全身都不舒服	看病	1. 催促 2. 道歉 3. 询问身体状况 4. 表示必要 5. 表示可能 6. 挂号 7. 陈述病情 8. 看病
9	天气凉快了	季节与交通	1. 谈论季节和天气 2. 谈打算 3. 提活动建议 4. 问时间(2) 5. 讨论出行交通
10	祝你圣诞快乐	节日	1. 谈已经发生的事情 2. 谈某人的变化 3. 谈论节日 4. 问年龄(3) 5. 节日祝愿 6. 打电话 7. 转达问候 8. 谈学习(2)
附录 1 语法术语缩略形式一览表			
附录 2 生词表 / 生詞表 (简繁对照)			
附录 3 汉字表			

语言点	汉字	文化知识	页码
1. 百、千的称数法 2. 能愿动词谓语句(1): 想、可以 3. 双宾语动词谓语句(2): 给、问、找 4. 用疑问代词的问句(3): 怎么	1. 汉字知识: 部首查字法 2. 汉字偏旁: 扌、礻、车	中国现行的货币: 人民币	184
1. 主谓谓语句 2. 选择疑问句 3. 连动句(1): 表示目的 4. 能愿动词谓语句(2): 应该、要、能 5. 介词结构(2): 在+代词/名词	1. 汉字知识: 音序查字法 2. 汉字偏旁: 疒、月、目、广	中医和中药	208
1. 助词“了”在句尾(1): 表示情况的变化 2. 连动句(2): 表示方式 3. 能愿动词谓语句(3): 会、可能 4. 用疑问代词的问句(4): 怎么样	1. 汉字知识: 汉字中的形声字 2. 汉字偏旁: 讠、讠、彳、彳、宀	中国的气候	234
1. 助词“了”在句尾(2): 肯定事情的发生或实现 2. 兼语句 3. 用“……, 是不是?”提问 4. 语法小结(2): 四种汉语句子和常用的六种提问方法	汉字偏旁: 女、女、冫(左)、冫(右)	中国的传统节日	258
			289
			290
			310

Dars	Sarlavha	Mavzular	Vazifalar
1	Oxirgi paytlarda o'zingni qanday his qilyapsan	Salomlar	1. Kundalik salomlashish 2. Ism sharifini so'rash 3. Xol-ahvol so'rash 4. Birovning ahvolini so'rash
2	Siz qaysi mamlakatdansiz	Kirish	1. Salomlashish 2. Kimnidir tanishtirish 3. Familiyasini so'rash 4. Xayrlashish 5. Qaysi davlatdan ekanligini so'rash 6. Mahsulotlar bilan tanishmoq 7. Yoqtirgan narsalari haqida so'rash
3	Sizlarning oilangizda nechki kishi bor	Oila	1. Oila a'zolari haqida so'rash 2. Kasb haqida so'rash 3. Mehmon kutib olish 4. Biror insondan yoshini so'rash (1)
4	Ertaga soat nechida darsingiz bor	O'rganmoq, o'qimoq	1. O'qish haqida suhbatlashing (1) 2. Uchrashuv 3. Vaqtni so'ramoq (1) 4. Kasbni so'ramoq
5	Tug'ilgan kuning bilan tabriklayman	Tug'ilgan kun	1. Hafta kunlari haqida gapiring 2. UZR so'rash 3. Pushaymonlikni ifodalash 4. Biror insondan yoshini so'rash (2) 5. Bir insonni tug'ilgan kuni bilan tabriklang
6	Kutubxona oshxonaning shimol tomida joylashgan	Yo'nalishlar	1. Yo'l sorash 2. Joylashgan hududi 3. Tinchlantirmoq, ko'ndirmoq 4. Eshitmadim dedimku 5. Tushunmagan so'zlarni so'rash

Tayanch soʻzlar	Iyerogliflar	Madaniyatga oid bilimlar	Sahifa raqami
1. “ma 吗” li soʻroq gaplar 2. Sifat kesimli gaplar 3. “yě 也” ravishining pozitsiyasi 4. Xitoy tilida soʻz tartibi	1. Iyerogliflarga oid bilimlar (1) Iyeroglif kalitlari (2) Xitoy tili iyerogliflarini ohang bilan bogʻliqligi (3) Xitoy tilining qoʻshimcha chiziqlari (2) 2. Iyerogliflarning yon kalitlari: 彳、讠、木、之	Iyerogliflar va soddalashtirilgan iyerogliflar	43
1. “shì 是” li gaplar (1) 2. Soʻroq olmoshli soʻroq gaplar (1): “shénme 什么”, “nǎ 哪” 3. “hé 和” bogʻlovchisi 4. “dōu 都” ravishining gapdagi oʻrni	1. Iyerogliflarga oid bilimlar Iyerogliflarning tuzilishi (I): Chap va oʻng tomonda yozilishi Ustki va pastki qismida yozilishi Atrofida yozilishi 2. Iyerogliflarning yon kalitlari: 讠、口	Xitoy tilidagi lugʻatlar	63
1. “yǒu 有” li gaplar 2. Egalik munosobatlarini bildiradigan aniqlovchilar 3. Miqdoriy birikma aniqlovchi vazifasida 4. Soʻroq olmoshli soʻroq gaplar (2): “shéi 谁”, “jǐ 几” 5. “hái 还”(1): Qoʻshimcha, “yana”, “ustiga” maʼnolarini ifodalaydi	1. Iyerogliflarga oid bilimlar Iyerogliflarning tuzilishi (II): Chap va oʻng tomonda yozilishi 2. Iyerogliflarning yon kalitlari: 艹、宀、辶	Xitoyliklarda qarindoshchilik munosabtlari	88
1. 11 dan 100gacha sanash qoidalari 2. Soatlarni oʻqish qoidalari 3. Vaqtni bildiradigan soʻzlar hol vazifasida kelganda 4. Boʻlishli va boʻlishsiz shaklidagi soʻroq gaplar 5. Feʼl kesimli gaplar 6. “ne 呢” li qurilma soʻroq gap oʻrnida	1. Iyerogliflarga oid bilimlar Iyerogliflarning tuzilishi (III): Umumiy tepa va pastki qism strukturasi 2. Iyerogliflarning yon kalitlari: 冫、日	Xitoy taʼlim tizimi	113
1. Yil, oy, kun va hafta kunlarini xitoychada oʻqish qoidalari 2. Ot kesimli gaplar 3. Ikki toʻldiruvchilik kesimli gaplar (1): “sòng 送”, “jiāo 教” 4. “jiù 就” (1): Urgʻuni ifodalaydi 5. Gap ohangi bilan savolni ifodalash 6. Grammatik tushunchalar (1): Ega, kesim, toʻldiruvchi, aniqlovchi va hol	1. Iyerogliflarga oid bilimlar Iyerogliflarning tuzilishi (IV): Umumiy muhofaza tuzilishi 2. Iyerogliflarning yon kalitlari: 礻、巾、月	Xitoyliklarning muchal yili	138
1. Joy koʻrsatuvchi soʻzlar 2. “zài 在” oʻrin joy gaplarda ishlatilishi 3. “yǒu 有”, “shì 是” mavjudlik gaplarda ishlatilishi 4. Old koʻmakchili qurilma (1): “gēn 跟” / “gěi 给” + olmosh/ot 5. “……, hǎo ma 好吗”, “……, duì ma 对吗” qurilmalar savol berish uchun ishlatiladi	1. Iyerogliflarga oid bilimlar Iyerogliflarning tuzilishi (V): Murakkab iyerogliflarni tuzilishi 2. Iyerogliflarning yon kalitlari: 艹、艹、彳	Xitoy inshootlari arxitekturasi	162

Dars	Sarlavha	Mavzular	Vazifalar
7	Yarim kilogramm olma necha pul turadi	Xarid qilish	1. E'tirof etmoq va javob bermoq 2. Narx so'rash 3. Notanish so'zlarga duch kelganda yordam so'rash 4. Savdolashish 5. Pul to'lash 6. Iltimos qilmoq va ruhsat bermoq 7. Kiyim tanlashga ruhsat bermoq 8. Hisob kitob qilmoq
8	Men o'zimni yaxshi his qilmayapman	Shifokorga ko'rinish	1. Kimnidir nimadir qilishga unda moq 2. UZR so'rash 3. Sog'lig'ingiz haqida so'rang 4. Ehtiyojni ifodalash 5. Ehtimollikmi bildiradi 6. Shifoxonada ro'yxatdan o'tish 7. Kasallikka tashhiz qo'yish 8. Kasallikni davolash
9	Ob-havo sovuqlashmoqda	Mavsum va transport	1. Fasl va ob-havoni muhokama qilish 2. Rejalar haqida gaplashish 3. Biron g'oyani tavsiya etish 4. Vaqtini so'ramoq (2) 5. Transportda sayr qilishni muhokama qilish
10	Rojdestvo bayrami bilan tabriklayman	Bayramlar	1. Allaqachon sodir bo'lgan ishni muhokama qiling 2. Biror odamdagi o'zgarishni gaplashing 3. Bayramlarni muhokama qiling 4. Biror insondan yoshini so'rash (3) 5. Bayram izhori 6. Telefondagi muloqot 7. Salom aytib qo'ymoq 8. O'qish haqida suhbatlashing (2)
	1-illova	Xitoy tili grammatikasining grammatik atamalari	
	2-illova	So'zlar indeksi (Soddalashtirilgan xitoycha belgilar va murakkab xitoycha belgilar)	
	3-illova	Xitoy belgilar indeksi	

Tayanch soʻzlar	Iyerogliflar	Madaniyatga oid bilimlar	Sahifa raqami
1. Yuz, ming kabi sonlarni oʻqish qoidalari 2. Modal feʼllari bilan ifodalangan kesimli gaplar (1): “xiǎng 想”, “kěyǐ 可以” 3. Ikki toʻldiruvchilik kesimli gaplar (2): “gěi 给”, “wèn 问”, “zhǎo 找” 4. Soʻroq olmoshli soʻroq gaplar (3): “zěnme 怎么”	1. Iyerogliflarga oid bilimlar Iyerogliflarning yon kalitlari qoʻllanilishi 2. Iyerogliflarning yon kalitlari: 才、才、才	Xitoy pul birligi	184
1. Ega kesimli birikma bilan ifodalangan kesimli gaplar 2. Alternativ soʻroq gap 3. Bogʻlangan feʼlli gaplar (1): Maqsadni ifodalovchi 4. Modal feʼllari bilan ifodalangan kesimli gaplar (2): “yīngāi 应该”, “yào 要”, “néng 能” 5. Old koʻmakchili qurilma (2): “zài 在” + olmosh/ot	1. Iyerogliflarga oid bilimlar Xitoycha iyeroglifli lugʻat <i>pinyin</i> asosida joylashtirilgandir 2. Iyerogliflarning yon kalitlari: 产、月、目、广	Xitoy tabobati	208
1. “了” bogʻlovchisining gap soʻnggida kelishi (1): Vaziyatni oʻzgarishini ifodalaydi 2. Bogʻlangan feʼlli gaplar (2): Uslubni ifodalaydi 3. Modal feʼllari bilan ifodalangan kesimli gaplar (3): “huì 会”, “kěnéng 可能” 4. Soʻroq olmoshli soʻroq gaplar (4): “zěnmeyàng 怎么样”	1. Iyerogliflarga oid bilimlar Iyerogliflar va ularning fonetik tovushlari 2. Iyerogliflarning yon kalitlari: 彳、彳、彳、彳、彳	Xitoyning iqlimi	234
1. “了” bogʻlovchisining gap soʻnggida kelishi (2): Maʼlum hodisaning sodir boʻlishi yoki amalga oshishi 2. Umumiy boʻlakli gaplar 3. “……, shì bu shì 是不是?” ni qoʻllab savol berish 4. Grammatik tushunchalar (2): Xitoy tilida gapning toʻrt turi va savol berishning olti turi	Iyerogliflarning yon kalitlari: 女、女、𠃉 (chap)、𠃉 (oʻng)	Xitoy milliy bayramlari	258
			289
			290
			310

《Xīn Shíyòng Hànyǔ Kèběn》 huānyíng nǐ!

《新实用汉语课本》欢迎你！

“Yangi amaliy xitoy tili darsligi”ga hush kelibsiz!

Mana shu ikkita dars yordamida siz xitoy tilining butun fonetik tizimi bilan tanishib chiqdingiz: 21 ta undosh harf, 38 ta unli harf va 4 ta ohang mavjud, iyerogliflarning o‘qilishini ham o‘rganib oldingiz, hozirda siz xitoy tilidagi barcha bo‘g‘inlarni qiyinchiliksiz o‘qiy olasiz (xitoy tilida hammasi bo‘lib 1200dan ko‘p bo‘g‘in mavjud). Albatta, bu ikkita dars davomida siz bo‘g‘inlarni asosini o‘rgangan bo‘lsangiz, qolgan darslarda yana shu bo‘g‘inlarga tegishli ko‘plab talaffuz va ohanglarga oid mashq bajarasiz.

Siz bu ikki darsda 16 ta dialog o‘rgandingiz, darsda kelgan 30 dan oshiq gaplarni tushuna olasiz, hamda yana ko‘plab gaplarni gapira olasiz. Yana eng muhimi siz shu ikkita darsda 14 ta asosiy iyerogliflarni yod oldingiz, ularning yozilish qoidasi va chiziqlaridan xabardor bo‘ldingiz. Bu asosiy iyerogliflar sizlarga boshqa murakkab iyerogliflarni yodlashda va ularni esda saqlab qolishga ko‘mak beradi. Harakat qilishda davom eting!

Nǐ hǎo
你好
Salom

Xitoy tili ohangi bor, juda ohangrabo tildir. Siz albatta xitoyliklar bilan aniq talaffuzda gaplashmoqchisiz, mana shu ikkita dars sizga tayyorlov darsidek boshidanoq tiniq talaffuzda gapirishni o'rganishingizga yordam beradi. Xitoy tili 3 ming yildan ortiq tarixga ega, dunyo bo'yicha eng qadimgi yozuv-rasmga o'xshash iyeroglifga ega, ajoyib sehr his qilishingizga undaydigan tildir. Tayyorlov darsi sizga biroz osonlik bilan xitoy tilini o'rganishni, iyeroglif yozishni o'rgatadi, hamda bu darsda siz 6ta asosiy iyeroglifni o'rganishingiz mumkin. Bundan tashqari siz yana eng kerakli bo'lgan kundalik hayotga oid bir qancha gaplarni gapirishni ham o'rganib olasiz. Tayyormisiz? Keling hoziroq boshlaymiz.

热身 Dastlabki mashqlar

Quyidagilarni eshiting, sizning fikringizcha eshitgan so'zlaringizdan qaysi uchtasi xitoy tili adabiy tiliga kirishini belgilab, quyida berilgan chiziqlar ustiga so'zlarni ketma-ketlikda yozing, ikkinchi marotaba eshitib, xitoy bo'g'inlarini qaytaring.

(1) _____ (2) _____ (3) _____

1-01-01

第一部分 1-bo'lim

一、课文 Matn

1-01-02

A: Nǐ hǎo!
你好!

B: Nǐ hǎo!
你好!

A: Salom!
B: Salom!

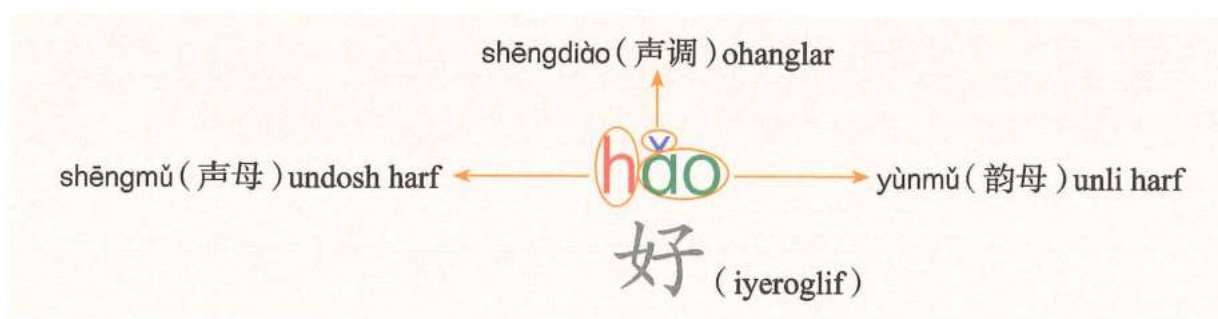
Suhbat

Guruhingizda o'qituvchi va o'quvchilar bilan xitoy tilida salomlashing.

二、语音 Fonetika

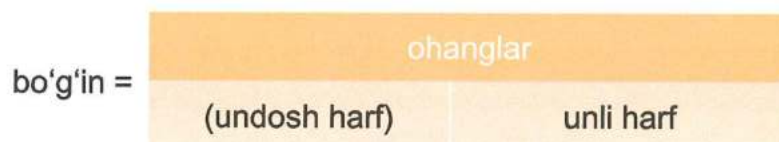
1 语音知识 Fonetikaga oid bilimlar

1. Xitoy tili fonetikasining asosiy tushunchasi

Hozirgi zamon xitoy tili-putonghuada bo'g'inlar uch qismdan iboratdir: undosh harf, unli harf va ohanglardan. Undosh harf bu bog'inning boshlang'ich undosh tovushlaridir, qolgan qismi unli harflar, unli harflar birdan uchtagacha unli tovushlardan yoki unli va n/ng undosh tovushlardan iborat bo'lishi mumkin. Ohang unli tovushlarning ustiga qo'yiladi. Masalan, "hǎo", h-undosh harf, ao-unli harf, ohangi esa uchinchidir. Bo'g'inda undosh bo'lmasligi mumkin, masalan, "ai", biroq unli albatta bo'lishi shart. Putonghuada hammasi bo'lib 21ta undosh harf, 38ta unli harf va 4 ohang bor.

Xitoy tili *pinyin* (lotin yozuviga asoslangan transkripsiya)da bo'g'in quyidagi struktura ko'rinishga ega:

2. Fonetik qism

(1) b, p, m, f undosh harflar

b, p, m-lablangan tovushdir, f-lab tish tovushidir. Talaffuzi o'zbek tiliga o'xshash.

(2) d, t, n, l undosh harflar

d, t, n, l-tovushlarini talaffuz qilganda, til uchi yuqori tish milkklariga tegadi. Talaffuzi o'zbek tiliga o'xshash.

E'tibor bering:

b, d-nafassiz tovushlarga mansub; **p, t** va **b, d** talaffuz joyi bir xildir, biroq nafasli tovushlardir.

(3) a, o, e, i, u, ü sodda unli harflar

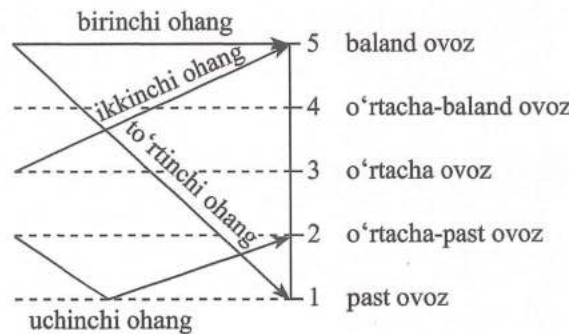
“o” sodda unli harf alohida “b”, “p”, “m”, “f” undosh harflar bilan kelganda, undosh va unli harflar o'rtasida ko'pincha qisqa “u” tovushi paydo bo'ladi. “bo”, “po”, “mo”, “fo” bo'g'inlari amalda “buo”, “puo”, “muo”, “fuo” deb talaffuz qilinadi.

“e” unli harf o'zbek tilidagi e harfi bilan talaffuzi bir xil emas. Talaffuz paytida til uchi o tovushiga o'xshash joy egallaydi, so'ngra og'iz dumaloq shaklidan tekis ikki yonga qarab kengayadi, kulganga o'xshab.

“ü” unli harf talaffuz qilgan paytda, til avval “i” tovushi talaffuz qilinadigan joyni egallaydi, keyin esa og'iz dumaloq shaklini oladi.

(4) Ohang

Xitoy tili ohangli tildir. Ohang ma'no ajratuvchi rol o'ynaydi. Putonghuada asosan to'rtta ohang bor.

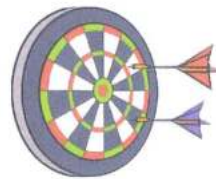
Masalan

bā (八)
sakkiz

bá (拔)
tortib chiqarmoq

bǎ (靶)
nishon

bà (爸)
dada

Ohang belgilari: Birinchi ohang “—”, ikkinchi ohang “↗”, uchinchi ohang “↘”, to'rtinchi ohang “↖”.

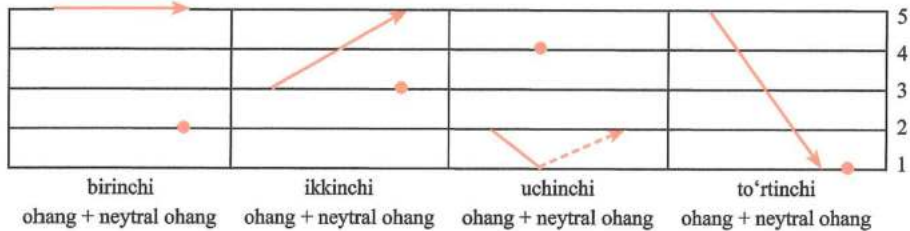
Bo'g'in faqat bitta unli tovushdan iborat bo'lgan paytda, ohang belgisi unli tovush bildiradigan harf ustiga qo'yiladi, masalan: “lù”, “hěn”. Ohang belgisi i unli tovushi ustiga qo'yilganda tepasidagi nuqta qo'yilmaydi. Masalan: “nǐ”, “nín”, “píng”. Bo'g'inda qo'shma

unli harf ishlatilganda, qaysi unli urg'uli bo'lsa o'shani ustiga ohang belgisi qo'yiladi. Masalan: hǎo. Ohang belgisi bo'g'indagi so'ngi unli tovush ustiga qo'yiladi. Masalan, "liú", "du" kabi. Unlilarda og'iz ochilish darajasi:

a o e i u ü

(5) Neytral ohang

Xitoy tilida neytral ohangli bo'g'inlar bor, neytral ton yengil va qisqa talaffuz qilinadi, transkripsiyada yozgan paytda, neytral ohanga belgi qo'yilmaydi.

Masalan

māma (妈妈)
ona

bóbo (伯伯)
amaki

nǐmen (你们)
sizlar

bàba (爸爸)
dada

2 语音练习 Fonetikaga oid mashqlar

1-01-03

1. Ohanglarga e'tibor berib o'qing

ā	á	ǎ	à
bō	bó	bǒ	bò
lū	lú	lǔ	lù
yī	yí	yǐ	yì
wū	wú	wǔ	wù
yū	yú	yǔ	yù

2. Bo'g'in farqlash mashqi

bà (dada) — pà (qo'rqmoq)
dà (katta) — tà (toptamoq)
fǎ (qonun) — mǎ (ot)
lì (kuch) — lù (yashil)

bó (amaki) — pó (kampir, xola)
dǔ (garov o'ynamoq) — tǔ (tuproq)
mò (siyoh) — mù (taxta)
nǚ (ayol) — nǔ (tirishmoq)

3. Ohang farqlash mashqi

mǎ (ot) — mā (ona)

mù (taxta) — mǔ (ona)

yī (bir) —— yí (xola)

lì (kuch, kuchli) —— lǐ (...da, ichida)

dǔ (o'yinamoq) —— dú (o'qimoq)

yǔ (yomg'ir) —— yú (baliq)

4. Neytral ohang

bàba

māma

dìdi

bóbo

pópo

Nǐ ne?

三、课堂用语 Darsga oid iboralar

● Nǐ dú.

Sen o'qi.

1-01-04

第二部分 2-bo'lim

一、课文 Matn

(一) 1-01-05

A: Nǐmen hǎo!
你们好!

B: Nǐ hǎo!
你好!

A: Assalomu alaykum!
B: Salom!

(二) 1-01-06

Nǐ máng ma?
A: 你 忙 吗?

Hěn máng.
B: 很 忙。

A: Bandmisan?

B: Juda bandman.

Suhbat

Quyidagi rasm va vaziyat asosida, berilgan soʻzlarni qoʻllab dialogni tugallang.

(1) A: _____! (2) A: _____! (3) A: Bàba, _____? (máng)
B: _____! B: _____! B: _____. (máng)

二、语音 Fonetika

1 语音知识 Fonetikaga oid bilimlar

1. Fonetik qism

(1) g, k, h undosh harflar

“g” va “k” talaffuz qilgan paytda, til orqa qismidan boshlanadi va asta tanglayga tegadi.

“h” harfini talaffuz qilganingizda, tilning orqa tomonini koʻtaring va uni yumshoq tanglayga yopishtiring.

E'tibor bering:

“g” va “k” talaffuz qilgan paytda, til orqa qismidan boshlanadi va asta tanglayga tegadi. “g” undosh harfi o‘zbek tilidagi “g” harfidan farqli ravishda tanglayga faqat tilning orqa qismi tegadi.

(2) ai, ei, ao, ou qo‘shma unli harflarning jaranglashi

Qo‘shma unli harflar asosiy unli tovushdan va qo‘shimcha unli tovushdan yasalgandir. Birinchi unli asosiy unli tovushdir (ohang belgisi asosiy unli tepasiga qo‘yiladi), talaffuzda nisbatan tiniq va jarangdor; qo‘shimcha unli tovush esa nisbatan qisqa va talaffuzda nisbatan noaniq.

Asosiy unli + qo‘shimcha unli: ai, ei, ao, ou

“ei” va “ou” tovushlari o‘zbek tilidagi undov so‘zlardagi “ey” va “oy” o‘xshashdir.

(3) an, en, ang, eng, ong burun unli harflari

“ng” tovushi o‘zbek tilida “singil” so‘zidagi “ng” tovushi kabi talaffuz qilinadi.

Unli harfdan keyin kelgan “n” kelsa burun oldi unli harf deb ataladi, unli hardan keyin “ng” kelsa burun orqa unli harfi deb ataladi.

Burun oldi unli harfi talaffuz qilgan paytda, avval unli tovush talaffuz qilinadi, keyin esa “n” tovushi sirg‘alib chiqadi. Xitoy tilidagi “n” tovushi o‘zbek tilida “non” so‘zidagi “n” kabi talaffuz qilinadi.

Burun orqa tovushini talaffuz qilganda, avval unli tovush talaffuz qilinadi, keyin esa “ng” tovushi sirg‘alib chiqadi. “ng” tovushi o‘zbek tilida “singil” so‘zidagi “ng” tovushi kabi talaffuz qilinadi.

2. Uchinchi ohang o‘zgarishi

(1) Alohida uchraganda uchinchi ohang to‘liq o‘qiladi.

Masalan nǐ hǎo mǎ nǚ

(2) Ikkita uchinchi ohangli bo‘g‘in birga kelganda, birinchisi ikkinchi ohanga o‘zgaradi, biroq ikkinchi bo‘g‘in uchinchi ohangda talaffuz qilinadi.

∨ + ∨ → / + ∨

Masalan	nǐ hǎo (salom)	ní hǎo
	hěn hǎo (juda yaxshi)	hén hǎo
	yǔfǎ (grammatika)	yúfǎ
	kěyǐ (mumkin, bo‘ladi)	kéyǐ

(3) Uchinchi ohangli bo‘g‘indan keyin birinchi, ikkinchi, to‘rtinchi ohangli bo‘g‘inlar kelsa neytral ohang qilish kerak, unda uchinchi ohang yarim uchinchi ohanga o‘zgaradi.

Masalan hěn gāo (juda baland)
hěn bái (juda oppoq)
hěn dà (juda katta)
nǎinai (buvi)

2 语音练习 Fonetikaga oid mashqlar

1-01-07

1. Ohanglarga e'tibor berib o'qing

nī	ní	nǐ	nì	
hāo	háo	hǎo	hào	nǐ hǎo
mēn	mén		mèn	nǐmen
tā		tǎ	tà	tāmen
	hén	hěn	hèn	
māng	máng	mǎng		hěn máng

2. Bo'g'in farqlash mashqi

kàn (qaramoq) — gàn (qilmoq)	kǒu (og'iz) — gǒu (kuchuk)
fēi (uchmoq) — hēi (qora)	bǎi (yuz) — běi (shimol)
dāo (pichoq) — dōu (hamma)	tán (gaplashmoq) — táng (shakar)
fēn (daqiqqa) — fēng (shamol)	dōng (sharq) — dēng (chiroq)

3. Ohang farqlash mashqi

dāo — dào	kàn (qaramoq) — kǎn
pái — pài	hěn (juda) — hèn (nafratlanmoq)
páng — pàng (semiz)	děng (kutmoq) — dēng (chiroq)

4. Uchinchi ohang o'zgarishi

děng tā	hěn gāo
nǐ máng	hěn máng
nǐ hǎo	hěn hǎo
kělè	hǎokàn
nǎinai	hǎo ma

三、课堂用语 Darsga oid iboralar

- 1 Hěn hǎo! Juda yaxshi!
- 2 Nǐmen dú. Sizlar o'qing.
- 3 Kàn hēibǎn. Doskaga qarang.

1-01-08

第三部分 3-bo'lim

一、课文 Matn

(一) 1-01-09

A: Lǎoshī hǎo!
老师好!

B: Nǐmen hǎo!
你们好!

A: Assalomu alaykum ustoz!

B: Vaaleykum assalom!

(二) 1-01-10

A: Zhè shì shéi?
这是谁?

B: Zhè shì Chén lǎoshī.
这是陈老师。

A: Bu kim?

B: Bu ustoz Chen.

(三) 1-01-11

A: Nà shì shéi?
那是谁?

B: Nà shì Zhèng lǎoshī.
那是郑老师。

A: Ana u kim?

B: Ana u ustoz Zheng.

Suhbat

Quyidagi rasm va vaziyat asosida, berilgan soʻzlarni qoʻllab dialogni tugallang.

(1) A: _____! (nǐmen)
B: _____!

(2) A: _____? (zhè)
B: _____ . (zhè shì)
A: _____? (nà)
B: _____ . (nà shì)

二、语音 Fonetika

1 语音知识 Fonetikaga oid bilimlar

(1) zh, ch, sh, r undosh harflar

“zh” tovushi oʻzbek tilidagi “jarima” soʻzidagi “j” tovushi kabi, biroq oʻzbek tilidagi “j” dan koʻra biroz qattiq talaffuz qilinadi. Inglizchadagi “jentelmen” soʻzi kabi.

“ch” tovushi oʻzbek tili “chiroq” soʻzidagi “ch” kabi talaffuz qilinadi.

Xitoy tilidagi “sh” tovushi oʻzbek tilida “shamol” soʻzidagi “sh” tovushi kabi talaffuz qilinadi.

Xitoy tilidagi “r” tovushi ingliz tilidagi “read” – “oʻqimoq” soʻzidagi “r” tovushi kabi talaffuz qilinadi. Oʻzbek tilida ushbu tovush mavjud emas.

(2) -i [ɿ] unli harfi

“zhi”, “chi”, “shi”, “ri” boʻgʻinidagi -i[ɿ] bilan i unli harfi [i] talaffuzi bir xil emas.

(3) ua, uo, uai, uei, uan, uen, uang, ueng unli harflari

Bu guruhdagi unli harflar tuzilishi quyidagichadir:

“u” old tovushi + asosiy unli ua, uo, uai, uei (ui)

“u” old tovushi + burun unli harflari uan, uen (un), uang, ueng

Talaffuz paytida, avval “u” talaffuz qilinadi, keyin esa tabiiy ravishda unlilar yoki burun unli harflari.

2 语音练习 Fonetikaga oid mashqlar

1-01-12

1. Ohanglarga e'tibor berib o'qing

lāo	láo	lǎo	lào	
shī	shí	shǐ	shì	lǎoshī
chēn	chén	chěn	chèn	Chén lǎoshī
zhēng		zhěng	zhèng	Zhèng lǎoshī
	shéi			shì shéi
	rén	rěn	rèn	lǎorén

2. Bo'g'in farqlash mashqi

guī — kuī	shǔn — zhǔn
chūn — tūn	lù (yo'l) — rù (kirmoq)
zhǐ — chǐ	kuài — kuà
wán (tugatmoq) — wáng (qirol)	huài (yomon) — huì (qo'lidan kelmoq)

3. Ohang farqlash mashqi

shì (bo'lmoq) — shí (o'n)	shuǐ (suv) — shuí (kim)
chá (choy) — chà (yetishmaslik)	zhū (dur) — zhú (bambuk)
rén (odam) — rèn (tanimoq)	wǒ (men) — wò (yotib olmoq)

4. Juft bo'g'inli so'zlarni qo'shib o'qish

shuōhuà (gaplashmoq)	zhīdào (bilmoq)	chídào (kech qolmoq)
shàngwǔ (ertalab, kunning birinchi yarmi)		wǎnshang (oqshom)
rènshi (tanimoq)	Zhōngguó (Xitoy)	Měiguó (Amerika Qo'shma Shtatlari)
Rìběn (Yaponiya)	Hánguó (Janubiy Koreya)	

三、课堂用语 Darsga oid iboralar

① Shàngkè le.	Dars boshlandi.
② Gēn wǒ dú.	Men bilan birga o'qing.
③ Duì bu duì?	To'g'rimi yoki noto'g'rimi?
④ Duì le.	To'g'ri.
⑤ Bú duì.	Noto'g'ri.

1-01-13

第四部分 4-bo'lim

一、课文 Matn

(一) 1-01-14

A: Nǐ hē kāfēi ma?
你喝咖啡吗?

B: Wǒ bù hē kāfēi.
我不喝咖啡。

A: Sen qahva ichasanmi?
B: Men qahva ichmayman.

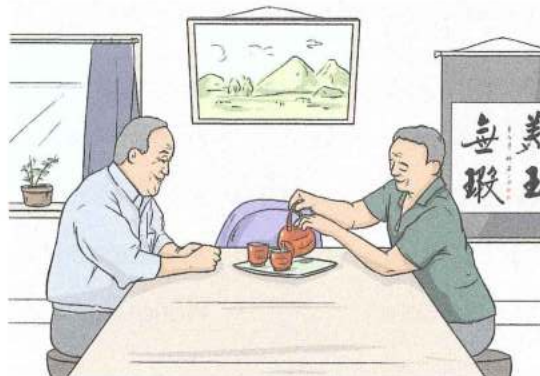

(二) 1-01-15

A: Nǐ hē shénme?
你喝什么?

B: Lái yì bēi chá.
来一杯茶。

A: Sen nima ichasan?
B: Bir stakan qahva bering.

Suhbat

To'rt talaba bir kichik guruhga birlashtirilib, yuqorida berilgan rasimga qarab har biri nima ichkisi kelayotganligi haqida so'raydi. Ushbu kichik guruh talabalari orasidan qaysi ichimlik ko'pchilikka yoqishi aniqlanadi, so'ngra butun guruhga e'lon qilinadi.

二、语音 Fonetika

1 语音知识 Fonetikaga oid bilimlar

1. “yī —” ohang o'zgarishi

“—” asli birinchi ohanglidir. Alohida uchraganda yoki so‘z, gapda qo‘shimchalarsiz kelganda asli o‘zini ohangida o‘qiladi. Tartib son sifatida kelganda ham o‘z asli ohangida qoladi. Biroq “—” birinchi, ikkinchi, uchinchi ohanglardan oldin joylashganda, darhol to‘rtinchi ohanga o‘zgaradi; to‘rtinchi ohangdan oldin turganda ikkinchi ohangga o‘zgaradi.

$y\bar{i} + \begin{cases} - \\ / \\ \vee \end{cases} \rightarrow y\bar{i} + \begin{cases} - \\ / \\ \vee \end{cases}$	Masalan:	$y\bar{i}$ bēi (bir chashka, bir stakan)
		$y\bar{i}$ píng (bir butilka, bir flakon)
		$y\bar{i}$ bēn (bir dona kitob)
$y\bar{i} + \begin{cases} \backslash \end{cases} \rightarrow y\bar{i} + \begin{cases} \backslash \end{cases}$	Masalan:	$y\bar{i}$ biàn (bir marotaba)

2. Yozish qoidalari (1): Bo‘g‘inlarni ajratish qoidalari

(1) i, u, ü, o‘zi bo‘g‘in bo‘lganda yozish qoidalari

“i” o‘zi bo‘g‘in bo‘lganda yoki “i” va burun undoshi bilan bo‘g‘in bo‘lganda, “i” dan oldin “y” qo‘shiladi.

$i \Rightarrow yi$ Masalan: $i \rightarrow yi$ $in \rightarrow yin$ $ing \rightarrow ying$

“i” qo‘shma unli harf boshida kelib bo‘g‘in hosil qilsa, “i” unlisi albatta “y” unli harfiga o‘zgarishi kerak.

$i \Rightarrow y$ Masalan: $ia \rightarrow ya$ $ie \rightarrow ye$ $ian \rightarrow yan$

“u” o‘zi bo‘g‘in bo‘lganda, “u” oldida albatta “w” qo‘shiladi.

$u \Rightarrow wu$ Masalan: $u \rightarrow wu$

“u” qo‘shma unli harf boshida kelib bo‘g‘in tashkil kilsa, “u” albatta “w” almashadi.

$u \Rightarrow w$ Masalan: $ua \rightarrow wa$ $uan \rightarrow wan$

“ü” o‘zi bo‘g‘in bo‘lganda yoki “ü” bilan boshlangan qo‘shma unli harf bo‘g‘in bo‘lib kelganda, “ü” dan oldin “y” qo‘shiladi va “ü” tepasidagi ikkita nuqta qo‘yilmaydi.

$\ddot{u} \Rightarrow yu$ Masalan: $\ddot{u} \rightarrow yu$ $\ddot{ue} \rightarrow yue$ $\ddot{uan} \rightarrow yuan$

(2) Ajratish belgisi

a, o, e tovushli undosh harfsiz bo‘g‘in biron bir bo‘g‘indan keyin kelgan paytda, bo‘g‘in boshida a, o, e harflaridan oldin ajratish belgisi-apostraf qo‘yiladi. Masalan: Tiān’ān Mén 天安门 (Tiananmen), Xī’ōu 西欧 (G‘arbiy Evropa), tiān’é 天鹅 (oq qush).

3. Qisqacha fonetik qaytarish (1)

(1) O'tilgan undoshlar qatori

	Nafas chiqarish bilan talaffuz qilinmaydigan tovushda to'xtashuv	Nafas chiqarish bilan talaffuz qilinadigan tovushda to'xtashuv	Burun tovushi	Sirg'aluvchan tovushlar
Lablangan tovushlar	b[p]	p[p']	m[m]	f[f]
Til o'rtasi tovushlar	d[t]	t[t']	n[n]	l[l]
Til orqasi bilan talaffuz qilinadigan tovushlar	g[k]	k[k']		h[x]
Til orqa tovushlari	zh[tʂ]	ch[tʂ']		sh[ʂ]、r[ʐ]

(2) O'tilgan unililar qatori

Sodda unililar: a, o, e, i, u, ü, -i[ɿ]

Aralashma unililar: ai, ei, ao, ou, an, en, ang, eng, uai, uei, uan, uen, uang, ueng, ong

(3) Ushbu darsda undosh va unli harflarni birikish jadvali

Undosh harf \ Unli harf	b	p	m	f	d	t	n	l	g	k	h	zh	ch	sh	r
a	ba	pa	ma	fa	da	ta	na	la	ga	ka	ha	zha	cha	sha	
o	bo	po	mo	fo											
e			me		de	te	ne	le	ge	ke	he	zhe	che	she	re
i	bi	pi	mi		di	ti	ni	li							
u	bu	pu	mu	fu	du	tu	nu	lu	gu	ku	hu	zhu	chu	shu	ru
ü							nü	lǜ							
-i[ɿ]												zhi	chi	shi	ri
ai	bai	pai	mai		dai	tai	nai	lai	gai	kai	hai	zhai	chai	shai	
ei	bei	pei	mei	fei	dei	tei	nei	lei	gei	kei	hei	zhei		shei	
ao	bao	pao	mao		dao	tao	nao	lao	gao	kao	hao	zhao	chao	shao	rao
ou		pou	mou	fou	dou	tou	nou	lou	gou	kou	hou	zhou	chou	shou	rou
an	ban	pan	man	fan	dan	tan	nan	lan	gan	kan	han	zhan	chan	shan	ran
en	ben	pen	men	fen	den		nen		gen	ken	hen	zhen	chen	shen	ren
ang	bang	pang	mang	fang	dang	tang	nang	lang	gang	kang	hang	zhang	chang	shang	rang
eng	beng	peng	meng	feng	deng	teng	neng	leng	geng	keng	heng	zheng	cheng	sheng	reng
uai									guai	kuai	huai	zhuai	chuai	shuai	
uei (ui)					dui	tui			gui	kui	hui	zhui	chui	shui	ruì
uan					duan	tuan	nuan	luan	guan	kuan	huan	zhuan	chuan	shuan	ruan
uen (un)					dun	tun		lun	gun	kun	hun	zhun	chun	shun	run
uang									guang	kuang	huang	zhuang	chuang	shuang	
ueng															
ong					dong	tong	nong	long	gong	kong	hong	zhong	chong		rong

(4) Tovushlar o'zgarishi

① Uchinchi ohang o'zgarishi

Ikkita uchinchi ohangli bo'g'in qo'shilib o'qilganda, birinchi bo'g'in uchinchi ohangi ikkinchi ohangga o'zgaradi.

$$\vee + \vee \rightarrow / + \vee$$

Uchinchi ohangli bo'g'in birinchi, ikkinchi, to'rtinchi va neytral ohangli bo'g'inlarning katta qismi oldida kelganda, faqat yarim uchinchi ohangda o'qiladi.

$$\vee + \left\{ \begin{array}{l} \bar{\quad} \\ / \\ \backslash \end{array} \right. \rightarrow \vee + \left\{ \begin{array}{l} \bar{\quad} \\ / \\ \backslash \end{array} \right.$$

② “yī —” ohang o'zgarishi

$$y\bar{i} + \left\{ \begin{array}{l} \bar{\quad} \\ / \\ \vee \end{array} \right. \rightarrow y\bar{i} + \left\{ \begin{array}{l} \bar{\quad} \\ / \\ \vee \end{array} \right.$$

$$y\bar{i} + \backslash \rightarrow y\acute{i} + \backslash$$

2 语音练习 Fonetikaga oid mashqlar

1-01-16

1. Ohanglarga e'tibor berib o'qing

kā		kǎ			
fēi	féi	fěi	fèi		kāfēi
shēn	shén	shěn	shèn		
				me	shénme
yī	yí	yǐ	yì		
bēi		běi	bèi		
chā	chá	chǎ	chà		yì bēi chá

2. Bo'g'in farqlash mashqi

bǐ — pǐ	duì — tuì
kě — gě	shì (bo'lmoq) — rì (kun, quyosh)
zhǐ — chǐ	zhōng — chōng
kuài — kuà	rì — rè
huān — huāng	gēn — gēng
ròu — ruò	dōu (hamma) — duō (ko'p)

3. Ohang farqlash mashqi

ní — nǐ	shí (o'n) — shī (yo'lbars)
zhě — zhè (bu)	chéng — chèng
guāi — guài	ràng — rǎng

4. Neytral ohang

nǎinai	bóbo	pópo	
mèimei	gēge	gūgu	shěshen
nǐmen	wǒmen	tāmen	

5. Uchinchi ohang o'zgarishi

Yarim uchinchi ohang:

lǎoshī	hǎochī	nǐ shuō	
Fǎguó	nǐ dú	hěn máng	
kělè	nǐ yào	wǒ mài	
nǎinai	wǒmen	hǎo ma	
wǒ gēge	nǎ guó rén	nǐ bàba	nǐ wàipó

Uchinchi ohangda qo'shib o'qilishi:

nǐ hǎo	hěn hǎo	wǒ mǎi

6. “— (yī)” birinchi ohang talaffuzi

shíyī	dì-yī	yī lóu
yì zhāng	yì bēi	yì zhī
yì tái	yì rén	
yì běn	yì bǎ	
yí gè	yí kuài	

7. Juft bo'g'inli so'zlarni qo'shib o'qish

kāfēi (qahva)	hē chá (choy ichmoq)	lùchá (ko'k choy)	hóngchá (qora choy)
shénme (nima)	yǔfǎ (grammatika)	dǎkǎi (ochmoq)	kǎoshì (imtihon)
Hànyǔ (Xitoy tili)	chī fàn (ovqat yemoq)	yígòng (jami)	yìshēng (butun hayot)

三、课堂用语 *Darsga oid iboralar*

① Bǎ shū dǎkāi.	Kitobni oching.
② Kàn kèwén.	Matnni o'qing.
③ Dǒng le ma?	Tushunarlimi?
④ Dǒng le.	Tushunarli.
⑤ Bù dǒng.	Tushunmadim.

1-01-17

四、汉字 *Iyerogliflar*

1 汉字知识 *Iyerogliflarga oid bilimlar*

1. Iyerogliflarning kelib chiqishi

Iyerogliflarning shakli rasmlardan kelib chiqqan, qadimdan to hozirgi kungacha iyerogliflarning shaklida o'zgarish juda katta. Hozirgi iyerogliflar to'rtburchaksimon shaklda, ular qadimgi zamon iyerogliflarining o'zgarishlarga uchragan shaklidir. Masalan:

Rasmi	Suyakka yozilgan yozuvlar	Bronzaga yozilgan yozuvlar	Syao chjuan yozuvi	Li shu yozuvi	Iyerogliflarning murakka-blashgan (oldingi) ko'rinishi	Iyerogliflarning soddalash-tirilgan (hozirgi) ko'rinishi

2. Iyerogliflarning asosiy chiziqlari

Xitoy iyerogliflari turli xil shakldagi chiziqlardan tashkil topgan. Xitoy iyerogliflarining chiziqlari asosiy va qo'shimcha chiziqlardan iborat.

Iyerogliflarning asosiy chiziqdari

Chiziqning ko'rinishi	Nomi	Misollar	Yozilish qoidasi
一 [→]	héng	一 yī (bir)	Chapdan o'nga. Masalan “一” iyeroglifi.
丨 [↓]	shù	十 shí (o'n)	Tepadan pastga. Masalan “十” iyeroglifining ikkinchi chizig'i.
丿 [↙]	piě	八 bā (sakkiz)	Yuqoridagi o'ng burchakdan chapdagi pastki burchakka qarab yoziladi. Masalan “八” iyeroglifining birinchi chizig'i.
㇇ [↘]	nà	八 bā (sakkiz)	Chapki tepadan o'ng tomonga pastga. Masalan “八” iyeroglifining ikkinchi chizig'i.
丶 [·]	diǎn	六 liù (olti)	Chapdan tepaga nuqta. Masalan “六” iyeroglifining birinchi chizig'i.
㇇ [↘]	tí	我 wǒ (men)	Chapki pastdan o'ng tomonga tepaga. Masalan “我” iyeroglifining to'rtinchi chiziqchasi.

3. Iyerogliflarning yozilish ketma-ketligi va yozilishining asosiy qoidalari

Misollar	Yozilish ketma-ketligi	Qoidasi
十 shí (o'n)	一 十	Avval héng keyin shù
八 bā (sakkiz)	丿 八	Avval piě keyin nà
好 hǎo (yaxshi)	女 子	Chapdan o'nga
个 gè (hisob so'z)	丿 人 个	Tepadan pastga
月 yuè (oy)	月 月	Ichkaridan tashqariga
国 guó (davlat)	冂 国 国	Avval tashqari keyin ichkari keyin og'zi yopiladi
小 xiǎo (kichkina)	丨 小 小	Avval o'rtasi keyin chap va o'ng tomoni

2 认写基本汉字 Asosiy iyerogliflarning yozilishi

(1)	一	一				
	yī	bir	1 chiziq			
(2)	二	一 二				
	èr	ikki	2 chiziq			
(3)	三	一 二 三				
	sān	uch	3 chiziq			
(4)	六	一 二 三 四 五 六				
	liù	olti	4 chiziq			
(5)	八	一 二 三 四 五 六 七 八				
	bā	sakkiz	2 chiziq			
(6)	十	一 二 三 四 五 六 七 八 九 十				
	shí	o'n	2 chiziq			

五、文化知识 Madaniyatga oid bilimlar

Xitoy tili va adabiy tili

Xitoy tili Xitoy Xalq Respublikasining rasmiy tili, xitoy-tibet tillari oilasiga mansub bo'lib, dunyoda uzoq tarixga ega bo'lgan tillardan biri hisoblanadi. Birlashgan Millatlar Tashkilotining olib borgan statistikasiga ko'ra, hozirgi kunda dunyo aholisining qariyb 1 milliard 600 mln. aholisi xitoy tilida gapirar ekan, xitoy tili dunyoda keng ko'lamda qo'llanilishiga ko'ra ingliz tilidan keyin ikkinchi o'rinni egallaydi. Xitoy tili Birlashgan Millatlar Tashkilotining rasman qabul qilingan olti tilidan biridir.

Xitoyda 56 ta millat bor, ularning orasida butun xitoy aholisining 94 foizi bo'lmish Han millati (asosiy millat vakillari), Hui va Man millatlari xitoy tilida gaplashadilar, Xitoydan tashqari yana Singapur, Malayziya kabi boshqa davlatlarda ham ko'pchilik xitoy tilida gaplashadilar. Dunyo bo'yicha xitoy tili ona tili bo'lgan aholining soni taxminan bir milliarddan oshiq.

Xitoy tili yettita katta shevalar hududiga bo'linadi, ularning orasida shimoliy sheva (bu yana mandarin shevasi ham deyiladi) da gaplashuvchilar butun Xitoy maydoning to'rttdan uch qismiga, butun Xitoy aholisining uchdan ikki qismiga teng.

Hozirgi zamonaviy xitoy tilining adabiy tili Putonghua deyiladi, xitoy tili adabiy tilining normasi pekin shevasi asosida, tayanch shevasi shimoliy sheva asosida olingan.

趣味汉语 Qiziqarli xitoy tili

Tez aytish

Sì shì sì, shí shì shí, shísì shì shísì, sìshí shì sìshí.

1. 四是四，十是十，十四是十四，四十是四十。

Māma qí mǎ, mǎ màn, māma mà mǎ.

2. 妈妈骑马，马慢，妈妈骂马。

Chī pútao bù tǔ pútaopír, bù chī pútao dào tǔ pútaopír.

3. 吃葡萄不吐葡萄皮儿，不吃葡萄倒吐葡萄皮儿。

(1) To‘rt bu to‘rt, o‘n bu o‘n, o‘n to‘rt bu o‘n to‘rt, qiriq bu qiriq.

(2) Onam ot mindi, ot sekin yursa, onamning jahli chiqdi.

(3) Uzum yesa po‘slog‘ini tuflamas, uzum yemasa po‘chog‘ini tuflaydi.

Ushbu darsni o'rganganingizdan so'ng, xitoy tilining deyarli barcha undosh harfi, unli harfi va ohanglarini, xitoy tilining barcha bo'g'inarini, shu bilan birga 8 ta iyeroglif o'rganib bo'lasiz, hamda ko'plab so'zlarni qo'llay olasiz. Siz yana xitoy tilida gapirish, iyerogliflar yozish qanchalik qiziqarli ekanligini sezgan bo'lsangiz kerak! Boshlanishida biroz notanishlikni his qilgan bo'lishingizga qaramay, ushbu kitob qonun qoidasi bo'yicha o'rganishda davom etsangiz, xitoy tili aslida qiyin emasligini bilasiz. Sizni hali yana ko'p vaqtingiz va imkoniyatingiz bor, talaffuzingizni va iyeroglif yozish qobiliyatingizni oshirishda davom eting.

热身 Dastlabki mashqlar

O'qing va toping. Quyida berilgan xitoy tilidagi so'zlar ingliz tili talaffuzi asosida o'zlashtirilgan, ularni o'qing va qanday ma'no anglatishini toping.

- kāfēi qiǎokèlì hànǎobāo kělè
(1) 咖啡 (2) 巧克力 (3) 汉堡包 (4) 可乐

第一部分 1-bo'lim

一、课文 Matn

(一) 1-02-01

Kěyǐ jìnlái ma?
A: 可以进来吗?

Qǐng jìn.
B: 请进。

A: Kirsam maylimi?
B: Marhamat kiring.

(二) 1-02-02

A: Qǐng hē chá.
请喝茶。

B: Xièxie.
谢谢。

A: Bú kèqì.
不客气。

A: Marhamat choy iching.

B: Rahmat.

A: Arzimaydi.

Suhbat

Rasmlarni birlashtirib, ikki o‘quvchi bir guruh bo‘ling, bir o‘quvchi mehmonni, boshqa bir o‘quvchi joy egasini roliga kiring.

(1)

(2)

二、语音 Fonetika

1 语音知识 Fonetikaga oid bilimlar

(1) j, q, x undosh harflar

“j, q, x” til yuzi tovushlari.

“j, q” tovushlarini talaffuz qilgan paytda, til yuzi qayrilib ko‘tariladi, qattiq milkga tegadi,

keyin og'iz ochilib, havo chiqib ketishiga yo'l beradi.

“j” nafassiz tovushdir, “q” nafasli tovushdir, “q” talaffuz qilgan paytda, nafas qattiq chiqariladi.

“x” talaffuz qilgan paytda, til oldi qismi ko'tariladi, milkga qarab intiladi lekin tegmaydi. Keyin tor joydan havo chiqariladi. Tovush titramaydi.

E'tibor bering:

“j, q, x” faqat sodda unli harflar “i”, “ü” hamda “i”, yoki “ü” tovushlari boshida kelgan qo'shma unli harflar bilan birikadi.

(2) ia, ie, iao, iou, ian, in, iang, ing, üe, üan, ün, iong unli harflari

“i” yoki “ü” unli harfi boshida asosiy unli va “u” dan keyin tursa, “i” va “ü” o'tkinchi tovushdir. Agar asosiy unli dan keyin boshqa unli yoki butun undosh tursa, bu unli yoki undosh tovush ham urg'usiz o'qiladi.

2 语音练习 Fonetikaga oid mashqlar

1-02-03

1. Ohanglarga e'tibor berib o'qing

jīn		jǐn	jìn	
	lái		lài	jìnlai
qīng	qíng	qǐng	qìng	qǐng jìn
xiē	xié	xiě	xiè	xièxie
kē	ké	kě	kè	
qī	qí	qǐ	qì	kèqi

2. Bo'g'in farqlash mashqi

jī (tovuq) — qī (yetti)	jiāo (o'qitmoq, o'rgatmoq) — qiāo (taqillatmoq)
jué (his etmoq) — xué (o'qimoq)	qǐng (iltimos, marhamat) — xǐng (uyg'onmoq)
yuè (oy) — yè (tun, kecha)	jiǎo (oyoq) — jiǔ (to'qqiz)
jìn (kirmoq) — jìng (tinch)	qián (pul) — quán (bari, hammasi)

3. Ohang farqlash mashqi

xià (pastga, quyi, kelasi) — xiā (krevetka)	shuǐ (suv) — shuí (kim)
xīn (yurak) — xìn (xat)	líng (nol) — lǐng (boshqarmoq, yo'l boshlamoq)
xiǎo (kichik) — xiào (kulmoq)	juān (sovg'a qilib bermoq) — juǎn (o'ramoq)

4. Bo'g'inlarning birlashishi

- + -	- + 丿	- + ㇇	- + ㇏	- + 〇 ^[1]
kāfēi	Zhōngguó	hēibǎn	shēngdiào	tāmen
yīshēng	hē chá	shēntǐ	chī fàn	gēge

丿 + -	丿 + 丿	丿 + ㇇	丿 + ㇏	丿 + 〇
túshū (kitoblar)	chángcháng (tez tez)	niúǎi (sut)	liúlì (ravon, tez)	péngyou (do'st)
chénggōng (muvaffaqiyat)	yínháng (bank)	píngguǒ (olma)	chídào (kechikmoq)	yéye (bobo, otaning dadasi)

5. Juft bo'g'inli so'zlarni qo'shib o'qish

yǔyán (til)	xuéyuàn (institut)	xuéxí (o'qimoq)	xuésheng (talaba, o'quvchi)
xǐhuan (yoqtirmoq)	jiāoshū (o'qitmoq)	péngyou (do'st)	yuèliang (oy)
qìshuǐ (gazli suv)	Yīngguó (Angliya)	gāoxìng (xursand)	xiūxi (dam olmoq)

三、课堂用语 Darsga oid iboralar

① Tóngxuémen hǎo!	Salom talabalar.
② Qǐng kàn shū.	Marhamat qilib kitobga qarang.
③ Qǐng dà shēng dú.	Marhamat qilib baland ovozda o'qing.
④ Xiàkè.	Dars tugadi.

1-02-04

[1] “〇” neytral ohangni bildiradi.

第二部分 2-bo'lim

一、课文 Matn

(一) 1-02-05

A: Qǐngwèn, Chén lǎoshī zài ma?
请问，陈老师 在吗？

B: Zài. / Bú zài.
在。 / 不在。

A: Kechirasiz, ustoz Chen bormilar?
B: Borlar. /Yo'qlar.

(二) 1-02-06

A: Zàijiàn!
再见！

B: Zàijiàn!
再见！

A: Xayr!
B: Xayr!

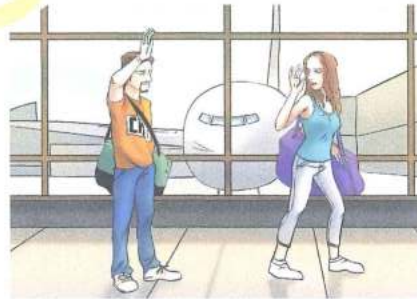
Suhbat

Ikkita o'quvchi bitta guruh bo'lib, rasm asosida rolga kiring.

(1)

(2)

二、语音 Fonetika

1 语音知识 Fonetikaga oid bilimlar

(1) z, c, s undosh harflar

“z” tovushuni talaffuz qilganda o‘zbek tilidagi “zar” so‘zidagi “z” tovushiga o‘xshaydi, faqat u jaranglidir.

“c” tovushuni talaffuz qilganda o‘zbek tilidagi “sirk” so‘zidagi “s” tovushiga o‘xshaydi, faqat u nafaslidir.

“s” tovushuni talaffuz qilganda o‘zbek tilidagi “saroy” so‘zidagi “s” tovushiga o‘xshaydi.

E’tibor bering:

“z”, “zh” nafassiz tovushlar, “c”, “ch” nafasli tovushdir.

(2) -i [ɿ] unli harfi

“zi”, “ci”, “si” bo‘g‘inlarini talaffuz qilgan paytda til boshidan oxirgacha bir xil joyni egallaydi.

2 语音练习 Fonetikaga oid mashqlar

1-02-07

1. Ohanglarga e’tibor berib o‘qing

zī	cī	sī		
qīng	qíng	qǐng	qìng	
wēn	wén	wěn	wèn	qǐngwèn
zuō	zuó	zuǒ	zuò	qǐng zuò
zāi		zǎi	zài	zài ma
jiān		jiǎn	jiàn	zài jiàn

2. Bo‘g‘in farqlash mashqi

zài (...da) —— cài (sabzavot)	zū (ijaraga olmoq) —— cū (yupqa)
zǎo (erta) —— zhǎo (qaramoq, oynaga qaramoq)	zú (oyoq) —— zhú (bambuk)
cí (so‘z) —— chí (kech qolish)	cūn (qishloq) —— chūn (bahor)
sì (to‘rt) —— shì (bo‘lmoq)	sān (uch) —— shān (tog‘)

3. Ohang farqlash mashqi

zì (iyeroglif) —— zǐ (o'g'il)

cí (so'z) —— cǐ (ushbu)

sì (to'rt) —— sī (ipak)

zuó (ertaga) —— zuò (o'tirmoq)

cān (taom) —— cán (ipak qurti)

suí (ketidan, ergashish) —— suì (parchalash, sindirish)

4. Bo'g'inlarning birlashishi

∨ + -

lǎoshī

Běijīng

(Pekin)

∨ + /

yǔyán

lǔxíng

(sayohat qilmoq)

∨ + ∨

kěyǐ

yǔfǎ

(grammatika)

∨ + \

qǐng jìn

kǎoshì

(imtihon)

∨ + ○

wǒmen

jiějie

(opa)

\ + -

dì-yī

miànbāo

(non)

\ + /

wàipó

liànxí

(mashq)

\ + ∨

Hànyǔ

bàozhǐ

(gazeta)

\ + \

guàxìng

zhùyì

(e'tibor qaratmoq)

\ + ○

mèimei

kèqi

5. Juft bo'g'inli so'zlarni qo'shib o'qish

sì céng (to'rtinchi qavat)

míngzi (ism)

zǎoshang (ertalab)

shí céng (o'ninchi qavat)

Hànzì (xitoy iyerogliflari)

xiàwǔ (tushlikdan so'ng)

sùshè (yotoqxonona)

zuòyè (uy vazifasi)

zài jiā (uyda)

cèsuǒ (hojatxonona)

zìjǐ (o'z, o'zim)

zàijiàn

三、课堂用语 Darsga oid iboralar

① Tīng wǒ niàn.

② Wǒ shuō, nǐmen tīng.

③ Qǐng nǐ niàn shēngcí.

④ Qǐng nǐ xiě Hànzì.

Meni o'qiganimni eshiting.

Men gapiraman, sizlar eshiting.

Marhamat qilib yangi so'zlarni o'qing.

Marhamat qilib iyerogliflarni o'qing.

1-02-08

第三部分 3-bo'lim

一、课文 Matn

(一) 1-02-09

A: Qǐngwèn, xǐshǒujiān zài nǎr?
请问, 洗手间在哪儿?

B: Bù hǎoyìsi, wǒ bù zhīdào.
不好意思, 我不知道。

A: Méi guānxi.
没关系。

A: Xojatxona qayerda?

B: Kechirasiz, men bilmayman.

A: Hechqisi yo'q.

(二) 1-02-10

A: Děng yíxià.
等一下。

B: Duìbuqǐ, qǐng zài shuō yí biàn.
对不起, 请再说一遍。

A: Děng yíxià.
等一下。

A: Biroz kuting.

B: Kechirasiz, yana bir marta qaytarib ayting.

A: Biroz kuting.

Suhbat

Ikkita o'quvchi bitta guruh bo'lib, berilgan gaplardan foydalangan holda qarshi tomondan rasmdagi joy qayer ekanligini bilish bilmasligini so'rang.

Masalan

Qǐngwèn……zài nǎr?

A: 请问…… 在哪儿?

Duìbuqǐ, qǐng zài shuō yí biàn.

B: 对不起, 请再说一遍。

二、语音 Fonetika

1 语音知识 Fonetikaga oid bilimlar

(1) er unli harfi

“er” unli harfi o‘zbek tilidagi “sher” so‘zidagi “er” talaffuziga o‘xshab ketadi.

E’tibor bering:

Ohangi bir xil emasligi, “er” ning talaffuzi bir xil emasligida, birdan to‘rtinchi ohanggacha, og‘iz ochilish darajasi ham eng katta.

(2) “er” ning retrofleks tugashi

“er” unli harfi gohida o‘zi bo‘g‘in yasamaydi, biroq oldingi bo‘g‘in bilan birlashgan paytda, oldinda kelgan bo‘g‘inni er lashtiradi. Yozuvda bo‘g‘indan keyin “r” qo‘shiladi, iyeroglifdan keyin esa “儿” qo‘shiladi, masalan: “nǎr 哪儿”.

(3) “不” ohangining o‘zgarishi

“不” ning asli ohangi to‘rtinchidir. Biroq “不” to‘rtinchi ohangdan oldin kelsa, ikkinchi ohanga o‘zgaradi.

Masalan bù hē bù máng bù hǎo
 bú shì bú yào

2 语音练习 Fonetikaga oid mashqlar

1. Ohanglarga e'tibor berib o'qing

xī	xí	xǐ	xì	
shōu	shóu	shǒu	shòu	
jiān		jiǎn	jiàn	xǐshǒujiān
nā	ná	nǎ	nà	nǎr
zāi		zǎi	zài	zài nǎr
shuō			shuò	
xiā	xiá		xià	yíxià

2. Bo'g'in farqlash mashqi

zhèr (bu yer) — zhè (bu)	nàr (u yer) — nà (ana u)
nǎr (qay er) — nǎ (qaysi)	wánr (o'ynamoq) — wán (tugatmoq)
huàr (rasm) — huà (chizmoq)	gàir (qopqoq) — gài (yopmoq)
tiānr (ob-havo) — tiān (osmon)	xìnr (xat, xabar) — xìn (xat)

3. Ohang farqlash mashqi

èr (ikki) — ér (o'g'il)	èr (ikki) — ěr (quloq)
huār (gul) — huàr (rasm)	wánr (aylanmoq, o'ynamoq) — wǎnr (kosa)
zír (urug') — zìr (iyeroglif)	cír (so'z) — cìr (tikan)

4. “er” unli tovushi tugashi va “er” refrofleks unli tovushi

èr	érzi (o'g'il)
nǚ'ér (qiz)	ěrdùo (quloq)
zhèr	nàr
nǎr	wánr

5. “bù 不” ohangining o'zgarishi

bù gāo	bù hē	bù máng	bù qí	bù kě	bù hǎo
bú dà	bú shì	bú zài	bú kèqi	duìbuqǐ	bù hǎoyìsi

6. Bo'g'inlarning birlashishi

- + -	- + /	- + ∨	- + \	- + °
cāntīng	Yīngguó	jīnglǐ (menedjer)	gāoxìng (xursand)	xiānsheng (janob)
fēiji (samolyot)	shēngcí (yangi so'zlar)	qiānbǐ (qalam)	gōngzuò (ish)	qīzi (xotin)

／ + -	／ + 丿	丿 + ㇇	丿 + ㇇	丿 + 。
míngtiān (ertaga)	xuéxí (o'qimoq)	yóuyǒng (suzmoq)	xuéyuàn (institut)	shénme (nima)
shíjiān (vaqt)	huídá (javob bermoq)	píjiǔ (pivo)	zázhì (jurnal)	míngzi (ism)

7. Juft bo'g'inli so'zlarni qo'shib o'qish

nánhái (o'ig'bola)	nǚhái (qiz bola)	xiǎohái (yosh bola)	yíhuì (sal turib, birozdin so'ng)
jiàoshì (sinf xonasi)	yīyuàn (kasalxona)	cāochǎng (sport maydonchasi)	lǐtáng (majlislar zali)
Fǎguó (Fransiya)	Éguó (Rossiya)	Yīngyǔ (Ingliz tili)	Rìyǔ (Yapon tili)

三、课堂用语 Darsga oid iboralar

① dì-yī shēng	1-ohang	1-02-12
② dì-èr shēng	2-ohang	
③ dì-sān shēng	3-ohang	
④ dì-sì shēng	4-ohang	
⑤ qīngshēng	yengil ohang	
⑥ Dì jǐ shēng?	Nechinchi ohang?	
⑦ Qǐng zài niàn yí biàn.	Marhamat qilib yana bir marotaba o'qing.	

第四部分 4-bo'lim

一、课文 Matn

(一) 1-02-13

- A: Fúwùyuán, diǎn cài.
服务员，点菜。
- B: Nín yào shénme?
您要什么？
- A: Wǒ yào kǎoyā.
我要烤鸭。

- A: Ofitsiant, taom buyuraman.
B: Siz nima hohlaysiz?
A: Men dudlangan o'rdak hohlardim.

(二) 1-02-14

A: Nín hǎo, qù nǎr?
您好, 去哪儿?

B: Qù Gùgōng.
去 故宫。

A: Qǐng shàng chē.
请 上 车。

- A: Salom, qayerga ketyapsiz?
B: Gugongga ketyapman.
A: Marhamat qilib mashinaga chiqing.

Suhbat

Ikkita o'quvchi bitta guruh bo'lib, quyida berilgan rasmlardan yoqtirganingizni tanlab rolga kiring.

(1)

(3)

(2)

(4)

二、语音 Fonetika

1 语音知识 Fonetikaga oid bilimlar

1. Yozish qoidalari (2): Qoidaga rioya qiling

(1) -iu, -ui, -un

$$\text{unli harfi} + \begin{cases} \text{iou} \\ \text{uei} \\ \text{uen} \end{cases} \rightarrow \text{unli harfi} + \begin{cases} \text{iu} \\ \text{ui} \\ \text{un} \end{cases}$$

Masalan: píjiǔ (pivo)
guìxìng (familiya)
tǎolùn (muhokama)

(2) i, ü bilan undosh j, q yoki x harflar birgalikda kelib ohangga ega bo'lsa, tepasidagi ohang belgilar olib tashlanadi, masalan: “jǐ 几”, “qù 去”; biroq ü bilan undosh harf “n” yoki “l” birgalikda kelib, ohangi bo'lsa, unday paytda ohang belgilari qoldiriladi. Masalan: “lǜ 绿”, “nǚ 女”.

2. Qisqacha fonetik qaytarish (2)

(1) Undosh harflar umumiy jadvali

① Hozirgi xitoy tilida 21 na undosh harflari bor, talaffuz joyiga qarab ular 6 guruhga bo'linadi (pastdagi jadvalga qara). Ularni orasida faqat r, m, n, l jarangsiz tovushlardir, boshqalari esa jarangli tovushlardir, talaffuz paytida titrash hosil bo'ladi.

Undosh harflar jadvali

	Nafas chiqarish bilan talaffuz qilinmaydigan tovushda to'xtashuv	Nafas chiqarish bilan talaffuz qilinadigan tovushda to'xtashuv	Burun tovushi	Sirg'aluvchan tovushlar
Lablangan tovushlar	b[p]	p[p']	m[m]	f[f]
Til o'rtasi tovushlar	d[t]	t[t']	n[n]	l[l]
Til orqasi bilan talaffuz qilinadigan tovushlar	g[k]	k[k']		h[x]
Yumshalgan tovushlar (tanglayga oid)	j[tɕ]	q[tɕ']		x[ɕ]
Til orqa tovushlari	zh[tʂ]	ch[tʂ']		sh[ʂ], r[ʐ]
Tish oldi tovushlar	z[ts]	c[ts']		s[s]

② Ushbu 21 undosh harflar, 6 ta qarama qarshi nafasli va nafassiz tovushlar bor. Nafasli va

nafassiz bo‘lishi ma’no ajratuvchi rol o‘ynaydi, talaffuz vaqtida ayniqsa e’tiborli bo‘lish kerak.

- A. b — p C. g — k E. zh — ch
B. d — t D. j — q F. z — c

(2) Unli harflar umumiy jadvali

① Hozirgi zamon xitoy tilida 38 unli harflar bor, boshida keladigan unli harflardagi unli tovushlar talaffuzida og‘iz ochilishiga qarab 4 guruhga bo‘linadi (jadvalga qara).

Unli harflar jadvali

Unli harflar	Kāikǒuhū 开口呼 Keng ochiq	Qíchǐhū 齐齿呼 Tishora	Hékǒuhū 合口呼 Tor ochiq	Cuōkǒuhū 撮口呼 Cho'chaygan
Yakka unlilar	-i[ɿ]、-i[ʅ]	i[i]	u[u]	ü[y]
	a[ɑ]	ia[iɑ]	ua[uɑ]	
	o[o]		uo[uo]	
	e[ɤ]			
	er[ɛ]	ie[iɛ]		üe[yɛ]
Aralashma unlilar	ai[ai]		uai[uai]	
	ei[ei]		uei[uei]	
	ao[ɑu]	iao[iɑu]		
	ou[ou]	iou[iou]		
Unliar bilan burun undoshlari	an[an]	ian[iɛn]	uan[uɑn]	üan[yɑn]
	en[ən]	in[in]	uen[uɛn]	ün[yɛn]
	ang[ɑŋ]	iang[iɑŋ]	uang[uɑŋ]	
	eng[ɛŋ]	ing[iŋ]	ueng[uɛŋ]	
			ong[uŋ]	iong[yŋ]

② “i” harfi uchta xar hil talaffuzga ega: i[i] masalan: yī, -i[ɿ] masalan: zhī, -i[ʅ] masalan: sī.

③ “e” xarfi to‘rtta xar hil talaffuzga ega: e[ɤ] masalan: è, e[ɛ] masalan: yě, e[e] masalan: mèi, e[ə] masalan: wèn.

④ “ueng” undosh harfsiz, faqat o‘zi bo‘g‘in bo‘lib kela oladi, ifodalaydigan iyerogliflar juda kam, biz ularni hali o‘rganmadik.

(3) Undosh va unli harflar birga kelgan jadval

Xitoy tili putonghuasida hammasi bo'lib to'rt yuzdan ziyod ma'noga ega bo'lgan bo'g'in bor, agar to'rt ohang qo'shilsa, unda bir ming ikki yuzdan ko'proq bo'g'in hosil bo'ladi. Biz o'rgangan ikkita darsning fonetika bo'limidagi hamma bo'g'inlar darslikning oxirgi betidagi jadvalda keltirilgan.

2 语音练习 Fonetikaga oid mashqlar

1-02-15

1. Ohanglarga e'tibor berib o'qing

fū	fú	fǔ	fù	
wū	wú	wǔ	wù	
yuān	yuán	yuǎn	yuàn	fúwùyuán
diān		diǎn	diàn	
cāi	cái	cǎi	cài	diǎn cài
shāng		shǎng	shàng	
chē		chě	chè	shàng chē

2. Bo'g'in farqlash mashqi

bǎo (to'liq) — pǎo (yugurmoq)	duì (to'gri) — tuì (itarmoq)
gū (xola) — kū (yig'lamoq)	zū (ijaraga bermoq) — cū (qalin)
zhǎo (qidirmoq) — chǎo (qovurmoq)	jiāng (daryo) — qiāng (miltiq)
jiǔ (to'qqiz) — xiǔ (eskirgan)	sī (shoyi) — shī (sher)
zǐ (o'g'il) — jǐ (o'zi)	sì (to'rt) — xì (drama)
guǎn (boshqarmoq) — juǎn (buramoq)	guō (qozon) — guā (chizmoq)

3. Ohang farqlash mashqi

wáng (o'lmoq) — wàng (esdan chiqarmoq)	kàn (qaramoq) — kǎn (kesmoq)
gōng (ish) — gòng	sān (uch) — sǎn
shēn — shèn	guāi — guǎi

4. Bo'g'inlarning birlashishi

✓ + -	✓ + /	✓ + ✓	✓ + \	✓ + °
yǔyīn (talaffuz)	dǎ qiú	yǔsǎn	qǐngwèn	zěnme (qanday)
xiǎoshuō (hikoya)	qǐchuáng	fǔdǎo	nǚshì (xonim)	yǐzi (stul, kursi)

ㄨ + 一	ㄨ + ㄨ	ㄨ + ㄨ	ㄨ + ㄨ	ㄨ + 。
shàngbān (ishga bormoq)	kèwén (matn)	wàiyǔ (kino)	bàoqiàn (suhbatlashmoq)	xièxie
qìchē (mashina)	fùxí (takrorlamoq)	diànyǐng (kino)	huìhuà (suhbatlashmoq)	dìdi

5. Juft bo'g'inli so'zlarni qo'shib o'qish

duànliàn (chiniqmov, badantarbiya qilmoq)	chàng gē (qo'shiq kuylamoq)
chī fàn (ovqat yemoq)	tiàowǔ (raqsga tushmoq)
shàngkè (darsga bormoq, dars boshlamoq)	xǐzǎo (yuvinoq)
xiàkè (darsni tugatmoq)	shuìjiào (uxlamoq)
shēngcí (yangi so'zlar)	liànxí (mashq)
fānyì (tarjima qilmoq)	diànnǎo (kompyuter)

6. Quyida berilgan she'rni o'qing

Shāncūn Yǒnghuái

山村咏怀

(Sòng) Shào Yōng

(宋) 邵雍

Yí qù èr-sān lǐ,
一去二里,

Yāncūn sì-wǔ jiā。
烟村四五家。

Tíngtái liù-qī zuò,
亭台六七座,

Bā-jiǔ-shí zhī huā。
八九十枝花。

Tog'qishlog'i

Shao Yong (1011-1077 yil, Song sulolasi)

Ikki yoki uch kilometr borish uchun,

To'rt yoki beshta tamaki uylar.

Olti yoki etti pavilyon,

Sakson yoki to'qsonta gullar.

三、课堂用语 Darsga oid iboralar

① Zhùyì fāyīn.

② Qǐng zhùyì shēngdiào.

③ Yǒu wèntí ma?

④ Wǒ yǒu wèntí.

⑤ Méiyǒu wèntí.

Talaffuzga e'tibor bering.

Ohanglarga e'tibor bering.

Savolingiz bormi?

Mening savolim bor.

Savolim yo'q.

1-02-16

四、汉字 Iyerogliflar

1 汉字知识 Iyerogliflarga oid bilimlar

Xitoy tilining qo'shimcha chiziq-lari (1)

Chiziq-larning ko'rinishi	Nomi	Misollar	Yozilish qoidasi
㇇ [㇇]	hénggōu	子 zǐ (bola)	Masalan, “子” iyeroglifining birinchi chizig'i
㇇ [㇇]	héngzhé	马 mǎ (ot)	Masalan, “马” iyeroglifining birinchi chizig'i
㇇ [㇇]	shùwān	四 sì (to'rt)	Masalan, “四” iyeroglifining to'rtinchi chizig'i
㇇ [㇇]	shùwāngōu	七 qī (yetti)	Masalan, “七” iyeroglifidagi ikkinchi chizig'i
㇇ [㇇]	shùzhézhéngōu	马 mǎ (ot)	Masalan, “马” iyeroglifining ikkinchi chizig'i
乙 [乙]	héngzhéwāngōu	九 jiǔ (to'qqiz)	Masalan, “九” iyeroglifining ikkinchi chizig'i
㇇ [㇇]	piědiǎn	女 nǚ (ayol)	Masalan, “女” iyeroglifining birinchi chizig'i

2 汉字偏旁 Iyerogliflarning yon kalitlari

Iyeroglif kaliti	Nomi	Chiziq-larining yozilish ketma-ketligi	Chiziq-lar soni	Misollar	Tushuntirishi
口	kǒuzipáng	丨 𠂇 𠂇	3	吗 mā (so'roq yuklamasi)	Odatda “og'iz” kabi so'zlarga aloqador
女	nǚzipáng	㇇ ㇇ ㇇	3	好 hǎo (yaxshi) 妈 mā (ona)	Odatda “ayol” kabi so'zlarga aloqador

3 认写基本汉字 Asosiy iyerogliflarning yozilishi

(1) 四 丨 冂 𠂇 𠂇 四 四
sì to'rt

5 chiziq

(2) 五 wǔ	一 丿 五 五 besh	4 chiziq		
(3) 七 qī	一 七 yetti	2 chiziq		
(4) 九 jiǔ	丿 九 to'qqiz	2 chiziq		
(5) 女 nǚ	レ 女 女 ayol	3 chiziq		
(6) 子 zǐ	㇇ 了 子 bola	3 chiziq		
(7) 马 mǎ	㇇ 马 马 ot	3 chiziq		
(8) 口 kǒu	丨 凵 口 og'iz	3 chiziq		

4 认写课文中的汉字 Matndagi iyerogliflarning yozilishi

(1) 好 hǎo

好 → 女 + 子

6 chiziq

(2) 吗 ma

吗 → 口 + 马

6 chiziq

五、文化知识 Madaniyatga oid bilimlar

Xitoy iyerogliflari va xitoy iyerogliflarining o'qilishi

Xitoy iyeroglifik yozuvi bizgacha yetib kelgan eng qadimgi yozuv hisoblanadi. Xitoy iyeroglifik yozuvi boshqa yozuv turlaridan keskin farq qiladi. Alifboga asoslangan yozuvlardan farqli o'laroq, iyeroglifik yozuvda har bir iyeroglif bir so'zni ifodalaydi.

Xitoy iyerogliflarini osonlashtirish, o'quvchilarning iyerogliflarni o'qishiga yordam berish, lug'atdan iyerogliflarni oson topish maqsadida Xitoy xalq hukumati mutahassislarni yig'ib iyerogliflarning o'qilishi loyihasini ishlab chiqdilar. Bu loyiha 1958-yildan boshlab ishga tushdi. Loyiha asosida iyerogliflarni pinyin orqali talaffuz qilinishi, keng jamoatchilikka ma'lum qilingandi. Iyerogliflarning o'qilishi dunyoga keng tarqalgan lotin alifbosi asosida yaratilgan va to'rtta oddiy ko'rinishi yaratildi. Lekin bu xitoy tilining yozuv tizimi emas, xitoyliklar yozuvda tovushlarga ohanglarni qo'yib iyerogliflarni o'qishni osonlashtiradi. Bu esa xorijlik xitoy tili o'rganuvchilar uchun qulaylik yartib beradi.

趣味汉语 Qiziqarli xitoy tili

Harakat qilib ko'ring, aytib ko'ring – Xitoy tilida sanang va barmoqlar bilan sonlarni ko'rsatishni o'rganing

yī (一)
bir

èr (二)
ikki

sān (三)
uch

sì (四)
to'rt

wǔ (五)
besh

liù (六)
olti

qī (七)
yetti

bā (八)
sakkiz

jiǔ (九)
to'qqiz

shí (十)
o'n

《Xīn Shíyòng Hànyǔ Kèběn》 huānyíng nǐ!

《新实用汉语课本》欢迎你！

“Yangi amaliy xitoy tili darsligi”ga hush kelibsiz!

Hozirdan boshlab, siz boshqa o'quvchilar bilan bir qatorda yangi chet ellik talaba Ding Libo, Lin Na va Ma Daweilar bilan birga guruhingiz o'qituvchisi va boshqa bir nechta xitoylik o'qituvchilar (Ustoz Zhang va Chen), hamda xitoylik do'stlaringiz (Song Hua, Wang Xiaoyun va muhbir Lu Yuping) yordamida, dunyoda eng ko'p aholisi bor davlatning, sizning tilingizdan butunlay farq qiladigan til-xitoy tilini o'rganasizlar. Bu biroz qiyinroq, lekin juda qiziqarli sayohat bo'ladi.

Keling avval kitob qahramonlari bilan tanishib olamiz.

人物介绍

Kitob qahramonlari

马大为
Mǎ Dàwéi
Amerikalik talaba,
22 yosh, o'g'il bola

丁力波
Dīng Lìbō
Kanadalik talaba, 21 yosh,
o'g'il bola.
Otasining ismi Gu Bo,
Onasining ismi Ding Yun

王小云
Wáng Xiǎoyún
Xitoylik talaba,
21 yosh, qiz bola

宋华
Sòng Huá
Xitoylik talaba,
20 yosh, o'g'il bola

林娜
Lín Nà
Angliyalik talaba,
19 yosh, qiz bola

陆雨平
Lù Yǔpíng
Xitoylik muxbir,
33 yosh, o'g'il bola

陈老师
Chén lǎoshī
Xitoylik o'qituvchi,
35 yosh, qiz bola

张教授
Zhāng jiàoshòu
Xitoylik professor,
48 yosh, o'g'il bola

Nǐ zuìjìn zěnmeyàng
你最近怎么样

Oxirgi paytlarda o'zingni qanday his qilyapsan

Xitoy tili fonetikasi va iyeroglflarining asosiy qismidan xabardor bo'lib, endi birinchi darsni o'rgansak ham bo'ladi. Birinchi darsni o'rganganingizdan keyin xitoyliklar bilan salomlashishni o'rganib olasiz. Siz yana xitoy tilida biror kishining ismini so'ray olasiz, hamda o'zingiz haqingizda qisqacha ma'lumot bera olasiz. Bundan tashqari, yana do'stlaringizdan hol ahvol so'ray oladigan va ularning shu savollariga javob bera oladigan bo'ldingiz.

一、热身 Dastlabki mashqlar

1 思考 Mulohaza qilmoq

Quyidagi savollar yuzasidan fikr yuriting:

- (1) Sizlarning davlatingizda do'stlar qanday salomlashadilar?
- (2) Birinchi marta ko'rishgan odamingizni ism sharifini qanday so'raysiz?
- (3) Sizlarning davlatingizda madaniyatingizga ko'ra familiya ismdan oldin qo'yiladimi yoki keyinmi?

2 活动 Faoliyat

Quyida talaffuzi jihatidan xitoy tiliga tarjima qilingan ismlar berilgan, ushbu xitoycha ismlarni tez o'qing va o'zbek tilida qaysi ismlar ekanligini toping.

A

O'g'il bolalar ismlari

Āndōngní
安东尼
Kèlǐsī
克里斯
Màikè
麦克
Mǎxiū
马修
Dàwèi
大卫

B

Qiz bolalar ismlari

Zhēnnífó
珍妮佛
Kǎisèlín
凯瑟琳
Sūshān
苏珊
Yīlìshābái
伊丽莎白
Líndá
琳达

二、课文 Matn

(一) 2-01-01

(Ma Dawei maktab bog'ida ilk bor Song Huani ko'rib qoldi.)

Mǎ Dàwéi: Nǐ hǎo! ①

马大为: 你好!

日常打招呼

Kundalik salomlashish

Sòng Huá: Nǐ hǎo!

宋华: 你好!

Mǎ Dàwéi: Wǒ jiào Mǎ Dàwéi. Qǐngwèn, ② nǐ jiào shénme míngzi? ③

马大为: 我叫马大为。请问, 你叫什么名字?

Sòng Huá: Wǒ xìng Sòng, jiào Sòng Huá.

宋华: 我姓宋, 叫宋华。

问名字

Ism sharifini so'rash

Mǎ Dàwéi: Rènshi nǐ hěn gāoxìng. ④

马大为: 认识你很高兴。

Sòng Huá: Rènshi nǐ wǒ yě hěn gāoxìng.

宋华: 认识你我也很高兴。

生词 Yangi so'zlar

2-01-02

1. nǐ	你	OI	sen
2. hǎo	好	S	yaxshi, OK 你好
3. wǒ	我	OI	men
4. jiào	叫	F	atamoq, chaqirmoq
5. qǐngwèn	请问	F	kechirasiz
qǐng	请	F	marhamat
wèn	问	F	so'ramoq
6. shénme	什么	SO	nima
7. míngzi	名字	O	ism 什么名字 叫什么名字
8. xìng	姓	F/O	familiyam... /familiya 姓宋 姓马
9. rènshi	认识	F	tanimoq 认识你 认识宋华
10. hěn	很	R	juda 很好
11. gāoxìng	高兴	S	xursand 很高兴
12. yě	也	R	ham 也很高兴 也认识你
13. Mǎ Dàwéi	马大为	AO	Amerikalik talaba ismi
14. Sòng Huá	宋华	AO	Xitoylik talaba ismi

注释 Izohlar

① Nǐ hǎo!

Salom!

Xitoy tilida eng ko'p qo'llaniladigan salomlashish uslubi. Notanish yoki tanish inson, ertalab yoki kechqurun bo'lishidan qat'iy nazar hamma payt shu salomlashish uslubini qo'llash mumkin. Unga javoban ham "Nǐ hǎo! 你好!" deyiladi.

② Qǐngwèn.....

Kechirasiz...

Biror bir narsani so'rashda ishlatiladigan murojaat shakli, odatda "kechirasiz..." deb murojaat qilib, so'ngra biror narsa haqida savol beriladi.

③ Nǐ jiào shénme míngzi?

Sening isming nima?

Bu bitta eng ko'p qo'llaniladigan ism sharifini so'rash uslubi, asosan yoshi katta odam yoshi kichkina odamdan yoki yoshlar o'rtasida qo'llaniladi.

Xitoyliklarning familiyasi oldinda ismi esa undan keyin qo'yiladi. Ba'zi ism shariflar ikkita iyeroglifli, ba'zilari esa uchta iyeroglifli bo'ladi. Masalan "Sòng Huá 宋华" — "宋" familiyasi, "华" ismi; "Lù Yǔpíng 陆雨平" — "陆" familiyasi, "雨平" ismi. Kimdir "Nǐ jiào shénme míngzi? 你叫什么名字?" deb so'raganda javoban "Wǒ xìng wǒ xiàng 我姓……, jiào 叫……" yoki "wǒ jiào……" aytiladi.

Agarda xitoyliklarning ism va familiyalari uch iyeroglifdan iborat bo'lsa, yoshi ulug', o'rta yoshli va tengdosh o'rtoqlar o'zaro bir birlarini faqatgina ismlarini atab chaqiradilar. Masalan, agar familiyas "陆", ismi "雨平" bo'lsa, faqatgina "雨平", deb chaqiradilar.

④ Rènshi nǐ hěn gāoxìng.

Sen bilan tanishganimdan juda xursandman.

Odatda ilk bora ko'rishganida, tanishgandan so'ng qo'llaniladi.

(二) 2-01-03

(Ding Libo Lin Naning yotoqxonasiga keldi.)

Dīng Lìbō: Qǐngwèn, Lín Nà zài ma? ①

丁力波: 请问, 林娜在吗?

Lín Nà: Zài. Lìbō, qǐng jìn, ② qǐng zuò.
林娜: 在。力波, 请进, 请坐。

Dīng Lìbō: Xièxie. Nǐ zuìjìn zěnmeyàng? ③
丁力波: 谢谢。你最近怎么样?

问候

Xol-ahvol so'rash

Lín Nà: Wǒ hěn hǎo. Nǐ ne? ④
林娜: 我很好。你呢?

Dīng Lìbō: Wǒ hěn máng. Nǐ máng ma?
丁力波: 我很忙。你忙吗?

Lín Nà: Wǒ bú tài máng. Dàwéi hǎo ma?
林娜: 我不太忙。大为好吗?

问候他人

Birovning ahvolini so'rash

Dīng Lìbō: Tā yě hěn hǎo.
丁力波: 他也很好。

生词 Yangi so'zlar

2-01-04

1. zài	在	F	...da
2. ma	吗	SYS	xa-yo'q javob talab qiladigan umumiy savol uchun ishlatiladigan so'roq yuklamasi 你忙吗 宋华在吗
3. jìn	进	F	kirmoq 请进
4. zuò	坐	F	o'tirmoq 请坐
5. xièxie	谢谢	F	rahmat, tashakkur 谢谢你
6. zuìjìn	最近	R	oxirgi paytlarda, shu yaqin kunlarda
7. zěnmeyàng	怎么样	SO	qanday 你怎么样 最近怎么样
8. ne	呢	SYS	qisqa savol berish uchun ishlatiladigan so'roq yuklamasi 你呢
9. máng	忙	S	band 很忙
10. bù	不	R	yo'q, emas 不忙 不好 不高兴 不在
11. tài	太	R	o'ta, juda 不太忙 不太好
12. tā	他	OI	u 他很忙 他不在
13. Dīng Lìbō	丁力波	AO	Kanadalik talaba ismi
14. Lín Nà	林娜	AO	Angliyalik talaba ismi

注释 Izohlar

① Lín Nà zài ma?

Lin Na shu yerdami?

② Qǐng jìn.

Marhamat, kiring.

“Qǐng 请 + fe’1” odatda biron iltimos yoki taklifni ifodalashda qo‘llaniladi.

③ Nǐ zuìjìn zěnmeyàng?

Oxirgi paytlarda o‘zingni qanday his qilyapsan?

“……zěnmeyàng 怎么样？” odatda biror kishini, biror narsani, biror ishni ahvolini qanday ekanligini so‘rashda qo‘llaniladi. “Nǐ (zuìjìn) zěnmeyàng? 你(最近)怎么样？” odatda tanish yoki do‘stlar orasida ko‘p ishlatilib, qarshi tomonning vaziyatini so‘rashda qo‘llaniladi, javoban “hěn hǎo 很好”, “hěn máng 很忙” deb aytsa bo‘ladi.

④ Nǐ ne?

Senchi?

三、语言点 Tayanch so‘zlar

1 核心句 Asosiy qo‘llanilgan jumlarlar 2-01-05

1. Nǐ zuìjìn zěnmeyàng?

4. Tā yě hěn hǎo.

2. Wǒ hěn hǎo. Nǐ ne?

5. Nǐ jiào shénme míngzi?

3. Nǐ máng ma?

6. Wǒ xìng Sòng, jiào Sòng Huá.

2 语法 Grammatika

1. 用“吗”的是非问句 “ma 吗” li so'roq gaplar

Darak gaplarga so'roq yuklamasi “吗” darhol umumiy so'roq gap vujudga keladi. Javob darak gapning bo'lishli yoki bo'lishsiz shaklida bo'lishi mumkin. Masalan:

Darak gap		So'roq gap
Tā máng. 他忙。	→	Tā máng ma ? 他忙 吗 ?
Wǒ jiào Mǎ Dàwéi. 我叫马大为。	→	Nǐ jiào Mǎ Dàwéi ma ? 你叫马大为 吗 ?
Lín Nà zài. 林娜在。	→	Lín Nà zài ma ? 林娜在 吗 ?

1-mashq Quyida berilgan gaplarni so'roq gaplarga o'zgartiring, so'ngra ikki kishi bir bo'lib savol-javob o'tkazing.

- Wǒ hěn hǎo. (1) 我很好。 → _____ ?
Wǒ bú tài máng. (3) 我不太忙。 → _____ ?
Dīng Lìbō hěn gāoxìng. (2) 丁力波很高兴。 → _____ ?
Lín Nà hěn máng. (4) 林娜很忙。 → _____ ?

2-mashq Berilgan rasmsga qarab, to'g'ri kelgan fe'llarni qo'yib gaplarni nihoyasiga yetkazing.

Nǐ hǎo ma?
(1) A: 你好吗?

Wǒ _____
B: 我_____。

Nǐ _____ ma?
(2) A: 你_____吗?

Wǒ hěn máng.
B: 我很忙。

Tā gāoxìng ma?
(3) A: 他高兴吗?

Tā hěn _____
B: 他很_____。

2. 形容词谓语句 Sifat kesimli gaplar

Ega	Kesim	
	Ravish	Sifat
Nǐ 你		hǎo. 好。
Wǒ 我	hěn 很	hǎo. 好。
Dàwéi 大为	yě hěn 也很	hǎo. 好。
Wǒ 我	bù 不	máng. 忙。

Xitoy tilida sifatlar kesim vazifasida kelishi mumkin, ular o‘z oldiga aniqlovchi sifatida “hěn 很”, “yě 也” va boshqa ravishlarni olishi mumkin. Bo‘lishsiz shaklida sifat kesimlar o‘z oldiga “bù 不” inkorlik ravishini qo‘shishi mumkin, masalan: “Wǒ bù máng. 我不忙。”.

E’tibor bering:

- ① “很”, “也”, “不” va boshqa ravishlari albatta hamma aniqlovchi sifatlardan oldin qo‘yiladi.
- ② Agar gap tarkibida sifatdan oldin “不”, “也”, “太” kabi ravishlar qo‘yilmagan bo‘lsa, odatda “很” ravishini qo‘yish mumkin. Masalan, “Nǐ zuìjìn zěnmeyàng? 你最近怎么样?” deb so‘ralganda, “*Wǒ hǎo. 我好。” yoki “*Wǒ máng. 我忙。” deyilmaydi, odatda bu kabi savollarga “Wǒ hěn hǎo. 我很好。” yoki “Wǒ hěn máng. 我很忙。” deb javob beriladi. Bu yerda “很” ravishi gapning mazmunini kuchaytirish uchun ishlatilmaydi.
- ③ Kesimli sifat bilan ifodalangan darak gaplar oxiriga “吗” so‘roq yuklamasi qo‘yilishi bilan so‘roq gapga o‘zgaradi va darak gapda ma’noni kuchaytirishda ishlatiladigan “很” ravishi odatda tushirib qoldiriladi. Masalan: “我很好。” gapini so‘roq gapga o‘zgartirsak → “你还好吗?” tariqa so‘roq gapga o‘zgardi. “* 你很好吗?” shaklida savol berilmaydi.

1-mashq So‘zlarni o‘zaro almashtirib, suhbatni nihoyasiga yetkazing.

- Nǐ máng ma?
(1) A: 你 忙 吗?
Wǒ máng. Nǐ ne?
B: 我 _____ 忙。你呢?
Wǒ máng.
A: 我 _____ 忙。

hěn
很
bú tài
不太
bù
不

Mǎ Dàwéi hǎo ma?
(2) A: 马大为好吗?

Tā hěn hǎo. _____ ne?
B: 他很好。_____呢?

Tā yě hěn hǎo.
A: 他也很好。

Sòng Huá
宋 华
Dīng Lìbō
丁 力波

2-mashq So'zlardan gap tuzing.

Masalan hǎo tā hěn Tā hěn hǎo.
好 他 很 → 他很好。

wǒ máng hěn
(1) 我 忙 很 → _____

gāoxìng bù tài tā
(2) 高兴 不 太 他 → _____

hǎo nǐ ma
(3) 好 你 吗 → _____

3. 副词“也”的位置 “yě 也” ravishining pozitsiyasi

“也” ravishi albatta egadan keyin, fe'l yoki sifat bian ifodalangan kesimdan keyin qo'yiladi. Masalan, “*Yě wǒ hěn hǎo. 也我很好。” yoki “*Wǒ hěn hǎo yě. 我很好也。” deyish noto'g'ri, “Wǒ yě hěn hǎo. 我也很好。” deb aytish to'g'ri bo'ladi. Bundan tashqari, xitoy tilida “也” ravishi yakka o'zi ishlatilmaydi, masalan o'zbek tilida “men ham” deyish mumkin, biroq xitoy tilida “*Wǒ yě. 我也。” deyish noto'g'ri.

也 + Fe'l/Sifat

Ega	Kesim	
	Ravish	Fe'l/Sifat
Tā 他	yě 也	xìng Sòng. 姓 宋。
Lín Nà 林 娜	yě hěn 也 很	gāoxìng. 高兴。

Bo'lishsiz gapda, “也” albatta “不” dan oldin joylashadi.

也 + 不 + Fe'l/Sifat

Ega	Kesim	
	Ravish	Fe'l/Sifat
Tā 他	yě bú 也不	xìng Sòng. 姓宋。
Libō 力波	yě bù 也不	máng. 忙。

1-mashq So'zlarni o'zaro almashtirib, suhbatni nihoyasiga yetkazing.

(1) A: Dàwéi ma? 大为 吗?

B: Dàwéi hěn wǒ yě hěn 大为 很, 我也很。

(2) A: Lín Nà ma? 林娜 吗?

B: Lín Nà bú tài Libō yě bú tài 林娜 不太, 力波 也不太。

hǎo
好
máng
忙

máng
忙
gāoxìng
高兴

2-mashq So'zlardan gap tuzing.

Masalan máng wǒ bù yě Wǒ yě bù máng.
忙 我 不 也 → 我也不忙。

(1) wǒ hǎo yě hěn 我 好 也 很 → _____

(2) tā bù yě zài 他 不 也 在 → _____

(3) Dàwéi hǎo ma yě 大为 好 吗 也 → _____

4. 汉语的语序 Xitoy tilida so'z tartibi

Xitoy tili grammatikasining asosiy xususiyati jins, vaqt, ko'plik, shaxslar va kelishiklarda o'zgarish yo'q. Grammatik kategoriyalarni ifodalashda so'z tartibi o'ta muhim rol o'ynaydi. Xitoy tili so'z tartibi,

odatda quyidagicha ega oldinda, daraklovchining qismi, ya'ni subyekt ham deyish mumkin; kesim undan keyin, darak qismidir. Masalan:

Ega	Kesim
Wǒ 我	hěn máng. 很 忙。
Tā 他	xìng Sòng. 姓 宋。

四、练习与运用 Amaliy mashg'ulotlar

补充词语 Qo'shimcha so'zlar

2-01-06

1. kùn	困	S	toliqish 很困 不困 不太困
2. kě	渴	S	chanqamoq 很渴 不渴 不太渴
3. è	饿	S	och qolmoq 很饿 不饿 不太饿
4. lèi	累	S	charchamoq 很累 不累 不太累
5. hái xíng	还行		bo'ladi (hol-ahvolga nisbatan)
6. mǎmǎhūhū	马马虎虎	S	bo'ladi, yomon emas (hol-ahvolga nisbatan)
7. tā	她	OI	u (ayol kishi uchun)

1 语音练习 Fonetik mashq

2-01-07

Eshiting va o'qing: Quyida berilgan so'zlarni pinyinini yozing va ohang belgisini qo'ying, so'ngra baland ovozda o'qing.

① laoshi	② hen ke	③ qingwen
④ hen mang	⑤ bu mang	⑥ bu e
⑦ bu ke	⑧ bu gaoxing	⑨ Wo bu tai mang.
⑩ Renshi ni hen gaoxing.		

2 会话练习 Suhbat (dialog) mashqlari

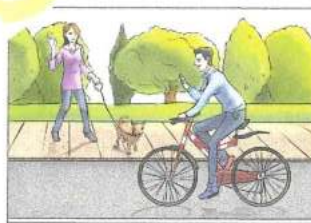
Ikki kishilik suhbat: Rasmdagi odamlarning ko‘rinishi hamda vaziyatiga asoslanib, dialogni davom ettiring.

1. So‘rashmoq

(1)

(2)

2. Ilk bor ko‘rishuv

(1)

(2)

Qǐngwèn, nǐ jiào shénme míngzi? / Rènshi nǐ hěn gāoxìng.
(请问, 你叫什么名字? / 认识你很高兴。)

3. So‘rashmoq

(1)

Nǐ hǎo ma?
(你好吗?)

(2)

Nǐ zuìjìn zěnmeyàng?
(你最近怎么样?)

4. Sen qalaysan? / U qalay?

3 听后复述 Tinglang va gapirib bering

2-01-08

Tinglang va gapiring.

Nǐ hǎo ma?

(1) A: 你好吗?

Wǒ hěn hǎo. Nǐ ne?

B: 我很好。你呢?

Wǒ yě hěn hǎo.

A: 我也很好。

Nǐ zuìjìn máng ma?

(2) A: 你最近忙吗?

Wǒ hěn máng. Nǐ ne?

B: 我很忙。你呢?

Hái xíng.

A: 还行。

Qǐngwèn, nǐ jiào shénme míngzi?

(3) A: 请问，你叫什么名字?

Wǒ xìng Lín, jiào Lín Nà. Nǐ ne?

B: 我姓林，叫林娜。你呢?

Wǒ jiào Sòng Huá. Rènshi nǐ hěn gāoxìng.

A: 我叫宋华。认识你很高兴。

Rènshi nǐ wǒ yě hěn gāoxìng.

B: 认识你我也很高兴。

4 阅读理解 O'qib tushunib oling

Tā jiào Mǎ Dàwéi, tā jiào Dīng Lìbō, tā jiào Lín Nà.

他叫马大为，他叫丁力波，她叫林娜。

Dàwéi hěn hǎo, Dīng Lìbō hěn máng, Lín Nà bú tài máng, tā yě hěn hǎo.

大为很好，丁力波很忙，林娜不太忙，她也很好。

Quyidagi savollarga javob bering:

Mǎ Dàwéi hǎo ma?

(1) 马大为好吗?

Lín Nà zěnmeyàng?

(2) 林娜怎么样?

Dīng Lìbō máng ma?

(3) 丁力波忙吗?

Tā jiào Chéng Lóng, tā jiào Gǒng Lì. Chéng Lóng hěn máng, Gǒng Lì yě hěn máng.
他叫 成 龙, 她叫 巩 俐。成 龙 很 忙, 巩 俐 也 很 忙。

Yáo Míng zěnmeyàng? Yáo Míng yě hěn máng.
姚 明 怎 么 样? 姚 明 也 很 忙。

Tā jiào shénme míngzi? Tā jiào Mǎ Yún. Mǎ Yún máng ma? Mǎ Yún hěn máng.
他 叫 什 么 名 字? 他 叫 马 云。马 云 忙 吗? 马 云 很 忙。

Quyidagi savollarga javob bering:

Tāmen jiào shénme míngzi?
(1) 他们 叫 什 么 名 字?

Tāmen zěnmeyàng?
(2) 他们 怎 么 样?

5 任务与活动 Vazifa va faoliyat

Guruh bo‘lib ishlash: Guruhingizda 3-5ta o‘quvchilarning ismini so‘rang, oddiy so‘zlar bilan hol-ahvol so‘rab, bu haqda boshqa o‘quvchilarga ma’lumot bering.

Raqamlar	Ism sharifi	Qanday ekanligi
1.		
2.		
3.		
4.		
5.		

Yordamchi so‘z bo‘lishi mumkin:

zěnmeyàng jiào rènshi máng hǎo
怎么样 叫 认识 忙 好

6 写作练习 Insho yozish mashqi

Xitoy tili o'qituvchingizdan sizga xitoycha ism topib berishini iltimos qiling va quyida berilgan namunaga qarab o'zingizning vizitkangizni yozing.

五、汉字 Iyerogliflar

1 汉字知识 Iyerogliflarga oid bilimlar

1. Iyeroglif kalitlari

Hozirgi zamon xitoy tili iyerogliflari iyeroglif chiziqlari, kalitlari va asosiy qismdan iborat. Masalan, “mù 木 (daraxt)” iyeroglifi “一”, “丨”, “丿”, “㇇” to'rtta chiziqlaridan tashkil topgan, u bitta asosiy (oddiy) iyeroglif sanaladi, hamda iyeroglif kaliti ham hisoblanadi. Masalan, “lín 林 (o'rmon)” iyeroglifi ikkita “木” iyeroglifidan iborat. Iyeroglif kalitlari 2 xil, masalan, “yuàn 院” iyeroglifi, uchta “阝”, “宀”, “元” iyeroglif kalitlaridan tashkil topgan, faqatgina “yuán 元”, “阝”, “宀” esa. Iyeroglif kalitlarini yaxshi o'zlashtirish iyeroglifni yaxshi yod olishga yordam beradi.

2. Xitoy tili iyerogliflarini ohang bilan bog'liqligi

Xitoy tili iyerogliflarining ohang kombinatsiyasi turli ma'nolarga egadir. Xuddi shu chiziqalarda turli kombinatsiyalar va turli xil ma'nolar mavjud. Chiziqlarni birlashtirishning uchta usuli bor:

(1) Chiziqlarni ajratish munosabatlari, masalan:

bā 八 (sakkiz), ér 儿 (o'g'il), èr 二 (ikki), xiǎo 小 (kichkina)

(2) Chiziqlarni qismlarga bo'lish munosabati, masalan:

shí 十 (o'n), dà 大 (katta), jiǔ 九 (to'qqiz), fū 夫 (turmush o'rtoq)

(3) Chiziqlarni qo'shilish munosabati, masalan:

chǎng 厂 (zavod), Dīng 丁 (Ding), rén 人 (odam), shān 山 (tog')

3. Xitoy tilining qo'shimcha chiziq-lari (2)

Chiziq-larning ko'rinishi	Nomi	Misollar	Yozilish qoidasi
フ [フ]	héngpiě	又 yòu (takroran)	Masalan, “又” iyeroglifning birinchi chizig'i
厶 [厶]	piězhé	么 me (nima so'zidagi ikkinchi chiziq)	Masalan, “么” iyeroglifning ikkinchi chizig'i
レ [レ]	shùtí	以 yǐ (ishlatish, olish)	Masalan, “以” iyeroglifning birinchi chizig'i
丨 [丨]	shùgōu	你 nǐ (sen)	Masalan, “你” iyeroglifning beshinchi chizig'i
冫 [冫]	héngzhégōu	问 wèn (so'ramoq)	Masalan “问” iyeroglifning uchinchi chizig'i
讠 [讠]	héngzhétí	认 rèn (tanimoq)	Masalan, “认” iyeroglifning ikkinchi chizig'i
辶 [辶]	héngzhé-zhépiě	近 jìn (yaqin)	Masalan, “近” iyeroglifning oltinchi chizig'i

Quyidagi berilgan iyerogliflar necha chiziqdan iborat ekanligini sanang va chamalab yozib ko'ring.

yǒng (abadiy; hech qachon)

2 汉字偏旁 Iyerogliflarning yon kalitlari

Iyeroglif kaliti	Nomi	Chiziq-larining yozilish ketma-ketligi	Chiziq-lar soni	Misollar	Tushuntirish
亻	dānrénpáng	丿 亻	2	你 nǐ (sen) 什 shén (nima)	Odatda “odam, kimdur” kabi so'zlarga aloqador
讠	yánzìpáng	丶 讠	2	认 rèn (tanimoq) 识 shí (tanimoq)	Odatda “tanimoq, bilmoq” kabi so'zlarga aloqador
木	mùzìpáng	一 十 才 木	4	林 lín (o'rmon) 样 yàng (ko'rinish)	Odatda “daraxt o'simliklar” kabi so'zlarga aloqador
辶	zǒuzhīdǐ	丶 辶 辶	3	进 jìn (kirmoq) 近 jìn (yaqin)	Odatda “harakatlanish aylanish” kabi so'zlarga aloqador

3 认写基本汉字 Asosiy iyerogliflarning yozilishi

- (1) 力 丿 力
lì kuch 2 chiziq
- (2) 生 丿 乚 乚 牛 生
shēng tug'moq, tug'ilmoq 5 chiziq
- (3) 言 丶 一 二 三 言 言 言
yán til 7 chiziq
- (4) 人 丿 人
rén odam 2 chiziq
- (5) 木 一 十 才 木
mù daraxt 4 chiziq
- (6) 羊 丶 丩 𠂆 𠂆 𠂆 羊
yáng qo'y 6 chiziq
- (7) 井 一 二 井 井
jǐng quduq 4 chiziq
- (8) 土 一 十 土
tǔ yer 3 chiziq

4 认写课文中的汉字 Matndagi iyerogliflarning yozilishi

- (1) 叫 jiào
叫 → 口 + 丩 (丩: 丿 丩)
5 chiziq
- (2) 姓 xìng
姓 → 女 + 生 (生: 丿 乚 乚 牛 生)
8 chiziq

(3) 什么 shénme

么 → 丿 + 么

3 chiziq

(4) 名字 míngzi

名 → 夕(夕: 丿 夕夕) + 口

6 chiziq

(5) 最近 zuìjìn

最 → 日(日: 丨 口 日 日) + 耳(耳: 一 丨 丨 丨 耳) + 又 12 chiziq

近 → 斤(斤: 一 丨 斤 斤) + 辶 7 chiziq

(6) 认识 rènshi

认 → 讠 + 人 4 chiziq

识 → 讠 + 只(只: 丨 丨 口 尸 只) 7 chiziq

(7) 怎么样 zěnmeyàng

样 → 木 + 羊 10 chiziq

(8) 林 lín

林 → 木 + 木 8 chiziq

(9) 进 jìn

进 → 井 + 辶 7 chiziq

(10) 坐 zuò

坐 → 人 + 人 + 土 7 chiziq

六、文化知识 Madaniyatga oid bilimlar

Iyerogliflar va soddalashtirilgan iyerogliflar

Iyerogliflar dunyodagi qadimgi yozuvlardan hisoblanib, odatda har bir iyeroglif o'z oldiga bir so'z ham bolib keladi. Xitoy tilida ko'p qo'llaniladigan iyerogliflar 50000dan ziyodroq bo'lib, asosan, 5000-8000ta iyerogliflar ko'p ishlatiladi. Kundalik hayotimizda esa 3000tasi diomiy ravishda qo'llaniladi. Xitoy tilidagi iyerogliflarning fonetik xilma-xilligi ideogramma deb nomlanib, dunyoda bugungi kungacha qo'llanib kelinmoqda. Zamonaviy xitoy iyerogliflari qadimgi iyerogliflar asosida kelib chiqqan bo'lib, u ko'pgina murakkab so'zlardan tashkil topgan.

Iyerogliflarni tez yozish maqsadida, ikki ming yil mobaynida insonlar ularni soddalashtirish haqida ko'p izlanishlar olib borganlar. Soddalashtirilgan xitoy iyerogliflari ikki asosiy yo'nalishga ega, birinchisi iyeroglif belgilari qisqartirilgan bo'lsa, ikkinchisi ulardagi imlo chiziqlarning qisqarganligi bilan bo'g'liq. An'anaviy xitoy tilidagi iyerogliflar bugungi kunda "fántǐzì 繁体字 (murakkab iyeroglif)" deb ataladi. Murakkab iyeroglif asosan, xitoy adabiyotida ko'p qo'llanilgan bo'lasda, bugungi kunda zamonaviy xitoy tilida qo'llanilayotagan iyerogliflar "jiǎntǐzì 简体字 (soddalashtirilgan iyeroglif)" deb yuritiladi. Ularni o'qish, yo'zish, yodda saqlash juda ham osondir. Biz ularni solishtirib ko'ramiz:

- mā 妈 / 媽 (soddalashtirilgan iyeroglif/murakkab iyeroglif)
mén 门 / 門 (soddalashtirilgan iyeroglif/murakkab iyeroglif)

七、自我评估 O'z-o'zini baholash

Men xitoy tilida quyidagi ishlarni qila olaman:

- Men xitoy tilida tanigan va tanimagan odamlar bilan salomlasha olaman.
- Men odamlarning ismi sharifini so'rashni va o'zimni tanishtirishni o'rgandim.
- Men ilk bor ko'rib turgan odam bilan qanday gaplashishni bilaman.
- Men tanish odamlarga salom ayta olaman.

趣味汉语 Qiziqarli xitoy tili

Jonivorlarning ovozini taqlid qilib qo‘ring

Siz xitoy tilida hayvonlarning taqlid so‘zlari qanday bo‘lishini bilasizmi?

- Xiǎoyáng: Miē miē miē, nǐmen hǎo, wǒ shì xiǎoyáng, wǒ hěn gāoxìng.
1. 小羊: 咩咩咩, 你们好, 我是小羊, 我很高兴。
- Xiǎogǒu: Wāng wāng wāng, nǐmen hǎo, wǒ shì xiǎogǒu, wǒ yě hěn gāoxìng.
2. 小狗: 汪汪汪, 你们好, 我是小狗, 我也很高兴。
- Xiǎomìfēng: Wēng wēng wēng, nǐmen hǎo, wǒ shì xiǎomìfēng, wǒ hěn máng.
3. 小蜜蜂: 嗡嗡嗡, 你们好, 我是小蜜蜂, 我很忙。
- Xiǎonǎiniú: Mōu mōu mōu, nǐmen hǎo, wǒ shì xiǎonǎiniú, wǒ yě hěn máng.
4. 小奶牛: 哞哞哞, 你们好, 我是小奶牛, 我也很忙。
- Xiǎomāo: Miāo miāo miāo, nǐmen hǎo, wǒ shì xiǎomāo, wǒ hěn kùn.
5. 小猫: 喵喵喵, 你们好, 我是小猫, 我很困。
- Xiǎolù: Yōu yōu yōu, nǐmen hǎo, wǒ shì xiǎolù, wǒ yě hěn kùn.
6. 小鹿: 呦呦呦, 你们好, 我是小鹿, 我也很困。
- (1) Qo‘zichoq: mie-mie-mie, salom, men qo‘zichoqman, men juda xursandman.
(2) Kuchukcha: wang-wang-wang, salom, men kuchukchaman, men ham juda xursandman.
(3) Asalaricha: weng-weng-weng, salom, men asalarichaman, men juda bandman.
(4) Buzoqcha: mou-mou-mou, salom, men buzoqchaman, men ham juda bandman.
(5) Mushukcha: miao-miao-miao, salom, men mushukchaman, meni juda uyqum kelyapti.
(6) Kichkina kiyik: uvang-uvang-uvang, salom, men kichkina kiyikman, mening ham juda uyqum kelyapti.

2

Nǐ shì nǎ guó rén

你是哪国人

Siz qaysi mamlakatdانسiz

Ushbu darsda siz boshqa insonga qanday qilib do'stingizni tanishtirishni, qaysi davlatdan ekanligini so'rashni, salomlashishning yana boshqa bir ko'rinishini va yana boshqa ism so'rashning muloyim ko'rinishini o'rganasiz. Keyin Ma Dawei va Wang Xiaoyun bilan tez tayyorlanadigan ovqatlar ko'chasini aylanib, xitoyliklar yoqtiradigan ovqatlardan ta'tib ko'rishingiz mumkin.

一、热身 *Dastlabki mashqlar*

1 思考 *Mulohaza qilmoq*

Quyidagi savollar yuzasidan fikr yuriting:

- (1) Siz davlatingizni nomini xitoy tilida qanday aytilishini bilasizmi?
- (2) Siz yana boshqa davlatlarning nomini ham xitoy tilida ayta olasizmi?
- (3) Sizning davlatingizda odamlar bir-biri bilan qanday salomlashadilar? Qanday xayrlashadilar?

2 活动 *Faoliyat*

Quyida berilgan rasmdagi taomlarning qaysi birilari xitoyliklar odatda yeydigan taomlar ekanligini toping. Siz bu taomlarni xitoycha nomlanishini bilasizmi?

二、课文 Matn

(一) 2-02-01

(Ding Libo va Ma Dawei universitet hovlisida ustoz Chenni uchratib qoldilar, ustoz Chen va Ma Dawei bir-birini tanimaydi.)

Dīng Lìbō: Lǎoshī, zǎoshang hǎo! ①
丁力波: 老师, 早上好!

问好

Salomlashish

Chén lǎoshī: Nǐmen hǎo!
陈老师: 你们好!

Dīng Lìbō: Zhè shì Mǎ Dàwéi, ② tā shì wǒ péngyou,
丁力波: 这是马大为, 他是我朋友,
gāng dào Běijīng. ③
刚到北京。

介绍他人

Kimnidir tanishtirish

Mǎ Dàwéi: Nín hǎo! ④ Lǎoshī, nín guìxìng?
马大为: 您好! 老师, 您贵姓?

问姓氏

Familiyasini so'rash

Chén lǎoshī: Wǒ xìng Chén. ⑤ Nǐ shì nǎ guó rén? ⑥
陈老师: 我姓陈。 你是哪国人?

问国籍
Qaysi davlatdan ekanligini
so'rash

Mǎ Dàwéi: Wǒ shì Měiguó rén. ⑦ Wǒ yě xuéxí Hànyǔ. Chén lǎoshī, ⑧
马大为: 我是美国人。 我也学习汉语。 陈老师,
rènshi nín hěn gāoxìng.
认识您很高兴。

Chén lǎoshī: Rènshi nǐ wǒ yě hěn gāoxìng.
陈老师: 认识你我也很高兴。

Mǎ Dàwéi: Lǎoshī, zàijiàn!
马大为: 老师, 再见!

告别
Xayrlashish

Chén lǎoshī: Zàijiàn!
陈老师: 再见!

生词 Yangi so'zlar

2-02-02

1. lǎoshī	老师	O	ustoz, o'qituvchi 老师好
2. zǎoshang	早上	O	ertalab 早上好
zǎo	早	S	erta 很早 你早
3. nǐmen	你们	OI	sizlar 你们好
men	们	SQ	"...lar" ko'plik qo'shimchasi (faqat jonli narsalar uchun) 我们 他们
4. zhè	这	OI	bu
5. shì	是	F	bo'lmoq fe'li 这是宋华
6. péngyou	朋友	O	do'st 我朋友 这是我朋友
7. gāng	刚	R	endi, xozir 刚认识
8. dào	到	F	yetib olmoq, kelmoq 刚到
9. nín	您	OI	siz 您好
10. guìxìng	贵姓	O	familiyangiz nima 您贵姓

11. nǎ	哪	SO	qaysi
12. guó	国	O	davlat
13. rén	人	O	odam 哪国人
14. xuéxí	学习	F	o‘qimoq, o‘rganmoq 学习什么
xué	学	F	o‘qimoq, o‘rganmoq
15. Hànyǔ	汉语	O	xitoy tili 学习汉语
16. zàijiàn	再见	F	xayr, ko‘rishguncha
17. Chén	陈	AO	Chen (familiya)
18. Běijīng	北京	AO	Pekin
19. Měiguó	美国	AO	Amerika Qo‘shma Shtatlari

注释 Izohlar

① Zǎoshang hǎo!

Xayrli tong!

Ertalabki soat to‘qqizdan oldin yoki yanada barvaqtroq ko‘rishib so‘rashganda ishlatiladigan so‘z. Shuningdek, “zǎo早” deb aytish ham mumkin. Bunga javoban, “nǐ hǎo你好” yoki odatdagidek javob berish mumkin.

② Zhè shì Mǎ Dàwéi.

Bu Ma Dawei.

Birovni tanishtirish paytida odatda “Zhè shì 这是……” qo‘llaniladi. Bu yerda “是” yengil ohangda o‘qiladi.

③ Tā shì wǒ péngyou, gāng dào Běijīng.

U mening do‘stim, endigina Pekinga keldi.

“我朋友” Mening do‘stim, “我爸爸” Mening dadam, “你妈妈” Sening oying.

“gāng dào Běijīng 刚到北京” ushbu gapning egasi “tā 他” tushirib qoldirilgan. Xitoy tili og‘zaki nutqida gapning egasi avvalgi gaplarga qo‘yilgan bo‘lsa, gap kim haqida ekanligi ma’lum bo‘lsa, keyingi gaplarda ega tushirib qoldirilishi mumkin.

④ Nín hǎo!

Assalomu alaykum!

“nín您”, “nǐ你” ning hurmat yuzasidan qo‘llaniladigan shakli, ya’ni siz degani, ko‘pincha yoshi qari insonlarga nisbatan qo‘llaniladi, ba’zida hurmatni bildirganda teng yoshlilar orasida ham qo‘llaniladi. Pekinliklar shu so‘zni qo‘llashni yoqtiradilar.

⑤ Nín guìxìng?

Wǒ xìng Chén.

Familiyangiz nima?

Mening familiyam Chen.

Bu ibora biror shaxsdan muloyim shaklda familiyani so‘rash uchun qo‘llaniladi. E’tibor berish kerakki, javob berayotganda “*Wǒ guì xìng 我贵姓……” deyish mumkin emas, “Wǒ xìng 我姓……” deyish kerak. Bundan tashqari “贵” faqatgina “你” yoki “您” bilan qo‘llaniladi, “我” yoki “tā 他/她” lar bilan qo‘llash umuman mumkin emas.

⑥ Nǐ shì nǎ guó rén?

Siz qaysi mamlakatdانسiz?

⑦ Wǒ shì Měiguó rén.

Men Amerikalikman.

Biror davlat nomidan so‘ng “rén 人” iyeroglifi qo‘shilsa bir insonning qayerlik ekani aytiladi.

Měiguó 美国—— Měiguó rén 美国人

Biror joy nomidan keyin “人” so‘zi qo‘yilsa, “...lik” yoki “o‘sha yerda tug‘ilgan” ma’nolarini anglatadi.

Běijīng 北京—— Běijīng rén 北京人

⑧ Chén lǎoshī

Ustoz Chen

Xitoyda insonlar o‘rtasidagi murojat va muomala jaryonida, rahbarlarga, o‘qituvchilarga, familiyalarini orqali murojat qiladilar. Bu har doim boshqa insonlarga hurmat yuzasidan murojat ma’nosini anglatadi. Xitoyda keng tarqalgan familiyalardan “Chen, Wang” familiyalar hisoblanadi. Masalan: Ustoz Chen, Ustoz Wang, Xitoyda talabalar ustozlari ismlarini aytib chaqirmaydilar, bu ustozlarga nisbatan hurmatsizlikni bildiradi.

(二) 2-02-03

(Wang Xiaoyun Ma Dawei bilan tez tayyorlanadigan ovqatlar ko'chasiga aylanishga bordi.)

Mǎ Dàwéi: Xiǎoyún, zhè shì shénme?
马大为: 小云, 这是什么?

指认物品
Mahsulotlar bilan
tanishmoq

Wáng Xiǎoyún: Zhè shì diǎnxin.
王小云: 这是点心。

Mǎ Dàwéi: Diǎnxin hǎochī ma?
马大为: 点心好吃吗?

Wáng Xiǎoyún: Hǎochī. Wǒ bàba shì Shànghǎirén, tā xǐhuan chī diǎnxin
王小云: 好吃。我爸爸是上海人, 他喜欢吃点心

hé mǐfàn. ①
和米饭。

Mǎ Dàwéi: Běijīngrén xǐhuan chī shénme?
马大为: 北京人喜欢吃 什么?

问喜好
Yoqtirgan narsalari
haqida so'rash

Wáng Xiǎoyún: Wǒ māma shì Běijīngrén, tā xǐhuan chī miàntiáor hé jiǎozi.
王小云: 我妈妈是北京人, 她喜欢吃面条儿和饺子。

Mǎ Dàwéi: Zhè shì jiǎozi ma?
马大为: 这是饺子吗?

Wáng Xiǎoyún: Zhè bú shì jiǎozi, shì bāozi. Bāozi dà, jiǎozi xiǎo. ②
王小云: 这不是饺子, 是包子。包子大, 饺子小。

Nǐ kàn, nà shì jiǎozi.
你看, 那是饺子。

Mǎ Dàwéi: Bāozi hǎochī ma?
马大为: 包子好吃吗?

Wáng Xiǎoyún: Bāozi hé jiǎozi dōu hěn hǎochī.
王小云: 包子和饺子都很好吃。

Mǎ Dàwéi: Hǎo, wǒ yào jiǎozi, yě yào bāozi. ③
马大为: 好, 我要饺子, 也要包子。

生词 Yangi so'zlar

2-02-04

1. diǎnxin	点心	O	shirinlik
2. hǎochī	好吃	S	mazzali 很好吃 不好吃
chī	吃	F	yemoq 吃点心
3. bàba	爸爸	O	dada 我爸爸 你爸爸 爸爸很忙
4. xǐhuan	喜欢	F	yoqtirmoq, yaxshi ko'rmoq 喜欢点心 喜欢吃点心
5. hé	和	B	va 我和你 爸爸和妈妈
6. mǐfàn	米饭	O	guruchli taom 吃米饭 米饭和点心 喜欢吃米饭
fàn	饭	O	ovqat 吃饭
7. māma	妈妈	O	oyi 我妈妈 妈妈喜欢
8. tā	她	OI	u (ayol kishi uchun) 她朋友 她妈妈
9. miàntiáor	面条儿	O	lag'mon 吃面条儿 喜欢吃面条儿
10. jiǎozi	饺子	O	chuchvara 吃饺子 喜欢吃饺子 饺子很好吃
11. bāozi	包子	O	somsa 吃包子 不喜欢吃包子

12. dà	大	S	katta 大包子 很大
13. xiǎo	小	S	kichkina 小点心 小饺子 很小
14. kàn	看	F	qara (qarang) 你看 看什么
15. nà	那	OI	anavi 那是面条儿 那是我爸爸
16. dōu	都	R	hamma 都很好 都很好吃
17. yào	要	F	kerak 要包子 不要饺子 我也要
18. Shànghǎi	上海	AO	Shanghai
19. Wáng Xiǎoyún	王小云	AO	Wang Xiaoyun

注释 Izohlar

① Tā xǐhuan chī diǎnxin hé mǐfàn.

U shirinlik va guruch yeyishni yaxshi ko'radi.

Xitoy tilida “tā” uchinchi shaxs kishilik olmoshini ifodalovchi ikki iyeroglif bo'lib, “他” erkakka nisbatan; “她” ayolga nisbatan ishlatiladigan kishilik olmoshlaridir.

② Bāozi dà, jiǎozi xiǎo.

Somsa katta, chuchvara kichik.

Kesimli sifat bilan ifodalangan gaplarda, kesimdan oldin “hěn 很” juda ravishi qo'yilmaydi, bunday gaplar qiyoslash ma'nosini ifodalaydi. Mazkur gap somsa va chuchvaraning o'lchami katta-kichikligi haqida.

③ Hǎo, wǒ yào jiǎozi, yě yào bāozi.

Yaxshi, men chuchvara hamda somsa xohlayman.

Bu yerda “hǎo 好” so'zi rozi ekanligini, suhbatni nihoyasiga yetganligini yoki suhbat mazmunini qo'llab quvvatlashini ifodalaydi.

“yào 要” ma'nolarini anglatib, o'zining talab va ehtiyojini bildiradi, do'konda xarid qilishda, restoranda ovqat buyurganda “Wǒ yào 我要……” yoki “men... xohlayman” deyiladi. Do'kondagi sotuvchi yoki restorandagi ofitsiantlar odatda “Nín yào shénme? 您要什么?” tarzida mijozdan uning ehtiyojini so'raydilar.

三、语言点 Tayanch so'zlar

1 核心句 Asosiy qo'llanilgan jumlarlar

2-02-05

1. Zhè shì Mǎ Dàwéi, tā shì wǒ péngyou.	6. Zhè shì jiǎozi ma?
2. Nín guìxìng?	7. Zhè bú shì jiǎozi, shì bāozi.
3. Nǐ shì nǎ guó rén?	8. Nà shì jiǎozi.
4. Wǒ māma shì Běijīngrén.	9. Bāozi hé jiǎozi dōu hěn hǎochī.
5. Zhè shì shénme?	

2 语法 Grammatika

1. “是”字句(1) “shì是”li gaplar(1)

“是”li gaplarda, fe'l o'rniida “是” va undan keyingi qism bilan bog'lanib ishlatiladi, u ot, olmosh yoki ismiy birikma bo'lishi mumkin. Uning bo'lishsiz shakli “是” oldin “bù不” inkorligi qo'yilishi bilan vujudga keladi. Agarda kuchaytirishni izhor etish zarur bo'lmasa, “是” odatda yengil o'qiladi.

Ega	Kesim			
	Ravish	是	Ot/Ismiy birikma	Yordamchi so'z
Zhè 这		shì 是	Mǎ Dàwéi. 马大为。	
Nà 那	bú 不	shì 是	jiǎozi. 饺子。	
Tā 他	bú 不	shì 是	Chén lǎoshī. 陈老师。	
Nǐ 你	yě 也	shì 是	Shànghǎirén 上海人	ma? 吗?

E'tibor bering:

“不” inkorlik ravishini “是” dan oldin qo'yish kerak.

1-mashq Namunaga qarab, quyida berilgan gaplarni inkor va so'roq shakliga o'zgartiring.

Zhè shì jiǎozi. Zhè bú shì jiǎozi. Zhè shì jiǎozi ma?

Masalan 这是饺子。→这不是饺子。→这是饺子吗?

Zhè shì miàntiáor.

(1) 这是面条儿。 → _____。 → _____?

Nà shì bāozi.

(2) 那是包子。 → _____。 → _____?

Tā shì Běijīng rén.

(3) 他是北京人。 → _____。 → _____?

Wǒ shì Shànghǎi rén.

(4) 我是上海人。 → _____。 → _____?

2-mashq So'zlarni o'zaro almashtirib, suhbatni nihoyasiga yetkazing.

Nà shì shéi?

(1) A: 那是谁 (kim)?

Nà shì

B: 那是_____。

wǒ péngyou

我朋友

wǒmen lǎoshī

我们老师

Mǎ Dàwéi

马大为

Tā shì nǎ guó rén?

(2) A: 他是哪国人?

Tā shì

B: 他是_____人。

Zhōngguó

中国 (Xitoy)

Měiguó

美国

2. 用疑问代词的问句 (1): 什么、哪 So'roq olmoshli so'roq gaplar (1): "shénme 什么", "nǎ 哪"

Xitoy tilida so'roq olmoshli gaplardagi tartib va darak gapdagi tartib bir xil. Bunday gaplarda, so'roq olmoshlarni joyi va darak gapdagi tegishli gap bo'lagi bilan bir xildir.

Darak gap	So'roq gap
Zhè shì jiǎozi. 这是饺子。	Zhè shì shénme? 这是什么?

Darak gap	So'roq gap
Běijīngrén xǐhuan chī miàntiáor hé jiǎozi. 北京人 喜欢吃 面条儿 和 饺子。→	Běijīngrén xǐhuan chī shénme? 北京人 喜欢吃 什么?
Tā shì Měiguórén. 他是 美国人。→	Tā shì nǎ guó rén? 他是 哪 国 人?

1-mashq Namunaga qarab, quyida berilgan darak gaplarni so'roq gaplarga o'zgartiring.

Masalan Zhè shì bāozi. Zhè shì shénme?
这是包子。→ 这是什么?

- Nà shì mǐfàn.
(1) 那是米饭。→ _____ ?
- Tā shì Měiguórén.
(2) 他是美国人。→ _____ ?
- Wáng Xiǎoyún xǐhuan chī mǐfàn.
(3) 王 小云 喜欢吃米饭。→ _____ ?
- Mǎ Dàwéi xuéxí Hànyǔ.
(4) 马大为 学习 汉语。→ _____ ?

2-mashq Suhbatni nihoyasiga yetkazing.

(1) A: _____ ?

Zhè shì miàntiáor.
B: 这是面条儿。

A: _____ ?

Nà shì diǎnxīn.
B: 那是点心。

A: _____ ?

Shànghǎirén xǐhuan chī diǎnxīn
B: 上海人 喜欢吃 点心
和米饭。

(2) A: _____ ?

Tā shì Měiguórén.
B: 她是美国人。

A: _____ ?

Tā xuéxí Hànyǔ.
B: 她学习汉语。

3. 连词 “和” “hé 和” bog'lovchisi

Bog'lovchi “和” odatda olmosh, ot yoki ismiy birikmalarni bog'lash uchun ishlatiladi, masalan “tā hé tā 她和他”, “bàba hé māma 爸爸和妈妈”, “wǒ māma hé nǐ māma 我妈妈和你妈妈”. “和” ikkita gapni bog'lash uchun ishlatilmaydi, ikkita fe'l va sifatlarni ham bog'lash uchun kamdan-kam ishlatiladi.

1-mashq Jumladagi gapni qavs ichidagi so'zlar yordamida yakunlang.

Masalan Bāozi hé jiǎozi dōu hěn hǎochī. bāozi, jiǎozi
包子和饺子都很好吃。(包子, 饺子)

(1) _____ dōu hěn máng. Wáng Xiǎoyún, Sòng Huá
都很忙。(王 小云, 宋 华)

(2) _____ dōu hěn hǎochī. miàntiáor, diǎnxin
都很好吃。(面条儿, 点心)

(3) Wǒ xǐhuan chī _____ bāozi, jiǎozi
我喜欢吃 _____。(包子, 饺子)

(4) _____ dōu xuéxí Hànyǔ. Lín Nà, Dīng Lìbō
都学习汉语。(林娜, 丁力波)

(5) _____ zuìjìn zěnmeyàng? nǐ bàba, nǐ māma
最近怎么样?(你爸爸, 你妈妈)

2-mashq Quyda ko'rsating jumlar to'g'ri yoki noto'g'riligini ayting.

Mǐfàn hé diǎnxin dōu hěn hǎochī.
(1) 米饭和点心都很好吃。 ()

Wǒ shì Běijīngrén, hé wǒ xǐhuan chī jiǎozi.
(2) 我是北京人, 和我喜欢吃饺子。 ()

Wǒ hěn hǎo hé bú tài máng.
(3) 我很好和不太忙。 ()

Chén lǎoshī hé Wáng lǎoshī zuìjìn zěnmeyàng?
(4) 陈老师和王老师最近怎么样? ()

Wǒ bàba shì Shànghǎirén, hé wǒ māma shì Běijīngrén.
(5) 我爸爸是上海人, 和我妈妈是北京人。 ()

4. 副词 “都” 的位置 “dōu 都” ravishining gapdagi o'rni

“都” va “yě 也” ravishlari gapda egadan keyin, fe'l yoki sifat bilan ifodalangan kesimdan oldin qo'yiladi. Masalan, “Bāozi hé jiǎozi dōu hěn hǎochī. 包子和饺子都很好吃。” kabi. “*Dōu bāozi hé

jiǎozi hěn hǎochī. 都包子和饺子很好吃。” tarzida tuzilgan gap noto‘g‘ri hisoblanadi. “都” va “也” ravishlari bir gapda kelsa, avval “也”, so‘ngra “都” ravishi qo‘yiladi. Masalan: “Wǒ bàba hé wǒ māma yě dōu hěn máng. 我爸爸和我妈妈也都很忙。” kabi.

Ega	Kesim	
	Ravish	Fe‘l/Sifat
Dīng Lìbō hé Mǎ Dàwéi 丁 力波和 马 大为	dōu hěn 都 很	hǎo. 好。
Wǒ hé Lín Nà 我 和 林 娜	dōu bú tài 都 不 太	máng. 忙。
Nǐ bàba hé nǐ māma 你 爸爸和你 妈妈	dōu 都	shì Běijīng rén ma? 是 北京人 吗?
Wáng Xiǎoyún hé Sòng Huá 王 小云 和 宋 华	yě dōu bù 也 都 不	xǐhuan chī miàntiáo. 喜 欢 吃 面 条 儿。

1-mashq Quyidagi gaplarni “都” ravishini qo‘llab o‘zgartiring.

Masalan Wǒ hěn máng.
我 很 忙。
Tā hěn máng.
她 很 忙。
⇒ Wǒ hé tā dōu hěn máng.
我 和 她 都 很 忙。

- Lín Nà hěn hǎo.
(1) 林 娜 很 好。 ⇒ _____。
- Dīng Lìbō hěn hǎo.
丁 力 波 很 好。 _____。
- Wǒ bú tài máng.
(2) 我 不 太 忙。 ⇒ _____。
- Sòng Huá bú tài máng.
宋 华 不 太 忙。 _____。
- Tā shì Měiguó rén.
(3) 他 是 美 国 人。 ⇒ _____。
- Mǎ Dàwéi shì Měiguó rén.
马 大 为 是 美 国 人。 _____。
- Wǒ māma shì Shànghǎi rén.
(4) 我 妈 妈 是 上 海 人。 ⇒ _____。
- Wǒ bàba shì Shànghǎi rén.
我 爸 爸 是 上 海 人。 _____。

2-mashq So'zlardan gap tuzing.

Masalan wǒmen hǎo hěn dōu Wǒmen dōu hěn hǎo.
我们 好 很 都 → 我们都很好。

(1) máng wǒmen dōu bù
忙 我们 都 不 → _____

(2) dōu bāozi hé jiǎozi hěn hǎochī
都 包子 和 饺子 很 好吃 → _____

(3) dōu wǒ péngyou hé wǒ gāoxìng hěn
都 我 朋友 和 我 高兴 很 → _____

(4) wǒ bàba hé wǒ māma dōu Běijīngrén shì
我 爸爸 和 我 妈妈 都 北京人 是 → _____

(5) diǎnxīn Dīng Lìbō Mǎ Dàwéi dōu xǐhuan chī hé
点心 丁力波 马大为 都 喜欢 吃 和 → _____

四、练习与运用 Amaliy mashg'ulotlar

补充词语 Qo'shimcha so'zlar

2-02-06

1. Zhōngguó	中国	AO	Xitoy
2. Wūzībiékèsītǎn	乌兹别克斯坦	AO	O'zbekiston
3. Fǎguó	法国	AO	Fransiya
4. Déguó	德国	AO	Germaniya
5. Jiānádà	加拿大	AO	Kanada
6. Yīngguó	英国	AO	Angliya
7. Àodàliyà	澳大利亚	AO	Avstraliya
8. Éluósī	俄罗斯	AO	Rossiya
9. Xībānyá	西班牙	AO	Ispaniya
10. Rìběn	日本	AO	Yaponiya
11. Tàiguó	泰国	AO	Tailand
12. Yīndù	印度	AO	Hindiston

13. Āijí	埃及	AO	Misr
14. tóngxué	同学	O	kursdosh 同学和老师
15. miànbāo	面包	O	non 面包很好吃
16. hànǎobāo	汉堡包	O	gamburger 喜欢吃汉堡包
17. bǐsàbǐng	比萨饼	O	pitsa 汉堡包和比萨饼

1 语音练习 Fonetik mashq 2-02-07

Eshiting va o'qing: Quyida berilgan so'zlarni pinyinini yozing va ohang belgisini qo'ying, so'ngra baland ovozda o'qing.

① Meiguo	② haochi	③ mifan
④ xihuan	⑤ jiaozi	⑥ women
⑦ renshi	⑧ pengyou	⑨ Qingwen nin guixing?
⑩ Ni shi na guo ren?		

2 会话练习 Suhbat (dialog) mashqlari

Ikki kishilik suhbat: Rasmdagi odamlarning ko'rinishi hamda vaziyatiga asoslanib, dialogni davom ettiring.

1. Ertalabki salomlashish

(1)

(2)

2. Do'stingiz qaysi davlatdan ekanligini so'rang

Nǐ shì _____ rén?
A: 你 是 _____ 人?

Wǒ shì _____ rén.
B: 我 是 _____ 人。

Tā / Tā yě shì rén ma?
A: 他/她也是_____人吗?
Tā / Tā bú shì rén, shì rén.
B: 他/她不是_____人, 是_____人。

3. Berilgan rasm va gaplardan foydalanib do'stingizni tanishtiring.

Zhè shì _____, tā / tā shì rén.
这是_____, 他/她是_____人。
Nà shì _____, tā / tā shì rén.
那是_____, 他/她是_____人。

4. Berilgan rasm va gaplardan foydalanib, oziq-ovqat mahsulotlari haqida gapiring.

bāozi
包子

hànbǎobāo
汉堡包

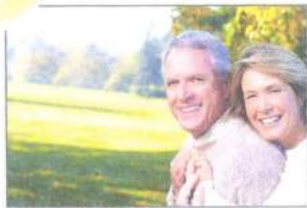
jiǎozi
饺子

bǐsàbǐng
比萨饼

Zhè shì _____。 Nà shì _____。
这是_____。 那是_____。
Nà shì _____ ma?
那是_____吗?
Nà bú shì _____, nà shì _____。
那不是_____, 那是_____。
Wǒ xǐhuan chī _____ hé _____。
我喜欢吃_____和_____。

5. Quyida berilgan rasmga qarab suhbat quring.

(1)

Nǐ bàba māma zuìjìn zěnmeyàng?

A: 你爸爸妈妈最近怎么样?

Tāmen Nǐ bàba

B: 他们_____。你爸爸

māma ne?

妈妈呢?

Tāmen

A: 他们_____。

(2)

Tā xuéxí shénme?

A: 她学习什么?

Tā

B: 她_____。

Nǐ ne?

A: 你呢?

Wǒ yě

B: 我也_____。

Wǒmen

我们_____。

3 听后复述 Tinglang va gapirib bering

2-02-08

Tinglang va gapiring.

Nín zǎo!

(1) A: 您早!

Nín hǎo!

B: 您好!

Wǒ xìng Dīng, jiào Dīng Lìbō.

A: 我姓丁, 叫丁力波。

Wǒ jiào Sòng Huá. Rènshi nǐ hěn gāoxìng.

B: 我叫宋华。认识你很高兴。

Zhè shì wǒ tóngxué, nǐmen rènshi ma?

(2) A: 这是我同学, 你们认识吗?

Nǐ hǎo! Wǒ jiào Lín Nà. Qǐngwèn, nǐ shì nǎ guó rén?

B: 你好! 我叫林娜。请问, 你是哪国人?

Wǒ jiào Mǎ Dàwéi, wǒ shì Měiguórén. Nǐ yě shì Měiguórén ma?

C: 我叫马大为, 我是美国人。你也是美国人吗?

Wǒ bú shì Měiguórén, wǒ shì Yīngguórén.

B: 我不是美国人,我是英国人。

Qǐngwèn, nǐ shì Zhōngguórén ma?

(3) A: 请问,你是中国人吗?

Wǒ bú shì Zhōngguórén, wǒ shì Jiānádàrén.

B: 我不是中国人,我是加拿大人。

Tāmen ne?

A: 他们呢?

Tāmen yě bú shì Zhōngguórén, tāmen dōu shì Hánguórén.

B: 他们也不是中国人,他们都是韩国人。

4 阅读理解 O'qib tushunib oling

Wǒ jiào Dīng Lìbō, wǒ shì Jiānádàrén. Zhè shì Mǎ Dàwéi, tā shì wǒ péngyou, tā shì Měiguó-
我叫丁力波,我是加拿大人。这是马大为,他是我朋友,他是美国

rén. Nà shì Lín Nà, tā yě shì wǒ péngyou, tā shì Yīngguórén. Wǒ hé Dàwéi. Lín Nà
人。那是林娜,她也是我朋友,她是英国人。我和大为、林娜

dōu xuéxí Hànyǔ.
都学习汉语。

Quyidagi savollarga javob bering:

Dīng Lìbō, Mǎ Dàwéi hé Lín Nà dōu shì nǎ guó rén?

(1) 丁力波、马大为和林娜都是哪国人?

Tāmen dōu xuéxí shénme?

(2) 他们都学习什么?

Wǒ xìng Lín, jiào Lín Nà. Zhè shì Sòng Huá, tā shì wǒ péngyou. Sòng Huá shì Běijīng rén,
我姓林,叫林娜。这是宋华,他是我朋友。宋华是北京人,

xǐhuan chī jiǎozi hé miàntiáor. Wǒ yě xǐhuan chī jiǎozi, jiǎozi hěn hǎochī. Nà shì Chén lǎoshī,
喜欢吃饺子和面条儿。我也喜欢吃饺子,饺子很好吃。那是陈老师,

tā shì wǒmen lǎoshī. Chén lǎoshī shì Shànghǎi rén, tā xǐhuan chī diǎnxīn.
她是我们老师。陈老师是上海人,她喜欢吃点心。

Quyidagi savollarga javob bering:

- Sòng Huá shì nǎ guó rén?
(1) 宋 华 是 哪 国 人?
Sòng Huá xǐhuan chī shénme?
(2) 宋 华 喜 欢 吃 什 么?
Lín Nà xǐhuan chī jiǎozi ma?
(3) 林 娜 喜 欢 吃 饺 子 吗?
Chén lǎoshī shì Běijīng rén ma?
(4) 陈 老 师 是 北 京 人 吗?
Chén lǎoshī xǐhuan chī shénme?
(5) 陈 老 师 喜 欢 吃 什 么?

5 任务与活动 Vazifa va faoliyat

1. Sen ularni bilasanmi?

Kichik guruhlarda ishlash: Sen ularning xitoycha ismlarini o'qiy olasanmi? Kichik guruhlarda talabalar iyerogliflarda yozilgan ismlarni muhokama qiladilar va butun guruhga e'lon qiladilar. Qaysi guruh eng ko'p ism bilishini ko'ramiz.

Kǒngzǐ
孔子
Konfutsiy

Lǐ Bái
李白
Li Bay

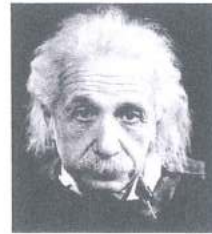
Lǚ Xùn
鲁迅
Lu shun

Shāshībǐyà
莎士比亚
Shekspir

Bèiduōfēn
贝多芬
Bethoven

Àiyīnsītǎn
爱因斯坦
Eynshteyn

Tā jiào shénme míngzi? Tā shì nǎ guó rén?
(他叫 什么 名字? 他是哪 国人?)

2. Vazifani bajaring

Quyida xitoy restoranlaridagi asosiy taomlar ro'yxati berilgan. Ikki kishidan iborat kichik guruhlar tuzib, biri restoran ofitsianti, ikkinchisi mijoz rolini ijro etgan holda, suhbatni nihoyasiga yetkazing.

Zhè shì shénme?
A: 这是什么?

B: _____。

Nà shì shénme?
A: 那是什么?

B: _____。

hǎochī ma?
A: _____ 好吃吗?

hé
B: _____ 和 _____

dōu hěn hǎochī. Nǐ yào shénme?
都很好吃。你要什么?

Wǒ yào
A: 我要 _____,

yě yào
也要 _____。

6 学习活动 O'qish faoliyati

Kichik guruhlarda o'rganib o'zlashtirgan kishilik olmoshlari (men, bizlar...)dan foydalanib jadval tuzing va butun guruhga jadval asosida tanishtiring.

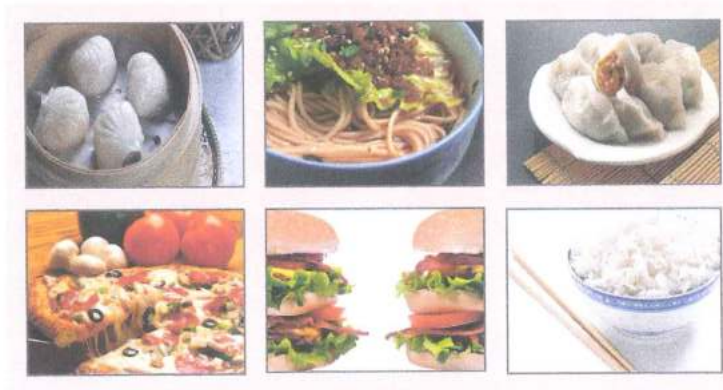
7 写作练习 Insho yozish mashqi

1. Quyidagi shakl asosida kichik matn tuzib, unda do'stingizni tanishtiring.

Wǒ péngyou xìng _____ jiào _____ Tā / Tā shì _____ rén, tā / tā
我朋友姓 _____, 叫 _____。他/她是 _____ 人, 他/她

xuéxí
学习 _____。

2. Quyida berilgan rasmga qarab kichik hikoya tuzing. Dadangiz va oyingiz yeyishni yoqtirgan mahsulotlar haqida gapirib bering.

Zhè shì _____, nà shì _____。 Wǒ shì _____ rén, wǒ xǐhuan chī _____ hé
_____, hé _____ hěn hǎochī.

Zhè shì _____, nà shì _____。 Wǒ bàba shì _____ rén, tā xǐhuan chī _____
hé _____, hé _____ hěn hǎochī.

Zhè shì _____, nà shì _____。 Wǒ māma shì _____ rén, tā xǐhuan chī _____
hé _____, hé _____ hěn hǎochī.

五、汉字 Iyerogliflar

1 汉字知识 Iyerogliflarga oid bilimlar

Iyerogliflarning tuzilishi (I)

Xitoy tilida iyerogliflar soda, qo'shma yoki ikki komponentli bo'lib, kelishi mumkindir. Biz bunday iyerogliflarning bir nechta bilan tanishdik, masalan: "yī一", "rén人", "xiǎo小", "mǎ马", "kǒu口" va xakozo. Ikki komponentli esa quyidagilardir "bà爸", "mā妈", "nǐ你", "men们", "nǎ哪", "wèn问" va xakozo.

Ko'plab xitoycha iyerogliflar ikki qismdan iborat. Ikki qismning yozilish tartibi chiziqning yozilish tartibiga mos keladi.

Xitoy iyerogliflarini ikkala tarkibiy qismiga quyidagi uchta umumiy tuzilmalar kiradi:

(1) Chap va o'ng tomonda yozilishi:

1	2

 masalan: mā 妈 (oyi)

(2) Ustki va pastki qismida yozilishi:

1
2

 masalan: bà 爸 (dada)

(3) Atrofida yozilishi:

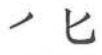

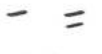

1	2

 masalan: guó 国 (davlat)

2 汉字偏旁 Iyerogliflarning yon kalitlari

Iyeroglif kaliti	Nomi	Chiziqklarining yozilish ketma-ketligi	Chiziqlar soni	Misollar	Tushuntirish
饣	shízi páng	ノ 勹 饣	3	饭 fàn (ovqat) 饼 bǐng (pishiriq) 饿 è (och qolmoq)	Odatda "oziq-ovqat" kabi so'zlarga aloqador
口	guózi kuàng	丨 凵 口	3	国 guó (davlat) 困 kùn (toliqish)	Odatda "davlat", "hudud" kabi so'zlarga aloqador

3 认写基本汉字 Asosiy iyerogliflarning yozilishi

- (1) 匕 匕
bǐ qadimiy qoshiq turi; xanjar 2 chiziq
- (2) 又 又
yòu yana 2 chiziq
- (3) 贝 凵 贝 贝
bèi chig'anoq 4 chiziq
- (4) 玉 一 二 干 王 玉
yù qirchang'i 5 chiziq
- (5) 见 凵 贝 见
jiàn ko'rishmoq 4 chiziq

(6) 米	丶 丶 丶 丶 丶 米 米 米	mǐ	guruch	6 chiziq		
(7) 目	丨 冂 月 月 月 目	mù	ko'z	5 chiziq		
(8) 心	丶 心 心 心	xīn	yurak	4 chiziq		
(9) 上	丨 卜 上	shàng	yuqorida	3 chiziq		
(10) 云	一 二 云 云	yún	bulut	4 chiziq		
(11) 王	一 二 干 王	wáng	qirol, familiya	4 chiziq		

4 认写课文中的汉字 Matndagi iyerogliflarning yozilishi

- (1) 老师 lǎoshī
- 老 → 耂 (耂: 一 + 土 耂) + 匕 6 chiziq
- (2) 朋友 péngyou
- 友 → 𠂆 (𠂆: 一 𠂆) + 又 4 chiziq
- (3) 贵姓 guìxìng
- 贵 → 𠂆 (𠂆: 丶 冂 口 中 𠂆) + 贝 9 chiziq
- (4) 国 guó
- 国 → 囗 + 玉 8 chiziq
- (5) 米饭 mǐfàn
- 饭 → 饣 + 反 7 chiziq

(6) 看 kàn

看 → 手 (手: 一 = 三手) + 目

9 chiziq

六、文化知识 Madaniyatga oid bilimlar

Xitoy tilidagi lugʻatlar

Bugungi Kunda Xitoyda “Xitoy iyeroglif lugʻat” lari odatiy ishlatiladigan lugʻatlar hisoblanadi. Mazkur lugʻat oʻzida 13000dan iyeroglifni oʻzida jamlagan boʻlib, xalq orasida ommalshib ketgan. Yana keng tarqalgan lugʻatlardan biri “Zamonaviy Xitoy tili lugʻati” hisoblanadi. Bu lugʻatda 69000dan oʻriq soʻzlar jamlangan boʻlib, chet elliklar uchun xitoy tilini va madaniyatini oʻrganishda juda qulay vosita hisoblanadi. Mazkur lugʻatlardan foydalanishning quyidagi usullari mavjud: birinchidan, alifbo usuli orqali soʻzlarni talaffuzidan izlash. Ikkinchidan, imlo chiziq orqali izlab topish. Uchinchidan, kalitlar yordamida izlab topish. Kalitlar vositasida kalitlarning iyeroglifning oʻng yoki chap tomonida kelishiga qarab qidiriladi.

Bugungi axborotlashuv asrida elektron lugʻatlar ham ommalshib ketgan. Masalan: “baidu ensiklopedik lugʻati” bundan mustasno emas. Mazkur lugʻat onlayn tizimida faoliyat olib boradi. Bu keng jamoatchilik uchun qulay va osonlashtirilgan xitoy tili axborotlar jamlanmasi hisoblanadi. Agarda biror-bir tabiatga aloqador jonzotlar haqida maʼlumot olmoqchi

boʻlsangiz. Izlash tugmachasi orqali osongina uning nomi yoziladi. Masalan, panda ayigʻi haqida batafsil maʼlumotlarni olish mumkin.

七、自我评估 Oʻz-oʻzini baholash

Men xitoy tilida quyidagi ishlarni qila olaman:

- Men erta tongda qanday soʻrashishni bilaman.
- Men mulozamat bilan suhbatdoshimdan uning familiyasini soʻray olaman.
- Men oʻzga kishilardan qaysi davlatdan ekanligini soʻray olaman.

- Men boshqalar bilan xayrlashishni bilaman.
- Men boshqalarga o'zinning do'stimni tanishtira olaman.
- Men narsa va mahsulotlarni taniy olaman.

趣味汉语 Qiziqarli xitoy tili

Xitoyliklarning bir-birlari bilan muomala qilish jarayonidagi iboralar

wēixiào
微笑
tabassum qilish

diǎntóu
点头
bosh qimirlatmoq

zhāoshǒu
招手
qo'l silkitmoq

wòshǒu
握手
qo'l berib korishmoq

bàoquán
抱拳
hurmat belgisi sifatida ikki
qo'lni birga jiplashfirish

jūgōng
鞠躬
ta'zim qilmoq

3

Nǐmen jiā yǒu jǐ kǒu rén
你们家有几口人

Sizlarning oilangizda nechchi kishi bor

Oila xitoyliklarning do'stlari bilan ko'rishib qolganda muhokama qiladigan muhim mavzulardan biri. Siz xitoylik do'stingiz bilan birga bo'lgan paytingizda salomlashishdan tashqari, agar oila haqida gaplashsangiz, sizning munosabatingiz yanada yaqinlashadi. Kelinglar avval Lin Na va Wang Xiaoyunning suhbatini eshitamiz, keyin esa Lin Na va Song Hua bilan bir xitoylik do'stimizning uyiga mehmonga borib, oila haqida xitoy tilida qanday gaplashilishini ko'ramiz.

一、热身 Dastlabki mashqlar

1 思考 Mulohaza qilmoq

Quyidagi savollar yuzasidan fikr yuriting:

- (1) Sening aka-ukang yoki opa-singling bormi?
- (2) Sizning mamlakatingizda odamlar boshqalardan yoshini tez-tez so'rab turadilarmi?
- (3) Sizning mamlakatingizda mehmonlarni qanday kutib olishadi?

2 活动 Faoliyat

Rasmga qarang, mazkur darsning yangi so'zlaridan mos kelgan so'zlarni toping.

(1) _____

a. 钢琴

(2) _____

b. 医生

(3) _____

c. 咖啡

(4) _____

d. 狗

二、课文 Matn

(一) 2-03-01

(Lin Na va Wang Xiaoyunla rasmga qaramoqda.)

Lín Nà: Nǐmen jiā yǒu jǐ kǒu rén? ①

林娜：你们家有几口人？

问家庭

Oila a'zolari haqida so'rash

Wáng Xiǎoyún: Wǒmen jiā yǒu sì kǒu rén. Nǐ kàn, zhè shì wǒmen jiā de

王小云：我们家有四口人。你看，这是我们家的

zhàopiàn.

照片。

Lín Nà: Nǐ bàba māma zuò shénme gōngzuò? ②

林娜：你爸爸妈妈做什么工作？

问职业

Kasb haqida so'rash

Wáng Xiǎoyún: Wǒ bàba shì yīshēng, māma shì lǎoshī.

王小云：我爸爸是医生，妈妈是老师。

Lín Nà: Zhè shì nǐ dìdi ma?

林娜：这是你弟弟吗？

Wáng Xiǎoyún: Zhè bú shì wǒ dìdi, zhè shì wǒ gēge. Lín Nà, nǐmen jiā
王小云: 这不是我弟弟, 这是我哥哥。林娜, 你们家

yǒu jǐ kǒu rén?
有几口人?

Lín Nà: Wǒmen jiā yí gòng yǒu liù kǒu rén: māma, yí gè gēge,
林娜: 我们家一共有六口人: 妈妈、一个哥哥、

liǎng gè jiějie hé wǒ, hái yǒu Bèibei.
两个姐姐和我, 还有贝贝。

Wáng Xiǎoyún: Bèibei shì shéi? Shì nǐ mèimei ma?
王小云: 贝贝是谁? 是你妹妹吗?

Lín Nà: Wǒ méi yǒu mèimei. Bèibei shì wǒ de xiǎogǒu.
林娜: 我没有妹妹。贝贝是我的小狗。

Wáng Xiǎoyún: Xiǎogǒu yě shì yì kǒu rén ma?
王小云: 小狗也是一口人吗?

生词 Yangi so'zlar

2-03-02

1. jiā	家	O	oila, uy 我家 你们家
2. yǒu	有	F	bor 有朋友 有点心
3. jǐ	几	SO	nechta
4. kǒu	口	HS	insonlarga va oila a'zolaga qo'llaniladigan hisob so'z 几口人 六口人
5. de	的	GV	kelishik qo'shimchisi 我的饺子 爸爸的米饭 老师的姓
6. zhàopiàn	照片	O	rasm 看照片 有照片 我们家的照片
7. zuò	做	F	qilmoq 做点心 做面条儿
8. gōngzuò	工作	F/O	ishlamoq; ish 做工作 工作很忙
9. yīshēng	医生	O	doktor 我爸爸是医生
10. dìdi	弟弟	O	uka 我弟弟 弟弟的老师

11. gēge	哥哥	O	aka 好哥哥 有哥哥
12. yígòng	一共	R	jami 一共几口人
13. gè	个	HS	ta, dona 一个人 一个包子 几个朋友
14. liǎng	两	Son	ikki 两个老师 两人口 两个饺子
15. jiějie	姐姐	O	opa 两个姐姐 我姐姐 姐姐的朋友
16. hái	还	R	yana 还有 还喜欢饺子 还吃点心
17. shéi	谁	SO	kim 还有谁 他是谁 谁的照片
18. mèimei	妹妹	O	singil 我妹妹 姐姐和妹妹 一个妹妹
19. méi	没	R	yoq 没有 没有朋友 没有人
20. gǒu	狗	O	it 小狗 我的小狗
21. Bèibei	贝贝	AO	kuchukchanning ismi

注释 Izohlar

① Nǐmen jiā yǒu jǐ kǒu rén?

Sizlarning oilangizda nechki kishi bor?

Agar kishilik olmoshlaridan keyin joy nomlari kelsa, og‘zakida ko‘pincha ular ham kishilik olmoshlariga tegishli hisoblanadi. Masalan: “nǐmen jiā 你们家”, “wǒmen xuéxiào 我们学校” (bizning maktab), “wǒmen guójiā 我们国家” (bizning davlat).

② Nǐ bàba māma zuò shénme gōngzuò?

Sening ota – onang nima ish qiladi (kasbi nima)?

“zuò shénme gōngzuò 做什么工作” biror shaxsning kasbini so‘rashda qo‘llaniladi. Masalan: “Nǐ zuò shénme gōngzuò? 你做什么工作?”, “Nǐ bàba zuò shénme gōngzuò? 你爸爸做什么工作?” Javobda “shì 是” ga kasb nomini qo‘shib aytiladi, masalan: “Wǒ shì lǎoshī. 我是老师.”, “Wǒ bàba shì yīshēng. 我爸爸是医生.”.

(二) 2-03-03

(Dam olish kuni, Lin Na va Song Hua, Lu Yuping uyiga o‘ynagani borishdi.)

Lù Yǔpíng: Nǐmen hǎo! Qǐng jìn!
陆雨平: 你们好! 请进!

Lín Nà: Nín hǎo! Nǐmen jiā zhēn piàoliang! ①
林娜: 您好! 你们家真漂亮!

Lù Yǔpíng: Xièxie. Qǐng zuò. Nǐmen hē shénme? Wǒmen jiā yǒu chá
陆雨平: 谢谢。请坐。你们喝什么? 我们家有茶

hé kāfēi.
和咖啡。

招待客人

Mehmon kutib olish

Sòng Huá: Wǒ hē kāfēi.
宋华: 我喝咖啡。

Lín Nà: Wǒ yào chá.
林娜: 我要茶。

(Song Hua devordagi rasmga qarayapti.)

Sòng Huá: Zhè zhāng zhàopiàn zhēn piàoliang! Zhè shì nǐ nǚ’ér ma?
宋华: 这张照片真漂亮! 这是你女儿吗?

Lù Yǔpíng: Shì. Zhè shì wǒ nǚ'ér.
陆雨平: 是。这是我女儿。

Sòng Huá: Nǐ nǚ'ér jīnnián jǐ suì? ②
宋华: 你女儿今年几岁?

问年龄 (1)
Biron insondan yoshini
so'rash (1)

Lù Yǔpíng: Wǔ suì. Jīntiān tā yǒu gāngqínkè, ③ bú zài jiā.
陆雨平: 五岁。今天她有钢琴课, 不在家。

Lín Nà: Zhōngguó de hái'izi zhēn máng!
林娜: 中国的孩子真忙!

Lù Yǔpíng: Shì a. ④ Wǎnshang tā hái yǒu Yīngyǔkè.
陆雨平: 是啊。晚上她还有英语课。

生词 Yangi so'zlar

2-03-04

1. zhēn	真	R/S	juda/haqiqiy 真好 真忙 真高兴
2. piàoliang	漂亮	S	chiroyli 真漂亮 很漂亮
3. hē	喝	F	ichmoq 喝什么
4. chá	茶	O	choy 喝茶 喜欢喝茶 茶很好
5. kāfēi	咖啡	O	kofe 喝咖啡 喜欢喝咖啡
6. zhāng	张	HS	yupqa, yasi narsalar uchun hisob so'zi 一张照片
7. nǚ'ér	女儿	O	qiz farzand 我女儿 女儿很漂亮
nǚ	女	S	ayol
8. jīnnián	今年	O	bu yil 今年很忙
nián	年	O	yil 2018年 2020年
9. suì	岁	HS	yosh 五岁 九岁 几岁
10. jīntiān	今天	O	bugun 今天不忙
tiān	天	O	kun 一天 两天
11. gāngqín	钢琴	O	pianino 学钢琴

12. kè	课	O	dars 钢琴课 汉语课 没有课
13. hái zi	孩子	O	bola 中国孩子 一个孩子
14. a	啊	Y	voy, uh 他真忙啊
15. wǎn shàng	晚上	O	kechqurun 晚上工作 晚上有课
wǎn	晚	S	kech 很晚 不晚
16. Yīng yǔ	英语	O	ingliz tili 学习英语 英语课
17. Zhōng guó	中国	AO	Xitoy
18. Lù Yǔ píng	陆雨平	AO	Xitoy jurnalistining ismi

注释 Izohlar

① Nǐ men jiā zhēn piàoliang!

Sizning uyingiz judayam chiroyli!

“zhēn 真” undan so‘ng sifat qo‘yilishi kerak, “真” taajubni ifodalaydi.

② Nǐ nǚ’ér jīnnián jǐ suì?

Sizning qizingiz bu yil necha yoshda?

“Jīnnián jǐ suì? 今年几岁?” ko‘pincha kichik yoshdagi bolaning yoshini so‘rashda qo‘llaniladi.

③ Jīntiān tā yǒu gāngqínkè.

Bugun uning pianino darsi bor.

Gapda ot so‘z tukumiga mansub so‘zlar boshqa ot so‘z turkumiga mansub bo‘lgan so‘zlardan oldin qo‘yilsa, aniqlovchi vazifasida keladi. Masalan, “Běijīngrén 北京人”, “gāngqínkè 钢琴课”, “Yīngyǔkè 英语课” kabi.

④ Shì a.

Ha.

“a 啊” gap oxirida qo‘yiladi, tasdiqni ifodalovchi yuklama vazifasida qo‘llaniladi.

三、语言点 *Tayanch so'zlar*1 核心句 *Asosiy qo'llanilgan jumlar*

2-03-05

1. Nǐmen jiā yǒu jǐ kǒu rén?	6. Zhè zhāng zhàopiàn zhēn
2. Wǒmen jiā yí gòng yǒu liù	piàoliang!
kǒu rén.	7. Nǐ bàba māma zuò shénme
3. Wǒ méi yǒu mèimei.	gōngzuò?
4. Bèibei shì shéi?	8. Nǐ nǚ'ér jīnnián jǐ suì?
5. Zhè shì wǒmen jiā de zhàopiàn.	9. Wǎnshang tā hái yǒu
	Yīngyǔkè.

2 语法 *Grammatika*

1. “有”字句 “yǒu 有” li gaplar

Asosiy kesim “有” fe’lli gaplar egalikni bildiradi. Bo’lishsiz shakli “méi 没” ravishini “有” dan oldin joylashtirish bilan yasaladi.

Ega	Kesim		
	(没) 有	To’ldiruvchi	Yordamchi so‘z
Wǒ 我	yǒu 有	yí gè gēge. 一个哥哥。	
Wǒmen jiā 我们家	yǒu 有	sì kǒu rén. 四口人。	
Tā 她	méi yǒu 没有	mèimei. 妹妹。	
Dīng Lìbō 丁力波	méi yǒu 没有	kāfēi. 咖啡。	
Tā nǚ'ér 他女儿	jīntiān yǒu 今天 有	Yīngyǔkè 英语课	ma? 吗?
Nǐmen jiā 你们家	yǒu 有	xiǎogǒu 小狗	ma? 吗?

Agarda “有” li gaplarda ega korxon, punkt yoki joy bildiradigan otlar bilan ifodalangan bo‘lsa, bu turdagi “有” li gaplar o‘zbek tilidagi “...da...bor” mavjudlik gaplarga o‘xshashdir.

1-mashq So‘zlarni o‘zaro almashtirib, suhbatni nihoyasiga yetkazing.

Nǐ yǒu jiějie ma?
(1) A: 你有姐姐吗?

Wǒ méi yǒu _____, wǒ yǒu _____.
B: 我 没有 _____, 我有 _____。

gēge
哥哥
dìdi
弟弟
mèimei
妹妹

Nǐ yǒu Měiguó péngyou ma?
(2) A: 你有 美国 朋友 吗?

Wǒ méi yǒu _____ Nǐ ne?
B: 我 没有 _____。你 呢?

Wǒ yě méi yǒu _____.
A: 我 也 没有 _____。

Zhōngguó péngyou
中国 朋友
gāngqín lǎoshī
钢琴 老师
Yīngyǔ lǎoshī
英语 老师

Nǐmen jiā yǒu chá ma?
(3) A: 你们 家 有 茶 吗?

Méi yǒu, wǒmen jiā yǒu _____.
B: 没 有, 我 们 家 有 _____。

kāfēi jiǎozi
咖啡 饺子
diǎnxīn bāozi
点心 包子

2-mashq Namunaga qarab, quyida berilgan gaplarni inkor va so‘roq shakliga o‘zgartiring.

Masalan Wǒ yǒu gēge. Wǒ méi yǒu gēge. Nǐ yǒu gēge ma?
我 有 哥哥。 → 我 没有 哥哥。 → 你 有 哥哥 吗?

Tāmen yǒu hái zi.
(1) 他 们 有 孩 子。 → _____。 → _____?

Xiǎoyún wǎnshang yǒu Yīngyǔkè.
(2) 小 云 晚 上 有 英 语 课。 → _____。 → _____?

Wǒmen jiā yǒu xiǎogǒu.
(3) 我 们 家 有 小 狗。 → _____。 → _____?

Lín Nà jiā yǒu Bèibei de zhàopiàn.
(4) 林 娜 家 有 贝 贝 的 照 片。 → _____。 → _____?

2. 表领属关系的定语 Egalik munosobatlarni bildiradigan aniqlovchilar

Xitoy tilida aniqlovchilar aniqlanmishdan oldin turadi. Olmosh yoki ot egalik aniqlovchi vazifasida kelgan paytda, ko‘pincha “de 的” yordamchi so‘zi qo‘shilishi kerak bo‘ladi.

Ot (so‘z birikma) / Olmosh	+ 的	+ Ot
wǒ 我	de 的	gōngzuò 工作
wǒmen jiā 我们家	de 的	zhàopiàn 照片
Lù Yǔpíng 陆雨平	de 的	nǚ’ér 女儿

Aniqlovchi kishilik olmoshlari bilan ifodalanganda, aniqlanmish qon-qarindoshlik munosobatlarni yoki korxonona nomlarini bildiradigan otlar bilan ifodalanganda, aniqlovchii va aniqlanmish o‘rtasidagi “的” ni tushurib qoldirsa bo‘ladi. Masalan: “wǒ māma 我妈妈”, “nǐ nǚ’ér 你女儿”, “tāmen jiā 他们家”.

1-mashq So‘zlarni o‘zaro almashtirib, suhbatni nihoyasiga yetkazing.

Zhè shì shéi de kāfēi?
(1) A: 这是谁的咖啡?

Zhè shì wǒ de kāfēi.
B: 这是我的咖啡。

nín de
您的
dìdi de
弟弟的
tāmen de
他们的

Nǐ yǒu Bèibei de zhàopiàn ma?
(2) A: 你有贝贝的照片吗?

Wǒ méi yǒu Bèibei de zhàopiàn.
B: 我没有贝贝的照片。

Lín Nà de
林娜的
tā nǚ’ér de
他女儿的
lǎoshī de
老师的

Shéi shì yīshēng?
(3) A: 谁是医生?

Wǒ māma shì yīshēng.
B: 我妈妈是医生。

tā bàba
他爸爸
tā gēge
她哥哥
wǒ dìdi
我弟弟

2-mashq Jumladagi gapni qavs ichidagi so'zlar yordamida yakunlang.

Masalan Zhè shì wǒ de gǒu. de gǒu wǒ
这是我的狗。(的 狗 我)

(1) Tā bú shì _____。 (mèimei Wáng Xiǎoyún de)
她不是_____。(妹妹 王 小云 的)

(2) Nǐ shì _____ ma? (péngyou de Lín Nà)
你是_____吗? (朋友 的 林娜)

(3) Wǒ xǐhuan _____。 (míngzi de nǐ)
我 喜欢_____。(名字 的 你)

(4) Nà shì _____。 (zhàopiàn de wǒmen jiā)
那是_____。(照片 的 我们家)

3. 数量词做定语 Miqdoriy birlikma aniqlovchi vazifasida

Hozirgi zamon xitoy tilida, son odatda ot oldida aniqlovchi bo'la olmaydi, o'rtasida albatta hisob so'zi qo'shilishi shart. Hamma otlar o'zini hisob so'ziga egadir.

Son	+	Hisob so'z	+	Ot
liù 六		kǒu 口		rén 人
liǎng 两		gè 个		jiějie 姐姐
yí 一		gè 个		péngyou 朋友
sān 三		zhāng 张		zhàopiàn 照片

“个” eng ko'p ishlatiladigan hisob so'zidir, juda ko'p odamlarga, narsalarga, korxonalariga va boshqa otlarga ishlatish mumkin (neytral ohangda o'qiladi). “张” ko'pincha qog'oz, fotokartochka, tashrif qog'ozi va boshqa yuzi tekis predmetlarni bildiradigan otlar oldida ishlatiladi. “口” hisob so'zi “人” qo'shilgan paytda (“wǔ kǒu rén 五口人”) faqat oila a'zolarini miqdorini ifodalash uchun ishlatiladi, oddiy holatlarda “个” ishlatiladi. Masalan: “Wǒmen bān yǒu shí gè rén. 我们班有十个人。”, “*Wǒmen bān yǒu shí kǒu rén. 我们班有十口人。” deb bo'lmaydi.

E'tibor bering:

“zhè 这” va “nà 那” ko'rsatish olmoshlari aniqlovchi vazifasida kelsa, izohlovchi ot so'z turkumiga mansub so'zdan oldin hisob so'z qo'yilishi kerak.

Ko'rsatish olmoshi	+	Hisob so'z	+	Ot
zhè 这		zhāng 张		zhàopiàn 照片
nà 那		gè 个		péngyou 朋友

1-mashq So'zlarni o'zaro almashtirib, suhbatni nihoyasiga yetkazing.

Nǐmen jiā yǒu jǐ kǒu rén?
(1) A: 你们家有几口人?

Wǒmen jiā yǒu liù kǒu rén.
B: 我们家有六口人。

sān kǒu rén
三口人
wǔ kǒu rén
五口人
qī kǒu rén
七口人

Tāmen yǒu jǐ gè hái zi?
(2) A: 他们有几个孩子?

Tāmen yǒu yí gè hái zi.
B: 他们有一个孩子。

liǎng gè hái zi
两个孩子
sān gè hái zi
三个孩子
sì gè hái zi
四个孩子

Nǐ yǒu jǐ zhāng zhàopiàn?
(3) A: 你有几张照片?

Wǒ yǒu liù zhāng zhàopiàn.
B: 我有六张照片。

bā zhāng zhàopiàn
八张 照片
jiǔ zhāng zhàopiàn
九张 照片
shí zhāng zhàopiàn
十张 照片

2-mashq Berilgan raqamlarga asoslanib, gaplarni tartibga keltiring.

Wǒ yǒu _____ Bèibei de zhàopiàn.
(1) 我有_____ 贝贝的 照片。(1)

Wáng Xiǎoyún jiā yǒu _____ rén.
(2) 王 小云 家有_____ 人。(4)

Tā yǒu _____ gēge.
(3) 她有_____ 哥哥。(2)

Mǎ Dàwéi yǒu _____ Zhōngguó péngyou.
(4) 马大为有_____ 中国 朋友。(3)

3-mashq So'zlarni o'zaro almashtirib, suhbatni nihoyasiga yetkazing.

Zhè zhāng zhàopiàn zěnmeyàng?
A: 这 张 照片 怎么样?

Zhè zhāng zhàopiàn hěn piàoliang.
B: 这 张 照片 很 漂亮。

háizi gè	máng
孩子 (个)	忙
lǎoshī gè	piàoliang
老师 (个)	漂亮
bāozi gè	hǎochī
包子 (个)	好吃
gōngzuò gè	hǎo
工作 (个)	好

4. 用疑问代词的问句 (2): 谁、几 So'roq olmoshli so'roq gaplar (2): "shéi 谁", "jǐ 几"

“谁”，“几” so'roq olmoshlari bor so'roq gaplarda, so'zlar tartibi darak gapga o'xshashdir, faqat “谁” va “几” so'roq olmoshlarini ishlatish kerak bo'lsa so'roqqa tegishli bo'lgan gap bo'lagi o'rniga qo'yiladi. “谁” insonlarga tegishli joylarda ishlatiladi, “几” 10dan kam bo'lgan miqdorga nisbatan ishlatiladi.

Darak gap	So'roq gap
Nà shì wǒ gēge. 那是我哥哥。	Nà shì shéi? 那是谁?
Wáng Xiǎoyún xǐhuan chī diǎnxīn. 王小云喜欢吃点心。	Shéi xǐhuan chī diǎnxīn? 谁喜欢吃点心?
Zhè shì Lín Nà de zhàopiàn. 这是林娜的照片。	Zhè shì shéi de zhàopiàn? 这是谁的照片?
Wǒmen jiā yǒu sì kǒu rén. 我们家有四口人。	Nǐmen jiā yǒu jǐ kǒu rén? 你们家有几口人?
Tā jīnnián wǔ suì. 她今年五岁。	Tā jīnnián jǐ suì? 她今年几岁?

1-mashq Berilgan namunaga qarab, so'roq olmoshlari ishtirokida gaplarni so'roq gaplarga o'zgartiring.

Masalan Tā shì wǒ mèimei. shéi Tā shì shéi?
她是我妹妹。(谁) → 她是谁?

Wǒmen jiā yí gòng yǒu liù kǒu rén. jǐ Nǐmen jiā yí gòng yǒu jǐ kǒu rén?
我们家一共有六口人。(几) → 你们家一共有几口人?

Mǎ Dàwéi xǐhuan hē chá. shéi
(1) 马大为喜欢喝茶。(谁) → _____

- Zhè shì wǒ de xiǎogǒu. shéi
(2) 这是我的小狗。(谁) → _____
- Lín Nà yǒu liǎng gè jiějie. jǐ
(3) 林娜有两个姐姐。(几) → _____
- Tā yǒu sān zhāng zhàopiàn. jǐ
(4) 他有三张照片。(几) → _____

2-mashq “谁”，“几” so‘roq olishmoshlari bilan bo‘sh joylarni to‘ldiring.

- (1) _____ shì nǐ nǚ’ér?
_____ 是你女儿?
- (2) Nǐ yǒu _____ gè hái’zǐ?
你有 _____ 个孩子?
- (3) Nǐ de lǎoshī shì _____?
你的老师是 _____?
- (4) Bèibei _____ suì?
贝贝 _____ 岁?
- (5) Zhè shì _____ de chá?
这是 _____ 的茶?

5. 还 (1): 表示补充、追加 “ hái 还 ”(1): Qo‘shimcha, “yana”, “ustiga” ma‘nolarini ifodalaydi

“还” ning ishlatish qoidasi-mavjud biron narsadan tashqari “yana” qo‘shimcha qilish. Masalan: “Wǒ yǒu liǎng gè jiějie, hái yǒu yí gè gēge. 我有两个姐姐，还有一个哥哥。”.

1-mashq So‘zlarni o‘zaro almashtirib, suhbatni nihoyasiga yetkazing.

- Nǐ yǒu gēge ma?
(1) A: 你有哥哥吗?

Wǒ yǒu yí gè gēge, hái yǒu liǎng gè dìdì.
B: 我有一个哥哥，还有两个弟弟。

jiějie
姐姐
mèimei
妹妹

- Nǐ yào shénme?
(2) A: 你要什么?

Wǒ yào kāfēi, hái yào diǎnxīn.
B: 我要咖啡，还要点心。

miànbāo
面包
hànǎobāo
汉堡包
bǐsàbǐng
比萨饼

Nǐ rènshi shéi?

(3) A: 你认识谁?

Wǒ rènshi Mǎ Dàwéi, hái rènshi Lín Nà.

B: 我认识马大为, 还认识 林娜。

Dīng Lìbō

丁力波

Chén lǎoshī

陈老师

tā gēge

他哥哥

Jīntiān nǐ yǒu kè ma?

(4) A: 今天你有课吗?

Jīntiān wǒ yǒu Hànyǔkè, hái yǒu Yīngyǔkè.

B: 今天我有汉语课, 还有 英语课。

gāngqínkè

钢琴课

Fǎyǔkè

法语课 (Fransuz fili darsi)

Xībānyáyǔkè

西班牙语课 (Ispan fili darsi)

2-mashq Jumladagi gapni qavs ichidagi so'zlar yordamida yakunlang.

Tā xǐhuan chī bāozi,

(1) 他喜欢吃包子, _____。(面条儿 喜欢吃 还)

miàntiáor xǐhuan chī hái

Tāmen jiā yǒu sì kǒu rén,

(2) 他们家有四口人, _____。(小狗 还有)

xiǎogǒu hái yǒu

Wǒ xuéxí Hànyǔ,

(3) 我学习汉语, _____。(英语 学习 还)

Yīngyǔ xuéxí hái

Wǒ yǒu yí gè Měiguó péngyou,

(4) 我有一个美国朋友, _____。(有 还 一个 中国 朋友)

yǒu hái yí gè Zhōngguó péngyou

四、练习与运用 Amaliy mashg'ulotlar

补充词语 Qo'shimcha so'zlar

2-03-06

1. lǜshī	律师	○	advokat
2. jìzhě	记者	○	jurnalist
3. fúwùyuán	服务员	○	xizmatchi
4. jīnglǐ	经理	○	menedjer
5. gōngchéngshī	工程师	○	injener
6. xuésheng	学生	○	talaba

7. shāngrén	商人	0	tadbirkor
8. xiānsheng	先生	0	janob 王先生 陆雨平先生
9. tàitai	太太	0	xola 陈太太 他太太
10. nán péngyou	男朋友	0	o'g'il bola do'st 她男朋友 我姐姐的男朋友
11. nǚ péngyou	女朋友	0	qiz bola do'st 我女朋友 马大为的女朋友
12. chéngzhī	橙汁	0	apelsin sharbati 喜欢橙汁
13. kělè	可乐	0	kola 不喝可乐
14. niú nǎi	牛奶	0	sut 没有牛奶
15. dòujiāng	豆浆	0	soya qaylasi 喜欢喝豆浆
16. shuǐ	水	0	suv
17. bēi	杯	0	stakan (bir stakan sut) 一杯水 一杯咖啡
18. shuài	帅	S	chiroyli; ko'rkam (erkaklar uchun) 很帅 真帅

1 语音练习 Fonetik mashq 2-03-07

Eshiting va o'qing: Quyida berilgan so'zlarni pinyinini yozing va ohang belgisini qo'ying, so'ngra baland ovozda o'qing.

① yigong	② yi kou	③ yi ge
④ he cha	⑤ haizi	⑥ wanshang
⑦ piaoliang	⑧ shenme	⑨ Nimen jia you ji kou ren?
⑩ Zhe zhang zhaopian zhen piaoliang!		

2 会话练习 Suhbat (dialog) mashqlari

Ikki kishilik suhbat: Rasmdagi odamlarning ko'rinishi hamda vaziyatiga asoslanib, dialogni davom ettiring.

1. Oila haqida gaplashmoq

(1)

Tāmen jiā yǒu jǐ kǒu rén? Tāmen shì shéi?
他们家有几口人? 他们是谁?

Tāmen jiā yǒu jǐ gè hái zi?
他们家有几个孩子?

(2) Ikki kishining real holatiga asoslanib savol-javob qiling.

2. Kasbingiz haqida so‘rang

(1)

Masalan

Tā zuò shénme gōngzuò?
A: 她做什么工作?

Tā shì lǜshī.
B: 她是律师。

(2) Juft bo‘lib, quyidagi savollarga javob bering.

Nǐ bàba zuò shénme gōngzuò?

① 你爸爸做什么工作?

Nǐ māma zuò shénme gōngzuò?

② 你妈妈做什么工作?

Nǐ yǒu gēge (jiějie, dìdi, mèimei) ma?

③ 你有哥哥(姐姐、弟弟、妹妹)吗?

Tā / Tā zuò shénme gōngzuò?

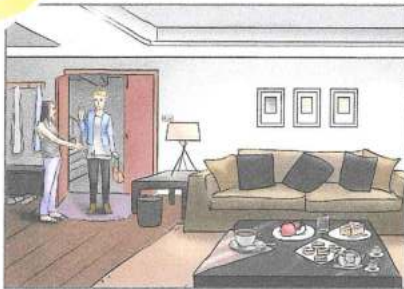
④ 他/她做什么工作?

Nǐ xǐhuan shénme gōngzuò?

⑤ 你喜欢什么工作?

3. Mehmon kutib olish

(1)

(2)

Yordamchi so‘z bo‘lishi mumkin:

nǐ hǎo qǐng nǐmen jiā dà piàoliang
(1) 你好 请 你们家 大 漂亮

nǐ hē wǒmen jiā yǒu wǒ yào chá kāfēi diǎnxin qǐng
(2) 你喝 我们家有 我要 茶 咖啡 点心 请

4. Yoshni so'rash

Tā / Tā jīnnián jǐ suì?
他/她 今年 几岁?

3 听后复述 Tinglang va gapirib bering

2-03-08

Tinglang va gapiring.

Zhè zhāng zhàopiàn shì shéi? Shì nǐ
(1) A: 这 张 照片 是谁? 是你

gēge ma? Zhēn shuài!
哥哥吗? 真 帅!

Shì wǒ nán péngyou.
B: 是 我 男 朋友。

Nǐ tàitai zuò shénme gōngzuò?
(2) A: 你 太太 做 什么 工作?

Tā shì lǜshī. Nǐ nǚ péngyou ne?
B: 她 是 律 师。你 女 朋 友 呢?

Tā hé wǒ dōu shì Hànyǔ lǎoshī.
A: 她 和 我 都 是 汉 语 老 师。

Tāmen yǒu jǐ gè hái zi?
(3) A: 他 们 有 几 个 孩 子?

Tāmen yǒu liǎng gè hái zi, dōu hěn
B: 他 们 有 两 个 孩 子, 都 很
piàoliang.
漂 亮。

Zhè ge hái zi jīnnián jǐ suì?
A: 这 个 孩 子 今 年 几 岁?

Tā jīnnián qī suì.
B: 他 今 年 七 岁。

Nín yào shénme?
(4) A: 您 要 什 么?

Wǒ yào liǎng gè bāozi, yì bēi niú nǎi.
B: 我 要 两 个 包 子, 一 杯 牛 奶。

4 阅读理解 O'qib tushunib oling

Wáng Xiǎoyún jiā yǒu sì kǒu rén. Tā bàba shì yīshēng, māma shì lǎoshī. Tā hái yǒu yí gè gēge. Zhè shì tāmen jiā de zhàopiàn. Lín Nà jiā yí gòng yǒu wǔ kǒu rén, māma, yí gè gēge, liǎng gēge. Zhè shì tāmen jiā de zhàopiàn. Lín Nà jiā yí gòng yǒu wǔ kǒu rén, māma, yí gè gēge, liǎng gēge. Zhè shì tāmen jiā de zhàopiàn. Lín Nà jiā yí gòng yǒu wǔ kǒu rén, māma, yí gè gēge, liǎng gēge.

gè jiějie hé tā, hái yǒu Bèibei. Bèibei shì tā de xiǎogǒu.
个姐姐和她, 还有贝贝。贝贝是她的小狗。

Lù Yǔpíng jiā yǒu sān kǒu rén. Tā yǒu yí gè nǚ'ér, jīnnián wǔ suì. Tā nǚ'ér hěn máng, jīntiān
陆雨平家有三口人。他有一个女儿, 今年五岁。他女儿很忙, 今天

yǒu gāngqínkè, hái yǒu Yīngyǔkè.
有钢琴课, 还有英语课。

Quyidagi savollarga javob bering:

- Wáng Xiǎoyún jiā yǒu jǐ kǒu rén?
(1) 王 小云 家有几口人?
Bèibei shì Lín Nà jiā de rén ma?
(2) 贝贝 是林娜家的人吗?
Lù Yǔpíng de nǚ'ér zěnmeyàng?
(3) 陆 雨平 的女儿 怎么样?

II

Dàjiā hǎo! Wǒ xìng Mǎ, jiào Mǎ Dàwéi, shì Měiguórén. Wǒmen jiā yí gòng yǒu wǔ kǒu rén,
大家好! 我姓马, 叫马大为, 是美国人。我们家一共有五口人,

bàba, māma, gēge hé wǒ, hái yǒu Yuēhàn. Yuēhàn shì wǒ de gǒu, jīnnián liǎng suì. Wǒ
爸爸、妈妈、哥哥和我, 还有约翰(John)。约翰是我的狗, 今年两岁。我

bàba shì lǜshī, wǒ māma shì gōngchéngshī, wǒ gēge shì jīnglǐ. Wǒ de lǎoshī shì Chén lǎoshī,
爸爸是律师, 我妈妈是 工程师, 我哥哥是经理。我的老师是 陈老师,

wǒmen dōu hěn xǐhuan tā. Wǒ yǒu sān gè Zhōngguó péngyou, Wáng Xiǎoyún, Sòng Huá hé Lù
我们都很喜欢她。我有三个中国 朋友, 王 小云、宋 华和陆

Yǔpíng.
雨平。

Quyidagi savollarga javob bering:

- Mǎ Dàwéi shì nǎ guó rén?
(1) 马 大为 是哪 国人?
Mǎ Dàwéi yǒu jiějie ma?
(2) 马 大为 有 姐姐 吗?
Yuēhàn jīnnián jǐ suì?
(3) 约翰 今年 几岁?
Mǎ Dàwéi de bàba zuò shénme gōngzuò? Tā māma ne?
(4) 马 大为 的 爸爸 做 什么 工作? 他 妈妈 呢?
Chén lǎoshī shì shéi?
(5) 陈 老师 是 谁?

Mǎ Dàwéi yǒu jǐ gè Zhōngguó péngyou? Tāmen dōu shì shéi?
(6) 马大为有几个中国朋友？他们都是谁？

5 任务与活动 Vazifa va faoliyat

1. Guruhingizda bir tekshiruv o'tkazib, quyidagi jadvalni to'ldiring.

Savol	Javob
Shéi jiā yǒu liù kǒu rén / wǔ kǒu rén / sì kǒu rén / sān kǒu rén? 谁家有六口人/五口人/四口人/三口人?	
Shéi yǒu gēge / dìdì / jiějie / mèimei? 谁有哥哥/弟弟/姐姐/妹妹?	
Shéi jiā yǒu xiǎogǒu? 谁家有小狗?	
Shéi de māma shì lǎoshī? 谁的妈妈是老师?	
Shéi xǐhuan hē chá? 谁喜欢喝茶?	
Shéi xǐhuan tán gāngqín? 谁喜欢弹(chalmoq)钢琴?	

2. Quyidagi intervyuga asoslanib, intervyu olingan talabadan eshitganlaringizni yozib oling va yozganlaringizni butun guruhga bayon eting.

Intervyungiz uchun qo'llanma:

- Nǐ jiào shénme míngzi? Nǐ shì nǎ guó rén?
(1) 你叫什么名字？你是哪国人？
- Nǐmen jiā yǒu jǐ kǒu rén? Tāmen zuò shénme gōngzuò?
(2) 你们家有几口人？他们做什么工作？
- Nǐ zuò shénme gōngzuò? Nǐ xǐhuan zuò shénme gōngzuò?
(3) 你做什么工作？你喜欢做什么工作？
- Nǐ xǐhuan chī shénme? Nǐ xǐhuan hē shénme?
(4) 你喜欢吃什么？你喜欢喝什么？
- Nǐ yǒu jǐ gè hǎo péngyou?
(5) 你有几个好朋友？
- (6) ……

6 写作练习 Insho yozish mashqi

Quyidagi namunaga qarab, do‘stingizni tanishtiring.

Masalan

Tā jiào Sòng Huá, tā shì Zhōngguó rén. Tāmen jiā yǒu sān kǒu rén, bàba, māma hé tā. Tā bàba shì yīshēng, māma shì lǎoshī. Tā shì xuéshēng. Tā xǐhuan chī jiǎozi.
他叫宋华，他是中国人。他们家有三口人，爸爸、妈妈和他。他爸爸是医生，妈妈是老师。他是学生。他喜欢吃饺子。

五、汉字 Iyerogliflar

1 汉字知识 Iyerogliflarga oid bilimlar

Iyerogliflarning tuzilishi (II)

Chap va o‘ng tomonda yozilishi:

(1) Chap va‘ong bir xil:

1	2

 masalan: péng 朋 (do‘st)

(2) Chap tomonda kichikroq o‘ng tomonda kattaroq:

1	2

 masalan: tā 他 (u)

(3) Chap tomonda kattaroq o‘ng tomonda kichikroq:

1	2

 masalan: nà 那 (anavi)

2 汉字偏旁 Iyerogliflarning yon kalitlari

Iyeroglif kaliti	Nomi	Chiziqlarining yozilish ketma-ketligi	Chiziqlar soni	Misollar	Tushuntirish
艹	cǎozìtóu	一 艹 艹	3	茶 chá (choy) 英 yīng (Angliya)	Odatda “o‘t; o‘lan; maysa” kabi so‘zlarga aloqador
宀	bǎogàitóu	宀 宀 宀	3	家 jiā (oila, uy) 字 zì (uy ichidagi bola; yozuv; iyeroglif)	Odatda “xona; uy” kabi so‘zlarga aloqador

3 认写基本汉字 Asosiy iyerogliflarning yozilishi

(1)	工	一 丨 工	gōng	ish	3 chiziq		
(2)	弓	丿 丨 弓	gōng	kamon	3 chiziq		
(3)	山	丨 丨 山 山	shān	tog'	3 chiziq		
(4)	儿	丿 儿	ér	o'g'il	2 chiziq		
(5)	天	一 二 𠄎 天	tiān	kun	4 chiziq		
(6)	中	丨 丨 口 中	zhōng	o'rta	4 chiziq		

4 认写课文中的汉字 Matndagi iyerogliflarning yozilishi

- (1) 家 jiā
家 → 宀 + 豕 (豕: 一 丿 了 豸 豸 豸 豸)
10 chiziq
- (2) 有 yǒu
有 → ナ + 月
6 chiziq
- (3) 狗 gǒu
狗 → 犴 (犴: 丿 犴 犴) + 句 (句: 丿 勹 勹 勹 勹)
8 chiziq
- (4) 张 zhāng
张 → 弓 + 长 (长: 丿 一 长 长)
7 chiziq

(5) 茶 chá

茶 → 艹 + 人 + 木 (木: 一 + 十 + 木)

9 chiziq

(6) 岁 suì

岁 → 山 + 夕

6 chiziq

(7) 英语 Yīngyǔ

英 → 艹 + 央 (央: 丨 + 冂 + 卩 + 央)

8 chiziq

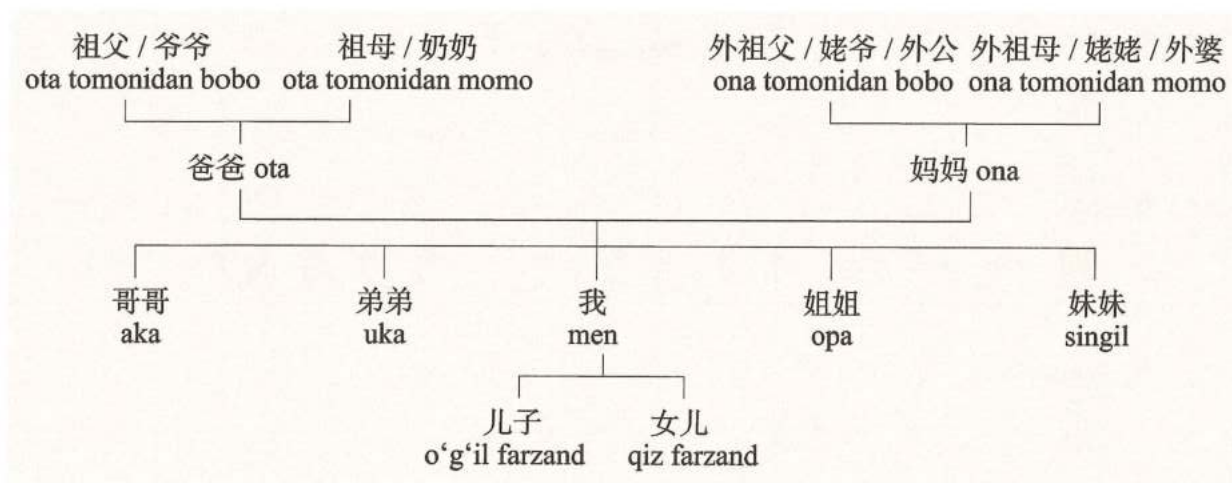
语 → 讠 + 五 + 口

9 chiziq

六、文化知识 Madaniyatga oid bilimlar

Xitoyliklarda qarindoshchilik munosabtlari

Zamonaviy Xitoy oilalarini asosini Ota-onalar va farzandlar tashkil qiladi. Ular bir nasildan iborat bolib, “Ota”, “ona”, “o‘g‘il”, “qiz” uning bosh bog‘ini hisoblanadi. Bu o‘zbek tilida ham huddi shundaydir. Xitoylar qarindosh urug‘chiligi ikki asosiy nasil bo‘yicha shakllanadi. Birinchisi ota urigi va ona urug‘ tomoniga ajratilsa, ikkinchisi ularni yoshi bo‘yicha ajratiladi. O‘zbek tilida ham mana shu jarayon asosida shakllansada ularda ko‘proq ota urug‘ining ustunlik tomonlari mavjud. Masalan: og‘ilga yoki qizga otaning familiyasi beriladi hamda, falonchi o‘g‘li yoki falonchi qizi deb murojat qilinadi. O‘zbek tilida yoshga qarab murojat qilish xuddi Xitoy tilidagidek.

七、自我评估 O'z-o'zini baholash

Men xitoy tilida quyidagi ishlarni qila olaman:

- Men oilam haqida gaplasha olaman.
- Men boshqalardan kasbi haqida so'ray olaman.
- Men mehmon kuta olaman.
- Men yosh boladan uning necha yoshda ekanligini so'ray olaman.

趣味汉语 Qiziqarli xitoy tili

Qadimgi sherni o'qing

Jìng Yè Sī
静夜思

(Táng) Lǐ Bái
(唐) 李白

Chuáng qián	míngyuè	guāng,
床 前	明 月 光,	
Yí shì dì shàng shuāng.		
疑 是 地 上 霜。		
Jǔ tóu wàng míngyuè,		
举 头 望 明 月,		
Dī tóu sī gùxiāng.		
低 头 思 故 乡。		

Sokin tunda fikrlash

Li Bai (701-762 Tang sulolasi)

Oy mening yotog'imdan tashqari porlaydi,
Yer usti sovuqmi?
Boshimni ko'tarib, oyga qarayman,
Men boshimni pasaytirib, uyimni o'ylayman.

II

Dēng Guàquè Lóu
登 鹤雀楼

(Táng) Wáng Zhīhuàn
(唐) 王之涣

Báirì	yī	shān	jìn,
白 日	依 山	尽,	
Huáng Hé	rù	hǎi	liú.
黄 河	入 海	流。	
Yù qióng	qiān	lǐ	mù,
欲 穷	千 里	目,	
Gèng shàng	yì	céng	lóu.
更 上	一 层	楼。	

Stork minorasida

Wang Zhihuan (688-742 Tang sulolasi)

Yorqin quyosh tog'da o'rnatiladi,

Sariq daryo dengizga oqib kiradi.

Ulug'vor ko'rinishdan zavqlaning,

Ko'proq balandlikka ko'tariling.

4

Nǐ míngtiān jǐ diǎn yǒu kè
你明天几点有课

Ertaga soat nechida darsingiz bor

Seni darsing nechida? Soat nechida do'sting bilan uchrashasan? Bizlar har kuni shunday savollarga duch kelamiz. Agarda siz xitoyga borsangiz, vaqtlar haqida bilib olishingiz muhimdir. Biz shuningdek bu darsda 11-100gacha bo'lgan raqamlarni o'rganamiz, biz uchun raqamlar va vaqtlarni bilish muhimdir. Sen juda tirishqoqlik bilan bu darsni o'rgan.

一、热身 *Dastlabki mashqlar*

1 思考 *Mulohaza qilmoq*

Quyidagi savollar yuzasidan fikr yuriting:

- (1) Ertaga seni darsing bormi? Soat nechida?
- (2) Haftada qancha darsingiz bor? Eng sevimli darsingiz nima?
- (3) Sen qaysi sohada o'qiysan? Sening sohang qiziqarlimi?

2 活动 *Faoliyat*

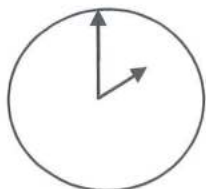
Quyidgi jummalarni manosiga mosini qo'ying, rasmga qarab aniq vaqtni aniqlang.

(1) 八点 _____

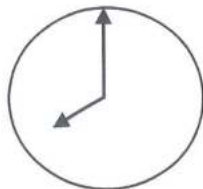
(3) 十点十分 _____

(2) 两点 _____

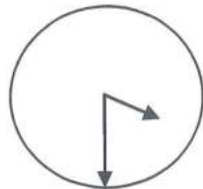
(4) 三点半 _____

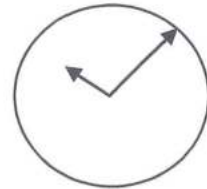
a.

b.

c.

d.

二、课文 Matn

(一) 2-04-01

(Song Hua Lin Nani klnoga taklif qilishni hohlaydi.)

宋华: 林娜, 你明天做什么?

Sòng Huá: Lín Nà, nǐ míngtiān zuò shénme?

林娜: 我明天有很多课,^① 特别忙。

Lín Nà: Wǒ míngtiān yǒu hěn duō kè, tèbié máng.

宋华: 你明天几点有课?

Sòng Huá: Nǐ míngtiān jǐ diǎn yǒu kè?

谈学习(1)

O'qish haqida
suhbatlashing (1)

林娜: 我明天上午八点半有语法课, 十点四十有汉字

Lín Nà: Wǒ míngtiān shàngwǔ bā diǎn bàn yǒu yǔfǎkè, shí diǎn sìshí yǒu Hànzì-

课, 下午两点一刻还有口语课。^②

kè, xiàwǔ liǎng diǎn yí kè hái yǒu kǒuyǔkè.

宋华: 你累不累?

Sòng Huá: Nǐ lèi bu lèi?

林娜: 不累。对了, 你明天晚上有没有时间?^③
Lín Nà: Bú lèi. Duìle, nǐ míngtiān wǎnshang yǒu méi yǒu shíjiān?

宋华: 有时间, 有时间。明天晚上有一个好电影, 你看不看? 我们一起去吧。^④
Sòng Huá: Yǒu shíjiān, yǒu shíjiān. Míngtiān wǎnshang yǒu yí

个好电影, 你看不看? 我们一起去吧。^④
gè hǎo diànyǐng, nǐ kàn bu kàn? Wǒmen yìqǐ qù ba.

林娜: 是不是《再见》?
Lín Nà: Shì bu shì «Zàijiàn»?

宋华: 是啊。我们一起去吧。
Sòng Huá: Shì a. Wǒmen yìqǐ qù ba.

林娜: 恐怕不行。^⑤ 我们一起练习口语吧。
Lín Nà: Kǒngpà bù xíng. Wǒmen yìqǐ liànxí kǒuyǔ ba.

生词 Yangi so'zlar

2-04-02

1. 明天	míngtiān	O	ertaga 明天早上 明天晚上
2. 多	duō	S/R	ko'p 很多课 很多人
3. 特别	tèbié	R	ayniqsa, juda 特别多 特别忙
4. 点(钟)	diǎn(zhōng)	HS	soat 九点(钟) 两点(钟)
5. 上午	shàngwǔ	O	kunning birinchi yarmi 今天上午 明天上午
上	shàng	O	yuqorida, o'tgan
6. 半	bàn	Son	yarim 八点半 半个
7. 语法	yǔfǎ	O	grammatika 学习语法 语法课
8. 汉字	Hànzì	O	xitoy iyeroglifi 学习汉字 汉字课
9. 下午	xiàwǔ	O	tushdan keyin 今天下午 明天下午 下午没有课
下	xià	O	pastda, tagida, keyingi
10. 刻	kè	HS	chorak (vaqt uchun) 两点一刻 七点三刻
11. 口语	kǒuyǔ	O	o'g'zaki til 汉语口语 口语课
12. 累	lèi	S	charchash 很累 真累 特别累

13. 对了	duìle	F	ha, yaxshi, ha aytganча
对	duì	S	to'g'ri
14. 时间	shíjiān	O	vaqt 有时间 没有时间 有没有时间
15. 电影	diànyǐng	O	kino, film 看电影
16. 一起	yìqǐ	R	birgalikda 一起学习 一起工作 一起看电影
17. 去	qù	F	ketmoq, bormoq 一起去 去上海 去他们家
18. 吧	ba	Y	ta'kid va his hayajon 一起去吧 坐吧
19. 恐怕	kǒngpà	R	qo'rqamanki
20. 行	xíng	F	hop, bo'ldi, hop bo'ladi 不行
21. 练习	liànxí	F/O	mashq bajarmoq; mashq 练习口语 练习汉字 做练习

注释 Izohlar

① 我明天有很多课。

Ertaga judayam ko'p darsim bor.

“duō 多” sifati aniqlovchi vazifasida kelsa, gapda undan oldin albatta “hěn 很” ravishi qo'yilishi kerak. “hěn duō kè 很多课”, “hěn duō péngyou 很多朋友” kabi iboralarni ishlatishda “*多课”, “*多朋友” kabi ishlatilishi noto'g'ri bo'ladi. “很多” dan keyingi “de 的” ni tushirib qoldirish mumkin.

② 下午两点一刻还有口语课。

Tushlikdan so'ng soat ikkidan o'n besh daqiqa o'tganda og'zaki nutq darsi ham bor.

Xitoy tilida ikki raqami “èr 二” va “liǎng 两” so'zlari bilan ifodalanadi. Hisob so'zlari bilan faqatgina “两” ishlatiladi, “*èr gè jiějie 二个姐姐”, “*èr zhāng zhàopiàn 二张照片”, “*èr diǎn yí kè 二点一刻” kabi ishlatish noto'g'ri hisoblanadi. “二” soni yakka holda ishlatilganda, shuningdek, ko'p xonali sonlar tarkibida, sanoqda ishlatiladi.

③ 对了, 你明天晚上有没有时间?

Ha aytganча, seni ertaga kechqurun vaqting bormi?

“duìle 对了” og'zaki suhbatda odatda biror gapni boshlash yoki biror bir yangi gap aytishdan oldin qo'llaniladi.

④ 我们一起去吧。

Biz birga boraylik.

Yordamchi soʻz boʻlib, taklif, iltimos, maslahat berishda darak gap oxirida qoʻllaniladi. Gapda “ba 吧” qoʻllanilsa gap yumshoqroq talaffuz qilinadi. Masalan: “Qǐng zuò ba. 请坐吧。” , “Qǐng hē chá ba. 请喝茶吧。” kabi. Mazkur darsda qoʻllanilgan “Wǒmen yìqǐ qù ba. 我们一起去吧。” va “Wǒmen yìqǐ liànxí kǒuyǔ ba. 我们一起练习口语吧。” kabi gaplar iltimos va taklifni bildiradi.

⑤ 恐怕不行。

Menimcha boʻlmasa keragov.

“Kǒngpà bù xíng. 恐怕不行。” iborasi biron bir narsaning amalga oshish ehtimoli nihoyatda kamligini bildiradi.

(二) 2-04-03

(Ma Dawei va Wang Xiaoyun qahvaxonada suhbatlashmoqda.)

王小云：现在几点？

Wáng Xiǎoyún: Xiànzài jǐ diǎn?

问时间 (1)

Vaqtini soʻramoq (1)

马大为：差五分七点。

Mǎ Dàwéi: Chà wǔ fēn qī diǎn.

王小云：七点半我回学校，我们班有活动。^①

Wáng Xiǎoyún: Qī diǎn bàn wǒ huí xuéxiào, wǒmen bān yǒu huódòng.

马大为: 听说你们班的女生多, 男生少。

Mǎ Dàwéi: Tīngshuō nǐmen bān de nǚshēng duō, nánshēng shǎo.

王小云: 对。我们班只有四个男生。

Wáng Xiǎoyún: Duì. Wǒmen bān zhǐ yǒu sì gè nánshēng.

马大为: 你们班一共有多少人?^②

Mǎ Dàwéi: Nǐmen bān yí gòng yǒu duōshao rén?

王小云: 我们班一共有三十个人, 有二十六个女生。

Wáng Xiǎoyún: Wǒmen bān yí gòng yǒu sānshí gè rén, yǒu èrshíliù gè nǚshēng.

马大为: 你们班真有意思。

Mǎ Dàwéi: Nǐmen bān zhēn yǒu yìsi.

王小云: 你们班呢? 你们班的女生多不多?

Wáng Xiǎoyún: Nǐmen bān ne? Nǐmen bān de nǚshēng duō bu duō?

马大为: 不多。我们班一共有十八个学生。十二个男

Mǎ Dàwéi: Bù duō. Wǒmen bān yí gòng yǒu shíbā gè xuésheng. Shí'èr ge nán-

生, 六个女生。

shēng, liù gè nǚshēng.

王小云: 你们班也很有意思。

Wáng Xiǎoyún: Nǐmen bān yě hěn yǒu yìsi.

马大为: 你来我们班吧, 我去你们班。

Mǎ Dàwéi: Nǐ lái wǒmen bān ba, wǒ qù nǐmen bān.

王小云: 你来我们班吗? 你学习什么专业?

Wáng Xiǎoyún: Nǐ lái wǒmen bān ma? Nǐ xuéxí shénme zhuānyè?

马大为: 我学英语。

Mǎ Dàwéi: Wǒ xué Yīngyǔ.

问专业

Kasbni so'ramoq

王小云: 我呢?

Wáng Xiǎoyún: Wǒ ne?

马大为: 你去学汉语。

Mǎ Dàwéi: Nǐ qù xué Hànyǔ.

王小云: 好主意!

Wáng Xiǎoyún: Hǎo zhúyì!

生词 Yangi so'zlar

2-04-04

1. 现在	xiànzài	O	hozir 现在几点 现在去
2. 差	chà	F	takam, yetrali emas
3. 分	fēn	HS	minut 差五分八点 十点十分
4. 回	huí	F	qaytmoq 回家 回国
5. 学校	xuéxiào	O	maktab 回学校 我们学校
6. 班	bān	O	guruh 我们班 你们班
7. 活动	huódòng	O	faoliyat 有活动 我们班的活动
8. 听说	tīngshuō	F	aytishlaricha 刚听说 听说这个电影很好
听	tīng	F	tinglamoq 听汉语 练习听
说	shuō	F	gapirmoq 说汉语 不说英语
9. 女生	nǚshēng	O	qiz bola talaba 六个女生 女生多 你们班的女生
10. 男生	nánshēng	O	o'gi'l bola talaba 十二个男生 男生多 我们班的男生
男	nán	S	erkak (jins) 男老师 男孩子
11. 少	shǎo	S	kam, oz 很少 不少 男生少
12. 只	zhǐ	R	faqat 只有一个人 只说汉语 只喜欢妈妈
13. 多少	duōshǎo	SO	qancha 多少人 多少个汉字 多少张照片
14. 有意思	yǒu yìsi		qiziqarli 很有意思 没有意思
意思	yìsi	O	ma'no 这个汉字的意思 什么意思
15. 学生	xuésheng	O	talaba 中国学生 很多学生 女学生
16. 来	lái	F	kelmoq 来中国 刚来北京 来学校 明天晚上来
17. 专业	zhuānyè	O	kasb 什么专业 汉语专业 多少个专业
18. 主意	zhúyi	O	e'tibor bermoq 好主意 有一个主意

注释 Izohlar

① 七点半我回学校，我们班有活动。

Soat yetti yarimda men maktabga qaytaman, guruhimizda tadbir bor.

“huódòng 活动” odatda ikki yoki undan ko'p shaxs qatnashib birgalikda amalga oshirgan harakatidir, masalan, majlis, kecha, uchrashuv kabilar.

② 你们班一共有多少人？

Guruhingizda jami nechta odam bor?

“几” va “duōshǎo多少” so‘roq olmoshlari miqdorni so‘rashda ishlatilib, “几” o‘ndan kichik bo‘lgan miqdorda, “多少” o‘ndan ko‘p bo‘lgan miqdorda ishlatiladi. “几” dan keyin albatta hisob so‘z ishlatilishi shart, “多少” dan keyin esa ishlatilmasligi ham mumkin.

三、语言点 Tayanch so‘zlar

1 核心句 Asosiy qo‘llanilgan jumlarlar 2-04-05

1. 我明天有很多课。	6. 你累不累？
2. 我明天上午八点半有语法课。	7. 现在几点？
3. 你明天晚上有没有时间？	8. 差五分七点。
4. 我们一起练习口语吧。	9. 你们班一共有多少人？
5. 你看不看（电影）？	10. 我们班一共有十八个学生。
-

2 语法 Grammatika

1. 11 ~ 100 的称数法 11dan 100gacha sanash qoidalari

11 十一	12 十二	13 十三	……	19 十九	20 二十
21 二十一	22 二十二	23 二十三	……	29 二十九	30 三十
31 三十一	32 三十二	33 三十三	……	39 三十九	40 四十
⋮	⋮	⋮		⋮	⋮
81 八十一	82 八十二	83 八十三	……	89 八十九	90 九十
91 九十一	92 九十二	93 九十三	……	99 九十九	100 一百

10dan yuqori bo‘lgan songa savol berganda, “duōshǎo多少” so‘roq olmoshini ishlatish mumkin, “多少” dan keyin hisob so‘zini tushirib qoldirsa ham bo‘ladi.

Nǐmen bān yǒu duōshǎo (gè) xuéshēng?

A: 你们班有多少(个)学生?

Wǒmen bān yǒu sānshí gè xuéshēng.

B: 我们班有三十个学生。

1-mashq Quyidagi raqamlarni baland ovozda o'qing.

这是多少? 这是_____。

① 15	② 26	③ 30	④ 41	⑤ 53
⑥ 64	⑦ 77	⑧ 80	⑨ 99	⑩ 100

2-mashq Eshitgan raqamlaringizni yozing. 2-04-06

- (1) _____ (2) _____ (3) _____ (4) _____ (5) _____
(6) _____ (7) _____ (8) _____ (9) _____ (10) _____

2. 钟点读法 Soatlarni o'qish qoidalari

Xitoy tilida quyidagi so'zlar soat vaqtlarini bildiradi: “diǎn(zhōng) 点(钟)”, “kè 刻”, “fēn 分”.
Masalan: “bā diǎn èrshíwǔ fēn 八点二十五分”. Xitoy tilida soat vaqtlarini o'qish qoidalari:

2:00	两点(钟) (“钟” ko'pincha tushirib qoldiriladi.)
2:05	两点零(líng, nol) 五分 (“分” birlik sonlarni bildirgan paytda, “分” dan oldin “零” qo'shilishi mumkin.)
2:10	两点十分
2:12	两点十二(分) (“分” 10 dan yuqori sonlarni bildirganda, “分” tushirib qoldiriladi.)
2:15	两点一刻 yoki 两点十五(分)
2:30	两点半 yoki 两点三十(分)
2:45	两点四十五(分) yoki 差一刻三点
2:55	两点五十五(分) yoki 差五分三点

1-mashq Hozir soat necha bo'ldi?

- ① 1:20 ② 3:15 ③ 4:30 ④ 5:10
⑤ 7:05 ⑥ 11:45 ⑦ 12:00 ⑧ 8:55

2-mashq Eshitgan raqamlaringizni yozing. 2-04-07

- (1) _____ (2) _____ (3) _____ (4) _____
(5) _____ (6) _____ (7) _____ (8) _____

3. 表时间的词语做状语 Vaqtni bildiradigan so'zlar hol vazifasida kelganda

Vaqtni bildiradigan “xiànzài 现在”, “jīntiān 今天”, “xiàwǔ 下午” ga o'xshagan so'zlar, hol vazifasida kelishi mumkin, harakat yoki holatni sodir bo'lgan vaqti ifodalaydi. Vaqt hollari gapda quyidagi joylarda joylashishi mumkin:

- (1) Egadan keyin, kesimdan oldin;
- (2) Egadan oldin vaqtni takidlash uchun.

Ega + Vaqt so'zlari + Fe'l-To'ldiruvchi birikmasi/Sifat

Ega	Kesim	
	Vaqt so'zlari	Fe'l-To'ldiruvchi birikmasi/Sifat
我	明天	有很多课。
林娜	今天下午三点半	练习口语。
你	明天晚上	有时间吗?
力波	今天	不忙。

Ega + Vaqt so'zlari + Fe'l-To'ldiruvchi birikmasi/Sifat

Vaqt so'zlari	Ega	Kesim
		Fe'l-To'ldiruvchi birikmasi/Sifat
七点半	我们班	有活动。
明天晚上	你	做什么?
下午四点	我	还有口语课。
今天	马大为	很累。

E'tibor bering:

- ① Vaqt holi fe'l kesimdan keyin joylashishi mumkin emas. Masalan: “*Wǒ yǒu kè jīntiān. 我有课今天。” deb bo'lmaydi.

- ② Agarda bitta hol ichida birdan ko'p vaqt so'zlari bo'lsa, kattaroq vaqtni bildiradigan so'z, kichikroq vaqtni bildiradigan so'zdan oldin joylashadi. Masalan: "jīntiān xiàwǔ 今天下午", "míngtiān shàngwǔ bā diǎn bàn 明天上午八点半".

1-mashq So'zlarni almashtirib gaplarni nihoyasiga yetkazing.

(1) 我明天有课。

今天
九点半
现在

(2) 今天上午他很忙。

今天下午
今天晚上
明天上午

(3) 我们明天上午八点练习口语。

今天上午十点
今天晚上七点一刻
明天下午四点十分

2-mashq Jumladagi berilgan so'zlar bilan yakunlang.

- (1) 他们喝咖啡 (下午 今天) → _____
 (2) 我们看电影吧 (晚上 明天) → _____
 (3) 我有语法课 (八点 上午 明天) → _____
 (4) 你有时间吗 (今天 六点半 晚上) → _____

4. 正反疑问句 Bo'lishli va bo'lishsiz shaklidagi so'roq gaplar

Gapdagi kesimni darak va inkor shakli so'roq formasi bilan solishtirilishi ham mumkin albatta. Boshqacha qilib aytganda, fe'l yoki sifatga "yo'q" "bù 不 / méi yǒu 没有" ga fe'l yoki sifatni qo'shish orqali ham so'roq gap hosil qilish mumkin. Buni siz quyidagi berilgan strukturada ham ko'rishingiz mumkin.

Fe'l/Sifat + 不 / 没 + Fe'l/Sifat + To'ldiruvchi

Ega	Kesim		
	Fe'l/Sifat	不 / 没 Fe'l/Sifat	To'ldiruvchi
林娜	累	不 累?	
他	明天 来	不 来?	
你	要	不 要	咖啡?

Ega	Kesim		
	Fe'l/Sifat	不 / 没 Fe'l/Sifat	To'ldiruvchi
宋华	有	没有	时间?
他妈妈	是	不是	老师?

Bo'lishli va bo'lishsiz shakldagi so'roq gapga javob yakunlangan gapli bo'lishi mumkin (bo'lishli yoki bo'lishsiz) yoki ega va kesim tushirib qoldirilgan gap bo'lishi mumkin.

- (1) (林娜) 很累。 / (林娜) 不累。
 (2) (他明天) 来。 / (他明天) 不来。
 (3) (我) 要 (咖啡)。 / (我) 不要 (咖啡)。
 (4) (宋华) 有 (时间)。 / (宋华) 没有 (时间)。

“shì bu shì 是不是” li so'roq gapga javob gap boshida agar ijobiy bo'lsa “是”, agar javob inkorlovchi bo'lsa “不是” qo'yiladi.

- (5) (他妈妈) 是 (老师)。 / 是, 他妈妈是老师。
 (他妈妈) 不是 (老师)。 / 不是, 他妈妈不是老师。

1-mashq So'zlarni o'zaro almashtirib, suhbatni nihoyasiga yetkazing.

(1) A: 他是不是你哥哥?

B: 是, 他是我哥哥。 / 不是, 他不是我哥哥。

你弟弟
你朋友
你们老师

(2) A: 你吃不吃饺子?

B: 我吃饺子。 / 我不吃饺子。

包子
面条儿
点心

(3) A: 明天你有没有口语课?

B: 明天我有口语课。 / 明天我没有口语课。

语法课
汉字课
时间

(4) A: 她累不累?

B: 她很累。 / 她不累。

忙
高兴
漂亮

2-mashq “吗” so'roq yuklamasi bilan ifodalangan gaplarni bo'lishli va bo'lishsiz shaklidagi so'roq gaplarga o'zgartiring.

Masalan 你有时间吗? → 你有没有时间? → 我有时间。 → 我没有时间。

- (1) 你认识马大为吗? → _____? → _____。 → _____。
- (2) 他是中国人吗? → _____? → _____。 → _____。
- (3) 明天你的课多吗? → _____? → _____。 → _____。
- (4) 你忙吗? → _____? → _____。 → _____。

5. 动词谓语句 Fe'l kesimli gaplar

Fe'l kesimli gaplarda kesim fe'l bilan ifodalangan bo'lib, asosan, “shì 是”, “yǒu 有” fe'llari yordamida ifodalanadi. Gapning tarkibida “ega + fe'l + to'ldiruvchi” kabi tuziladi. To'ldiruvchi fe'ldan keyin qo'yiladi. Inkor shakli fe'ldan oldin “bù 不” inkor ravishining qo'yilishi, kesimi “有” fe'li bilan yasalgan gaplarda esa “méi 没” inkor ravishining qo'yilishi bilan ifodalanadi.

Ega	Kesim			
	Vaqt so'zlari/Ravish	Fe'l	To'ldiruvchi	Yordamchi so'z
马大为		是	美国人。	
林娜		喝	茶。	
你		来	我们班。	
他朋友	不	姓	陈。	
女儿	不	在	家。	
她	今天	没	有	时间。
马大为和丁力波		都	学习	汉语。
你	明天		做	什么?
她爸爸			喜欢	吃点心。
你			要	咖啡 吗?
我们		一起	练习	口语 吧。

1-mashq So'zlarni o'zaro almashtirib, suhbatni nihoyasiga yetkazing.

(1) A: 你今天做什么?
B: 我今天学习汉语。

学习语法
练习钢琴
回学校

(2) A: 我们明天做什么?
B: 我们一起看电影吧。

喝茶
练习口语
去陆雨平家

(3) A: 他在不在家?
B: 他在家。

喝咖啡
吃饺子
说汉语

(4) A: 今天下午你有没有课?
B: 我没有课。

有时间
有活动
有口语课

2-mashq Mos kelgan fe'l tanlab, gaplarni nihoyasiga yetkazing.

学习 去 要 叫 看 回

(1) 我姓王，我_____王小云。

(4) 我不_____家。

(2) 我_____英语专业。

(5) 你_____米饭吗?

(3) 我喜欢_____电影。

(6) 我明天_____上海。

6. 用“呢”构成的省略问句 “ne 呢” li qurilma so'roq gap o'rnida

Olmosh yoki otlardan keyin “呢” qo'shiladi, so'roq gap tushirilib qoldiriladi. Biroq gap mazmuni oldingi matnda o'z aksini topgan bo'lishi kerak.

Olmosh/Ot (so'z birikma) + 呢?

我很好。你呢?

(你呢? = 你好吗?)

王小云学英语专业。马大为呢?

(马大为呢? = 马大为学什么专业?)

我们班有二十六个女生。你们班呢? (你们班呢? = 你们班有多少个女生?)

1-mashq So'zlarni o'zaro almashtirib, suhbatni nihoyasiga yetkazing.

(1) A: 王小云是中国人。马大为呢？

B: 他是美国人。

丁力波	林娜	宋华
加拿大人	英国人	中国人

(2) A: 我们家有四口人。你们家呢？

B: 我们家有三口人。

林娜家	王小云家
五口	四口

(3) A: 你现在忙不忙？

B: 很忙。

A: 今天下午呢？

B: 也很忙。

今天晚上
明天上午

(4) A: 你八点有课吗？

B: 没有课。

A: 九点呢？

B: 九点有口语课。

十点四十
十一点半
两点一刻

2-mashq Na'munaga rioya qilib, tagiga chizilgan gaplarni qayta yozing.

Masalan A: 我有两个姐姐。你有几个姐姐？ → (你呢?)

B: 我有一个姐姐。

(1) A: 我喝咖啡。你们喝什么？ → ()

B: 我们喝茶。

(2) A: 你今天晚上有没有时间？

B: 我今天晚上没有时间。

A: 你明天晚上有没有时间？ → ()

B: 也没有时间。

(3) A: 你们班有多少个男生？

B: 我们班有四个男生。

A: 你们班有多少个女生？ → ()

B: 有二十六个女生。

四、练习与运用 Amaliy mashg'ulotlar

补充词语 Qo'shimcha so'zlar

2-04-08

1. 起床	qǐchuáng	FTSF	o'rindan turmoq 几点起床
2. 早饭	zǎofàn	O	nonushta 吃早饭 做早饭
3. 午饭	wǔfàn	O	tushlik 吃午饭 做午饭
4. 运动	yùndòng	O/F	sport 喜欢运动 做运动
5. 打球	dǎ qiú		to'p o'ynamoq 去打球 喜欢打球
6. 跑步	pǎobù	FTSF	yugurmoq 去跑步 喜欢跑步
7. 电视	diànshì	O	televizor 看电视
8. 晚饭	wǎnfàn	O	kechki ovqat 吃晚饭 做晚饭
9. 睡觉	shuǐjiào	FTSF	uxlamoq 几点睡觉 去睡觉
10. 听力	tīnglì	O	eshitish 汉语听力 练习听力
11. 文学	wénxué	O	adabiyot 文学课 学习文学
12. 历史	lìshǐ	O	tarix 历史课 学习历史
13. 语言	yǔyán	O	lingvistika, til 学习语言 说什么语(言)
14. 经济	jīngjì	O	iqtisod 经济课 学习经济
15. 文化	wénhuà	O	madaniyat 文化课 学习文化 中国文化
16. 容易	róngyì	S	oson 很容易 不容易
17. 难	nán	S	qiyin 很难 不难

1 语音练习 Fonetik mashq

2-04-09

Eshiting va o'qing: Quyida berilgan so'zlarni pinyinini yozing va ohang belgisini qo'ying, so'ngra baland ovozda o'qing.

① yufa	② dianying	③ kouyu
④ yiding	⑤ yiqi	⑥ lianxi
⑦ shijian	⑧ bu xing	⑨ Ni mingtian ji dian you ke?
⑩ Wo ba dian ban you yufake.		

2 会话练习 Suhbat (dialog) mashqlari

Ikki kishilik suhbat: Rasmdagi odamlarning ko‘rinishi hamda vaziyatiga asoslanib, dialogni davom ettiring.

1. Vaqtni aniqlang

(1) Grafikdagi ma’lumotga asoslangan holda, bir-biringizga savol va javob bering.

林娜的一天		
上午	7:00	起床
	8:00	吃早饭
	8:30	有语法课
	10:40	有汉字课
中午	12:00	吃午饭
下午	14:00	有口语课
	16:15	运动
	18:00	吃晚饭
晚上	19:00	练习口语
	21:00	看电视
	22:30	睡觉

Masalan

A: 林娜几点起床?

B: 她七点起床。

A: 林娜几点_____?

B: 她_____。

(2) Juft bo‘lib, quyidagi savollarga javob bering.

- ① 现在几点?
- ② 你今天几点有课?
- ③ 你几点起床? 几点睡觉?
- ④ 你几点吃晚饭?
- ⑤ 你今天下午四点做什么? 晚上七点呢?

2. Uchrashuv

Juft bo'lib, rasm asosida dialogni yakunlang.

(1)

A: 你明天下午_____?

B: 没有课。什么事?

A: 明天下午的电影很好, _____?

B: _____。

(2)

A: 你现在_____?

B: 我很忙。

A: _____?

B: 我今天下午也很忙。

A: 明天你有没有时间? 我们一起去跑步吧。

B: _____。

3. O'qish haqida suhbat

O'rganing, juft bo'lib vaziyatli dialogni yakunlang.

(1) A: 你的课多不多?

B: _____。

A: 你喜欢什么课?

B: _____。

(2) A: 你今天有没有汉语课?

B: _____。

A: 你们班一共有多少学生?

B: _____个女生, _____个男生。

(3) A: 你_____专业?

B: 我_____。

A: 你的专业有意思吗?

B: _____。

3 听后复述 Tinglang va gapirib bering

2-04-10

Tinglang va gapiring.

- (1) A: 现在几点?
B: 差十分五点。
A: 你几点回家?
B: 我五点半回家。
- (2) A: 你明天忙不忙?
B: 明天上午、下午我都很忙。
晚上我有时间。
A: 我们一起去看电影吧。
- (3) A: 你学习什么专业?
B: 我学习汉语。
A: 你们有什么课?
B: 我们有口语课、语法课、听力课和汉字课, 还有中国文学课和中国经济课。
- (4) A: 你们班大不大?
B: 我们班不大, 一共只有十八个学生。
A: 我们班很大, 有三十五个人。

4 阅读理解 O'qib tushunib oling

林娜明天有很多课。她上午八点半有语法课, 十点四十有汉字课, 下午两点一刻还有口语课。她不觉得累。明天晚上她和宋华一起练习口语。

今天晚上七点半王小云的班有活动。他们班一共有三十个人, 有二十六个女生, 四个男生。马大为觉得王小云的班很有意思。马大为他们班的女生少, 男生多。他们班一共有十八个学生, 只有六个女生。王小云说马大为的班也很有意思。

Quyidagi savollarga javob bering:

- (1) 林娜明天晚上做什么?
(2) 王小云的班有多少个学生? 马大为的班呢?

我是一个学生，今年二十一岁。我学习英语专业。

今天我很忙。我有很多课：上午八点有语法课，十点半有口语课，下午两点还有钢琴课。今天晚上七点我们班有活动。我们班的学生一起吃晚饭。我们班很有意思，一共有二十四名学生，只有一个男生。那个男生是谁？对，是我。

Quyidagi savollarga javob bering:

(1) “我”学习什么专业？	(4) 今天晚上七点“我”做什么？
(2) “我”今天忙不忙？	(5) “我们”班有多少个女生？
(3) “我”今天几点有钢琴课？	(6) “我”是不是女生？

5 任务与活动 Vazifa va faoliyat

1. Siz talabalar bilan birga bir faoliyat yuzasidan suhbat tayyorlang. Masalan: film ko‘rish, qahva ichish, o‘rtog‘ni uyiga borish, o‘qish va boshqa narsalar. Shunda so‘ng bir-birlangiz bilan sinfda suhbat tayyorlang.

Siz quyidagi so‘zlardan foydalanishingiz mumkin:

(1) 你 <u>明天</u> 有没有时间？	(4) 我去 <u>马大为</u> 家，你去不去？
(2) 你 <u>今天下午</u> 做什么？	(5) 我们几点去？
(3) 我们 <u>一起看电影</u> 吧。	(6) 你 <u>明天下午</u> 有没有课？

2. Quyida kun tartibi jadvali berilgan, o‘zingizning sharoitingizdan kelib chiqqan holda jadvalni to‘ldiring, bunda kusrdoshlaringizdan savol-javob o‘tkazing.

日程表 Kun tartibi jadvali

年	月 (Oy)	日 (Kun)
时间 (Vaqt)	地点 (Joy)	做什么 (Nima qilmoq)
6:30		
8:00		

年	月 (Oy)	日 (Kun)
时间 (Vaqt)	地点 (Joy)	做什么 (Nima qilmoq)
10:00		
12:00		
14:00		
18:00		
20:00		
22:00		
23:00		

6 写作练习 Insho yozish mashqi

Quyidagi namunaga qarab o'zingizni bir kuningiz haqida gapiring.

Masalan

我的一天

明天我很忙。我七点起床。上午八点半有语法课，十一点和朋友练习口语。中午十二点吃午饭。我下午没有课。我四点运动，六点半吃晚饭。明天晚上我和朋友一起看电影，十二点睡觉。

五、汉字 Iyerogliflar

1 汉字知识 Iyerogliflarga oid bilimlar

Iyerogliflarning tuzilishi (III)

Umumiy tepa va pastki qism strukturasi:

(1) Tepa va pastki qismi teng:

1
2

 masalan: nán 男 (erkak)

(2) Tepa qismi katta, pastki qismi kichik:

1
2

 masalan: diǎn 点 (soat)

(3) Tepa qismi kichik, pastki qismi katta:

1
2

 masalan: jiā 家 (oila, uy)

2 汉字偏旁 Iyerogliflarning yon kalitlari

Iyeroglif kaliti	Nomi	Chiziqning yozilish ketma-ketligi	Chiziq soni	Misollar	Tushuntirish
刂	立刀旁	丨 刂	2	刻 kè (o'ymoq) 别 bié (ajratmoq)	Odatda "pichoq" kabi so'zlarga aloqador
日	日字旁	丨 冂 日 日	4	明 míng (yorug') 时 shí (vaqt) 晚 wǎn (kech)	Odatda "quyosh" kabi so'zlarga aloqador

3 认写基本汉字 Asosiy iyerogliflarning yozilishi

- (1) 日 丨 冂 日 日 4 chiziq
- (2) 月 丿 月 月 月 4 chiziq
- (3) 牛 丿 ㇇ 二 牛 4 chiziq
- (4) 半 丶 丶 丿 三 半 5 chiziq
- (5) 下 一 丅 下 3 chiziq
- (6) 寸 一 丨 寸 3 chiziq

- (7) 电 diàn 丨 冂 冂 日 电 5 chiziq
elektr energiyasi
- (8) 刀 dāo 丂 刀 2 chiziq
pichoq
- (9) 田 tián 丨 冂 冂 田 田 5 chiziq
dalazor
- (10) 立 lì 丶 亠 亠 立 立 5 chiziq
turmoq
-
-
-
-

4 认写课文中的汉字 Matndagi iyerogliflarning yozilishi

- (1) 明天 míngtiān 8 chiziq
明 → 日 + 月 (月: 丿 月 月 月)
- (2) 特别 tèbié 10 chiziq
特 → 牛 + 土 + 寸
别 → 口 + 力 + 丿 7 chiziq
- (3) 时间 shíjiān 7 chiziq
时 → 日 + 寸
- (4) 分 fēn 4 chiziq
分 → 八 + 刀
- (5) 男 nán 7 chiziq
男 → 田 + 力
- (6) 有意思 yǒu yìsi 13 chiziq
意 → 立 + 日 + 心

(7) 刻 kè

刻 → 亥 (亥: 丷 亠 彳 亥 亥) + 刂

8 chiziq

六、文化知识 Madaniyatga oid bilimlar

Xitoy ta'lim tizimi

Xitoyning ta'lim tizimi boshlang'ich, o'rta va oliy ta'limlarni o'z ichiga oladi. Xitoy to'qqiz yillik majburiy ta'lim tartibini amalga oshiryapti, bunda boshlang'ich ta'lim olti yillik va o'rta ta'lim uch yilliklardan iborat. Ayni kunlar da Xitoyning katta qismida to'qqiz yillik majburiy ta'lim ommaviy tus oldi. Xalq orasida "Xīwàng Gōngchéng 希望工程" (Umid proyeksi) kam ta'minlangan xududlarda o'qishga umid bog'lagan, lekin uni

amalgam oshira olmayotgan o'quvchilarga moddiy ko'mak berib kelyapti. Boshlang'ich ta'lim olti yil, xitoylik bolalar olti yoshdan maktabga chiqadilar, aynan boshlang'ich maktab bolalarning kelajagi uchun mustahkam poydevor qo'yishi kerak. O'rta ta'lim o'rta maktab ta'limi bo'lib, bu o'rta maktab va o'rta-maxsus ta'limni o'z ichiga oladi. Boshlang'ich maktabni tugatib, bir qism talabalar litseylarga o'qishga kiradilar, boshqa bir qism talabalar esa, kasb-hunarga ixtisoslashgan O'rta ta'lim dargohlarida o'qishni davom ettiradilar (odatda kasb-hunar litseylari deb nomlanadi.). O'qish vaqti uch yilni tashkil etadi. O'qishni tugatib, talaba istasa mutaxassislik tanlashi mumkin, yoki oily o'quv yurtlariga o'qishga kirishi ham mumkin. Oliy ta'lim bu universitet ta'limidir, bakalavr darajasi—4 yil (ba'zi mutaxassisliklar meditsina, arxitektura 5 yil) kerak, magistratura 2–3 yil, doktorantura 3 yil. Dunyoning ko'pgina davlatlari bilan bir xil xitoyning ilmiy darajalari 3-bosqichga bo'linadi, bakalavr, aspirant va doktorlik. Bugungi zamonning rivojlanishi va jamiyat talablariga muvofiq, xitoy universitetlari astoydil sifatli mutaxassislar tayyorlashga e'tibor qaratmoqda.

七、自我评估 O'z-o'zini baholash

Men xitoy tilida quyidagi ishlarni qila olaman:

- Men yuzdan katta sonlarni ayta olaman.
- Men sutkaning 24 soatidagi istalgan vaqtni ayta olaman.
- Men o'zimning bir kunlik faoliyatim haqida gapira olaman.
- Men soddagina bir uchrashuvni taklif qila olaman.
- Men boshqalardan darslarini va mutaxassisligini so'ray olaman.

趣味汉语 Qiziqarli xitoy tili

So'zlarning ma'nosini toping

rì	yuè	míng		kǒu	niǎo	míng	
(1)	日	+	月	→	明	(	)
mù	lín	sēn		rén	cóng	zhòng	
(2)	木	+	林	→	森	(	)
xiǎo	tǔ	chén					
(3)	小	+	土	→	尘	(	)

5

Zhù nǐ shēng rì kuài lè 祝你生日快乐

Tug'ilgan kuning bilan tabriklayman

Mazkur darsda siz Xitoyliklarning tug'ilgan kunlari va ularning yoshlarini so'rash haqidagi ma'lumotlarni o'rganasiz. Bundan tashqari, Xitoy tilida yil, oy, kun, haftalarning ishlatilishi bilan tanishib, Xitoy madaniyatiga oid tashqari an'analari haqida bilib olasizlar.

一、热身 *Dastlabki mashqlar*

1 思考 *Mulohaza qilmoq*

Quyidagi savollar yuzasidan fikr yuriting:

- (1) Sizning mamlakatingizda odamlar odatda tug'ilgan kunlarini qanday nishonlashadilar?
- (2) Yosh bolalar, tengdoshlar va qariyalarning tug'ilgan kunlarida qanday tabriklashni bilasizmi? Tabriklashda farq bormi?
- (3) Bilasizmi qanday qilib xitoy tilida yetti hafta kunlari aytiladi?

2 活动 *Faoliyat*

Rasmga qarang, sariq chiziq ustiga mos kelgan raqamni yozing; so'ng ustoz o'qishini tinglang va o'zingizni javobingizni tekshiring.

_____年_____月_____日，星期_____

Sizning ona tilingizda hafta kunlari ham shundaymi?

二、课文 Matn

(一) 2-05-01

王小云：林娜，星期日你有时间吗？

Wáng Xiǎoyún: Lín Nà, Xīngqīrì nǐ yǒu shíjiān ma?

林娜：什么事儿？

Lín Nà: Shénme shìr?

王小云：这个星期日是我朋友的生日。我们有一个生日

Wáng Xiǎoyún: Zhège Xīngqīrì shì wǒ péngyou de shēngrì. Wǒmen yǒu yí gè shēngrì

聚会，大家一起唱歌、跳舞，你参加不参加？

jùhuì, dàjiā yìqǐ chàng gē, tiàowǔ, nǐ cānjiā bu cānjiā?

林娜：这个星期日几号？

Lín Nà: Zhège Xīngqīrì jǐ hào?

王小云：十月二十一号。

Wáng Xiǎoyún: Shíyuè èrshíyī hào.

说日期

Hafta kunlari haqida gapiring

林娜: 真不好意思。^①
Lín Nà: Zhēn bù hǎoyìsi.

表歉意

Uzr so'rash

这一天也是我哥哥的生日, 他也有个生日聚会。
Zhè yì tiān yě shì wǒ gēge de shēngrì, tā yě yǒu gè shēngrì jùhuì.

王小云: 真可惜!
Wáng Xiǎoyún: Zhēn kěxī!

表遗憾

Pushaymonlikni ifodalash

你送你哥哥什么礼物?
Nǐ sòng nǐ gēge shénme lǐwù?

林娜: 我送他一个生日蛋糕。你送朋友什么礼物?
Lín Nà: Wǒ sòng tā yí gè shēngrì dàngāo. Nǐ sòng péngyou shénme lǐwù?

王小云: 两盒巧克力。你哥哥今年多大?^②
Wáng Xiǎoyún: Liǎng hé qiǎokèlì. Nǐ gēge jīnnián duō dà?

问年龄(2)

Biror insondan yoshini
so'rash (2)

林娜: 他一九八八年出生, 今年三十岁。
Lín Nà: Tā yī jiǔ bā bā nián chūshēng, jīnnián sānshí suì.

王小云: 真的? 我朋友也三十岁, 属龙。^③ 他也是英国人。
Wáng Xiǎoyún: Zhēn de? Wǒ péngyou yě sānshí suì, shǔ lóng. Tā yě shì Yīngguórén.

林娜: 你朋友叫什么名字?
Lín Nà: Nǐ péngyou jiào shénme míngzì?

王小云: 他的中文名字叫林强。^④
Wáng Xiǎoyún: Tā de Zhōngwén míngzì jiào Lín Qiáng.

林娜: 他就是我哥哥!
Lín Nà: Tā jiù shì wǒ gēge!

生词 Yangi so'zlar

2-05-02

1. 星期日	Xīngqīrì	○	yakshanba
星期	xīngqī	○	hafta 星期一 星期几 一个星期
2. 事儿	shìr	○	narsa, ish (nimadir ish) 什么事 有事儿吗 好事儿
3. 生日	shēngrì	○	tug'ilgan kun 他的生日 二十岁生日

日	rì	O	kun 一月一日
4. 聚会	jùhuì	O	ziyofat 生日聚会 有一个聚会
5. 大家	dàjiā	OI	hamma 大家好 我们大家 大家一起去
6. 唱歌	chàng gē		qo'shiq kuylamoq 喜欢唱歌
唱	chàng	F	kuylamoq 唱中国歌 唱生日歌
歌	gē	O	qo'shiq
7. 跳舞	tiàowǔ	FTSF	raqsga tushmoq 不喜欢跳舞 跳个舞
跳	tiào	F	sakramoq
舞	wǔ	O	raqs
8. 参加	cānjiā	F	qatnashmoq 参加生日聚会 参加活动
9. 号	hào	O	kun, raqam 15号 325号 大号 小号
10. 月	yuè	O	oy 十二个月 十二月 二月四日 八月二十二号
11. 不好意思	bù hǎoyìsi	Id	uyatga qolmoq
12. 可惜	kěxī	S	afsus 很可惜
13. 送	sòng	F	sovg'a bermoq 送饺子 送照片
14. 礼物	lǐwù	O	sovg'a 生日礼物 送礼物
15. 蛋糕	dàngāo	O	to'rt 一个蛋糕 吃蛋糕 送蛋糕 生日蛋糕
16. 盒	hé	O	quticha 一盒点心 一盒咖啡 一盒茶
17. 巧克力	qiǎokèlì	O	shokolad 一盒巧克力 吃巧克力
18. 多大	duō dà	Id	necha yoshda 他今年多大
19. 出生	chūshēng	F	da tug'ilmoq 1988年出生
20. 属	shǔ	F	tug'ilgan burj muchal ostida (yillarga) 属狗 属什么
21. 龙	lóng	O	ajdarho 龙年 属龙
22. 中文	Zhōngwén	O	xitoy tili 说中文 学中文 中文名字
23. 就	jiù	R	aynan 就是他 就是我哥哥
24. 英国	Yīngguó	AO	Angliya
25. 林强	Lín Qiáng	AO	Lin Qiang (xitoy kishiniismi)

注释 Izohlar

① 真不好意思。

Kechirasiz (juda ham uyatda qoldim).

Xitoychada “bù hǎoyìsi 不好意思” noqulay, xijolat bo‘lganda “kechirasiz” ma’nosida aytiladi. Masalan: “bù hǎoyìsi shuō 不好意思说”, “bù hǎoyìsi wèn 不好意思问” kabi. Xitoy tili og‘zaki nutqida kechirim so‘rashda, afsuslangan paytda odatda “duìbuqǐ 对不起” deyiladi.

② 你哥哥今年多大?

Akangiz bu yil necha yoshda?

Bu yerda “duō 多” ravish bo‘lib kelgan, undan keyin sifat kelsa “qanchalik (ko‘p, kam...)” ma’no-larini anglatadi. “多 + 大” tarzidagi savol “nechaga chiqdingiz? Necha yoshdasiz?” Degan savolni anglatadi. Xitoy tilida yoshi kattalardan “多大” yoki “duō dà suìshù 多大岁数” kabi savol beriladi. Yosh bolalardan esa “jǐ suì 几岁” deb so‘raladi.

③ 我朋友也三十岁，属龙。

Mening do‘stim ham o‘ttiz yoshda, muchali ajdar.

Xitoyliklarda muchal yillar orqali odamlarning tug‘ilgan yilini ifodalash odati bo‘lib, o‘n ikki jonivorning nomlari ketma ket aylanishi bilan muchal yili belgilanadi. Masalan, 1988, 2000, 2012 yillar oy taqvimini bo‘yicha “ajdar” yilidir. 1990, 2002, 2014 yillar “ot” yillari. Shu yillarda tug‘ilganlarning muchali “ot” bo‘ladi.

④ 他的中文名字叫林强。

Uning xitoycha ismi Lin Qiang.

Yevropaliklarning ism shariflarini xitoycha atashda odatda ularning ismlariga talaffuzi yoki ma’nosi jihatidan mos kelgan 2-3 iyeroglif tanlanadi. Masalan, inglizcha David March xitoychada “Mǎ Dàwéi 马大为” qilib olingan, Natalie Lynnni “Lín Nà 林娜” deb talaffuziga mos iyerogliflar tanlangan. Inglizchada familiyasi “White” bo‘lsa, xitoychada uning semantikasiga mos “Bái 白” iyeroglifi olingan, “Amy” ismli qizning ismi xitoychada “Àiměi 爱美” deb atalgan.

“Hànyǔ 汉语” va “Zhōngwén 中文” atamaları o‘zbek tiliga “xitoy tili” deb bir hilda tarjima qilinadi, har ikki atamaning farqi shundaki, “中文” XXXning yozma manbalarini ifodalab, Xan millatining yozuvidir; “汉语” Xan millatining og‘zaki xitoy tili degani. Odatda har ikki atamani o‘zaro almashtirish mumkin.

(二) 2-05-03

(Lin Qiangning uyida, uning tug'ilgan kun bazmi.)

林强：你们好，欢迎，欢迎！
Lín Qiáng: Nǐmen hǎo, huānyíng, huānyíng!

王小云：生日快乐！这是你的生日礼物。
Wáng Xiǎoyún: Shēngrì kuàilè! Zhè shì nǐ de shēngrì lǐwù.

林强：谢谢你们，小云、宋华。
Lín Qiáng: Xièxie nǐmen, Xiǎoyún, Sòng Huá.

王小云：不客气。^①
Wáng Xiǎoyún: Bú kèqì.

林强：你们来，我特别高兴。
Lín Qiáng: Nǐmen lái, wǒ tèbié gāoxìng.

(Lin Qiang eshik taqillagan ovozini eshitib, eshikni ochishga boryapti.)

林娜：哥哥，祝你生日快乐！^②
Lín Nà: Gēge, zhù nǐ shēngrì kuàilè!

祝贺生日

Bir insonni tug'ilgan kuni
bilan tabriklang

林强: 谢谢! 我来介绍一下,^③ 这是……
Lín Qiáng: Xièxie! Wǒ lái jièshào yíxià, zhè shì……

王小云: 你好, 林娜!
Wáng Xiǎoyún: Nǐ hǎo, Lín Nà!

林强: 小云, 你认识我妹妹?
Lín Qiáng: Xiǎoyún, nǐ rènshi wǒ mèimei?

王小云: 是啊, 林娜是我和宋华的好朋友。她常常教我们英语。
Wáng Xiǎoyún: Shì a, Lín Nà shì wǒ hé Sòng Huá de hǎo péngyou. Tā chángcháng jiāo wǒmen Yīngyǔ.

林娜: 小云和宋华教我说汉语、写汉字, 小云昨天还
Lín Nà: Xiǎoyún hé Sòng Huá jiāo wǒ shuō Hànyǔ, xiě Hànzì, Xiǎoyún zuótiān hái

教我做寿面^④。一会儿大家吃寿面。
jiāo wǒ zuò shòumiàn. Yíhuìr dàjiā chī shòumiàn.

宋华: 来, 咱们^⑤干杯!
Sòng Huá: Lái, zánmen gānbēi!

大家: 干杯! 祝林强生日快乐!
Dàjiā: Gānbēi! Zhù Lín Qiáng shēngrì kuàilè!

生词 Yangi so'zlar

2-05-04

1. 欢迎	huānyíng	F	hush kelibsiz 欢迎你 欢迎大家
2. 快乐	kuàilè	S	xursand 生日快乐 很快乐
3. 不客气	bú kèqi	Id	mulozamatni hojati yoq
客气	kèqi	S	muloyimlik 很客气
4. 祝	zhù	F	tabriklamoq, tilamoq 祝你生日快乐
5. 介绍	jièshào	F	tanishtirmoq 介绍朋友 介绍老师
6. 一下	yíxià	Son-Hs	fe'ldan keyin qo'yiladigan qo'shimcha 认识一下 看一下 问一下
7. 常常	chángcháng	R	odatda/tez-tez 常常说中文

常	cháng	R	tez-tez
8. 教	jiāo	F	o'qitmoq 教汉语 教钢琴 教我
9. 写	xiě	F	yozmoq 写汉字 写名字
10. 昨天	zuótiān	O	kecha 昨天下午 昨天晚上八点
11. 寿面	shòumiàn	O	umr lag'moni 吃寿面 做寿面
12. 一会儿	yíhuìr	Son-Hs	biroz
13. 咱们	zánmen	OI	biz, o'zimiz
14. 干杯	gānbēi	FTSF	oxirgacha ichamiz, oldik 咱们干杯

注释 Izohlar

① 不客气。

Hechqisi yo'q.

Minnatdorchilik bildirilganda odatda “bú xiè 不谢” deyish kifoya bo'ladi.

② 祝你生日快乐!

Tug'ilgan kuning bilan tabriklayman!

“Zhù nǐ 祝你……” iborasi biron bayram yoki tadbirda kimgadir yaxshi niyat bildirish, yaxshi tilak tilash degani. “Zhù nǐ xīnnián kuàilè! 祝你新年 (yangi yil) 快乐!”, “Zhù nǐ gōngzuò shùnlì! 祝你工作顺利 (muvaffaqiyat)!” kabi tilaklar bildiriladi. Biron bir voqea hodisaning sodir etilganligi munosabati bilan, masalan, universitetni bitirganligi, turmush qurganligi bilan tabriklashda esa, “Zhùhè nǐ! 祝贺你!” deyiladi.

③ 我来介绍一下。

Men tanishtirib o'tsam.

“yíxià 一下” fe'lga nisbatan ishlatiladigan hisob so'z bo'lib, fe'ldan keyin qo'yiladi va ish harakatning qisqa muddatda bajarilishi yoki o'sha ish harakatni bajarib qo'rishga urinishni bildiradi, fe'ldan keyin “一下” qo'yilsa o'sha gap biroz xushmuomalalik bilan, iliqroq aytiladi. Masalan, “Wǒmen rènshi yíxià. 我们认识一下。”, “Nǐ kàn yíxià. 你看一下。” kabi.

④ 寿面

Umr lag'moni

Xitoyliklarda tug'ilgan kunni nishonlashda odatda “chángshòumiàn 长寿面” ni yeyish odat

bo‘lgan, bundan tashqari keksalarning tug‘ilgan kunida guruch unidan tayyorlangan shaftoli shaklidagi “shòutáo 寿桃” shirinlik yeyiladi. Hozirda xitoyliklar tug‘ilgan kunlarini nishonlaganlarida tug‘ilgan kun tortini yeyishga odatlanganlar.

⑤ 咱们

biz, o‘zimiz

Gapirayotgan shaxs “zónmen 咱们” ni qo‘llasa, demak “biz” so‘zining ichiga tinglayotgan shaxs ham kiradi; “wōmen 我们” ni qo‘llasa esa “biz” so‘zining ichiga tinglovchi kirishi ham mumkin kirmasligi ham mumkin.

三、语言点 *Tayanch so‘zlar*

1 核心句 *Asosiy qo‘llanilgan jumlar*

2-05-05

1. 这个星期日几号?
2. 一九八八年十月二十一号。
3. 你哥哥今年多大?
4. 他一九八八年出生，今年三十岁。
5. 我送他一个生日蛋糕。
6. 小云和宋华教我说汉语、写汉字。
7. 祝你生日快乐!
8. 我来介绍一下。
9. 他就是我哥哥!

2 语法 *Grammatika*

1. 年、月、日和星期的读法 *Yil, oy, kun va hafta kunlarini xitoychada o‘qish qoidalari*

Xitoy tilida yil sanasini o‘qish qoidasi bo‘yicha to‘rta raqamning har biri alohida o‘qiladi, keyin esa “nián 年” so‘zi qo‘shiladi. Masalan: 一九九八年 o‘qilish qoidasi yī jiǔ jiǔ bā nián.

一九八八年	yī jiǔ bā bā nián	(1988)
二〇〇〇年	èr líng líng líng nián	(2000)
二〇〇二年	èr líng líng èr nián	(2002)
二〇二〇年	èr líng èr líng nián	(2020)

12 oyning nomlari 1 dan 12 gacha bo‘lgan raqamlar tartib bo‘yicha kelib gar biridan keyin “yuè 月” qo‘yiladi. Masalan:

一月 Yīyuè	Yanvar	七月 Qīyuè	Iyul
二月 Èryuè	Fevral	八月 Bāyuè	Avgust
三月 Sānyuè	Mart	九月 Jiǔyuè	Sentabr
四月 Sìyuè	Aprèl	十月 Shíyuè	Oktabr
五月 Wǔyuè	May	十一月 Shíyīyuè	Noyabr
六月 Liùyuè	Iyun	十二月 Shí'èryuè	Dekabr

Kun sanasi esa 1dan 30gacha (yoki 31) sonlarning xar biridan keyin “hào 号” (og‘zaki tilda) yoki “rì 日” (adabiy tilda). Masalan:

(二月) 六号	(Èryuè) liù hào	6-Fevral
(十月) 十二号	(Shíyuè) shí'èr hào	12-Oktabr
(十一月) 二十二日	(Shíyīyuè) èrshí'èr rì	22-Noyabr
(十二月) 三十一日	(Shí'èryuè) sānshíyī rì	31-Dekabr

Hafta kunlarining nomlari, “xīngqī 星期” dan keyin 1-6 gacha bo‘lgan sonlar yozilish orqali belgilanadi, dushanbadan boshlanib shanbagacha. Xitoyda xar hafta dushanbadan boshlanib yakshanba bilan tamom bo‘ladi, “Xīngqītiān 星期天” yoki “Xīngqīrì 星期日” deb nomlanadi. Shanba va yakshanba dam olish kunlari “zhōumò 周末” deb ataladi.

星期一 Xīngqīyī	Dushanba	星期五 Xīngqīwǔ	Juma
星期二 Xīngqī'èr	Seshanba	星期六 Xīngqīliù	Shanba
星期三 Xīngqīsān	Chorshanba	星期日 Xīngqīrì	Yakshanba
星期四 Xīngqīsì	Payshanba	星期天 Xīngqītiān	Yakshanba

Sana va vaqt quyidagicha tartibda ifodalanadi:

年	+	月	+	日	+	星期	+	上午/下午/晚上	+	钟点
(yil	+	oy	+	kun	+	hafta kunlari	+	ertalab/tushikdan keyin/kechqurun	+	soat)
二〇一五年		十二月		二十五日		星期五		晚上		八点二十五
2015年		12月		25日		星期五		晚上		8:25
(2015-yil, 25-dekabr, juma, kechki soat 8:25)										

1-mashq So‘zlarni o‘zaro almashtirib, suhbatni nihoyasiga yetkazing.

A: 今天 (几月) 几号?

B: 今天五月八号。

A: 明天星期几?

B: 明天星期三。

2-mashq Berilgan ma'lumotlarga asoslangan holda muloqotni yakunlang.

A: 这个星期_____几号?

B: _____月_____号。

A: 这一天他们做什么?

B: 他们_____。

2. 名词谓语句 Ot kesimli gaplar

Ot, otlashgan birikma, miqdoriy so'zlar va boshqalar gapda kesim vazifasini bajarishi mumkin, "shì 是" fe'l bog'lovchisini qo'shmasa ham. Bunday gaplar ko'pincha og'zaki tilda yosh, vaqt va shunga o'xshashlarni bildiradi, shu bilan birgalikda narx-navo yoki tug'ilgan joylarni bildirganda ham.

Ega + Miqdoriy birikma

Ega	Kesim	
	Hol	Miqdoriy birikma
你女儿	今年	几岁?
林强	今年	多大?
他	今年	二十岁。
现在		几点?
现在		差五分十点。
今天		几号?
这个星期日		十月二十八号。

Ot kesimli gaplarning bo'lishsiz shakli "bú shì 不是" bilan yasaladi.

Jīntiān bú shì wǔ hào.

Masalan 今天不是五号。

Tā bú shì sānshí'èr suì.

她不是三十二岁。

1-mashq So'zlarni o'zaro almashtirib, suhbatni nihoyasiga yetkazing.

A: 你哥哥今年多大?

B: _____。

A: 他/她的生日是哪天?

B: _____。

姐姐
弟弟
妹妹
朋友

2-mashq Berilgan javoblarga asoslangan holola savol bering.

A: _____? B: 我今年19岁。

A: _____? B: 明天星期四。

A: _____? B: 11月5号。

3. 双宾语动词谓语句(1): 送、教 Ikki to'ldiruvchilik kesimli gaplar (1): "sòng 送", "jiāo 教"

“送”, “教” va boshqa fe'llar ikkita to'ldiruvchini olishi mumkin. Oldingi birinchi to'ldiruvchi shaxslarni bildiradi, keyingi to'ldiruvchi narsa yoki ishlarni bildiradi.

送/教 + Olmosh/Ot (shaxs) + Ot (so'z birikma)(narsa)

Ega	Kesim		
	Verb	To'ldiruvchi ₁	To'ldiruvchi ₂
林娜	送	她哥哥	一个大蛋糕。
她	教	我	英语。
他们	教	林娜	说汉语。

E'tibor bering:

- 1 Fe'l yoki fe'lli birikma gapda to'ldiruvchi vazifasida kelishi mumkin, masalan, "Lǎoshī jiāo wǒ xiě. 老师教我写。", "Xiǎoyún jiāo wǒ zuò shòumiàn. 小云教我做寿面。", "Tā xǐhuan chī miàntiáor. 她喜欢吃面条儿。" kabi.
- 2 Xitoy tilida, hamma fe'llar ham ikkita to'ldiruvchiga ega ema.

1-mashq So'zlarni o'zaro almashtirib, suhbatni nihoyasiga yetkazing.

- (1) A: 她送朋友什么?
B: 她送朋友一个大蛋糕。
- (2) A: 王老师教他们什么?
B: 王老师教他们汉字。

两盒巧克力
五张照片
一盒好吃的点心

唱歌 跳舞 钢琴

2-mashq Quyidogi berilgan so'zlar bilan gaplarni to'ldiring.

- (1) 她是我的中文老师, _____。(中文 我 教 她)
(2) 我喜欢吃点心, _____。(做点心 我的中国朋友 我 教)
(3) 明天是王小云的生日, _____?(送 马大为 礼物 她 什么)

4. “就”(1): 表示强调 “jiù 就”(1): Urg'uni ifodalaydi

“就” ravishi fe'ldan oldin qo'yilib, urg'uni ifodalaydi. Urg'u aynan shu holatga qaratilgandir, boshqa narsa emas. Masalan: “Tā jiù shì wǒ gēge. 他就是我哥哥。”，“Zhè jiù shì shòumiàn. 这就是寿面。”

1-mashq “就” ravishini mos kelgan joylarga qo'ying.

- (1) 我____来介绍____一下, 这____是陈老师。
(2) A: 那是谁?
B: ____那____是____马大为。

2-mashq “就” ravishidan foydalanib savollarga javob bering.

- (1) A: 请问, 马大为在吗?
B: 我____。
(2) A: 你有你女儿的照片吗?
B: 这____。

5. 疑问语调句 Gap ohangi bilan savolni ifodalash

Darak gaplar so'roq ohangi bilan aytilsa so'roq gap hosil qilinadi. Yozma shaklda ushbu gaplar oxiriga so'roq belgisi (?) qo'yiladi. Odatda bunday gaplar biron narsaga ishonmaganda yoki biron narsa tushunariz bo'lganda shunday ohangda o'qiladi.

Nǐ rènshi wǒ mèimei?

Masalan 你认识我妹妹?

Nǐ lái wǒmen bān?

你来我们班?

Nǐ xuéxí Yīngyǔ?

你学习英语?

6. 语法小结(1): 主语、谓语、宾语、定语和状语 Grammatik tushunchalar (1): Ega, kesim, to'ldiruvchi, aniqllovchi va hol

Xitoy tilida gapni asosan ikki katta gap bo'lagi-ega va kesimga ajratish mumkin.

Ega asosan ot yoki olmosh so'z turkumlari bilan ifodalanadi, kesim odatda fe'l yoki sifat bilan ifodalanadi, ega asosan kesimdan oldin keladi. Masalan:

Ega	Kesim
我	是学生。
林娜	不看电影。
饺子	很好吃。

Dialogda ega odatda tushirib qoldiriladi.

Nǐ míngtiān wǎnshàng yǒu méi yǒu shíjiān?

Masalan A: 你明天晚上有没有时间?

(Wǒ) yǒu shíjiān.

B: (我)有时间。

Agar gapning mazmuni ancha tushunarli bo'lsa, unda kesimni ham tushirib qoldirish mumkin.

Nǐ zuìjìn zěnmeyàng?

Masalan A: 你最近怎么样?

Wǒ hěn hǎo. Nǐ ne?

B: 我很好。你呢?

To'ldiruvchi odatda fe'ning bir qismi hisoblanib, fe'ldan keyin keladi. To'ldiruvchi ot yoki olmosh bilan, ba'zan esa fe'l va fe'lli birikma bilan ifodalangan bo'ladi.

Ega	Kesim	
	Fe'l	To'ldiruvchi
他	是	英国人。
我	认识	他。
我	喜欢	吃面条儿。
陈老师	教	我汉语。

Ot, olmosh, sifat, son so'z turkumlariga oid so'zlarning hammasi ham gapda aniqlovchi vazifasda kelishi mumkin. Aniqlovchi aniqlanmish otdan oldin qo'yiladi.

Gapda hol fe'l yoki sifatni to'ldirib, izohlab keladi va gapda bog'lovchi, ot, old ko'makchi so'z turkumiga mansub bo'lgan so'zlar hol vazifasida kelishi mumkin.

Ega	Kesim	
	Hol	Fe'l/Sifat
我们	都很	忙。
他	星期天	去学校。
我朋友	在学校	写汉字。

四、练习与运用 Amaliy mashg'ulotlar

补充词语 Qo'shimcha so'zlar

2-05-06

1. 前天	qiántiān	○	o'tgan kuni 前天下午
2. 后天	hòutiān	○	indinga 后天晚上
3. 上星期一	shàng Xīngqīyī		o'tgan dushanba 上星期一下午
4. 下星期一	xià Xīngqīyī		kelasi dushanba 下星期一一起活动
5. 上个月	shàng gè yuè		o'tgan oy
6. 下个月	xià gè yuè		kelasi oy
7. 音乐会	yīnyuèhuì	○	konsert 听音乐会
8. 老鼠	lǎoshǔ	○	sichqon

9. 牛	niú	O	sigir
10. 老虎	lǎohǔ	O	yo'lbars
11. 蛇	shé	O	ilon
12. 马	mǎ	O	ot
13. 羊	yáng	O	qo'y
14. 猴	hóu	O	maymun
15. 鸡	jī	O	tovuq

1 语音练习 Fonetik mashq 2-05-07

Eshiting va o'qing: Quyida berilgan so'zlarni pinyinini yozing va ohang belgisini qo'ying, so'ngra baland ovozda o'qing.

- ① canjia
- ② shengri
- ③ chang ge
- ④ qiaokeli
- ⑤ bu keqi
- ⑥ Xingqiri
- ⑦ bu haoyisi
- ⑧ jieshao yixia
- ⑨ Zhu ni shengri kuaile!
- ⑩ Tamen jiao wo shuo Hanyu, xie Hanzi.

2 会话练习 Suhbat (dialog) mashqlari

Ikki kishilik suhbat: Rasmdagi odamlarning ko'rinishi hamda vaziyatiga asoslanib, dialogni davom ettiring.

1. Sanalarni ayting

Quyida berilgan sanalarni o'qing va internet sahifalaridan ushbu sanalarda Xitoyda qanday ishlar sodir bo'lganligi haqida ma'lumot qidiring.

1911年10月10日

1949年10月1日

1997年7月1日

1999年12月20日

2008年8月8日

2013年12月15日

(1) A: 这是哪一天?

B: 这是_____。

(2) A: 你们的国庆节是哪一天?

B: 我们的国庆节是_____。

2. Kechirim so'rash

Rasmga qarab dialogni nihoyasiga yetkazing (dialogda “bù hǎoyìsi 不好意思” dan foydalaning).

(1)

A: 这个星期四晚上有音乐会, 你去不去?

B: _____。

(2)

A: 我要一杯茶。

B: _____, 我们有_____,
没有_____。

3. Afsusni ifodalash

Quyida berilgan vaziyatdan kelib chiqib dialog tuzing (dialogda “zhēn kěxī 真可惜” iborasini qo'llang).

Birinchi vaziyat: A bir qancha o'rtoqlarini kechki ovqatga taklif qildi, biroq Vning kechqi payt darsi borligi uchun ovqatlanishga borolmaydi.

A: _____。(我们一起)

B: _____。(恐怕不行)

A: _____!

Ikkinchi vaziyat: Sen (V) Li ustoznikiga bording, (A) do'sting sendan "ustozning qizi qanday?", deb so'radi. O'sha kuni qizining pianion darsi borligi uchun qizi uyda emasdi. Sen (V) nima deb javob qilasan?

A: _____? (怎么样)

B: _____。(不在家)

A: _____!

4. Yoshini so'rash

Ikki kishi ishtirok etadi, marhamat qilib partadoshingizdan o'zi yoki oila a'zolari haqida ikki savol bilan murojaat qilib, dialog tuzing.

(1) A: 他今年多大?

B: 他 1994 年出生,
今年_____。

shǔ 1984
1996
2008
鼠

niú 1985
1997
2009
牛

hǔ 1974
1986
1998
虎

tù 1975
1987
1999
兔

lóng 1976
1988
2000
龙

shé 1977
1989
2001
蛇

mǎ 1978
1990
2002
马

yáng 1979
1991
2003
羊

(2) 我今年_____岁,
属_____。

hóu 1980
1992
2004
猴

jī 1981
1993
2005
鸡

gǒu 1982
1994
2006
狗

zhū 1983
1995
2007
猪

3 听后复述 Tinglang va gapirib bering

2-05-08

Tinglang va gapiring.

(1) A: 你的生日是几月几号?

B: 我的生日是 8 月 23 号。

A: 今天 21 号, 后天就是你的生日。祝你生日快乐!

B: 谢谢!

(2) A: 你今年多大?

B: 我今年 28 岁, 属马。你属什么?

A: 我也属马。我不是 28 岁, 我今年 40。

(3) A: 下星期六是我的生日。晚上
有个小聚会, 欢迎你参加。

B: 下星期六几号?

A: 7月14号。

B: 真不好意思。下星期六我们
班有活动。

A: 真可惜!

(4) A: 她是谁?

B: 她是我们的汉语老师。

A: 她教你们什么课?

B: 她教我们口语课。

4 阅读理解 O'qib tushunib oling

今天是林强30岁的生日。他1988年出生, 属龙。林娜、王小云和宋华都参加他的生日聚会。林娜送他一个大蛋糕, 王小云送他两盒巧克力。他们一起干杯, 还吃寿面, 祝贺林强的生日。

Quyidagi savollarga javob bering:

- (1) 林强今年多大?
- (2) 谁参加林强的生日聚会?
- (3) 朋友们送林强什么生日礼物?

这是我们班的汉语老师。她姓张, 叫张美华, 英文名字叫爱美。她今年33岁, 属牛。下个月8号是她的生日。张老师很漂亮。她喜欢看电影, 也喜欢吃巧克力和蛋糕。她爱人(àiren, er yoki xotin)是医生。他们有一个小女儿, 今年两岁, 特别漂亮。张老师教我们口语课和汉字课, 也教我们唱中国歌, 跳中国舞。她是个好老师, 我们都很喜欢她。

Quyidagi savollarga javob bering:

- (1) 张老师是哪年出生的?
- (2) 张老师喜欢做什么?
- (3) 张老师的女儿属什么?
- (4) 张老师教“我们”什么课?
- (5) 张老师怎么样?

5 任务与活动 Vazifa va faoliyat

1. Men siz haqingizda ko'p narsa bilmoqchiman.

Sinfdagi faoliyat: Guruxda 3-5 kishi ismi sharfi, yoshi, va tug'ilgan kuni haqida do'stlaridan yozib oladi, keyin ularga aytib beradi.

姓名 (Ism familyasi)	年龄 (Yosh)	属相 (Muchal)	生日
1. 林强	30	龙	1988年10月27日
2.			
3.			
4.			
5.			

2. Tug'ilgan kuningiz bilan!

Gurux bo'lib ishlash: 3-5 kishidan iborat. Bugun uning tug'ilgan kuni. Ular uning tug'ilgan kun oqshomida ishtirok etmoqchilar. Mana shu asosida kichik bir tomosha tayyorlang va o'zingiz ham ishtirok eting; Tug'ulgan kun oqshomida ishtirok etib sovg'a bering; Tug'ilgan kun oqshomidagi barcha tabrik so'zi aytishi kerak.

Quyidagi so'zlardan foydalaning:

送 喜欢 参加 去 可惜 蛋糕 巧克力 咖啡
寿面 能 (néng, mumkin) 希望 (xīwàng, umid qilmoq) 生日快乐

6 写作练习 Insho yozish mashqi

Bugun bir qiz do'stingizni tug'ilgan kuni, do'stinlaringiz yotoqxonada tug'ilgan kun kechasini o'tkazishmoqchi. Afsuski bugun kechki payt sizning darsingiz bor va siz bu kechada ishtirok etolmaysiz. Do'stingizni tug'ilgan kuni bilan tabriklab tabriknoma yozing, avvalo kechaga borolmasligingiz sababini tushuntiring, so'ngra tabriklaringizni bayon eting.

Quyidagi so'zlardan foydalaning:

送 喜欢 参加 去 可惜 蛋糕 巧克力
咖啡 寿面 晚上 文化课 生日快乐

五、汉字 Iyerogliflar

1 汉字知识 Iyerogliflarga oid bilimlar

Iyerogliflarning tuzilishi (IV)

Umumiy muhofaza tuzilishi:

- (1) Tort tomonli muhofaza: masalan: guó 国 (davlat), huí 回 (qaytmoq)
- (2) Uch tomonli muhofaza: masalan: jiān 间 (o'rtasida), yī 医 (tibbiy)
- (3) Ikki tomonli muhofaza: masalan: jìn 进 (kirmoq),
yǒu 友 (do'st), xí 习 (o'qimoq)

2 汉字偏旁 Iyerogliflarning yon kalitlari

Iyeroglif kaliti	Nomi	Chiziqning yozilish ketma-ketligi	Chiziqlar soni	Misollar	Tushuntirish
礻	示字旁	礻 礻 礻	4	礼 lǐ (sovg'a) 祝 zhù (tabrikلامoq)	Odatda "rux, ruhiyat" kabi so'zlarga aloqador
忄	竖心旁	忄 忄 忄	3	快 kuài (tez) 忙 máng (band) 惜 xī (umid bog'lamoq)	Odatda "hissiyot, kayfiyat" kabi so'zlarga aloqador
月	月字旁	月 月 月 月	4	朋 péng (do'st) 期 qī (vaqt oralig'i)	Odatda "sana", "vaqt" kabi so'zlarga aloqador

3 认写基本汉字 Asosiy iyerogliflarning yozilishi

- (1) 其 一 十 廿 卅 肆 其 其 其
qí boshqa, o'zga 8 chiziq

(2) 耳	一 丨 冂 冂 耳 耳	6 chiziq		
ěr	quloq			
(3) 虫	丨 丨 口 口 中 虫 虫	6 chiziq		
chóng	hasharot			
(4) 皿	丨 丨 冂 冂 皿 皿	5 chiziq		
mǐn	idish; jom			
(5) 出	丨 丨 中 出 出	5 chiziq		
chū	chiqmoq			
(6) 尸	丨 丨 尸	3 chiziq		
shī	eshik			
(7) 文	丨 丨 丨 文	4 chiziq		
wén	yozuv			
(8) 气	丨 丨 丨 气	4 chiziq		
qì	bug'			

4 认写课文中的汉字 Matndagi iyerogliflarning yozilishi

- (1) 星期 xīngqī
期 → 其 + 月 12 chiziq
- (2) 聚会 jùhuì
聚 → 耳 + 又 + 采 (采: 一 丨 丨 牙 牙 采) 14 chiziq
- (3) 蛋糕 dàngāo
蛋 → 疋 (疋: 一 丨 冂 冂 疋) + 虫 11 chiziq
- (4) 盒 hé
盒 → 合 (合: 丨 人 人 合 合) + 皿 11 chiziq

(5) 属 shǔ

属 → 尸 + 禹 (禹: 一 一 一 一 一 禹 禹 禹) 12 chiziq

(6) 可惜 kěxī

惜 → 忄 + 止 (止: 一 一 止 止) + 日 11 chiziq

(7) 快乐 kuàilè

快 → 忄 + 夬 (夬: 一 一 夬 夬) 7 chiziq

(8) 礼物 lǐwù

礼 → 礻 + 乚 5 chiziq

(9) 祝 zhù

祝 → 礻 + 口 + 儿 9 chiziq

六、文化知识 Madaniyatga oid bilimlar

Xitoyliklarning muchal yili

Muchal yili yoki oy yili deb ataladi. Muchal yili 12ta hayvon nomlaridan olingan bo'lib, bular sichqon, sigir, yo'lbars, quyon, ajdarho (baliq), ilon, ot, qo'y, maymun, tovuq, it, to'ng'iz yillari har 12 yildan bir marta takrorlanadi. Kundalik turmush mobaynida odatda, muchal yili yoki oy yili haqida suhbatlashishadi. Biror-bir insonni tug'ilgan yili haqida gap borsa, ular sigir muchali, ajdarho muchali, ot muchali, it muchali va boshqalar. Ushbu hayvonlar nomlari Xitoy ma'daniyatida chuqur ma'noga egadir. Masalan, sigir mehnatkashlikni, yo'lbars botirlikni, quyon muloyimlikni, ajdarho qat'iyatlikni, ot kuchni, maymun aqlni ifodalaydi.

Shu bilan birga xitoyliklar muchal yillariga jiddiy qarashadi, ularning ko'proq yoqtirgan muchal yillari bu: yo'lbars, ajdarho, ot, maymun. Shu sababli ham har bir muchal yilida tug'ilish koefitsienti nomutanosib. Sizning fikringizcha xitoylilar muchal yili qiziqmi? U holda Xitoy taqvimini internetdan topib, muchalingiz nima ekan?

七、自我评估 O'z-o'zini baholash

Men xitoy tilida quyidagi ishlarni qila olaman:

- Men xitoy tilida sanalarni ayta olaman.
- Men xitoy tilida boshqalardan tug'ilgan kun va yoshi haqida so'ray olaman.
- Men xitoy tilida boshqalardan kechirim so'ray olaman.
- Men xitoy tilida afsuslanganligimni ifodalay olaman.
- Men xitoy tilida bshqalarni tug'ilgan kunlari bilan tabriklay olaman.

趣味汉语 Qiziqarli xitoy tili

Iyeroglifda yozing, ma'nosini o'qing.

Nǐ hǎo ma?

Mā nǐ hǎo!

Nǐ mā hǎo.

6

Túshūguǎn zài shítáng běibian
图书馆在食堂北边

Kutubxona oshxonaning shimol tomida joylashgan

Siz yo'nalishni bilasizmi? Agarda adashib qolsangiz nima qilar edingiz? Mazkur darsni yakunlaganigizdan so'ng, siz Xitoyda adashib qolishdan havotirlanmasangiz ham bo'ladi. Chunki, mazkur dars orqali siz albatta Xitoy tilida yo'nalishlar haqida aniq savolarni bilib olasiz.

一、热身 *Dastlabki mashqlar*

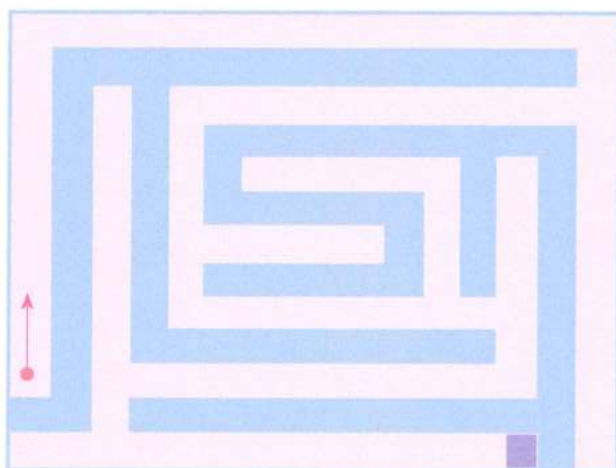
1 思考 *Mulohaza qilmoq*

Quyidagi savollar yuzasidan fikr yuriting:

- (1) Odamlar sizning mamlakatingizda yo'l so'raganda odatda "chap va o'ng" yoki "sharq, g'arbiy va shimol" dan foydalanishadi?
- (2) Agar siz yangi universitetda borsangiz, siz universitet binosining o'rni haqida nimalarni bilmoqchi bo'lardingiz? Kutubxonami? Oshxonami? Yotoqxonami? O'qish binosimi? Ofis binosi?
- (3) "Hútòng 胡同" so'zini eshitganmisiz? Bu nima ma'noni anglatadi?

2 活动 *Faoliyat*

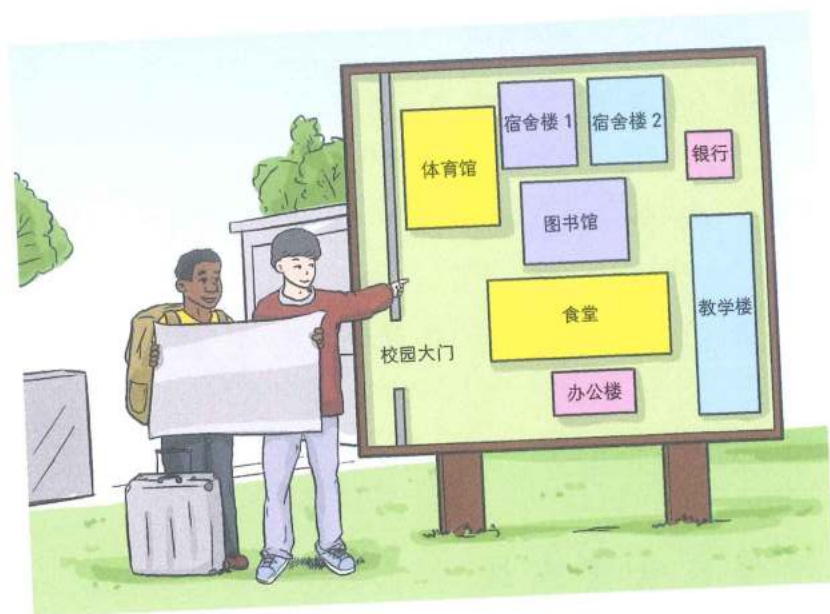
Labirint "shimol, janub, g'arb, sharq" tomonlarini aniqlab labirintdan chiqing.

Aytinchi? "dōng 东", "nán 南", "xī 西", "běi 北" bu to'rt iyeroglif qanday ma'noni anglatadi?

二、课文 Matn

(一) 2-06-01

新同学: 你好, 请问食堂在哪儿?

Xīn tóngxué: Nǐ hǎo, qǐngwèn shítáng zài nǎr?

问路

Yo'l sorash

丁力波: 食堂在校门右边。你是新同学吗? ①

Dīng Lìbō: Shítáng zài xiàomén yòubian. Nǐ shì xīn tóngxué ma?

新同学: 是啊。我上午刚到学校。

Xīn tóngxué: Shì a. Wǒ shàngwǔ gāng dào xuéxiào.

丁力波: 你跟我来, 这儿有学校的地图, 我给你介绍

Dīng Lìbō: Nǐ gēn wǒ lái, zhèr yǒu xuéxiào de dìtú, wǒ gěi nǐ jièshào

一下, 好吗?

yíxià, hǎo ma?

新同学: 好, 谢谢你。

Xīn tóngxué: Hǎo, xièxie nǐ.

描述位置

Joylashgan hududi

丁力波: 不客气。你看, 食堂旁边是办公楼。

Dīng Lìbō: Bú kèqì. Nǐ kàn, shítáng pángbiān shì bàngōnglóu.

新同学: 办公楼不太大。图书馆大不大?

Xīn tóngxué: Bàngōnglóu bú tài dà. Túshūguǎn dà bu dà?

丁力波: 图书馆很大, 在食堂北边。图书馆西边是体育馆。

Dīng Lìbō: Túshūguǎn hěn dà, zài shítáng běibian. Túshūguǎn xībian shì tǐyùguǎn.

新同学: 学校里边有银行吗?

Xīn tóngxué: Xuéxiào lǐbian yǒu yínháng ma?

丁力波: 有。银行在图书馆东边。

Dīng Lìbō: Yǒu. Yínháng zài túshūguǎn dōngbian.

新同学: 我们的宿舍楼在这儿, 对吗? ②

Xīn tóngxué: Wǒmen de sùshèlóu zài zhèr, duì ma?

丁力波: 对。右边的楼是新同学的宿舍楼。

Dīng Lìbō: Duì. Yòubian de lóu shì xīn tóngxué de sùshèlóu.

新同学: 教学楼在哪儿?

Xīn tóngxué: Jiàoxuélóu zài nǎr?

丁力波: 教学楼在食堂东边。

Dīng Lìbō: Jiàoxuélóu zài shítáng dōngbian.

新同学: 我先看一下教学楼吧。

Xīn tóngxué: Wǒ xiān kàn yíxià jiàoxuélóu ba.

丁力波: 好的。再见! ③

Dīng Lìbō: Hǎo de. Zàijiàn!

新同学: 谢谢你, 再见!

Xīn tóngxué: Xièxie nǐ, zàijiàn!

生词 Yangi so'zlar

2-06-02

1. 新	xīn	S	yangi 新老师 新年
2. 同学	tóngxué	O	sinfdosh 我的同学 新同学
3. 食堂	shítáng	O	oshxona 学校的食堂 去食堂
4. 哪儿	nǎr	SO	qayerda 在哪儿 去哪儿

5. 校门	xiàomén	O	maktab eshigi
门	mén	O	eshik 大门
6. 右边	yòubian	O	o'ng tomon 右边的同学 在校门右边
右	yòu	O	o'ng
边	bian	SQ	tomon
7. 跟	gēn	OK	bilan 跟老师学 跟我来
8. 这儿	zhèr	OI	bu yer 来这儿 在这儿
9. 地图	dìtú	O	xarita 学校的地图 北京地图 看地图
10. 给	gěi	OK	ga, uchun 给我们上课 给你介绍一下
11. 旁边	pángbiān	O	yonida 旁边的同学 在食堂旁边
12. 办公楼	bàngōnglóu	O	ma'muriy bino 学校的办公楼 去办公楼
办公	bàngōng	FTSF	ish, ma'muriy 今天不办公
楼	lóu	O	bino 二楼 在五楼 楼上 楼下
13. 图书馆	túshūguǎn	O	kutubxona 去图书馆 图书馆右边
书	shū	O	kitob 看书
14. 北边	běibian	O	shimol tomonda 北边的办公楼 在学校北边
北	běi	O	shimol 北门
15. 西边	xībian	O	ga'rb tomonda 西边的食堂 在图书馆西边
西	xī	O	g'arb 西门
16. 体育馆	tīyùguǎn	O	sport saroyi 去体育馆 体育馆的北边
体育	tīyù	O	jismoniy tarbiya 体育课 学体育
17. 里边	lǐbian	O	ichki tomonida 在里边 图书馆里边
里	lǐ	O	ichida 图书馆里 学校里 家里 楼里
18. 银行	yínháng	O	bank 去银行 在银行 中国银行 银行里
19. 东边	dōngbian	O	sharq tomonda 东边的体育馆 在校门东边
东	dōng	O	sharq 东门
20. 宿舍	sùshè	O	yotoqxona 回宿舍 学生宿舍 女生宿舍 宿舍里
21. 教学	jiàoxué	O	o'qitish 教学楼 汉语教学
22. 先	xiān	R	avval 先去 先看 先说 先做 先问

注释 Izohlar

① 你是新同学吗?

Sen yangi talabamisan?

Bir guruhda yoki bir maktab, universitetda birga o‘qishda talabalar bir birlarini o‘zaro “tóngxué 同学” deb atashadi. Masalan: “Tā shì wǒ tóngxué. 他是我同学。”, “Zhè shì Sòng Huá tóngxué. 这是宋华同学。” kabi. Ba’zan o‘qituvchi yoki boshqa kishilar ham talabalarni “同学” yoki “tóngxuémen 同学们” deb chaqirishlari ham mumkin.

② 我们的宿舍楼在这儿, 对吗?

Bizning yotoqxonamiz shu binoolami, to‘g‘rimi?

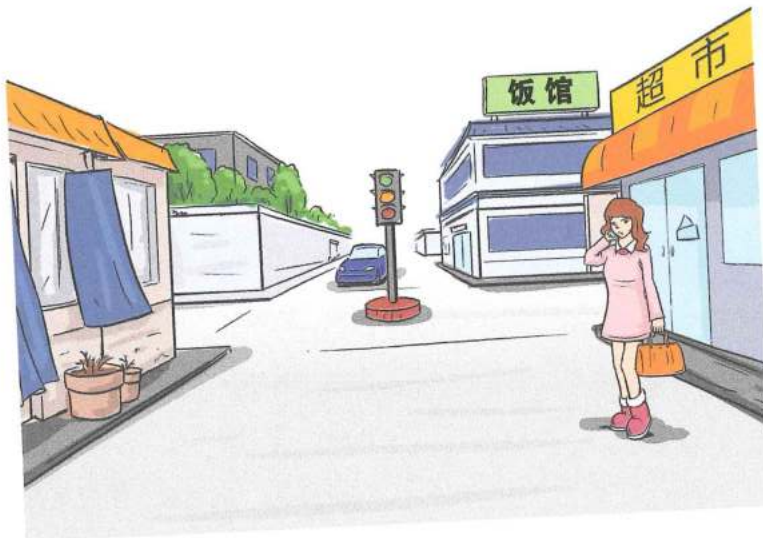
Xitoyning universitet hududlarida odatda talabalar yotoqxonasi shuningdek, oshxona, kichik supermarket, bank, pochta, kasalxona, kir yuvish xonasi kabi bir qancha ob‘yektlar mavjud bo‘lib, talabalarning yashashi uchun qulayliklar yaratilgan.

③ 好的。再见!

Xo‘p, yaxshi. Xayr!

“hǎo de 好的” suhbatdoshning fikriga qo‘shilish, ma’qullash, rozi bo‘lish ma’nosini beradi.

(二) 2-06-03

(Song Hua yosh Pekinlik yigit, u Lin Naga Pekindagi tor ko'cha ya'ni "Hútòng 胡同" ni tushunishiga yordam bermoqchi. Song Huaning uyini yo'lida Lin Na adashib qoldi va Song Huaga yordam so'rab telefon qildi.)

林娜: 宋华, 你家在哪儿?

Lín Nà: Sòng Huá, nǐ jiā zài nǎr?

宋华: 别着急, 林小姐。^①

Sòng Huá: Bié zháojí, Lín xiǎojiě.

劝慰

Tinchlantirmoq, ko'ndirmoq

你现在在什么地方?

Nǐ xiànzài zài shénme dìfang?

林娜: 我也不知道。对了, 我在一个超市前边。

Lín Nà: Wǒ yě bù zhīdào. Duìle, wǒ zài yí gè chāoshì qiánbian.

宋华: 对面有没有一个饭馆?

Sòng Huá: Duìmiàn yǒu méi yǒu yí gè fànguǎn?

林娜: 有。有一个很大的饭馆。

Lín Nà: Yǒu. Yǒu yí gè hěn dà de fànguǎn.

宋华: 你先过马路。饭馆后边有一条胡同。^②

Sòng Huá: Nǐ xiān guò mǎlù. Fànguǎn hòubian yǒu yí tiáo hùtòng.

林娜: 等一下, 你说什么?

Lín Nà: Děng yíxià, nǐ shuō shénme?

表达未听清

Eshitmadim dedimku

宋华: 饭馆后边有一条胡同, 对吗?

Sòng Huá: Fànguǎn hòubian yǒu yí tiáo hùtòng, duì ma?

林娜: 什么叫“胡同”?

Lín Nà: Shénme jiào "hùtòng"?

问不懂的词

Tushunmagan so'zlarni
so'rash

宋华: 就是小街道。

Sòng Huá: Jiù shì xiǎo jiēdào.

林娜: 对, 这儿有一条胡同。

Lín Nà: Duì, zhèr yǒu yí tiáo hùtòng.

宋华: 我家就在这条胡同里, 是35号。

Sòng Huá: Wǒ jiā jiù zài zhè tiáo hùtòng lǐ, shì 35 hào.

林娜: 好的, 谢谢你。这条街真小。

Lín Nà: Hǎo de, xièxie nǐ. Zhè tiáo jiē zhēn xiǎo.

宋华: 这就是老北京的胡同。

Sòng Huá: Zhè jiù shì lǎo Běijīng de hùtòng.

生词 Yangi so'zlar

2-06-04

1. 别	bié	R	yoq (inkor), boshqa 别看 别去 别客气
2. 着急	zháojí	S	xavotirlanish 很着急 不着急 别着急
3. 小姐	xiǎojiě	O	xonim 林小姐 王小姐
4. 地方	dìfang	O	joy 一个地方 在什么地方 是什么地方
5. 知道	zhīdào	F	bilmoq 我知道 不知道
6. 超市	chāoshì	O	supermarket, guzar 一个超市 去超市 超市里
7. 前边	qiánbian	O	old tomonda 前边的同学 在图书馆前边
前	qián	O	oldida 门前
8. 对面	duìmiàn	O	qarshisida 对面的大楼 在我家对面
9. 饭馆	fànguǎn	O	mehmonxona 去饭馆 饭馆里
10. 过	guò	F	o'tmoq
11. 马路	mǎlù	O	yo'l, ko'cha 马路的对面 过马路
路	lù	O	yo'l 大路 小路
12. 后边	hòubian	O	orqa tomon 超市后边 在饭馆后边
后	hòu	O	orqa 后门
13. 条	tiáo	HS	yo'l, shim, uzun narsalar uchun hisob so'zi 一条龙 一条马路 一条狗
14. 胡同	hútòng	O	tor ko'cha 北京的胡同 一条胡同
15. 等	děng	F	kutmoq 等人 等他们 等一下 等一会儿
16. 街道	jiēdào	O	ko'cha 一条街道 街道的对面
街	jiē	O	ko'cha 大街 街上 这条街
17. 老	lǎo	S	qari, eski 老人 老北京 老上海

注释 Izohlar

① 别着急，林小姐。

Xavotirlanmang, Lin xonim.

“bié 别” ravishi fe'l yoki sifatdan oldin qo'yilib, “别 + fe'l/sifat” formulasi bilan ifodalanadi va bi-ron harakatni qilmaslikka yoki to'xtatishga undaydi. Bu yerda Song Hua hazillashib uni “Lin xonim” deb

chaqirdi.

② 饭馆后边有一条胡同。

Restoranning yonida bitta tor ko'cha bor.

“hútòng 胡同” pekinliklar yashaydigan to'rt tarafi uylar bilan o'ralgan tor ko'cha. Pekin shahri 200 mln. aholi yashaydigan megapolis, zamonaviy inshootlar qurilgan poytaxtda hali hamon mingdan ortiq qadimiy tor ko'chalar saqlanib qolgan. Ushbu tor ko'chalarda xitoyning qadimiy ruhiyatini saqlagan holda zamonaviy shaharning o'zgarishlarini namoyon bo'lib turadi.

三、语言点 Tayanch so'zlar

1 核心句 Asosiy qo'llanilgan jumlar

2-06-05

1. 请问食堂在哪儿?
2. 食堂在校门右边。
3. 食堂旁边是办公楼。
4. 学校里边有银行吗?
5. 等一下，你说什么?
6. 什么叫“胡同”?
7. 你跟我来。
8. 我给你介绍一下，好吗?
9. 饭馆后边有一条胡同，对吗?

2 语法 Grammatika

1. 方位词 Joy ko'rsatuvchi so'zlar

“lǐbian里边”，“wàibian外边”，“zuǒbian左边”，“yòubian右边”，“pángbiān旁边”，“shàngbian上边”，“xiàbian下边”，“qiánbian前边”，“hòubian后边”，“dōngbian东边”，“xībian西边”，“nánbian南边” hamda “běibian北边” hammasi joy ko'rsatuvchi so'zlardir, ega, to'ldiruvchi yoki aniqlovchi vazifalarini bajarishi mumkin, bundan tashqari aniqlanmish vazifasida ham kelishi mumkin.

Qiánbian yǒu méi yǒu yí gè fànguǎn?

Masalan (1) 前边 有 没有 一个 饭馆?

Yínháng zài túshūguǎn dōngbian.

(2) 银行 在 图书馆 东边。

Yòubian de lóu shì xīn tóngxué de sùshèlóu.

(3) 右边 的 楼 是 新 同学 的 宿舍楼。

E'tibor bering:

- 1 Tomon yoki tarafni ifodalovchi so'zlar aniqlovchi vazifasida kelsa, aniqlovchi va aniqlanmish so'z orasiga albatta "de 的" o'qilishi kerak. Masalan: "yòubian de lóu 右边的楼", "qiánbian de chāoshì 前边的超市" kabi. Taraf yoki tomonni ifodalovchi so'z gapda aniqlashmish vazifasida kelsa odatda "的" qo'yilmaydi. Masalan: "xuéxiào lǐbian 学校里边", "shítáng pángbiān 食堂旁边" kabi.
- 2 "lǐbian 里边" ma'nolarini anglatuvchi so'z bo'lib, odatda davlat nomlari, joy nomlari yoki muassasa nomlaridan keyin qo'yilmaydi. Masalan: "zài Zhōngguó 在中国", "zài Běijīng 在北京" deyish mumkin, biroq "* 在中国里边", "* 在北京里边" deyish noto'g'ri.
- 3 Taraf, tomonni ifodalovchi "lǐ 里", "wài 外", "qián 前", "hòu 后", "shàng 上", "xià 下", "dōng 东", "xī 西" kabi bir bo'g'inli so'zlar yakka holda ishlatilmasada, ot bilan ifodalangan izohlovchi so'zlar bilan birga qo'llaniladi. Masalan: "xuéxiào li 学校里", "xiàomén wài 校门外", "lóu shàng 楼上", "lóu xià 楼下", "lù dōng 路东". Ushbu bir bo'ginli so'zlar boshqa otlarni ham o'zgartirishi mumkin. Masalan, "qián mén 前门" (old eshik), "hòu mén 后门" (orqa eshik), "nán lóu 南楼" (janubiy bino) va "běi lóu 北楼" (shimoliy bino).

1-mashq So'zlarni o'zaro almashtirib, suhbatni nihoyasiga yetkazing.

(1) A: 银行在前边吗?

B: 银行不在前边, 在对面。

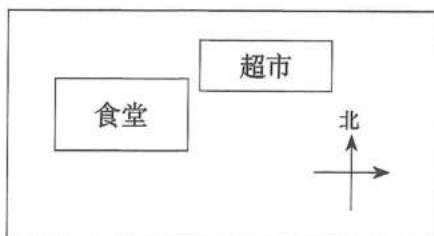
校门	西边	东边
体育馆	左边	右边
超市	楼里边	楼外边

(2) A: 左边的食堂是学生食堂吗?

B: 左边的食堂不是学生食堂,
是老师的食堂。

前边的楼 图书馆 教学楼
东边的门 学校大门 后门

2-mashq Rasm va chizilgan qismlarga qavang va suhbatni yakunlang.

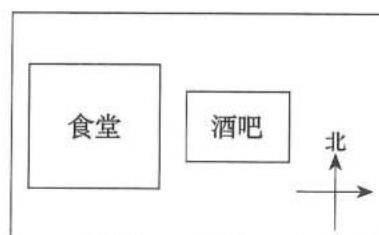
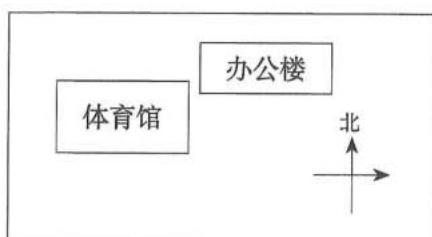
Masalan

A: 请问学校里边有超市吗?

B: 有一个超市。

A: 超市在哪儿?

B: 超市在食堂旁边。

2. 用“在”表方位的句子 “zài在” o‘rin joy gaplarda ishlatilishi

Shaxsni yoki narsani biron bir joyda joylashganini ifodalash uchun ko‘pincha “在” kesim vazifasida asosiy fe‘l sifatida ishlatiladi. Bu turdagi gaplarning egasi ko‘pincha odamlarni yoki narsalarni mavjudligini bildiradi, to‘ldiruvchi o‘rin joyini anglatadigan otlar bilan ifodalangan bo‘ladi.

Ega (shaxs yoki narsa)	Fe‘l 在	To‘ldiruvchi (joy nomi)
我	在	他右边。
大为的宿舍	在	学校里边吗?
图书馆	不 在	食堂西边。

1-mashq So‘zlarni o‘zaro almashtirib, suhbatni nihoyasiga yetkazing.

A: 请问, 图书馆在哪儿?

B: 图书馆在教学楼右边。

办公楼 宿舍楼前边
清真餐厅 学生食堂旁边
体育馆路 前边

2-mashq Rasimga qarab, rasmdagi odam va buyumlarni izohlang.

(1) A: 谁是林强? (马大为 王小云 林娜)

B: 林强在_____。

(2) A: 蛋糕在哪儿? (巧克力 咖啡 寿面)

B: _____。

3. 用“有”“是”表存在的句子 “yǒu有”, “shì是” mavjudlik gaplarda ishlatilishi

Biron bir joyda odam yoki narsa mavjudligini bildirish uchun ko‘pincha “有” yoki “是” kesim vazifasida asosiy fe‘l sifatida ishlatiladi. Bunday gaplarning egasi ko‘pincha o‘rin joy yoki muassasani bildaradigan ot yoki birikma bilan ifodalangan bo‘ladi, to‘ldiruvchi ko‘pincha shaxs yoki narsalarni bildiradigan ot yoki birikmalar bilan ifodalangan bo‘ladi.

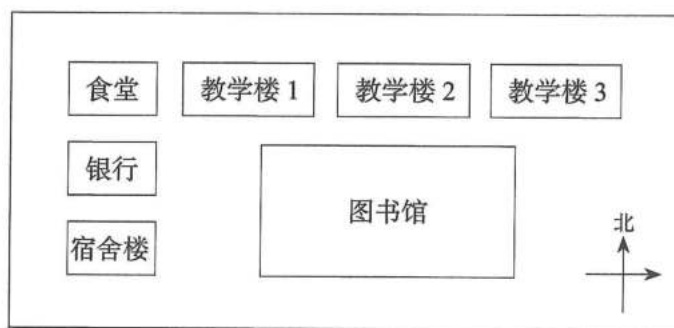
Ega (o‘rin joy birikmalari)	Fe‘l 有 / 是	To‘ldiruvchi (shaxs yoki narsa)
学校里边	有	银行。
办公楼对面	没有	超市。
前边	有没有	一个小饭馆?
食堂旁边	是	办公楼。
图书馆东边	不是	教学楼。
你对面	是不是	一个银行?
你前边	是	谁?

E'tibor bering:

“是” li va “有” li gaplar mavjudlikni ifodalaganda quyidagi farqlari bor:

“有” iyeroglifli mavjudlik gaplardagi to‘ldiruvchi ko‘pincha umumiy narsalarga ishora qiladi, “是” iyeroglifli mavjudlik gaplardagi to‘ldiruvchi ko‘pincha maxsus bitta narsaga qaratilgandir. Shuning uchun biz “Túshūguǎn qiánbian yǒu yí gè sùshèlóu. 图书馆前边有一个宿舍楼。” desak bo‘ladi, biroq “*Túshūguǎn qiánbian yǒu wǒmen de sùshèlóu. 图书馆前边有我们的宿舍楼。” deb bo‘lmaydi. Yana bir ma‘noni ifodalash uchun “Túshūguǎn qiánbian shì wǒmen de sùshèlóu. 图书馆前边是我们的宿舍楼。” yoki “Wǒmen de sùshèlóu zài túshūguǎn qiánbian. 我们的宿舍楼在图书馆前边。” aytish mumkin.

1-mashq So‘zlarni o‘zaro almashtirib, suhbatni nihoyasiga yetkazing.

A: 宿舍楼北边有什么?

B: 宿舍楼北边有一个银行。

银行后边 一个食堂
食堂东边 三个教学楼
教学楼前边 一个图书馆

2-mashq 1-mashqdagi rasmga qarang va berilgan so'zlar bilan quyidagi jummalarni yakunlang.

是 不是 有没有

- (1) 银行的前边_____图书馆。
 (2) 教学楼的西边_____食堂。
 (3) 宿舍楼的后边_____一个银行?
 (4) 图书馆的前边_____宿舍楼。

4. 介词结构(1): 跟/给 + 代词/名词 Old ko'makchili qurilma (1): "gēn 跟" / "gěi 给" + olmosh/ot

“跟” old ko'makchisi ko'pincha ot yoki olmosh bilan old ko'makchili qurilmani tashkil etadi, fe'l kesimdan oldin ishlatilib, harakat shaklini ifodalaydi.

跟 + Olmosh/Ot (shaxs) + Fe'l (+ To'ldiruvchi)

Ega	Kesim			
	跟 + Olmosh/Ot	Fe'l	To'ldiruvchi	
你	跟 我	来。		
我	跟 老师	学	中文。	
林娜	跟 同学	去	食堂。	

“给” old ko'makchisi ot yoki otlashgan birikma bilan (ko'pincha harakat sub'ekti) old ko'makchili qurilmani tashkil etishadi, fe'l kesimdan oldin kelib. Harakat ob'ektiga ko'rsatadi.

给 + Olmosh/Ot (shaxs) + Fe'l (+ To'ldiruvchi)

Ega	Kesim			
	给 + Olmosh/Ot	Fe'l	To'ldiruvchi	
我	给 你	介绍一下。		
王小云	给 大家	唱	中国歌。	
林娜	给 哥哥	做	寿面。	

E'tibor bering:

“跟……” va “给……” old ko'makchili qurilmalarni fe'ldan oldin ko'yilish kerak. Faqat “Nǐ gēn wǒ lái. 你跟我来。” yoki “Wǒ gěi nǐ jièshào yíxià. 我给你介绍一下。” deb aytish mumkin.

1-mashq So'zlarni o'zaro almashtirib, suhbatni nihoyasiga yetkazing.

(1) A: 星期天你常常去哪儿?

B: 我常常去超市。

A: 你常跟谁去超市?

B: 我常跟王小云一起去超市。

图书馆	我同学
体育馆	我哥哥
朋友家	我女朋友

(2) A: 宋华给林娜介绍什么?

B: 宋华给林娜介绍老北京的胡同。

老师	我们	汉字的历史
小云	大为	上海的点心
林娜	大家	英语教学

2-mashq Rasmlarga qarang va gaplarni yakunlang.

(1)

他们 _____ 学 _____。

(2)

她 _____ 介绍 _____。

5. 用“……, 好吗?” “……, 对吗?” 提问 “……, hǎo ma 好吗”, “……, duì ma 对吗”
qurilmalar savol berish uchun ishlatiladi

“……, 好吗?” biron narsaga taklif, suhbatdoshni biron narsaga ko'ndirish ma'nosini beradi. Gapning birinchi qismida taklif qilinayotgan mazmun bayon etilib, “……, 好吗?” kabi murojaat etiladi. Bunday gaplarga javoban “hǎo a 好啊”, “hǎo 好” rozilikni, “*bù hǎo 不好” norozilikni ifodalasa, “duìbuqǐ 对不起, ……” yoki “zhēn bù hǎoyisi 真不好意思, ……” kabi uzr so'rab fikr bildiriladi.

Wōmen mǎi yí gè dà dànɡāo, hǎo ma?

Masalan (1) 我们 买一个大蛋糕, 好吗?

Nǐ jiāo wǒ Hànyǔ, hǎo ma?

(2) 你教我汉语, 好吗?

“……, duì ma 对吗?” ma'nosida beriladigan savol shakli. Bu murojaat gapning ikkinchi qismida beriladi, gapning birinchi qismida tasdiq yoki inkorni ifodalovchi fakt keltirilgan bo'ladi. Bunday

gaplarga javoban “duì 对” yoki “bú duì 不对” ba’zan esa “bú shì 不是” tariqa javob beriladi.

Nǐ shì Zhōngguó rén, duì ma?

Masalan A: 你是中国人，对吗？

Duì, wǒ shì Zhōngguó rén. / Bú shì, wǒ shì Yīngguó rén.

B: 对，我是中国人。 / 不是，我是英国人。

四、练习与运用 Amaliy mashg'ulotlar

补充词语 Qo'shimcha so'zlar

2-06-06

1. 卫生间	wèishēngjiān	○	xojatxona 去卫生间 卫生间在哪儿
2. 卧室	wòshì	○	yotoqxona 回卧室 卧室旁边
3. 客厅	kètīng	○	mehmonxona 在客厅 客厅后边
4. 阳台	yángtái	○	balkon 在阳台 阳台里
5. 厨房	chúfáng	○	oshxona 厨房里 厨房右边
6. 书房	shūfáng	○	kabinet; darsxona 在书房写字
7. 咖啡厅	kāfēitīng	○	qahvaxona, kafe 去咖啡厅 咖啡厅里
8. 酒吧	jiǔbā	○	bar 酒吧前面
9. 清真餐厅	qīngzhēn cāntīng	○	musulmonlar oshxonasi 在清真餐厅吃饭
10. 操场	cāochǎng	○	sport maydonchasi 操场南边 操场上
11. 那儿	nàr	○	u yerda 去那儿
12. 左边	zuǒbian	○	chap tomon 左边的办公楼 在食堂左边
13. 上边	shàngbian	○	yuqori tomon 钢琴上边
14. 下边	xiàbian	○	quyi (pastki) tomon 楼下边
15. 外边	wàibian	○	tashqarida 去外边 银行外边

1 语音练习 Fonetik mashq

2-06-07

Eshiting va o'qing: Quyida berilgan so'zlarni pinyinini yozing va ohang belgisini qo'ying, so'ngra baland ovozda o'qing.

① nar

② zher

③ pangbian

- ④ qianbian ⑤ zhaoji ⑥ chaoshi
⑦ tiyuguan ⑧ sushelou
⑨ Women de sushelou zai zher, dui ma?
⑩ Fanguan houbian you yi tiao hutong.

2 会话练习 Suhbat (dialog) mashqlari

Ikki kishilik suhbat: Rasmdagi odamlarning ko‘rinishi hamda vaziyatiga asoslanib, dialogni davom ettiring.

1. Yo‘l so‘rash

Quyidagi vaziyatda bir savol tanlab oling va ikki kishi o‘zaro suhbat quring.

Birinchi vaziyat: Siz sinfxonangizni topa olmayapsiz.

Ikkinchi vaziyat: Siz pul yechib olish uchun bankga borishni xohlaysiz.

Uchinchi vaziyat: Siz yo‘lda hojatxona qayerdaligini topa olmadingiz.

- A. 请问, 401 教室在哪儿?
B. 请问, 学校里边有银行吗?
C. 请问, 哪儿有卫生间?

2. Joyni izohlash

Quyida berilgan rasimga qarab, do‘stingizga ushbu universitet hududini tushuntirib bering.

我的宿舍楼北边有……, 东边是……,
西边是……, ……在……。

3. Aniq tushunmaganligini ifodalash

Ikki kishi ishtirok etadi: Talaba A talaba V dan biron narsa haqida so‘raydi, berilgan javobni tushunmaganligini (aniq eshitilmaganligini) ifodalaydi.

- (1) Juda ham past ovozda A aytdiki: “Nǐ duō dà? 你多大?”
(2) Juda ham tez gapirish, A aytdiki: “Qǐng gēn wǒ lái. 请跟我来。”

Quyidagi so‘zlardan foydalaning:

不好意思 等一下 你说什么

4. Tushunmagan so'zni so'rash

Quyidagi vaziyatda siz nima deya olasiz? Aytaylik, qavslar ichidagi so'zlarni bilmaysiz. Gaplarni to'g'ri yoki noto'g'riligini belgilang.

Birinchi vaziyat: Dars deyarli tugadi. O'qituvchi aytdilarki “今天的作业是……”(zuòyè 作业)

Ikkinchi vaziyat: Xitoylik odam sizdan so'radi “您贵姓?”(guìxìng 贵姓)

Uchinchi vaziyat: Xitoylik do'stingiz sizga “火锅” yeyishni maslahat berdi. (huǒguō 火锅)

Quyidagi so'zlardan foydalaning:

不好意思 等一下 你说什么 什么意思

3 听后复述 Tinglang va gapirib bering

2-06-08

Tinglang va gapiring.

(1) A: 请问餐厅在哪儿?

B: 在楼上。

A: 谢谢!

B: 不客气。

(2) A: 请问这儿有银行吗?

B: 不好意思,我也不知道。

(3) A: 学校东边是什么地方?

B: 学校东边是超市。

A: 那个超市大不大?

B: 不太大。

(4) A: 不好意思,您说什么?

B: 我说明天你有空儿吗?

A: “有空儿”是什么意思?

B: 就是“有时间”。

4 阅读理解 O'qib tushunib oling

我们学校的食堂在校门右边,那儿的包子和饺子很好吃。校门外还有一个饭馆,我们也常去那儿。学校食堂旁边是办公楼。教学楼在食堂东边,图书馆在食堂北边。图书馆旁边有个很大的操场,东边有一个银行。宿舍楼在银行后边,宿舍楼旁边有一个小超市,我们很喜欢去那儿。

Quyidagi gaplarni to'g'ri (T) yoki noto'g'ri (N) ekanligini aniqlang.

- (1) 校门的左边是我们学校的食堂。()
- (2) 食堂在图书馆的南边。()
- (3) 小超市也在银行后边。()

II

这是我的新家。我家有两个卧室、一个客厅、一个厨房和一个卫生间。大卧室在客厅的东边，小卧室在客厅的西边。客厅的南边有一个很大的阳台。厨房和卫生间在客厅的对面。厨房不太大，卫生间很大，在厨房的西边。我的新家怎么样？欢迎你来我家。

Quyidagi matnni o'qing, keyin xonalarni rasmlari orqali tasvirlab bering.

5 任务与活动 Vazifa va faoliyat

1. Telefon qiling – adashib qoldingiz

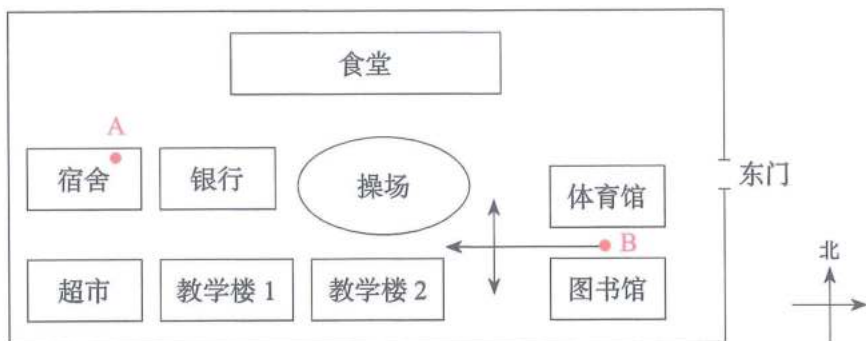
Ikki kishi ishtirok etadi: Talaba A talaba V dan uning universitetiga kelishini iltimos qiladi, talaba V universitet hududida adashib qolib, talaba A ga qo'ng'iroq qilib yo'l so'raydi. Talaba V talaba A ning qaerda turganligini so'raydi va uning qaerda turganligini aniqlaydi. Ushb o'yindan maqsad: talabalar bir birlariga to'g'ri ma'lumot berishni mashq qilish.

A: 你现在在哪儿?

B: _____。

A: _____。

(东边、西边、南边、北边、旁边、教学楼、食堂、体育馆、图书馆、超市、银行)

2. Ma'lumot qidirish – bizning davlatimiz bu yerda.

Kichik guruhlarda ishlash: har bir talaba o'zining davlati qayerda joylashganligi haqida ma'lumot beradi. Qaysi mintaqada, shimol, sharq, g'arb va janubdan qaysi davlatlar bilan chegaradosh yoki qaysi dengiz, okean bilan tutashganligini bayon etishi kerak.

6 写作练习 Insho yozish mashqi

Yuqoridagi ikki mashq asosida, siz tur opertorning vazifalarini yozing.

Quyidagi so'zlardan foydalaning:

我们国家在……。东边是……，西边是……。
我们国家南边有……，……在我们国家北边。

五、汉字 Iyerogliflar

1 汉字知识 Iyerogliflarga oid bilimlar

Iyerogliflarning tuzilishi (V)

Murakkab ierogliflarni tuzilishi:

(1) Murakkab chap-o'ng tuzilishi:

1	2	1
	3	2

3

 masalan: yǔ 语 (til), dōu 都 (hamma)

(2) Murakkab eng pastki tuzilishi:

1	2
3	
4	

1
2
3

 masalan: nín 您 (siz), sù 宿 (bir kecha tunab qolmoq)

(3) Chap-o'rta-o'ng tuzilish:

1	2	3

 masalan: xiè 谢 (rahmat), zuò 做 (qilmoq)

(4) Yuqori-o'rta-pastki tuzilishi:

1
2
3

 masalan: yì 意 (meaning)

2 汉字偏旁 Iyerogliflarning yon kalitlari

Iyeroglif kaliti	Nomi	Chiziqlarining yozilish ketma-ketligi	Chiziqlar soni	Misollar	Tushuntirish
竹	竹字头	ノ ㄣ ㄤ ㄨ 𦰃 𦰄	6	等 dēng (kutmoq)	Odatda "bambuk" kabi so'zlarga aloqador
足	足字旁	丨 凵 凵 冂 冂 𠂆 𠂇	7	跟 gēn (bilan) 路 lù (yo'l) 跳 tiào (sakrash)	Odatda "oyoq" kabi so'zlarga aloqador
彳	双人旁	丨 彳 彳	3	街 jiē (ko'cha) 很 hěn (juda)	Odatda "yo'l" kabi so'zlarga aloqador

3 认写基本汉字 Asosiy iyerogliflarning yozilishi

(1) 足 丨 凵 凵 冂 冂 足 足
zú oyoq 7 chiziq

(2) 书 冫 冫 冫 冫 书 书
shū kitob 4 chiziq

(3) 西 一 冂 冂 冂 西 西
xī g'arb 6 chiziq

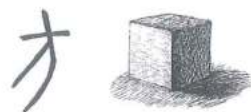

(4) 东 一 一 一 东 东 东
dōng sharq 5 chiziq

(5) 舌 一 二 千 千 舌 舌
shé til 6 chiziq

(6) 方 丶 一 方 方
fāng kvadrat 4 chiziq

(7) 走 一 十 土 丰 丰 走 走
zǒu yurmoq 7 chiziq

(8) 矢 丿 一 一 矢 矢
shǐ nayza 5 chiziq

(9) 竹 丿 一 一 竹 竹 竹
zhú bambuk 6 chiziq

4 认写课文中的汉字 Matndagi iyerogliflarning yozilishi

(1) 宿舍 sùshè

舍 → 人 + 舌

8 chiziq

(2) 超市 chāoshì

超 → 走 + 刀 + 口

12 chiziq

(3) 知道 zhīdào

知 → 矢 + 口

8 chiziq

(4) 等 děng

等 → 竹 + 土 + 寸

12 chiziq

(5) 跟 gēn

跟 → 足 + 艮

13 chiziq

(6) 马路 mǎlù

路 → 足 + 夂 (夂: 丿 夕 夂) + 口

13 chiziq

(7) 银行 yínháng

行 → 彳 + 亍 (亍: 一 二 亍)

6 chiziq

(8) 街道 jiēdào

街 → 彳 + 土 + 土 + 亍

12 chiziq

六、文化知识 Madaniyatga oid bilimlar

Xitoy inshootlari arxitekturasi

Atrof-muhit va ma'daniyat tafovutlari sababli Xitoy turli yerlarida turli millatlar inshootlari arxitekturasi ham turlichadir.

“Sìhéyuàn 四合院” ya'ni shimolliklarning tipik imorati bo'lib, to'rt tomondan bino bilan o'ralgan arxitektura inshootidir. Hovlining shimolidan janubga qarab turgan imoratda katta avlod yashasa, g'arb va sharq tomonlari fligel (asosiy boniga birlashtirilgan uy) bo'lib, kichik avlod yashaydi. Asosiy bino bilan fligel orasida yo'lakcha joylashgan bo'ladi.

Janubda keng tarqalgan “tiānjǐng 天井” inshooti har tomondan ikki qavat bino bilan o'ralgan imoratdir. Hovli markazida ichki hovli joylashgan bo'ladi. Bu hovlini yanada bezaydi, ayniqsa, arxitektura gravyurasi tosh, daraxt va g'isht skulpturalari uyg'unlashib, juda go'zal manzara kashf etadi.

G'or uylar shimoli-g'arb baland tekisliklaridagi qadimgi imorat turi bo'lib, tog'da g'or kavlanib qurilgan va old qismida eshik, oynalar joylashgan. G'or uylar baling tekisliklarda istiqomat qiluvchi aholining o'ziga xos uslubidir.

O'tov Ichki Mongoliya tekisliklarida kun kechiruvchi cho'ponlar istiqomat qiluvchi arxitektura inshootidir. Uni qurish va ko'chirish juda qulay bo'lib, chorvachilik hayotiga moslashgan. Ular silindr shaklida bo'lib, ham katta, ham kichiklari mavjud. Odatda, tekisliklardagi qulay joylarda quriladi, o'tov ichida esa havo almashtirib turuvchi tuynuk mavjud. Qishda issiq, yozda salqindir. Shamol yomg'irlarga ham chidamli va qulay inshootdir.

七、自我评估 O'z-o'zini baholash

Men xitoy tilida quyidagi ishlarni qila olaman:

Men o'zim yashab turgan muhitni bayon eta olaman.

- Men biron narsa joylashgan tomonni ayta olaman.
- Men yo'l so'ray olaman.
- Biron narsa haqida gaplashib turganda qiyinchilikka duch kelsam biror kimdan menga izohlab berishini iltimos qila olaman.

趣味汉语 Qiziqarli xitoy tili

Uch toshbaqa haqida hajviya

Sān zhī wūguī qù hē kāfēi, tāmen gāng dào kāfēidiàn ménkǒu jiù xià yǔ le. Dà wūguī duì xiǎo wūguī shuō: “Nǐ huí jiā qǔ sǎn ba.” Xiǎo wūguī shuō: “Nǐmen bù hē wǒ de kāfēi, wǒ jiù qù.”
三只乌龟去喝咖啡，它们刚到咖啡店门口就下雨了。大乌龟对小乌龟说：“你回家取伞吧。”小乌龟说：“你们不喝我的咖啡，我就去。”

Dà wūguī hé zhōng wūguī huídá: “Wǒmen bù hē, nǐ qù ba.”
大乌龟和中乌龟回答：“我们不喝，你去吧。”

Liǎng nián hòu, dà wūguī duì zhōng wūguī shuō: “Wǒ xiǎng tā kěndìng bù huí lái le, wǒmen kěyǐ hē tā de kāfēi le.” Zhè shí yí gè shēngyīn cóng mén wài chuán lái: “Nǐmen yào hē wǒ de kāfēi, wǒ jiù bú qù le.”
两年后，大乌龟对中乌龟说：“我想它肯定不回来了，我们可以喝它的咖啡了。”这时一个声音从门外传来：“你们要喝我的咖啡，我就不去了。”

Uchta toshbaqa qahva ichgani borishibdi va ular endi qahvahaxona eshigi oldiga yetib bordim deganda yomg'ir yog'ibdi. Katta toshbaqa kichkina toshbaqaga qarab: “Sen uyga qaytib borib va soyabonni olib kelgin”, deb aytibdi. Kichik toshbaqa shunday dedi: “Sizlar mening qahvamni ichmasanglar, men boraman.” Katta toshbaqa va o'rta toshqabaqaga javob berdi: “Biz ichmaymiz, sen borib kelgin.”

Ikki yil o'tgach, katta toshbaqa o'rtancha toshbaqaga qarab: “Men u aniq qaytib keladi deb o'ylamayman, biz uning qahvasini ichishimiz mumkin” deb aytibdi. Keyin o'sha paytda birdaniga eshikdan ovoz eshitilibdi: “Sizlar mening qahvam ichsalar, men bormayman.”

7

Píngguǒ duōshǎo qián yì jīn 苹果多少钱一斤

Yarim kilogramm olma necha pul turadi

Ushbu darsda siz 100dan 9999gacha bo'lgan sonlarni o'qishni, shu bilan birga Xitoy pul birligi yuan bilan muloqotda foydalanishni o'rganib olasiz. Bundan tashqari o'zingizning hoxshingizni ifodalashni, hamda muloqot paytida qiyinchiliklarga duch kelganda qanday qilib boshqalardan yordam so'rashni bilib olasiz. Shuningdek, afsus, uzr so'rash usullari, do'konlarda xitoy tilida muloqot qilib narsa sotib olishni va savdolashish usullarini ham o'zlashtirib olasiz.

一、热身 Dastlabki mashqlar

1 思考 Mulohaza qilmoq

Quyidagi savollar yuzasidan fikr yuriting:

- (1) Sizning davlatingizda qanday pul birliklari ishlatiladi? Qanday pul birliklari bor?
- (2) Sizning mamlakatingizda odamlar narsa sotib olayotganda savdolashishadimi? Agar shunday bo'lsa, qanday qilib savdolashadilar?
- (3) Biror narsa sotib olganingizda odatda kartada pul to'laysizmi? Kredit kartadami yoki omonat kartasidami?

2 活动 Faoliyat

Topingchi, quyidagilarning qaysi biri Xitoy valutasini yuan.

二、课文 Matn

(一) 2-07-01

老板：您好，您要什么？

Lǎobǎn: Nín hǎo, nín yào shénme?

马大为：我想买点儿苹果。①

Mǎ Dàwéi: Wǒ xiǎng mǎi diǎnr píngguǒ.

老板：先生，您的汉语真好。

Lǎobǎn: Xiānsheng, nín de Hànyǔ zhēn hǎo.

称赞与回应

E'tirof etmoq va javob
bermoq

马大为：哪里，我的汉语不太好。② 苹果多少钱一斤？③

Mǎ Dàwéi: Nǎli, wǒ de Hànyǔ bú tài hǎo. Píngguǒ duōshao qián yì jīn?

老板：五块五一斤。④

Lǎobǎn: Wǔ kuài wǔ yì jīn.

问价

Narx so'rash

马大为：这个……我问您一个问题：这个汉语怎么说？

Mǎ Dàwéi: Zhège…… Wǒ wèn nín yí gè wèntí: zhège Hànyǔ zěnme shuō?

老板：这叫“草莓”。

Lǎobǎn: Zhè jiào “cǎoméi”.

遇到语言困难求助

Notanish so'zlargaga duch
kelganda yordam so'rash

马大为: 草莓怎么卖?
Mǎ Dàwéi: Cǎoméi zěnmē mài?

老板: 十六块一斤。
Lǎobǎn: Shíliù kuài yì jīn.

马大为: 您的草莓真贵。
Mǎ Dàwéi: Nín de cǎoméi zhēn guì.

老板: 不贵, 我的草莓好吃。您可以尝一下。
Lǎobǎn: Bú guì, wǒ de cǎoméi hǎochī. Nín kěyǐ cháng yíxià.

马大为: 便宜点儿吧,^⑤ 十四块一斤, 好吗?
Mǎ Dàwéi: Piányi diǎnr ba, shísì kuài yì jīn, hǎo ma?

老板: 三十块两斤。
Lǎobǎn: Sānshí kuài liǎng jīn.

马大为: 好吧。我买两斤草莓和四斤苹果。
Mǎ Dàwéi: Hǎo ba. Wǒ mǎi liǎng jīn cǎoméi hé sì jīn píngguǒ.

老板: 一共五十二块钱。我送您两个草莓。您还要什么?
Lǎobǎn: Yí gòng wǔshí'èr kuài qián. Wǒ sòng nín liǎng gè cǎoméi. Nín hái yào shénme?

马大为: 不要了, 谢谢。^⑥ 给您钱。
Mǎ Dàwéi: Bú yào le, xièxie. Gěi nín qián.

老板: 好, 您给我六十, 我找您八块。
Lǎobǎn: Hǎo, nín gěi wǒ liùshí, wǒ zhǎo nín bā kuài.

好吃您再来。^⑦
Hǎochī nín zài lái.

生词 Yangi so'zlar

2-07-02

1. 老板	lǎobǎn	O	xo'jayin 王老板 丁老板
2. 想	xiǎng	F/MF	xohlamoq 想问题 想一下 想来 想参加 想去上海 不想看电影
3. 买	mǎi	F	sotib olmoq 买点心 买书 买礼物 不买 买什么
4. (一) 点儿	(yì) diǎnr	Son-HS	biroz 喝点儿茶 吃点儿饺子 看点儿书

5. 苹果	píngguǒ	O	olma 买点儿苹果 好吃的苹果
6. 先生	xiānsheng	O	janob 张先生 宋先生
7. 哪里	nǎli	Id	kamtarlik ifodasi 哪里哪里
8. 钱	qián	O	pul 多少钱 有钱的人 没有钱
9. 斤	jīn	HS	jīn (Xitoy og'irlik oo'lchov birligi) 一斤 十斤苹果多少钱一斤
10. 块(钱)	kuài (qián)	HS	kuai (Xitoy og'zaki tilida pul birligini nomlanishi) 五块(钱) 五块(钱)一斤
11. 问题	wèntí	O	savol 有问题 有没有问题 问一个问题
12. 怎么	zěnmē	SO	qanday 怎么说 怎么做 怎么写 怎么去 怎么学
13. 草莓	cǎoméi	O	qulupnay 买点儿草莓 一斤草莓
14. 卖	mài	F	sotmoq 卖苹果 草莓怎么卖
15. 贵	guì	S	qimmat 真贵 不贵
16. 可以	kěyǐ	MF	mumkin 可以参加 可以去 可以看一下 不可以
17. 尝	cháng	F	tatib ko'rmoq 尝一下 可以尝一下
18. 便宜	piányi	S	arzon 很便宜 真便宜 便宜点儿
19. 给	gěi	F	bermoq 给你钱 给他草莓 给你咖啡
20. 找	zhǎo	F	pul almashtirmoq 找钱 找我两块
21. 再	zài	R	yana 再吃点儿 再坐一会儿 再等一会儿 再来

注释 Izohlar

① 我想买点儿苹果。

Men ozroq olma sotib olmoqchiman.

“yìdiǎnr 一点儿” taminiy miqdor hisob so‘zi, ot so‘z turkumiga oid so‘zlarni izohlab, miqdorining juda kamligini bildiradi. Masalan, “yìdiǎnr chá 一点儿茶”, “yìdiǎnr diǎnxīn 一点儿点心”, “yìdiǎnr qián 一点儿钱” kabi. “一点儿” gapning boshida kelganda “一” bir sonini tushirib qoldirish mumkin. Masalan, “chī diǎnr miàntiáo 吃点儿面条儿”, “hē diǎnr kāfēi 喝点儿咖啡”, “sòng diǎnr lǐwù 送点儿礼物”, “kàn diǎnr shū 看点儿书” kabi.

② 哪里, 我的汉语不太好。

Yog‘ey, meni xitoy tilim uncha yaxshi emas.

“nǎli 哪里” so‘roq olmoshi bo‘lib, “Qayerda? Qayoqda?” savollarini anglatadi. Biroq ushbu gapda “哪里” inkorni bildiradi, odatda biron kishining maqtoviga javob tariqasida tortinishni bildiradi. Bundan tashqari “Shì ma? 是吗?” shaklini ham ishlatish mumkin. Masalan, “Shì ma? Wǒ de Hànyǔ bú tài hǎo. 是吗? 我的汉语不太好。” “Yo‘g‘ey, meni xitoy tilim u qadar yaxshi emas” shaklida tortinish, kamtarinlik ifodalanmoqda.

③ 苹果多少钱一斤?

Yarim kilogramm olma necha pul turadi?

“……duōshao qián yì jīn? 多少钱一斤?” biron narsa sotib olinishida qo‘llaniladigan ibora. “斤” Xitoyda ko‘p qo‘llaniladigan og‘irlik o‘lchovi bo‘lib, 0.5 kg ga teng. Xitoy xukumatining og‘irlik vazn birligi kilogramm, lekin kundalik muloqotda “斤” ni ko‘proq ishlatadilar.

④ 五块五一斤。

Yarim kilosi besh yarim kuay.

Hozirgi paytda Xitoyda oldi-sotdi ishlarida renminbi (人民币) nomli valyuta ishlatiladi, pul birliklarini nomlanishi quyidagicha yuan (元), dzyao (角), fen (分). Og‘zaki tilda ko‘pincha yuan o‘rniga kuai (块) ishlatiladi, dzyao o‘rniga esa mao (毛) qo‘llaniladi. Mao yoki fen oxirida kelganda tushirib qoldirish mumkin. Masalan:

1.75 yuán yí kuài qī máo wǔ (fēn qián)

1.75 元 → 一块七毛五 (分钱)

5.50 yuán wǔ kuài wǔ (máo qián)

5.50 元 → 五块五 (毛钱)

E‘tibor bering:

2 soni pullar sanog‘ida oldida kelsa, xitoyliklar liǎng (两) so‘zini ishlatadi. Masalan:

2.20 yuán liǎng kuài èr

2.20 元 → 两块二

0.22 yuán liǎng máo èr

0.22 元 → 两毛二

⑤ 便宜点儿吧。

Yanayam arzonroq qiling.

⑥ 不要了, 谢谢。

Kerak emas, rahmat.

⑦ 好吃您再来。

Mazzali bo'lsa, keling yana yeng.

(二) 2-07-03

丁力波: 您好, 这件衬衫多少钱? ①

Dīng Lìbō: Nín hǎo, zhè jiàn chènshān duōshao qián?

售货员: 三百九十九块。

Shòuhuòyuán: Sānbǎi jiǔshíjiǔ kuài.

丁力波: 我可以试一下吗?

Dīng Lìbō: Wǒ kěyǐ shì yíxià ma?

请求与允许

iltimos qilmoq va ruhsat
bermoq

售货员: 当然可以。②

Shòuhuòyuán: Dāngrán kěyǐ.

丁力波: 这件太小, 有大号的衬衫吗? ③

Dīng Lìbō: Zhè jiàn tài xiǎo, yǒu dàhào de chènshān ma?

挑选衣服

Kiyim tanlashga ruhsat
bermoq

售货员: 有, 左边有大号的衬衫。您再试一下这件吧。

Shòuhuòyuán: Yǒu, zuǒbian yǒu dàhào de chènshān. Nín zài shì yíxià zhè jiàn ba.

丁力波: 这件很适合。有没有牛仔裤?

Dīng Lìbō: Zhè jiàn hěn héshì. Yǒu méi yǒu niúzǎikù?

售货员: 有。这条牛仔裤怎么样?

Shòuhuòyuán: Yǒu. Zhè tiáo niúzǎikù zěnmeyàng?

丁力波: 很好, 我要这条。我还想买一件羽绒服。

Dīng Lìbō: Hěn hǎo, wǒ yào zhè tiáo. Wǒ hái xiǎng mǎi yí jiàn yǔróngfú.

售货员: 您看这件怎么样?

Shòuhuòyuán: Nín kàn zhè jiàn zěnmeyàng?

丁力波: 我不喜欢黑色, 有绿色的羽绒服吗?

Dīng Lìbō: Wǒ bù xǐhuan hēisè, yǒu lǜsè de yǔróngfú ma?

售货员: 有, 您可以看一下这件。

Shòuhuòyuán: Yǒu, nín kěyǐ kàn yíxià zhè jiàn.

丁力波: 这件不错。这些衣服一共多少钱?

Dīng Lìbō: Zhè jiàn búcuò. Zhèxiē yīfu yíòng duōshao qián?

售货员: 衬衫三百九十九块, 牛仔裤五百八十七块,

Shòuhuòyuán: Chènshān sānbǎi jiǔshíjiǔ kuài, niúzǎikù wǔbǎi bāshíqī kuài,

羽绒服一千二百零五块,

yǔróngfú yìqiān èrbǎi líng wǔ kuài,

一共两千一百九十一块。

yíòng liǎngqiān yìbǎi jiǔshíyī kuài.

结账

Hisob kitob qilmoq

丁力波: 可以打折吗?

Dīng Lìbō: Kěyǐ dǎzhé ma?

售货员: 不好意思, 现在不打折。

Shòuhuòyuán: Bù hǎoyìsi, xiànzài bù dǎzhé.

丁力波: 可以刷卡吗?

Dīng Lìbō: Kěyǐ shuākǎ ma?

售货员: 没问题。^④

Shòuhuòyuán: Méi wèntí.

生词 Yangi so'zlar

2-07-04

1. 件	jiàn	HS	kiyim va ishlarga hisob so'z 两件 这件
2. 衬衫	chènshān	O	ko'ylak 一件衬衫 买衬衫 新衬衫
3. 售货员	shòuhuòyuán	O	sotuvchi 女售货员 一个售货员
员	yuán	SQ	ayrim sohalarda shaxslarga biritirilga qo'shimchalar
4. 百	bǎi	Son	yuz 一百 三百九十九 五百八十七
5. 试	shì	F	qilmoq (biror narsni tatib ko'rmo) 试一下 可以试一下
6. 当然	dāngrán	R	ha, albatta 当然可以 当然想去 当然喜欢 当然参加
7. 左边	zuǒbian	O	chap tomon 在校门左边
左	zuǒ	O	chap
8. 合适	héshì	S	mos 很合适 真合适 不合适
9. 牛仔裤	niúzáikù	O	jinsi shim 一条牛仔裤 买一条牛仔裤
10. 羽绒服	yǔróngfú	O	parkurtka 一件羽绒服 买一件羽绒服
11. 黑色	hēisè	O	qora rang 喜欢黑色 黑色的衬衫
黑	hēi	S	qora 黑牛仔裤 黑衬衫
12. 绿色	lǜsè	O	yashil rang 喜欢绿色 绿色的羽绒服
绿	lǜ	S	yashil 绿衬衫
13. 不错	búcuò	S	yomon emas 很不错 真不错
错	cuò	S	xato
14. 些	xiē	HS	bir necha 这些苹果 那些衬衫
15. 衣服	yīfu	O	kiyim 这些衣服 一件衣服 买衣服
16. 千	qiān	Son	ming 一千 一千二百六十五 两千二百五十一
17. 零	líng	Son	nol 一千二百零五块 三块零五分钱
18. 打折	dǎzhé	FTSF	chegirma qilmoq 可以打折 打六折 不打折
19. 刷卡	shuākǎ	FTSF	kredit kartochka 可以刷卡
卡	kǎ	O	kartochka 银行卡
20. 没问题	méi wèntí	Id	muammo yo'q

注释 Izohlar

① 这件衬衫多少钱?

Bu kiyim necha pul turadi?

Savol “Zhè jiàn chènshān duōshao qián? 这件衬衫多少钱?” va javob “(Zhè jiàn chènshān 这件衬衫) 399 kuài 块。” kabi gaplar ot bilan ifodalangan kesimli gaplardir, bu gaplarning kesimi so‘roq olmoshi yoki miqdor so‘z va ot bilan ifodalangan birikma. Ot bilan ifodalangan kesimli gaplarni yosh, vaqt, sanalarni ifodalashini o‘rgangan edik, bunday gaplar kesimi shuningdek narx va pul miqdori bilan ham ifodalanadi.

② 当然可以。

Albatta mumkin.

Ruhsat berilganligini ifodalash.

③ 有大号的衬衫吗?

Katta o‘lchamdagi erkaklar ko‘ylagi bormi?

Xitoy do‘konlarida kiyim, erkaklar ko‘ylagi, futbol kalar sotib olishda kiyim o‘lchami kichik o‘lcham (S), o‘rta o‘lcham (M), katta o‘lcham (L) va o‘ta katta o‘lchamlar (XL va XXL) bilan belgilanadi.

④ 没问题。

Gap yo‘q. (Muammo emas)

“Méi wèntí. 没问题。” “muammo emas”, “gap yo‘q”, “gap bo‘lishi mumkin emas” degan ma‘nolarni bildiradi, odatda og‘zaki nutqda tasdiqni ifodalaydi. Masalan:

Míngtiān nǐ bā diǎn lái, hǎo ma?

A: 明天 你八点来, 好吗?

Méi wèntí, wǒ bā diǎn lái.

B: 没问题, 我八点来。

三、语言点 Tayanch so‘zlar

1 核心句 Asosiy qo‘llanilgan jumlarlar 2-07-05

1. 我想买点儿苹果。

3. 草莓怎么卖?

2. 苹果多少钱一斤?

4. 这个汉语怎么说?

5. 这件衬衫多少钱? 8. 一共两千一百九十一块。
6. 便宜点儿吧, 十四块一斤, 好吗? 9. 可以刷卡吗?
7. 您给我六十, 我找您八块。 10. 您再试一下这件吧。

2 语法 Grammatika

1. 百、千的称数法 Yuz, ming kabi sonlarni o'qish qoidalari

	1……9 一……九	10……99 十……九十九
100 一百	101……109 一百零一……一百零九	110、111……199 一百一十、一百一十一……一百九十九
200 二百	201……209 二百零一……二百零九	210、211……299 二百一十、二百一十一……二百九十九
⋮	⋮	⋮
900 九百	901……909 九百零一……九百零九	910、911……999 九百一十、九百一十一……九百九十九
1000 一千		
1001 一千零一	1010 一千零一十	1052 一千零五十二
1100 一千一百	2109 两千一百零九	2543 两千五百四十三
4222 四千二百二十二	8990 八千九百九十	9999 九千九百九十九

E'tibor bering:

“2” raqami “qiān 千” raqamidan oldin “liǎng 两” o‘qiladi.

1-mashq Jadvaldagi qizil rangli sonlarni baland ovozda o‘qing.

2-mashq Baland ovozda quyidagi raqamlarni o'qing.

110	246	658	703	962	1050	2287

2. 能愿动词谓语句 (1): 想、可以 Modal fe'llari bilan ifodalangan kesimli gaplar (1):
“xiǎng 想”, “kěyǐ 可以”

“想”, “可以”, “yào 要”, “néng 能”, “yīnggāi 应该” kabi modal fe'llar gapdagi kesimdan oldin qo'yilib, hoxish, istak, imkoniyat, qobiliyatni bildiradi. “想” asosan xohish-istak yoki o'y-hayolni ifodalaydi. Inkoriikda “bù xiǎng 不想” shakli ishlatiladi.

Ega	Kesim		
	Modal fe'l	Fe'l	To'ldiruvchi
丁力波	想	买	一件绿色的羽绒服。
林娜	想不想	看	北京的胡同?
我	不想	去	上海。

“可以” odatda biron narsaga ob'ektiv ruxsat yoki biron narsaning taqiqlanganligini bildiradi. Uning inkor shakli “bù kěyǐ 不可以” bilan beriladi.

Ega	Kesim		
	Modal fe'l	Fe'l	To'ldiruvchi
您	可以	给我介绍一下吗?	
我	可以不可以	试一下	这件衣服?
现在	不可以	过	马路。

E'tibor bering:

- ① Modal fe'llari ishtirok etgan gaplarning so'roq shakli, modal fe'llarning tasdiq-inkor shaklda takrorlanishi bilan hosil qilinadi. Masalan:

Nǐ xiǎng bu xiǎng kàn diànyǐng?

(1) 你 想 不 想 看 电 影?

Lín Nà xiǎng bu xiǎng liànxí kǒuyǔ?

(2) 林 娜 想 不 想 练 习 口 语?

- ② Savolga qisqa javob berishda modal fe'lning o'zidan foydalanish mumkin. Masalan:

Kěyǐ shuā kǎ ma?

A: 可以 刷 卡 吗?

Kěyǐ.

B: 可以。

- ③ Ba'zi modal fe'llar gapda sof fe'l sifatida kelishi ham mumkin. Masalan, “想 (o'ylamoq)”, “想问题”, “想主意” kabi.

1-mashq Rasmga qarab dialogni nihoyasiga yetkazing.

Masalan

A: 您要什么?

B: 我想买点儿苹果。

2-mashq So'zlarni o'zaro almashtirib, suhbatni nihoyasiga yetkazing.

(1) A: 你想不想买中文书?

B: 我不想买中文书, 我想买中文地图。

去图书馆 去超市
买草莓 买苹果
试这件衬衫 试那条牛仔裤
学中文歌 看中国电影

(2) A: 现在可以问问题吗?

B: 不好意思, 现在不可以问问题。

刷卡
说英语
看书
进体育馆

3. 双宾语动词谓语句(2): 给、问、找 Ikki to'ldiruvchilik kesimli gaplar (2): “gěi 给”, “wèn 问”, “zhǎo 找”

“给” dan keyin ikkita to'ldiruvchi kelishi mumkin, birinchisi insonlarni bildirsa, ikkinchisi narsalarni bildiradi.

给、问、找 + Olmosh/Ot (shaxs) + Ot (so'z birikma) (narsa)

Ega	Kesim		
	Fe'l 给、问、找	To'ldiruvchi ₁	To'ldiruvchi ₂
您	给	我	六十(块)。
老板	给	大为	两个草莓。
妈妈	给	儿子	一盒巧克力。
马大为	问	老板	一个问题。
他	问	她	明天的课。
医生	问	你	什么?
我	找	您	八块。

1-mashq Berilgan so'zlardan foydalanib gaplarni nihoyasiga yetkazing.

Masalan 我 → 老板(给) 我给老板二十块钱。(¥20)

- (1) 我 → 售货员(给) _____。(¥1000)
- (2) 同学 → 我(给) _____。(一张照片)
- (3) 林娜 → 哥哥(送) _____。(一件衬衫)
- (4) 我 → 老师(问) _____。(这个汉字)
- (5) 宋华 → 林娜(问) _____。(英语的问题)

2-mashq So'zlardan gap tuzing.

Masalan 大为 老板 送 两个草莓 → 老板送大为两个草莓。

- (1) 售货员 八块 找 我 → _____。
- (2) 老师 名字 问 她的 我 → _____。
- (3) 妈妈 两斤 小云 苹果 给 → _____。
- (4) 小云 唱 大家 教 中国歌 → _____。
- (5) 她哥哥 给 一条 小云 牛仔裤 黑色的 → _____。
- (6) 林娜 一盒 宋华 送 英国茶 → _____。

4. 用疑问代词的问句 (3): 怎么 So'roq olmoshli so'roq gaplar (3): “zěnme 怎么”

“怎么” so'roq olmoshi “qanday?” ma'nosini anglatib, fe'ldan oldin kelsa, so'roq olmoshi ishtirokidagi so'roq gap hosil bo'ladi. “怎么 + fe'l” formulasi biron bir ish harakatning qanday qilinishi, bajarilishini bildiradi. Masalan, “zěnme shuō 怎么说”, “zěnme zuò 怎么做”, “zěnme qù 怎么去”, “zěnme xiě 怎么写” kabi.

Ega	Kesim
草莓	怎么卖?
寿面	怎么做?
这个汉字	怎么写?
“chegirma qilmoq”	汉语怎么说?
这个	汉语怎么说?

E'tibor bering:

Bunday gaplarda, ega asosan harakat yoki holatning ob'ekti bo'lib, gapning aynan bayon etiladigan mavzusi bo'ladi.

1-mashq Berilgan so'zlardan foydalanib gaplarni nihoyasiga yetkazing.

Masalan 苹果 卖 → 苹果怎么卖?

- (1) 这件衬衫 卖 → _____ ?
- (2) 包子 做 → _____ ?
- (3) 这个汉字 写 → _____ ?
- (4) 这个歌 唱 → _____ ?

2-mashq “怎么” so'roq olmoshidan foydalanib dialogni nihoyasiga yetkazing.

(1) A: _____ ?

B: 这叫“草莓”。

(2) A: _____ ?

B: 苹果五块一斤。

(3) A: 请问 _____ ?

B: 对不起, 我也不知道蛋糕怎么做。

(4) A: 请问 _____ ?

B: 真不好意思, 我也不知道这个汉字怎么写。

四、练习与运用 Amaliy mashg'ulotlar

补充词语 Qo'shimcha so'zlar

2-07-06

1. 元	yuán	HS	yuan 一百二十九元
2. 角	jiǎo	HS	dzyao (1 yuan 10 dzyao yozmada) 八十元六角
3. 毛	máo	HS	mao (1 yuan 10 maoga teng og'zaki nutqda) 五毛钱
4. 分	fēn	HS	fen, tiyin 三元五角五分
5. 橙子	chéngzi	O	apelsin 一个橙子 买橙子
6. 葡萄	pútao	O	uzum 两个葡萄
7. 香蕉	xiāngjiāo	O	banan
8. 樱桃	yīngtao	O	shaftoli
9. 水果	shuǐguǒ	O	meva
10. 裙子	qúnzi	O	yubka 一条裙子
11. T恤	T xù	O	mayka 一件T恤
12. 白色	báisè	S	oq rang
13. 红色	hóngsè	O	qizil rang
14. 穿	chuān	F	kiyinmoq 穿衣服 穿衬衫 穿牛仔裤 穿裙子
15. 拍照	pāizhào	FTSF	rasmga olmoq 喜欢拍照 不可以拍照
16. 吸烟	xī yān		sigaret chekmoq 不可以吸烟 想吸烟
17. 称呼	chēnghu	F	chaqirmoq 怎么称呼

1 语音练习 Fonetik mashq 2-07-07

Eshiting va o‘qing: Quyida berilgan so‘zlarni pinyinini yozing va ohang belgisini qo‘ying, so‘ngra baland ovozda o‘qing.

- ① heise ② heshi ③ zenme
- ④ chenshan ⑤ niuzaiku ⑥ yurongfu
- ⑦ chang yixia ⑧ pianyi dianr
- ⑨ Wo mai san jin caomei he liang jin pingguo.
- ⑩ Nin gei wo yibai, wo zhao nin qi kuai.

2 会话练习 Suhbat (dialog) mashqlari

Ikki kishilik suhbat: Rasmdagi odamlarning ko‘rinishi hamda vaziyatiga asoslanib, dialogni davom ettiring.

1. Narsa sotib olmoq

Berilgan rasimga qarab dialogni nihoyasiga yetkazing.

(1)

(……多少钱? / 我买……。 / 一共多少钱? / 我给你……)

(2)

(可以试……? / 这儿有大号……? / 打折 / 刷卡)

2. Muloqotdagi qiyinchilik

Berilgan rasimga qarab dialogni nihoyasiga yetkazing.

(1)

A: 您好, 这个 _____ ?

B: 这叫 _____。

(京剧脸谱 jīngjù liǎnpǔ)

A: 多少钱一个?

B: _____。

A: 太贵了, _____,
300 块一个, 好吗?

B: 340 吧。

A: 好吧。我要 _____。

(2)

A: 您好, _____ ?

B: 这叫 _____。(旗袍 qípáo)

A: 这件旗袍 _____ ?

B: 880 元。

A: 您的旗袍真贵, _____,
800 元, 好吗?

B: 您买两件, 一共给 1600 元。

A: 好吧。我可以给我妹妹一件。

3. Iltimos va ruhsat

Berilgan rasimga qarab dialogni nihoyasiga yetkazing.

(1)

A: _____ 进来吗?

B: 不好意思, 请 _____。

(2)

A: _____ 问题吗?

B: 当然 _____。

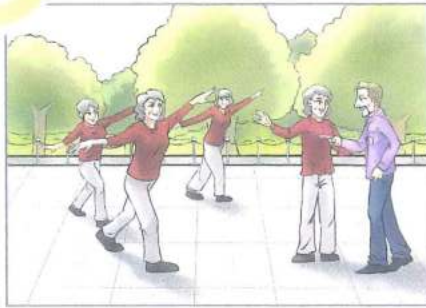
(3)

A: 我可以_____?

B: 没问题,_____。

(4)

A: _____参加你们的活动吗?

B: _____, 欢迎!

3 听后复述 Tinglang va gapirib bering

2-07-08

Tinglang va gapiring.

(1) A: 您要什么?

B: 饺子多少钱一斤?

A: 20块一斤。

B: 包子呢?

A: 包子两块钱一个。

B: 我要半斤饺子, 四个包子。

A: 一共18块钱。

B: 不好意思, 这是一百块。

A: 我找您82块。

(2) A: 您的汉语真好。

B: 哪里, 我刚学汉语, 我的口语不太好。

A: 你常常说汉语吗?

B: 是啊。我的中国朋友常常跟我说汉语。我也常常问他们问题。

(3) A: 里面可以看一下吗?

B: 可以, 请进。

A: 这儿可以拍照吗?

B: 不好意思, 这儿不可以拍照。

(4) A: 你是我们学校的学生吗?

B: 我是。

A: 你好, 你贵姓?

B: 我姓丁, 叫丁力波。你怎么称呼?

A: 我叫牛小英 (Niú Xiǎoyīng), 是王小云的同学。

B: 牛小姐, 认识你很高兴。

A: 你可以叫我小英。

4 阅读理解 O'qib tushunib oling

马大为想买点儿苹果, 苹果五块五一斤。他还能想买点儿草莓, 草莓很贵, 一斤十六块, 两斤三十。他想买两斤草莓和四斤苹果, 一共五十二块钱。他给老板六十块, 老板找他八块, 还送他两个草莓。

Quyidagi savollarga javob bering:

- (1) 马大为想买什么?
- (2) 一共多少钱?

林娜想买一件羽绒服, 她想买大号衣服, 大号的羽绒服很合适。她喜欢绿色, 这件绿色的羽绒服七百八十块钱, 售货员说可以打八五折, 是六百六十三块钱。她还能想买一条牛仔裤, 她想买中号的牛仔裤, 这条大号的牛仔裤不合适, 太大。她喜欢黑色, 那条黑色的牛仔裤四百九十块钱, 售货员说可以打七折, 是三百四十三块钱, 很便宜。羽绒服和牛仔裤一共一千零六块钱。售货员说可以刷卡, 刷卡还可以打九五折, 一共是九百五十五块钱。林娜没有卡, 她给售货员一千零一十块钱, 售货员找她四块钱。

Quyidagi savollarga javob bering:

- (1) 林娜想买什么?
- (2) 她想买小号的羽绒服吗?
- (3) 她喜欢黑色吗?
- (4) 那件绿色的羽绒服可以打几折?
- (5) 那条黑色的牛仔裤贵不贵? 多少钱?
- (6) 可以刷卡吗? 刷卡可以打折吗?
- (7) 林娜给售货员多少钱? 售货员找她多少钱?

5 任务与活动 Vazifa va faoliyat

1. Rol ijro etish

Ikki talaba ishtirok etadi, biri sotuvchi, ikkinchisi xaridor bo'lib, berilgan rasmdan foydalanib suhbat quring.

119 元

968 元

99 元

398 元

388 元 (9 折)

1150 元 (5 折)

(……多少钱? / 我可以试一下吗? / 真贵 / 再试一下…… / 可以打折吗? / 可以刷卡吗?)

2. Bozordagi surishtiruv

O'zingiz yashab turgan shaharda xo'l meva sotiladigan bozorga boring, mevalarning narxini surishtiring. Quyida berilgan so'zlardan foydalanib guruhingiz talabalariga narx navo haqida hisobot bering, hisobotingizda gapning boshqa shakllaridan foydalanishingiz mumkin.

大家好! 我来介绍一下这个水果超市。这个超市叫……, 在我们家的…… (东边 / 南边 / 西边 / 北边)。超市非常大 / 不太大, 水果很多 / 不太多, 很贵 / 不太贵。橙子……一斤, 苹果……一斤, 葡萄……一斤, 草莓……一斤, 樱桃……

一斤,香蕉……一斤。你可以尝一下这些水果。我妈妈喜欢吃……,我爸爸喜欢吃……,我喜欢吃……。

6 学习活动 O'qish faoliyati

Kichik guruhlarda ishlash: Biz bir qancha hisob so'zlarini o'zlashtirib oldik, har bir hisob so'z qanday otlar bilan birikishi mumkinligi haqida jadval tuzing, guruhingizga jadvalingizni izohlang.

7 写作练习 Insho yozish mashqi

O'zingiz meva yoki biror kiyim sotib olganingiz haqida gapirib bering.

Qo'yilgan talablar: (1) Vaqt va joyga e'tibor bering.

(2) Bir xil bo'lmagan narsa yoki kiyim va narxlardan foydalaning.

(3) Sotib olishga qaror qilgan turli meva va kiyimlarni sotib olish sababini izohlang.

Quyidagi so'zlardan foydalaning:

买 贵 想 给 找 送 喜欢

五、汉字 Iyerogliflar

1 汉字知识 Iyerogliflarga oid bilimlar

Iyerogliflarning yon kalitlari qo'llanilishi

Xitoy tili lug'atlarining asosini iyerogliflardagi kalitlar tashkil qiladi. Odatda ular iyerogliflarni ustida va ostida, ong va chap tomonlarida keladi. Masalan: “女” ayol kaliti bir nechta iyerogliflarni chap tomonida kelgan. “hǎo好”, “tā她”, “mā妈”, “jiě姐”, “mèi妹”, “xìng姓”, “nà娜”; “心” yurak kaliti bir nechta iyerogliflarni ostida kelgan “yì意”, “sī思”, “xiǎng想”, “nín您”, “yuàn愿”. Iyerogliflarning asosini imlo chiziqlar tashkil qilib, ularni hisoblash orqali iyerogliflar nechta imlo chiziqdan iborat ekanini bilib olamiz. Masalan “zuò做” iyeroglifi, “亻” yon kalit, bundan tashqari 9ta imlo chiziq ham bor.

2 汉字偏旁 Iyerogliflarning yon kalitlari

Iyeroglif kaliti	Nomi	Chiziqularining yozilish ketma-ketligi	Chiziqular soni	Misollar	Tushuntirish
扌	提手旁	一 扌 扌	3	打 dǎ (urmoq) 折 zhé (sindirmoq)	Odatda “qo‘l” kabi so‘zlarga aloqador
衤	衣字旁	丶 亠 衤 衤	5	衬 chèn (kiyimni ichki qismi) 衫 shān (ko‘ylak) 裤 kù (shim)	Odatda “kiyim kechak” kabi so‘zlarga aloqador
钅	金字旁	丿 勹 钅 钅	5	钱 qián (pul) 银 yín (kulrang)	Odatda “oltin, qimmatbaho” kabi so‘zlarga aloqador

3 认写基本汉字 Asosiy iyerogliflarning yozilishi

(1) 果 丨 冂 日 日 旦 甲 果 果 8 chiziq
guǒ meva; natija

(2) 草 一 艹 艹 艹 艹 艹 草 草 9 chiziq
cǎo o‘t; maysa

(3) 且 丨 冂 日 日 且 5 chiziq
qiě hali

(4) 衣 丶 亠 衤 衤 衣 衣 6 chiziq
yī kiyim

(5) 手 一 二 三 手 4 chiziq
shǒu qo‘l

4 认写课文中的汉字 Matndagi iyerogliflarning yozilishi

(1) 便宜 piányi

宜 → 宀 + 且

8 chiziq

(2) 钱 qián

钱 → 钅 + 戈 (戈: 一 = 戈 戈 戈)

10 chiziq

(3) 衬衫 chènshān

衬 → 衤 + 寸

8 chiziq

衫 → 衤 + 彡 (彡: 彡 彡 彡)

8 chiziq

(4) 牛仔裤 niúzǎikù

裤 → 衤 + 库 (库: 广 户 庄 庠 庠)

12 chiziq

(5) 打折 dǎzhé

打 → 扌 + 丁 (丁: 一 丁)

5 chiziq

折 → 扌 + 斤 (斤: 斤 斤 斤)

7 chiziq

六、文化知识 Madaniyatga oid bilimlar

Xitoy pul birligi

Bugungi kunda muomuladagi Xitoy valyutasi yuan deb nomlandi, mazkur valyuta 1948 yili 1 dekabrda Xitoy Xalq Banki tomonidan muomulaga kiritilgan. Mazkur banknotlarning 5tasi 1999 yil 1 oktyabrda o'zining yangilangan nusxasida qayta chiqarilgan. Yuanning valyuta kodi sifatida dunyo bozorida kotirovkasi CNY deb yuritiladi. Abbreviaturada esa “¥” deb ataladi. Kundalik hayotda xitoy valyutasini qog'oz va tanga pullar tashkil qiladi. Qog'oz pullar “yuán元” va “kuài块” deb yuritiladi, tanga pullar esa “jiǎo角”, “máo毛”, “fēn分” deb yuritiladi.

Muomuladagi asosiy valyutalar 13 tani tashkil qiladi: shundan 6 tasi qog'oz kupyurasidagi pullar hisoblanadi.

Muomuladagi asosiy qog'oz pullarning qiymati: 100 yuan, 50 yuan, 20 yuan, 10 yuan, 5 yuan, 2 yuan, 1 yuan.

Muomuladagi kichik qiymatdagi pullarning qog'oz varianti ham mavjud: 5 dzyao, 2 dzyao, 1 dzyao.

Muomuladagi tanga pullar: 1 yuan, 5 dzyao, 1 dzyao, 5 fen, 2 fen, 1 fen.

七、自我评估 O'z-o'zini baholash

Men xitoy tilida quyidagi ishlarni qila olaman:

- Men ko'p xonali sonlarni ayta olaman.
- Men sotib olmoqchi bo'lgan narsamning narxini so'ray olaman.
- Men sotib olmoqchi bo'lgan meva, kiyimlarni tanlay olaman.
- Men savdolashib sotib olmoqchi bo'lgan narsamning pulini to'lay olaman.
- Men boshqalardan biron narsaga ruxsat berishini iltimos qila olaman.
- Men muloqotda biron qiyinchilikka duch kelsam, boshqalardan yordam so'ray olaman.

趣味汉语 Qiziqarli xitoy tili

Topishmoqlarni toping

Zhōngguó yí gè rén yǒu yí gè, quán guó zhǐ yǒu shí'èrgè de dōngxi shì shénme?

1. 中国 一个人有一个、全国只有十二个的东西是什么?

Xiǎomíng jīnnián 12 suì, wèi shénme zhǐ guòle sān cì shēngrì?

2. 小明 今年12岁，为什么只过了三次生日?

Mǎi yí shuāng xié yào 360 yuán, yí zhī xié ne?

3. 买一双鞋要360元，一只鞋呢?

Dàxióngmāo yìshēng zuì dà de yíhàn shì shénme?

4. 大熊猫 一生最大的遗憾是什么?

(1) Xitoylik kishida bitta va butun bir mamlakatda o'n ikkita, topingchi bu nima?

(2) Xiao Ming 12 yoshda, nima uchun uning uchta tug'ilgan kuni bor?

(3) Bir juft poyabzal sotib olish uchun 360 yuan kerak bo'ladi, bir dona poyabzal uchunchi?

(4) Yirik pandaning hayotdagi eng katta pushaymoni bu nima?

Wǒ quǎnshēn dōu bù shūfu

我全身都不舒服

Men o'zimni yaxshi his qilmayapman

Ma Dawei kasal bo'lib qoldi. Siz uni Xitoy kasalxonasiga davolanishga olib boring. Siz xitoy tilida salomatlik haqidagi so'zlarni ishlatilishini va kasalxona haqida suhbatlanishishri o'rganuzsiz. Shuning bilan birga sizlar xitoy tilida savollar so'rashni va asosiy gaplarni tuzllishi o'rganishingiz mumkin.

一、热身 *Dastlabki mashqlar*

1 思考 *Mulohaza qilmoq*

Quyidagi savollar yuzasidan fikr yuriting:

- (1) Sizning mamlakatingizda agar sizni boshingiz, tomog'ingiz og'risa nima qilasiz?
- (2) Sog'lom bo'lish uchun tez-tez mashq qilasizmi? Siz hayotingizda bu uchun nimaga e'tibor berasiz?
- (3) Xitoy dorisi haqida bilasizmi? Siz Xitoy dorisini ichib ko'rdingizmi? Agar shunday bo'lsa, u qanday xitoy dorisi edi?

2 活动 *Faoliyat*

Quyidagilar xitoy tabobatining davolash usullari, siz ular bilan tanishmisiz? Ular haqida nima deb o'ylaysiz, bizga ayting.

二、课文 Matn

(一) 2-08-01

(Ding Libo va Ma Daweining yoqtoqnasida)

丁力波：大为，快起床！^① 你每天早上都六点去运动，^②
Dīng Lìbō: Dàwéi, kuài qǐchuáng! Nǐ měi tiān zǎoshang dōu liù diǎn qù yùndòng,

今天为什么九点还不起床？^③
jīntiān wèi shénme jiǔ diǎn hái bù qǐchuáng?

催促
Kimnidir nimadir qilishga unda moq

马大为：我想起床，可是我头很疼。
Mǎ Dàwéi: Wǒ xiǎng qǐchuáng, kěshì wǒ tóu hěn téng.

丁力波：对不起，我不知道你不舒服。^④
Dīng Lìbō: Duìbuqǐ, wǒ bù zhīdào nǐ bù shūfu.

道歉
Uzr so'rash

马大为：没关系。
Mǎ Dàwéi: Méi guānxi.

丁力波：你嗓子疼不疼？
Dīng Lìbō: Nǐ sāngzi téng bu téng?

询问身体状况
Sog'lig'ingiz haqida so'rang

马大为: 我嗓子也有点儿疼。^⑤
Mǎ Dàwéi: Wǒ sāngzi yě yǒudiǎnr téng.

丁力波: 你应该去医院看病。
Dīng Lìbō: Nǐ yīnggāi qù yīyuàn kànbìng.

表示必要

Ehtiyojni ifodalash

马大为: 我身体没问题,^⑥ 不想去医院。我想睡觉。
Mǎ Dàwéi: Wǒ shēntǐ méi wèntí, bù xiǎng qù yīyuàn. Wǒ xiǎng shuìjiào.

丁力波: 你不去医院看病, 明天还不能上课。
Dīng Lìbō: Nǐ bú qù yīyuàn kànbìng, míngtiān hái bù néng shàngkè.

表示可能

Ehtimollikmi bildiradi

马大为: 好吧, 我去看病。现在去还是下午去?
Mǎ Dàwéi: Hǎo ba, wǒ qù kànbìng. Xiànzài qù háishi xiàwǔ qù?

丁力波: 当然现在去, 我跟你一起去。^⑦ 今天天气很冷,
Dīng Lìbō: Dāngrán xiànzài qù, wǒ gēn nǐ yìqǐ qù. Jīntiān tiānqì hěn lěng,

你要多穿点儿衣服。
nǐ yào duō chuān diǎnr yīfu.

生词 Yangi so'zlar

2-08-02

1. 快	kuài	R/S	tezroq, tez 快来 快说 很快 快点儿
2. 起床	qǐchuáng	FTSF	uyqudan turmoq 快起床 六点起床
床	chuáng	O	krovat 一张床
3. 每	měi	OI	har 每天 每年 每个人
4. 运动	yùndòng	F	bilan shug'ullanish 去运动
5. 为什么	wèi shénme		nima uchun 为什么还不起床 为什么不去
6. 可是	kěshì	B	ammo
7. 头	tóu	O	bosh
8. 疼	téng	S	og'rimoq 头疼 哪儿疼
9. 对不起	duìbuqǐ	F	kechirasiz
10. 舒服	shūfu	S	qulay 很舒服 不舒服
11. 没关系	méi guānxi	Id	hechqisi yoq

12. 嗓子	sǎngzi	O	tomoq 嗓子疼 嗓子不好
13. 有(一)点儿	yǒu (yì) diǎnr	R	bir oz 有点儿累 有点儿疼 有点儿忙 有点儿着急
14. 应该	yīnggāi	MF	kerak, lozim 应该做 应该知道 应该学习 应该试一下 不应该去
该	gāi	MF	lozim 该做 该去 不该去
15. 医院	yīyuàn	O	kasalxonona 去医院 大医院
16. 看病	kànbìng	FTSF	shifokorga ko'rinmoq 去看病 去医院看病
病	bìng	O/F	bemor, kasal bo'moq 有病 没有病
17. 身体	shēntǐ	O	sog'liq 身体很好 身体没问题 身体不太好
18. 睡觉	shuìjiào	FTSF	uxlamoq 想睡觉 快去睡觉
睡	shuì	F	uxlamoq 想睡一会儿
19. 能	néng	MF	qila olmoq 能八点起床 能参加 恐怕不能来
20. 上课	shàngkè	FTSF	darsda 不能上课 几点上课
21. 还是	háishi	B	yoki 睡觉还是起床 现在去还是下午去
22. 天气	tiānqì	O	ob-havo 天气很好 好天气
23. 冷	lěng	S	sovuq 天气很冷 有点儿冷
24. 穿	chuān	F	kiymoq 穿衣服 多穿点儿衣服 穿衬衫 穿牛仔褲

注释 Izohlar

① 快起床!

Tezroq!

“kuài 快 + fe'l/fe'lli birikma” ya'ni kimnidir nimadir tezroq qilishga turtki berish degani, masalan: “kuài lái 快来”, “kuài shuō 快说”.

② 你每天早上都六点去运动。

Sen har kuni ertalab soat 6da o'rningdan turasan.

“měi 每” so'zi odatda ot va hisob so'zidan oldin qo'yiladi. Masalan: “měi gè xuésheng 每个学生”, “měi jīn píngguǒ 每斤苹果”.

Kun va yillar oldidan esa, hisob so'ziz ishlatish mumkin. Masalan: “měi tiān 每天”, “měi nián 每年”.

Bundan tashqari, “每” so‘zi oy va hafta oldindan kelganda hisob so‘zi qo‘yilishi yoki qo‘yilmasligi mumkin. Masalan: “měi gè yuè 每个月” yoki “每月”, “měi gè xīngqī 每个星期” yoki “每星期”.

“每” so‘zi “dōu 都” ravishi bilan ham ishlatiladi. Masalan:

Tā měi tiān dōu qù túshūguǎn.

(1) 他 每 天 都 去 图书馆。

Tā měi gè yuè dōu huí jiā.

(2) 她 每 个 月 都 回 家。

③ 今天为什么九点还不起床?

(Sen) Bugun nima uchun soat 9 bo‘lganida ham turmading?

“hái 还” ravishi “qo‘shimcha qilib aytganda” ni bildirishdan tashqari, odatda sifat yoki fe’ldan oldin ishlatiladi, biron bir harakatning davomiyligi mavjudligini yoki biron bir harakat sodir etilayotganini ifodalaydi. Masalan:

Wǎnshàng shí’èr diǎn tā bú shuìjiào, yī diǎn tā hái bú shuìjiào.

(1) 晚上 十二点她不睡觉, 一点她还 不睡觉。

Tā bàba hěn máng, Xīngqītiān hái gōngzuò.

(2) 他爸爸很 忙, 星期天 还 工作。

Wǒ gēge xiànzài hái méi yǒu hái zi.

(3) 我哥哥现在 还 没有孩子。

Zuótiān hěn lěng, jīntiān hái hěn lěng.

(4) 昨天 很 冷, 今天 还 很 冷。

E’tibor bering:

“还” sifatdan oldin qo‘yilganda, odatda “shì是” qo‘shiladi. Inkori ravishi “bù不” yoki “méiyǒu没有” “还” dan oldin qo‘yiladi.

So‘roq olmoshi “wèi shénme 为什么” odatda sababni so‘rashga nisbatan qo‘llaniladi. Masalan:

Mǎ Dàwéi wèi shénme bù lái shàngkè?

(1) 马大为 为 什么 不 来 上课?

-Tā tóu téng.

——他 头 疼。

Lín Nà wèi shénme bú qù kàn diànyǐng?

(2) 林娜 为 什么 不 去 看 电影?

-Tā tèbié máng.

——她 特 别 忙。

④ 对不起, 我不知道你不舒服。

Kechirasani, men seni o‘zingni yomon his qilayotganingni bilmayman.

“nǐ bù shūfu 你不舒服” bu ega-kesimli ibora, gap kesim bo‘lib kelayotgan “zhīdào 知道” ga to‘ldiruvchi.

⑤ 我嗓子也有点儿疼。

Mening tomog‘im ham bir oz og‘riyapti.

“yǒu(yì)diǎnr 有(一)点儿”(“一” odatda qisqartirilib tushib qoladi) ba'zi sifat yoki fe'llardan keyin hol hosil qiladi. Agar sifatdan oldin kelsa unda qoniqarsiz ma'no yoki salbiy ma'noni bildiradi. Masalan, “yǒudiǎnr bù gāoxìng 有点儿不高兴” va “yǒudiǎnr lèi 有点儿累”.

E'tibor bering:

“有一点儿” va “一点儿” ning qo'llanilishida farq bor. “有一点儿” hol hosil qiladi, undan keyin kelgan sifat yoki fe'lni to'ldiradi, “一点儿” aniqlovchi hosil qiladi, otni to'ldirib keladi, misol uchun, “yìdiǎnr cǎoméi 一点儿草莓”, “yìdiǎnr qián 一点儿钱”, “yìdiǎnr yào 一点儿药”.

Tā yǒudiǎnr bù gāoxìng.

(1) 他 有点儿 不 高兴。(Biz bunday aytolmaymiz “* 他一点儿不高兴。”)

Wǒ yǒudiǎnr tóu téng.

(2) 我 有点儿 头 疼。(Biz bunday aytolmaymiz “* 我一点儿头疼。”)

⑥ 我身体没问题。

Sog'lig'im joyida (sog'lig'imda muammo yo'q).

“shēntǐ 身体” ham “tāna” ni, ham “sog'liq” ni bildiradi, “Nǐ shēntǐ zěnmeyàng? 你身体怎么样?” ham yaqin odamlar o'rtasidagi o'zaro so'rashish ko'rinishidir.

⑦ 我跟你一起去。

Men sen bilan boraman.

Agar predlogli struktura “gēn 跟 + olmosh yoki so'z birikma + fe'l” dan keyin albatta “yìqǐ 一起” ravishi bilan birga ishlatiladi.

“跟 + olmosh yoki so'z birikma + 一起 + fe'l birikma” strukturasi kim bilan nimadir qilish degan ma'noni anglatadi. Misol uchun:

Lìbō gēn Dàwéi yìqǐ qù yīyuàn.

(1) 力波跟 大为 一起 去 医院。

Lín Nà gēn Sòng Huá yìqǐ liànxí kǒuyǔ.

(2) 林娜跟 宋 华 一起 练习 口语。

(Shifoxonada)

丁力波: 你在这儿等一下, 我去给你挂号。
Dīng Lìbō: Nǐ zài zhèr děng yíxià, wǒ qù gěi nǐ guàhào.

马大为: 好。
Mǎ Dàwéi: Hǎo.

丁力波: 请问, 头疼、嗓子疼应该挂什么科?
Dīng Lìbō: Qǐngwèn, tóuténg, sǎngzi téng yīnggāi guà shénme kē?

护士: 挂内科。
Hùshi: Guà nèikē.

挂号
Shifoxonada ro'yxatdan
o'tish

丁力波: 内科在一层还是二层?
Dīng Lìbō: Nèikē zài yī céng háishi èr céng?

护士: 在二层。
Hùshi: Zài èr céng.

医生: 你哪儿不舒服? ①
Yīshēng: Nǐ nǎr bù shūfu?

马大为: 我头疼, 嗓子疼, 全身都不舒服。
Mǎ Dàwéi: Wǒ tóuténg, sǎngzi téng, quánshēn dōu bù shūfu.

陈述病情
Kasallikka tashhiz qo'yish

医生：先量一下体温吧。

Yīshēng: Xiān liáng yíxià tǐwēn ba.

马大为：大夫，多少度？

Mǎ Dàwéi: Dàifu, duōshao dù?

医生：38度4。我看一下嗓子。你嗓子有点儿发炎，^②

Yīshēng: 38 dù 4. Wǒ kàn yíxià sǎngzi. Nǐ sǎngzi yǒudiǎnr fāyán,

去验一下血吧。

qù yàn yíxià xiě ba.

(Qon tahlili qilib bo'lingandan so'ng shifokor natijani ko'rdi.)

马大为：要不要打针？

Mǎ Dàwéi: Yào bu yào dǎzhēn?

医生：不用打针。你要多喝水，多休息。

Yīshēng: Búyòng dǎzhēn. Nǐ yào duō hē shuǐ, duō xiūxi.

看病

Kasallikni davolash

你可以吃中药吗？

Nǐ kěyǐ chī zhōngyào ma?

马大为：可以，听说中药不错。

Mǎ Dàwéi: Kěyǐ, tīngshuō zhōngyào búcuò.

医生：好，你先吃一点儿中药，下星期一再来。

Yīshēng: Hǎo, nǐ xiān chī yídiǎnr zhōngyào, xià Xīngqīyī zài lái.

马大为：谢谢大夫。

Mǎ Dàwéi: Xièxie dàifu.

医生：不用谢。

Yīshēng: Búyòng xiè.

生词 Yangi so'zlar

2-08-04

1. 在	zài	OK	shu yerda, ...de
2. 挂号	guàhào	FTSF	(doktor qabuliga) navbatda turmoq 给你挂号
挂	guà	F	kasalxonada 挂一个号 挂什么号
3. 科	kē	O	bo'lim 什么科 挂什么科

4. 内科	nèikē	O	ichki kasaklilar 挂内科 看内科 内科医生
内	nèi	O	ichki (ichki va tashqi) 办公楼内 医院内
5. 层	céng	HS	qavat 一层 二层 十层
6. 全身	quánshēn	O	butun badan 全身不舒服 全身疼
全	quán	S	butun 全校 全班 全家
7. 量	liáng	F	o'Ichamoq (xaroratni) 量衣服
8. 体温	tǐwēn	O	tana xarorati 量体温
9. 大夫	dàifu	O	vrach 王大夫 女大夫 内科大夫
10. 度	dù	HS	gradus 37度 38度4 多少度
11. 发炎	fāyán	FTSF	shamollamoq 嗓子发炎 有点儿发炎
12. 验血	yànxuè	FTSF	qon topshimoq 验一下血
血	xiě	O	qon
13. 打针	dǎzhēn	FTSF	ukol qilmoq 不想打针 要不要打针
针	zhēn	O	ukol 打一针 打几针
14. 不用	búyòng	R	kerak emas 不用打针 不用验血
15. 水	shuǐ	O	suv 喝水 多喝水
16. 休息	xiūxi	F	dam olish 多休息 休息一下 不用休息 休息一会儿
17. 中药	zhōngyào	O	xitoy dorisi 吃中药 买中药
药	yào	O	dori 吃药 吃点儿药 买药

注释 Izohlar

① 你哪儿不舒服?

Senga nima bo'ldi (qayering og'riyapti)?
Bu shifokorlar bemordan so'raydigan eng odatiy savol.

② 你嗓子有点儿发炎。

Tomog'ingiz biroz qizaribdi.

三、语言点 Tayanch so'zlar

1 核心句 Asosiy qo'llanilgan jumlarlar

2-08-05

1. 今天(你)为什么九点还不起床?	5. 你在这儿等一下。
2. 你应该去医院看病。	6. 我头疼, 嗓子疼, 全身都不舒服。
3. 现在去还是下午去?	7. 你嗓子有点儿发炎。
4. 今天天气很冷, 你要多穿点儿衣服。	8. 不用打针。
	9. (你)明天还不能上课。

2 语法 Grammatika

1. 主谓谓语句 Ega kesimli birlik bilan ifodalangan kesimli gaplar

Bu turdagi gap kesimining muhim tarkibiy qismi-bitta ega-kesimli iboraning mavjudligidadir, ega-kesimli iboradagi ega (ega₂) odatda butun boshli gap egasi (ega₁) ning ba'zi bir qismi yoki ba'zi tomoni bo'ladi.

Inkor fe'li “不” odatda kesim₂ dan oldin qo'yiladi. Inkor shaklidagi savol esa kesim₂ ning tasdiqi hamda inkori bo'lib xizmat qiladi.

Ega ₁ (Mavzu)	Kesim ₁ (sharh)	
	Ega ₂	Kesim ₂
马大为	头	疼。
他	全身	都不舒服。
你	身体	好吗?
宋华	学习	怎么样?
今天	天气	冷不冷?
这个	汉语	怎么说?

1-mashq So'zlardan gap tuzing.

Masalan 马大为 疼 头 → 马大为头疼。

- (1) 陈老师 很好 身体 → _____。
- (2) 林娜 很不错 汉语 → _____。
- (3) 昨天 有点儿冷 天气 → _____。
- (4) 很忙 我爸爸 工作 → _____。

2-mashq Misollar asosida gap uzilishini o'zgartiring.

Masalan 他头疼。 → 他头不疼。 → 他头疼不疼?

- (1) 马大为嗓子疼。 → _____。 → _____ ?
- (2) 今天天气很冷。 → _____。 → _____ ?
- (3) 他学习很好。 → _____。 → _____ ?
- (4) 我妈妈工作很忙。 → _____。 → _____ ?

2. 选择疑问句 Alternativ so'roq gap

Savol gapni tanlashda “háishi 还是” bog'lovchisi A va B tanlovlarni bog'laydi, javob berayotgan shaxs tanlovlardan birini tanlab olishi zarur.

So'roq gap			Javob
A Tanlov punkti	还是	B Tanlov punkti	
现在去	还是	下午去?	现在去。(tanlov punkti A)
内科在一层	还是	二层?	在二层。(tanlov punkti B)
你是老师	还是	学生?	我是学生。(tanlov punkti B)
她学习汉语	还是	学习英语?	她学习汉语。(tanlov punkti A)

1-mashq Na'munaga qarab gaplarni to'ldiring.

Masalan 我们现在去还是明天去? (现在去 / 明天去)

- (1) 我们 _____ ? (下午去 / 晚上去)

- (2) 银行在_____? (二层 / 三层)
 (3) 大为要_____? (买苹果 / 买巧克力)
 (4) 林娜晚上_____? (练习口语 / 看电影)

2-mashq Chapdagi iboralarni o'ngdagi so'zlar bilan solishtiring.

他是老师		宿舍楼?
你买牛仔裤		看外科 (wàikē, jarrohlik bo'limi) ?
宋华上午有课	还是	学生?
马大为看内科		下午有课?
这是教学楼		买羽绒服?

3. 连动句 (1): 表示目的 Bog'langan fe'lli gaplar (1): Maqsadni ifodalovchi

Bog'langan fe'lli gaplarda (1) ega ikkita bog'langan fe'lni yoki fe'l birikmasini boshqaradi. Bu ikki fe'lning ketma-ketligi aniq belgilangandir, ikkinchi fe'l izohlovchi birinchi fe'l maqsad bildiruvchi. bo'lishsiz shaklida odatda “bù 不” inkorligi birinchi fe'ldan oldin joylashadi.

Ega + Fe'l₁ (To'ldiruvchi₁) + Fe'l₂ (To'ldiruvchi₂)

Ega	Kesim		
	Hol	Fe'l ₁ (To'ldiruvchi ₁)	Fe'l ₂ (To'ldiruvchi ₂)
马大为		去医院	看病。
他	下午 不	回学校	运动。
你们	明天	去不去超市	买苹果?

E'tibor bering:

Agar bir gapda han modal fe'l ham inkor shakli “不” ishlatilsa, gapdagi ketma-ketlik “不” + modal fe'l ko'rinishida bo'ladi.

Nǐ bù yīnggāi qù fànguǎn chī fàn.

(1) 你不应该去饭馆吃饭。

Nǐ bù néng zài zhèr xī yān.

(2) 你不能在这儿吸烟。

1-mashq So'zlarni o'zaro almashtirib, suhbatni nihoyasiga yetkazing.

A: 你现在去哪儿?

B: 我现在回学校。

A: 你回学校做什么?

B: 我回学校上课。

去超市 买咖啡
去朋友家 参加生日聚会
回家 看妈妈

2-mashq So'zlardan gap tuzing.

Masalan 马大为 看病 去医院 → 马大为去医院看病。

(1) 挂号 我们 去二层 → _____。

(2) 我 学习 去图书馆 → _____。

(3) 去饭馆 丁力波 吃饭 → _____。

(4) 回家 我 睡觉 → _____。

4. 能愿动词谓语句 (2): 应该、要、能 Modal fe'llari bilan ifodalangan kesimli gaplar (2):
“yīngāi 应该”, “yào 要”, “néng 能”

“应该” modal fe'li biron bir sabab tufayli nimadir qilishga majbur.

Ega	Kesim	
	Modal fe'l	Fe'l-To'ldiruvchi
马大为	应该	去医院看病。
你	不应该	买那件很贵的衬衫。

1-mashq Berilgan so'zlarga ko'ra “应该” yoki “不应该” ni qo'llab gaplarni yakunlang.

(1) 你嗓子有点儿发炎, _____。(医院 打针)

(2) 今天天气很冷, 你 _____。(穿 衣服)

(3) 你明天有很多课, 今天晚上 _____。(去 看电影)

(4) 现在是早上九点, _____。(睡觉)

2-mashq So'zlardan gap tuzing.

Masalan 应该 你 休息 多 → 你应该多休息。

(1) 吃 应该 马大为 中药 一点儿 → _____。

(2) 大家 练习 应该 口语 → _____。

(3) 咖啡 多喝 你们 应该 不 → _____。

(4) 祝 应该 生日 我们 林娜 快乐 → _____。

“要” modal fe'li odatda biron bir faktga asosan nimadir qilish kerak.

Ega	Kesim	
	Modal fe'li	Fe'li-To'ldiruvchi
马大为	要不要	验血?
马大为	不用	验血。
我	要	给他女儿买礼物吗?
你	要	给她买点儿巧克力。

1-mashq Misollar asosida gap tuzilishini o'zgartiring.

Masalan 他要打针。 → 他不用打针。 → 他要不要打针?

(1) 这孩子要验血。 → _____。 → _____?

(2) 我朋友要量体温。 → _____。 → _____?

(3) 那个同学要吃中药。 → _____。 → _____?

(4) 我们要参加聚会。 → _____。 → _____?

2-mashq Yuqori va quyida berilganlar asosida dialogni tugating.

(1) A: _____?

B: 要去医院。

(2) A: _____?

B: 要验血。

(3) A: 要不要去医院看病?

B: _____, 我跟你一起去。

(4) A: 要不要打针?

B: _____, 先吃点儿药吧。

“能” modal fe’li ko‘pincha “ehtimollik” ni bildiradi, inkor shakli “不能” bilan ifodalaniladi.

Ega	Kesim		
	Hol	Modal fe’l	Fe’l-To’ldiruvchi
大为	明天	能	上课吗?
我	晚上	不能	来学校。
小云	星期六	能	参加聚会吗?

1-mashq So‘zlarni o‘zaro almashtirib, suhbatni nihoyasiga yetkazing.

(1) A: 明天你有没有时间?

B: 什么事儿?

A: 明天你能不能来学校?

B: 我能来学校。

参加生日聚会
教我汉字
去陆雨平家喝茶

(2) A: 星期天你能不能去我家?

B: 不好意思, 星期天我特别忙。

我不能去你家。

去唱歌
去看电影
跟我一起去超市

2-mashq Yuqori va quyida berilganlar asosida dialogni tugating.

(1) A: _____?

B: 星期天我能去参加聚会。

(2) A: 你今天能来上课吗?

B: 对不起, _____。

(3) A: 你现在能不能来一下?

B: _____。

(4) A: _____?

B: 星期六我能跟你们去跳舞。

5. 介词结构(2): 在 + 代词 / 名词 Old ko'makchili qurilma (2): "zài 在" + olmosh/ot

“在” ham fe'l, ham old qo'shimcha. Old qo'shimcha “在” odatda o'zidan keyin kelgan ot yoki ibora (odatda joyni bildiruvchi so'zlar) ga old qo'shimcha tarzida qo'shiladi, fe'l kesimdan keyin qo'llanilib, harakat sodir bo'lgan joyni bildiradi.

Ega	Kesim		Fe'l / Fe'l birikma
	Predlog 在 + Olmosh/Ot		
你	在	这儿	等一下。
她爸爸	在	哪儿	工作?
她爸爸	在	医院	工作。
张老师	不 在	我们班	上课。

1-mashq So'zlarni o'zaro almashtirib, suhbatni nihoyasiga yetkazing.

A: 你在哪儿工作?B: 我在北京 工作。

学习汉语 北京大学

休息 咖啡厅

吃饭 食堂

买衬衫 超市

2-mashq So'zlardan gap tuzing.

Masalan 中国 汉语 我 学习 在 → 我在中国学习汉语。

(1) 医院 我 在 工作 妈妈 → _____。

(2) 林娜 汉字 宿舍 在 写 → _____。

(3) 常常 我 苹果 在 这儿 买 → _____。

(4) 等 在 你 哪儿 马大为 → _____?

四、练习与运用 Amaliy mashg'ulotlar

补充词语 Qo'shimcha so'zlar

2-08-06

1. 眼睛

yǎnjing

O

ko'z 眼睛很大 大眼睛

2. 牙	yá	O	tish 牙疼
3. 胃	wèi	O	oshqozon 胃不舒服
4. 脖子	bózi	O	bo'yin
5. 胳膊	gēbo	O	qo'l (yelkadan bilakkacha)
6. 腰	yāo	O	bel
7. 腿	tuǐ	O	oyoq (boldir)
8. 发烧	fāshāo	FTSF	harorati ko'tarilmoq 有点儿发烧 不发烧
9. 拉肚子	lā dùzi		ichketish, diareya 不拉肚子
10. 感冒	gǎnmào	F	shamollash 有点儿感冒
11. 急诊	jízhěn	O	baxtsiz xodisa 挂急诊
12. 外科	wàikē	O	jarrohlik bo'limi
13. 西药	xīyào	O	g'arb dorisi 吃西药
14. 透视	tòushì	F	rentgen qilish 要不要透视
15. 针灸	zhēnjiǔ	O	igna sanchimoq 要针灸 不用针灸
16. 大便	dàbiàn	O	kattasi 化验大便
17. 小便	xiǎobiàn	O	kichkinasi 化验小便

1 语音练习 Fonetik mashq

2-08-07

Eshiting va o'qing: Quyida berilgan so'zlarni pinyinini yozing va ohang belgisini qo'ying, so'ngra baland ovozda o'qing.

- ① tou teng
- ② sangzi
- ③ qichuang
- ④ shuijiao
- ⑤ quanshen
- ⑥ shufu
- ⑦ yanxie
- ⑧ daifu
- ⑨ Wo tou teng, sangzi teng, quanshen dou bu shufu.
- ⑩ Ni sangzi youdianr fayan, yan yixia xie ba.

2 会话练习 Suhbat (dialog) mashqlari

Ikki kishilik suhbat: Rasmdagi odamlarning ko'inishi hamda vaziyatiga asoslanib, dialogni davom ettiring.

1. Sog'ligi ahvolini so'rash

Rasmda keltirilgan ma'lumotga ko'ra o'zara savol-javob o'tkazing.

Masalan

A: 你哪儿不舒服?

B: 我牙疼。

2. Zarurlikni bildiradi

Yuqori va quyidada hamda berilgan so'zlar asosida dialogni tugating.

(1) 马大为: 力波, 你每天晚上都十点半睡觉, 今天为什么十一点半还不睡觉?

丁力波: 我肚子有点儿疼。

马大为: _____? (要不要……)

丁力波: 我不想去医院。

马大为: 你不去医院看病, 明天可能不能上课。

丁力波: 好吧。你跟我一起去, 好吗?

马大为: 好的。晚上很冷, 你_____。(应该……)

(2) 王小云: 妈妈, 我嗓子有点儿疼。

妈妈: 你_____? (要不要……)

王小云: 不用。我不喜欢吃药。

妈妈: 你_____。(应该……)

王小云: 好吧。水在哪儿? 我去喝水。

3. Shifokorga ko'rinmoq

Rasmda keltirilgan hamda yuqori va quyida berilganlar asosida dialogni tugating.

(1)

大夫: _____?

宋华: 我头疼。

大夫: 先量一下体温吧。

宋华: _____?

大夫: 37度9, 有点儿发烧。

(2)

大夫: _____?

老人: 我嗓子有点儿疼。

大夫: _____?

老人: 不发烧。

大夫: 我看一下嗓子。嗓子有点儿发
炎。_____?

老人: 我可以吃中药。

大夫: 好的。你先吃点儿中药, 下周
三再来。

(3)

大夫: 你哪儿不舒服?

陆雨平: 她_____。

大夫: _____?

陆雨平: 拉肚子。

大夫: 先验一下大便, 再验一下血吧。

(Axlat tahlilidan so'ng shifokor natijani ko'rdi.)

陆雨平: 大夫, _____?

大夫: 要打针, 还要吃一点儿药。

4. Kimnidir nimadir qilishni talab qilish

Rasmda keltirilgan holat asosida dialogni tugating.

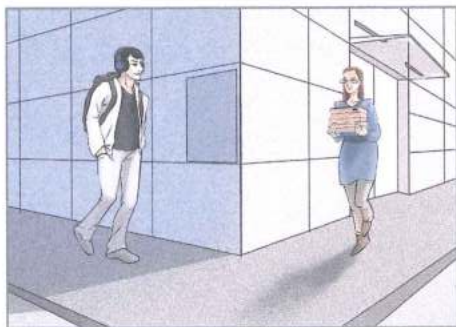

A: _____

B: _____

5. UZR so'rash

Rasmda keltirilgan holat asosida dialogni tugating.

A: _____

B: _____

3 听后复述 Tinglang va gapirib bering

2-08-08

Tinglang va gapiring.

(1) A: 你每天晚上几点回家?

B: 七点半回家。

A: 你在学校食堂吃晚饭还是回家吃晚饭?

B: 我回家吃晚饭。

(2) A: 明天我们有个聚会, 你能参加吗?

B: 我很想参加, 可是今天晚上我去上海。真对不起。

A: 没关系。

(3) A: 你认识她吗?

B: 认识。她是我同学。

A: 她怎么样?

B: 她学习很好, 汉语不错, 眼睛很大, 人也很漂亮。

A: 谢谢你的介绍。

4 阅读理解 O'qib tushunib oling

I

马大为每天都六点起床去运动, 今天九点还没起床。他想起床, 可是头很疼, 嗓子也有点儿疼。丁力波跟他一起去医院看病。头疼应该挂内科, 内科在二层。医生给他量体温, 他的体温是38度4, 嗓子也有点儿发炎。医生说不用打针, 要多喝水, 还要吃点儿中药。下星期一大为再去医院。

Quyidagi savollarga javob bering:

- (1) 马大为身体怎么样?
- (2) 他的体温是多少度?
- (3) 他要不要打针?

II

王小云每天早上七点起床去上课, 可是今天早上她不能去上课。她头疼, 嗓子也疼, 全身都不舒服。她妈妈跟她一起去友谊医院(Yǒuyì Yīyuàn)看病, 她妈妈的朋友张大夫在那儿工作。友谊医院就在她们家旁边。张大夫说小云的体温是37度8, 嗓子也有点儿发炎。她说小云不用打针, 可是要吃点儿西药和中药, 还要多喝水, 多休息。她还说天气冷, 小云应该多运动。

Quyidagi savollarga javob bering:

(1) 小云每天几点起床去上课? 她今天能去上课吗?	(4) 谁在友谊医院工作?
(2) 她今天哪儿不舒服?	(5) 友谊医院在哪儿?
(3) 谁跟小云一起去医院看病?	(6) 小云要不要打针? 要不要吃药?
	(7) 张大夫说天气冷, 小云应该做什么?

5 任务与活动 Vazifa va faoliyat

1. Rol ijro etish

Linaning akasi Lin Qiang bo'yin sohasi bezovta qilayapti. Lin Na uni kasalxonaga olib bordi. Lin Na doktor Chenni taniydi, shuning uchun unga ingna bilan davolashni maslahat berdi. Lin Qiang ingna bilan davolash usulidan cho'chiganligi bois, bunday davolashni xohlamadi. Lin Na unga qo'rqmasligini aytib, bunday muolajani doktor Chen Lin Nada qo'llaganini aytadi. Lin Qiang ingna bilan muolaja olgandan so'ng, uning bo'yin sohasi og'rimaydigan bo'ladi.

Uch kishi ishtirok etadi, Lin Na, Lin Qiang, va doktor Chen. Dialogda quyidagi so'zlarni qo'llang va o'zingiz biladigan boshqa iboralarni ham ishlatishingiz mumkin.

我……疼。/ 你应该……。/ 跟……一起去。/ 我去给你挂号。/ 给你介绍一下，这是……。/ 这是我哥哥，他叫……。/ 你哪儿不舒服？/ 要不要……？/ 给他做针灸。/ 不想……。/ ……，还……。

2. Intervyu olish

Quyidagi savollar asosida Xitoylik do'stingizdan intervyu oling.

- (1) 你身体怎么样？你每天都运动吗？
- (2) 你学习什么专业？你学习怎么样？
- (3) 你家里有几口人？你爸爸/妈妈做什么工作？他/她工作忙不忙？

6 写作练习 Insho yozish mashqi

Talab vatakliflarga asoslangan holda insho yozing, unda oila a'zolaringiz yoki do'stingizning shifokorga ko'rinishi haqida gapirilsin.

Yozish talablari:

- (1) Oila a'zolaingiz yoki do'stingizni shifokorga ko'rinishga ko'ndirish.
- (2) Shifoxonaga yetib borgach ro'yxatdan o'tish jarayoni.
- (3) Shifokor bilan bo'ladigan suhbat.

Eslatma:

- (1) 我……疼。/ 你应该……。/ 跟……一起去。
- (2) ……疼挂什么科？/ ……科在几层？
- (3) 你哪儿不舒服？/ 量体温 / 验血 / 吃药 / 打针……

五、汉字 Iyerogliflar

1 汉字知识 Iyerogliflarga oid bilimlar

Xitoycha iyeroglifli lug‘at *pinyin* asosida joylashtirilgandir

Ko‘pincha xitoycha lug‘atlarda so‘zlar “Hànyǔ pīnyīn 汉语拼音” ga muvofiq alifbo asosida o‘rnatilgandir. Ushbu ikki asosiy juda ko‘p ishlatiladigan lug‘atlar “Xīnhuá Zìdiǎn 新华字典” (Sinhua lug‘ati) va “Xiàndài Hànyǔ Cídiǎn 现代汉语词典” (Zamonaviy xitoy tili lug‘ati) ham shu asosda yaratilgandir. Agar iyerogliflarni talaffuzi aniq bo‘lsa, *pinyin* yordamida iyeroglifni topish oson.

2 汉字偏旁 Iyerogliflarning yon kalitlari

Iyeroglif kaliti	Nomi	Chiziqlarining yozilish ketma-ketligi	Chiziqlar soni	Misollar	Tushuntirish
疒	病字头	丶 亠 疒 疒 疒	5	病 bìng (bemor) 疼 téng (og‘rimoq)	Odatda “kasallik” kabi so‘zlarga aloqador
月	肉月旁	丿 月 月 月	4	脖 bó (bo‘yin) 肚 dù (qorin) 腰 yāo (bel)	Odatda “tana” kabi so‘zlarga aloqador
目	目字旁	丨 冂 月 月 目	5	睡 shuì (uxlamoq) 看 kàn (ko‘rmog qaramoq)	Odatda “ko‘z” kabi so‘zlarga aloqador
广	广字头	丶 亠 广	3	床 chuáng (krovat) 度 dù (gradus) 应 yīng (lozim)	Odatda “uy” kabi so‘zlarga aloqador

3 认写基本汉字 Asosiy iyerogliflarning yozilishi

(1) 头 丶 丶 亠 头 头
tóu bosh 5 chiziq

(2) 身 丿 亻 身 身 身 身 身
shēn tana 7 chiziq

(3) 牙 一 二 牙 牙
yá tish

4 chiziq

(4) 夫 一 二 夫 夫
fū odam, er

4 chiziq

(5) 火 丶 丶 少 火
huǒ olov

4 chiziq

4 认写课文中的汉字 Matndagi iyerogliflarning yozilishi

(1) 疼 téng

疼 → 疒 + 冬 (冬: 丶 夕 夕 冬 冬)

10 chiziq

(2) 看病 kànbìng

病 → 疒 + 丙 (丙: 一 厂 丙 丙)

10 chiziq

(3) 肚子 dùzi

肚 → 月 + 土

7 chiziq

(4) 睡觉 shuìjiào

睡 → 目 + 垂 (垂: 一 二 千 手 手 垂 垂 垂)

13 chiziq

(5) 穿 chuān

穿 → 宀 + 牙

9 chiziq

(6) 发炎 fāyán

炎 → 火 + 火

8 chiziq

(7) 起床 qǐchuáng

床 → 广 + 木

7 chiziq

(8) 度 dù

度 → 广 + 廿 (廿: 一 + 十 + 十) + 又

9 chiziq

(9) 应该 yīngāi

应 → 广 + 卩 (卩: 丿 ㇇ ㇇ 卩)

7 chiziq

六、文化知识 Madaniyatga oid bilimlar

Xitoy tabobati

Xitoy tabobati ya'ni xitoy milliy tibbiyoti bo'lib, Xitoy falsafasi asosida yuzaga kelgan. Uning tashxis qo'yish usuli bu ko'rik, eshitish, so'rash va kesish bo'lib, davolash uchun albatta xitoy giyohlaridan tayyorlangan dori, igna sanchish, bonka qo'yish, manual terapiya va qum bilan davolash va boshqa davolash

usullaridan foydalaniladi. Xitoy tarixida bir necha mashhur Bian Que, Zhang Zhongjing, Li Shizhen kabi tabiblar bo'lgan. Li Shizhen (1518-1593)

Ming sulolasi davridagi mashhur tabib bo'lib, uning "Dorivor giyohlar" kitobida qadimgi Xitoy tabobatiga oid juda ko'p ma'lumotlar keltirilgan.

Xitoy dorilari bir necha ming yillik tarixga ega bo'lib, Xitoy tabobatida qo'llaniluvchi asosiy mahsulotdir. Xitoy va g'arb dorilari orasidagi asosiy farq shundaki, Xitoy dorilari kimyoviy mahsulotlar bo'lmay, faqatgina tabiiy va foydali giyohlari qo'llaniladi. Xitoy dorilari 3 guruhga bo'linadi: o'simliklar asosida, hayvonlar organlari asosida, minerallar asosida tayyorlanuvchilardir. Xitoy dorilarining barchasi davolash jarayonida yaxshi natijalarni ko'rsatadi. Hozirgi kunga kelib Xitoy tabobati zamonaviy tibbiyotga kirib bormoqda, bu esa yer yuzidagi barcha insonlarning umumiy boyligidir.

七、自我评估 O'z-o'zini baholash

Men xitoy tilida quyidagi ishlarni qila olaman:

- Men boshqalarni ilhomlantirishim mumkin.
- Men qilishim zarur bo'lgan ishni ko'rsatib bera olaman.

- Men taxminiy qiladigan ishimni ko'rsatib bera olaman.
- Men birovlarini sog'ligi haqida so'ray olaman.
- Men shifoxonada ro'yxatdan o'ta olaman.
- Men shifokordek kasallik holatini aytib bera olaman.

趣味汉语 Qiziqarli xitoy tili

Salomatlik haqidagi xitoy maqollari

- Fàn hòu bǎi bù zǒu, huódào jiǔshíjiǔ.
1. 饭后百步走，活到九十九。
- Jīnrì bù yǎngshēng, míngèrì bì yǎngbìng.
2. 今日不养生，明日必养病。
- Xiào yī xiào, shí nián shào; chóu yī chóu, báile tóu.
3. 笑一笑，十年少；愁一愁，白了头。
- (1) Taomdan keyin yuz qadam tashlab, to'qson to'qqiz yoshga qadar yashang.
- (2) Agar bugun sog'lom bo'lmasangiz, ertaga kasal bo'lasiz.
- (3) Ko'proq kulib yashasangiz shuncha yosharasiz, va har kuni quvnoq bo'lib yuring. Agar har ko'p chaxliz chiqsa shuncha tez qariysiz, sochizga tez oq tushadi.

Tiānqì liángkuài le
天气凉快了

Ob-havo sovuqlashmoqda

Ushbu darsni o'rganib, siz do'stingiz bilan fasllar va ob-havo o'zgarishi haqida gaplashishingiz mumkin. Bundan tashqari Siz suhbatdoshingiz bilan har xil fasllarda siz va oila a'zolaringizning rejalari hamda transportda sayr qilish muammolari haqida bahs olib borishingiz mumkin.

一、热身 *Dastlabki mashqlar*

1 思考 *Mulohaza qilmoq*

Quyidagi savollar yuzasidan fikr yuriting:

- (1) Sizning mamlakatingizda bir yilda qancha fasl bor? Har faslda ob-havo qanday?
- (2) Sizga eng ko'p qaysi fasl yoqadi? Va bu faslda nima qilishni yoqtirasiz?
- (3) Agar siz shaharda qisqa safar qilmoqchi bo'lsangiz, qaysi transport turini afzal ko'rasiz? Nima uchunligini ayta olasizmi?

2 活动 *Faoliyat*

Mamlakatingizdagi holatdan kelib chiqib, quyidgi so'zlar asosida shahringiz bo'ylab sayohat qiling.

velosiped

avtobus

taksi

shaxsiy moshina

mototsikl

metro

skeytbord

Mashhurlik:

_____ > _____ > _____ > _____ > _____ > _____ > _____

二、课文 Matn

(一) 2-09-01

(Ma Dawei va Wang Xiaoyunlar parkda suhbatlashmoqda.)

马大为：今天天气真好啊！^①

Mǎ Dàwéi: Jīntiān tiānqì zhēn hǎo a!

王小云：是啊，现在是秋天了，天气凉快了。

Wáng Xiǎoyún: Shì a, xiànzài shì qiūtiān le, tiānqì liángkuai le.

马大为：今天空气也特别好。

Mǎ Dàwéi: Jīntiān kōngqì yě tèbié hǎo.

王小云：秋天是北京最好的季节。^②

Wáng Xiǎoyún: Qiūtiān shì Běijīng zuì hǎo de jìjié.

天气不冷，也不热，很舒服。

Tiānqì bù lěng, yě bú rè, hěn shūfu.

马大为：北京的春天怎么样？

Mǎ Dàwéi: Běijīng de chūntiān zěnmeyàng?

谈论季节和天气

Fasl va ob-havoni
muhokama qilish

王小云: 春天很暖和, 可是常常刮风。在你们家乡, 你
Wáng Xiǎoyún: Chūntiān hěn nuǎnhuo, kěshì chángcháng guā fēng. Zài nǐmen jiāxiāng, nǐ

最喜欢什么季节?

zuì xǐhuan shénme jìjié?

马大为: 我最喜欢春天。春天树都绿了, 很漂亮。

Mǎ Dàwéi: Wǒ zuì xǐhuan chūntiān. Chūntiān shù dōu lǜ le, hěn piàoliang.

王小云: 夏天和冬天怎么样?

Wáng Xiǎoyún: Xiàtiān hé dōngtiān zěnmeyàng?

马大为: 夏天天气很热, 常常下雨。冬天很冷, 常常

Mǎ Dàwéi: Xiàtiān tiānqì hěn rè, chángcháng xià yǔ. Dōngtiān hěn lěng, chángcháng

下雪。

xià xuě.

王小云: 夏天你可以游泳, 冬天你可以滑雪。多好啊!

Wáng Xiǎoyún: Xiàtiān nǐ kěyǐ yóuyǒng, dōngtiān nǐ kěyǐ huáxuě. Duō hǎo a!

马大为: 对。我特别喜欢游泳和滑雪。小云, 你会滑

Mǎ Dàwéi: Duì. Wǒ tèbié xǐhuan yóuyǒng hé huáxuě. Xiǎoyún, nǐ huì huá-

雪吗?

xuě ma?

王小云: 以前我不会, 现在刚学。我只会一点儿。

Wáng Xiǎoyún: Yǐqián wǒ bú huì, xiànzài gāng xué. Wǒ zhǐ huì yìdiǎnr.

马大为: 欢迎你来我的家乡, ^③ 我可以教你游泳和滑雪。

Mǎ Dàwéi: Huānyíng nǐ lái wǒ de jiāxiāng, wǒ kěyǐ jiāo nǐ yóuyǒng hé huáxuě.

王小云: 谢谢。今年冬天你回国吗?

Wáng Xiǎoyún: Xièxie. Jīnnián dōngtiān nǐ huí guó ma?

谈打算

Rejalar haqida gaplashish

马大为: 我想回国, 可是(飞)机票太贵了。^④

Mǎ Dàwéi: Wǒ xiǎng huí guó, kěshì (fēi) jīpiào tài guì le.

王小云: 没关系。你可以不坐飞机。

Wáng Xiǎoyún: Méi guānxi. Nǐ kěyǐ bú zuò fēijī.

马大为: 不坐飞机? 我怎么回国?

Mǎ Dàwéi: Bú zuò fēijī? Wǒ zěnmé huí guó?

王小云: 你会游泳, 可以游泳啊!

Wáng Xiǎoyún: Nǐ huì yóuyǒng, kěyǐ yóuyǒng a!

生词 Yangi so'zlar

2-09-02

1. 秋天	qiūtiān	O	kuz 北京的秋天
2. 了	le	YS	(qo'shimcha) yordamchi so'z 大了 小了 秋天了
3. 凉快	liángkuai	S	salqin 凉快的天气 很凉快
4. 空气	kōngqì	O	havo 空气很好 空气不好
5. 最	zuì	R	eng 最好 最贵 最漂亮 最喜欢
6. 季节	jìjié	O	fasl 四个季节 哪个季节
7. 热	rè	S	issiq 天气很热 有点儿热 我很热
8. 春天	chūntiān	O	bahor 喜欢春天 春天了
9. 暖和	nuǎnhuo	S	iliq 暖和的天气 很暖和
10. 刮风	guā fēng		esmoq
风	fēng	O	shamol 大风
11. 家乡	jiāxiāng	O	vatan 我的家乡
12. 树	shù	O	daraxt 绿树 大树 树绿了
13. 夏天	xiàtiān	O	yozi 很热的夏天 喜欢夏天
14. 冬天	dōngtiān	O	qishi 很冷的冬天 喜欢冬天
15. 下雨	xià yǔ		yomg'ir yog'moq
雨	yǔ	O	yomg'or 大雨 小雨
16. 下雪	xià xuě		qor yog'moq
雪	xuě	O	qor 下雪 下大雪
17. 游泳	yóuyǒng	FTSF	suzmoq 喜欢游泳 去游泳
18. 滑雪	huáxuě	FTSF	chang'ida uchmoq 去滑雪 喜欢滑雪
19. 会	huì	F/MF	qila olmoq, bilmoq 会滑雪 会说汉语 会一点儿
20. 以前	yǐqián	O	oldin 以前不会 以前学英语
21. (飞) 机票	(fēi)jīpiào	O	samoliot chiptasi 买一张飞机票
飞机	fēijī	O	samalyot
票	piào	O	chipta 买票 电影票 一张票
22. 坐	zuò	F	o'tirmoq 坐飞机 坐公共汽车

注释 Izohlar

① 今天天气真好啊!

Bugun havo juda yaxshi-ya!

Biz bundan oldin ko‘rib chiqqan “啊” gapni yakunlanishini ifodalaydi, tasdiqni yoki qattiq iltimos qilish, buyurish ma‘nolarini ham beradi, masalan, “Shì a. 是啊。” Yana “啊” kimnidir biror ishni tezroq bajarishga undaganda ham ishlatiladi, masalan, “Nǐ yào duō chuān diǎnr yīfu a! 你要多穿点儿衣服啊!” . “啊” gapni yakunlab kelganida ko‘pincha oh tortish ma‘nosida ham keladi, masalan, “Jīntiān zhēn liángkuai a! 今天真凉快啊!” , “Tā de Hànzì zhēn piàoliang a! 她的汉字真漂亮啊!” .

② 秋天是北京最好的季节。

Kuz fasli Pekinning eng go‘zal faslidir.

“zuì 最 + sifat” biron bir xususiyat, belgi o‘ta darajada ekanini ifodalaydi. Masalan, “Zuótiān zuì rè. 昨天最热。” , “Tā shì wǒ zuì xiǎo de dìdì. 他是我最小的弟弟。” . “最” yana biron bir aqliy faoliyat oldidan qo‘yilib darajaning baland cho‘qqisni ifodalashi mumkin, masalan:

Mǎ Dàwéi zuì xǐhuan yóuyǒng.

(1) 马大为 最 喜欢 游泳。

Nǐ zuì bù xǐhuan shénme jìjié?

(2) 你 最 不 喜欢 什么 季节?

Lín Nà zuì xiǎng kàn Běijīng de hùtòng.

(3) 林娜 最 想 看 北京 的 胡同。

③ 欢迎你来我的家乡。

Mening ona shahrimga xush kelibsan.

④ 可是(飞)机票太贵了。

Biroq (samolyot) chipta juda qimmat ekan.

“tài 太 + sifat + le 了” A ning darajasi o‘ta yuqori ekanligini bildiradi, odatdagidan yuqorilab ketgan. Masalan, “tài guì le 太贵了”, “tài rè le 太热了”, hamda nimaningdir haddan tashqariligini balki qoniqmaslikni ham ifodalaydi. Agar A ning belgisi tasdiq bo‘lsa, misol uchun, “tài hǎo le 太好了”, “tài piàoliang le 太漂亮了” qoniqishni, qoyil qolishni ifodalaydi.

(二) 2-09-03

(Dam olish kunida Song Hua Lin Nani ko'rgazma namoyishiga olib bordi.)

宋华: 听说博物馆有个很好的展览, 咱们今天去看,
Sòng Huá: Tīngshuō bówùguǎn yǒu gè hěn hǎo de zhǎnlǎn, zánmen jīntiān qù kàn,

怎么样?
zěnmeyàng?

提活动建议

Biron g'oyani tavsiya etish

林娜: 好啊。今天我也有时间了,^① 咱们一起去看。
Lín Nà: Hǎo a. Jīntiān wǒ yě yǒu shíjiān le, zánmen yìqǐ qù kàn.

现在几点了?
Xiànzài jǐ diǎn le?

问时间(2)

Vaqtni so'ramoq (2)

宋华: 快十点了。^②
Sòng Huá: Kuài shí diǎn le.

林娜: 咱们什么时候去?
Lín Nà: Zánmen shénme shíhou qù?

宋华: 现在去, 好吗?
Sòng Huá: Xiànzài qù, hǎo ma?

林娜: 现在? 好吧。博物馆在天安门, 咱们怎么去? 我
Lín Nà: Xiànzài? Hǎo ba. Bówùguǎn zài Tiān'ān Mén, zánmen zěnme qù? Wǒ

朋友有车, 咱们能开车去吗?
péngyou yǒu chē, zánmen néng kāichē qù ma?

宋华: 我不会开车。你呢?
Sòng Huá: Wǒ bú huì kāichē. Nǐ ne?

林娜: 我会开车。可是我没有中国驾照, 在这儿不能
Lín Nà: Wǒ huì kāichē. Kěshì wǒ méi yǒu Zhōngguó jiàzhào, zài zhèr bù néng

开。咱们打车去吧。
kāi. Zánmen dǎchē qù ba.

宋华: 现在路上可能堵车。打车去可能很慢, 也不便宜。^③
Sòng Huá: Xiànzài lùshang kěnéng dǔchē. Dǎchē qù kěnéng hěn màn, yě bù piányi.

咱们坐地铁和公共汽车, 怎么样?
Zánmen zuò dìtiě hé gōnggòng qìchē, zěnmeyàng?

讨论出行交通

Transportda sayr qilishni
muhokama qilish

林娜: 好啊。先坐地铁还是先坐公共汽车?
Lín Nà: Hǎo a. Xiān zuò dìtiě háishi xiān zuò gōnggòng qìchē?

宋华: 先坐961路公共汽车到苹果园。在苹果园换地铁
Sòng Huá: Xiān zuò 961 lù gōnggòng qìchē dào Píngguǒyuán. Zài Píngguǒyuán huàn dìtiě

1号线到天安门。
1 hào xiàn dào Tiān'ān Mén.

林娜: 咱们几点能到?
Lín Nà: Zánmen jǐ diǎn néng dào?

宋华: 12点能到。别着急。
Sòng Huá: 12 diǎn néng dào. Bié zháojí.

林娜: 我不着急, 可是我的肚子有点儿着急。
Lín Nà: Wǒ bù zháojí, kěshì wǒ de dùzi yǒudiǎnr zháojí.

宋华: 对, 我也饿了。咱们可以先吃点儿点心。
Sòng Huá: Duì, wǒ yě è le. Zánmen kěyǐ xiān chī diǎnr diǎnxin.

生词 Yangi so'zlar

2-09-04

1. 博物馆	bówùguǎn	O	muzey 去博物馆
2. 展览	zhǎnlǎn	F	ko'rgazma 在博物馆展览 看展览
3. 时候	shíhou	O	vaqt, vaqtida 什么时候 这时候
4. 车	chē	O	mashina 坐车 有车 买车 卖车
5. 开车	kāichē	FTSF	mashina haydamoq 会开车
开	kāi	F	haydamoq 开飞机
6. 驾照	jiàzhào	O	haydovchilik guvoxnomasi 有驾照 我的驾照
7. 打车	dǎchē	FTSF	taksi olmoq 打车去
8. 路上	lùshang	O	yo'lda 路上车多 路上人少
9. 可能	kěnéng	MF	bo'lishi mumkin 可能堵车 可能下雨
10. 堵车	dǔchē	FTSF	yo'ldagi tirbandlik 路上堵车 堵车了
堵	dǔ	F	tirband bo'lmoq 太堵了
11. 慢	màn	S	sekin, asta 很慢 有点儿慢
12. 地铁	dìtiě	O	metro 坐地铁
13. 公共汽车	gōnggòng qìchē		avtobus 坐公共汽车 开公共汽车
公共	gōnggòng	S	umumiy
汽车	qìchē	O	avtomobil 坐汽车 开汽车
14. 路	lù	O	yo'l 11路公共汽车
15. 换	huàn	V	almashtirmoq 换地铁 换56路公共汽车
16. 线	xiàn	O	yo'nalish 地铁线 1号线
17. 饿	è	S	och 肚子饿 有点儿饿 很饿 饿了
18. 天安门	Tiān'ān Mén	AO	Tian'anmen
19. 苹果园	Píngguǒyuán	AO	Pingguoyuan (metro bekati nomi)

注释 Izohlar

① 好啊。今天我也有时间了。

Yaxshi. Bugun mening ham vaqtim bor.

Agar dialogda qarshi tomonga rozilik bildirilayotga bo'lsa, “hǎo 好”, “hǎo de 好的”, “hǎo a 好啊” yoki “hǎo ba 好吧” deb javob berish mumkin. Odatda “好” va “好的” rozilikni bildiradi, “好啊” ko'proq xursandchilik ma'nosini beradi, “好吧” esa “吧” ning yumshatish ohangi bo'lganligi uchun, odatda, ozgina ikkilanish yoki rozi bo'lishni ifodalaydi.

Lin Naning “Jīntiān wǒ yě yǒu shíjiān le. 今天我也有时间了。” deyishiga sabab bundan oldingi safar Song Hua uni kino ko'rishga taklif qilgan edi, biroq uning vaqti bo'lmagandi.

② 快十点了。

Soat 10 bo'lib qoladi.

③ 打车去可能很慢，也不便宜。

Taksida borish ehtimol sekin, ham arzon bo'lmaydi.

Fe'li ibora “dǎchē qù 打车去” ushbu gapning egasi, ham gapning mavzusi. Xitoy tilida nafaqat otni, balki olmoshni ham ega vazifasida kelishi mumkin, fe'l va boshqa so'z turkumlari yoki iboralarni ham ega vazifasida keltirish mumkin.

三、语言点 Tayanch so'zlar

1 核心句 Asosiy qo'llanilgan jumlar

2-09-05

1. 现在是秋天了。
2. 天气凉快了。
3. 今天我也有时间了。
4. 现在几点了？
5. 今天天气真好啊！
6. 你最喜欢什么季节？
7. 咱们打车去吧。
8. 打车去可能很慢。
9. 咱们坐地铁和公共汽车，怎么样？
10. 飞机票太贵了。
11. 我会开车。可是我没有中国驾照，在这儿不能开。

2 语法 Grammatika

1. 助词“了”在句尾(1): 表示情况的变化 “了” bog'lovchisining gap so'nggida kelishi (1): Vaziyatni o'zgarishini ifodalaydi

“了” yordamchi so'zi gap oxirida joylashganda, holat o'zgarganligini ifodalaydi yoki yangi holat yuzaga chiqqanini bildiradi yoki bo'lmasam sharoit. Bunday qo'llanish odatda sifat kesimli gaplarda yoki “是” fe'l bog'lovchili yoki bo'lmasam “有” li gaplarda.

Deklarativ gap	“ma 吗” bilan tugaydigan savol (vaziyat o'zgaradimi yo'qmi)	Inkor gap (vaziyatda o'zgarish yo'q)
天气凉快了。 Ob-havo sovuqlashmoqda.	天气凉快了吗?	天气没有凉快。
树都绿了。 Daraxtlar yashil rangga kirmoqda.	树都绿了吗?	树没有绿。
现在是秋天了。 Hozir kuz fasli kirdi.	现在是秋天了吗?	现在不是秋天。
今天我(也)有时间了。 Bugun mening ham vaqtim bor.	今天你有时间了吗?	今天我没有时间。

Favqulotda biron bir ish-harakati sodir bo'lganligi haqida savol berilsa, odatda, “ma 吗” so'roq yuklamasi bilan umumiy so'roq gap hosil qilinadi. Voqea-hodisaning o'zgarishi inkorni ifodalasa, “méi yǒu 没有” yoki “bú shì 不是” bilan so'roq gap hosil qilinadi.

1-mashq So'zlarni o'zaro almashtirib, suhbatni nihoyasiga yetkazing.

(1) A: 你累不累?

B: 我累了, 我想休息。

饿 吃点心
渴 喝茶
困 睡觉

(2) A: 现在是秋天了。

B: 是啊, 天气凉快了。

春天 暖和
夏天 热
十二月 冷

(3) A: 现在几点了?

B: 七点了, 你快起床吧。

A: 好吧。

8:00 去上课
12:00 去吃饭
23:00 睡觉

(4) A: 你弟弟现在怎么样?

B: 他/她很好。他/她现在有女朋友了。

你朋友	工作
王小云	驾照
陈老师	女儿

2-mashq Rasmlarga qarang va tasvirlang.

(1)

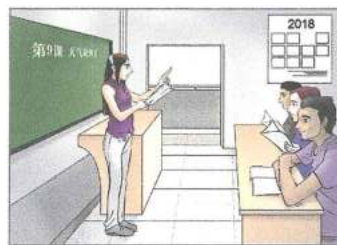
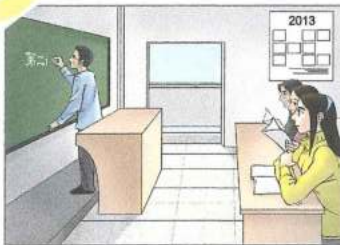
以前他不忙, 现在他_____。

(2)

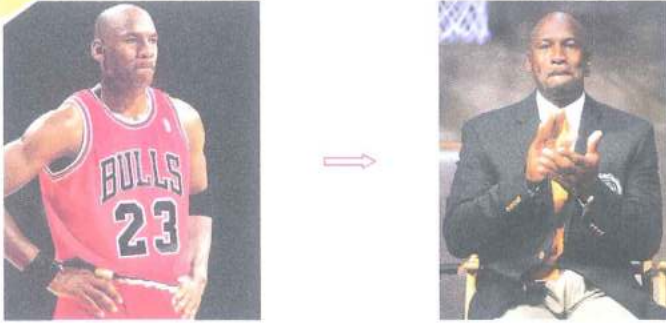
七月天气很热, 现在十月了, _____。

(3)

2013年她学习汉语, 现在她_____。

(4)

乔丹 (Qiáodān) 以前是运动员 (yùndòngyuán, sportchi), 现在他_____。

2. 连动句 (2): 表示方式 Bog'langan fe'lli gaplar (2): Uslubni ifodalaydi

Ushbu darsda muhokama qilinayotgan bog'langan fe'lli gaplarda, birinchi fe'l ko'pincha ikkinchi harakatni uslubini ifodalaydi. Masalan:

Tā měi tiān zuò gōnggòng qìchē huí jiā.

(1) 他每天坐公共汽车回家。

Wǒmen kāichē qù Wángfǔjǐng.

(2) 我们开车去王府井。

Dàwéi kěyǐ yóu(yǒng) huí guó ma?

(3) 大为可以游(泳)回国吗?

1-mashq Berilgan misollar asosida sevimli sayr qilish uslubingizni tanlang va gap bilan ifodalang.

Masalan 我常常坐飞机去上海。

坐地铁	去学校
坐飞机	去朋友家
打车	回国
开车	去上海
坐公共汽车	回家

2-mashq Quyidagi berilgan so'zlar orqali gaplarni to'ldiring.

(1) A: 你每天怎么去学校?

B: 我每天_____。(公共汽车)

(2) A: 你今天怎么回家?

B: 我今天_____。(公共汽车)

(3) A: 你们老板坐飞机去上海吗?

B: 不, 他_____。(开车)

(4) A: 咱们怎么去王府井?

B: 咱们_____吧。(地铁)

3. 能愿动词谓语句 (3): 会、可能 Modal fe'llari bilan ifodalangan kesimli gaplar (3):
“huì 会”, “kěnéng 可能”

Modal fe'l “会” odatda fe'ldan oldin qo'llaniladi, layoqatni bildiradi, balki ushbu qobiliyat o'qib o'rganish natijasida qo'lga kiritilgan bo'ladi. Misol uchun, “huì kāichē 会开车”, “huì yóuyǒng 会游泳”, “huì shuō Hànyǔ 会说汉语” va h.k.

Ega	Kesim	
	Modal fe'l	Fe'l-To'ldiruvchi
你	会不会	说汉语?
宋华	不会	开车。
丁力波	会	写这个汉字。
谁	会	滑雪?

“可能” modal fe'li ehtimollikni bildiradi.

Ega	Kesim		
	Vaqt so'zlari	Modal fe'l	Fe'l-To'ldiruvchi/sifat
陆雨平	八月	可能	去上海。
马大为	现在	不可能	睡觉。
王小云	明天	可能	来学校吗?
打车去		可能	很慢。

1-mashq So'zlarni o'zaro almashtirib, suhbatni nihoyasiga yetkazing.

A: 你会不会跳舞?

B: 我会一点儿。

A: 你今天能去跳舞吗?

B: 不好意思, 我今天很忙, 不能去。

游泳 很累
滑雪 不舒服
唱中文歌 嗓子疼

2-mashq So'zlarni o'zaro almashtirib, suhbatni nihoyasiga yetkazing.

A: 咱们开车去吧。

B: 开车去可能堵车。

打车 很贵
坐公共汽车 很慢
走路 (zǒulù, piyoda yurmoq) 很累

4. 用疑问代词的问句 (4): 怎么样 So'roq olmoshli so'roq gaplar (4): "zěnmeyàng 怎么样"

"……, 怎么样?" bilan "……, hǎo ma 好吗?" o'xshash, odatda fikr bildirish yoki boshqalar fikrni sorashdir. Gapning oldingi yarim qismida darak gap bo'lib u fikrni ifodalaydi.

Wǒmen mǎi yí gè dà dàngāo, zěnmeyàng?

(1) 我们 买一个大蛋糕, 怎么样?

Xiànzài qù, zěnmeyàng?

(2) 现在 去, 怎么样?

Tasdiq javoblarda odatda "hǎo a 好啊", "好", "hǎo de 好的", "hǎo ba 好吧", "tài hǎo le 太好了" va h.k.lar qo'llaniladi; inkor javoblarda "bù xíng 不行" ni yoki "zhēn bù hǎoyìsi 真不好意思, ……", "duìbuqǐ 对不起, ……" ni qo'llash mumkin.

1-mashq So'zlarni o'zaro almashtirib, suhbatni nihoyasiga yetkazing.

(1) A: 咱们去吃饭, 怎么样?

B: 好啊。/ 对不起, 我现在不想去。

游泳
看电影
唱歌

(2) A: 我们一起去上海, 怎么样?

B: 好啊。/ 对不起, 最近我没有时间。

去北京
去王府井
回英国

2-mashq Quyidagi jumlarlar to'g'ri (T) yoki noto'g'riligini (N) aniqlang.

- (1) 这件羽绒服怎么样卖? ()
 (2) 我们一起去跳舞, 怎么? ()
 (3) 我们坐地铁去, 怎么样? ()
 (4) 咱们几点去, 怎么样? ()

四、练习与运用 Amaliy mashg'ulotlar

补充词语 Qo'shimcha so'zlar

2-09-06

1. 火车	huǒchē	O	poyezd 坐火车
2. 火车站	huǒchēzhàn	O	poyezd bekati 去火车站
3. 船	chuán	O	qayiq 坐船
4. 机场	jīchǎng	O	aeroport 去机场
5. 骑	qí	F	velosiped
6. 自行车	zìxíngchē	O	haydash 骑自行车
7. 走路	zǒulù	FTSF	piyoda yurmoq 走路去
8. 滑冰	huábīng	FTSF	konkida uchmoq
9. 篮球	lánqiú	O	basketbol o'ynash 打篮球
10. 排球	páiqiú	O	voleybol o'ynash 打排球
11. 踢	tī	F	tepmoq (futbol)
12. 足球	zúqiú	O	futbol 踢足球
13. 城里	chéngli	O	shahar ichida 去城里
14. 美术馆	měishùguǎn	O	san'at muzeyi 去美术馆
15. 参观	cānguān	F	tashrif buyurmoq 参观画展 参观博物馆
16. 公园	gōngyuán	O	park 去公园
17. 售票员	shòupiàoyuán	O	bilet sotuvchi
18. 师傅	shīfu	O	usta

1 语音练习 Fonetik mashq

2-09-07

Eshiting va o'qing: Quyida berilgan so'zlarni pinyinini yozing va ohang belgisini qo'ying, so'ngra baland ovozda o'qing.

① chuntian	② qiutian	③ dongtian
④ dache	⑤ duche	⑥ jiaxiang
⑦ liangkuai	⑧ gonggong qiche	⑨ Jintian tianqi zhen hao a!
⑩ Bu zuo feiji? Wo zenme hui guo?		

2 会话练习 Suhbat (dialog) mashqlari

Ikki kishilik suhbat: Rasmdagi odamlarning ko'inishi hamda vaziyatiga asoslanib, dialogni davom ettiring.

1. Fasl va ob-havoni muhokama qilish

(1) Quyida berilganlarni ko'chirib olib, dialogni sahnalashtiring.

A: 今天天气真好。

B: 是啊，很暖和。

A: 明天天气怎么样？

B: 可能也不错。

A: 什么季节去北京最好？

B: 秋天吧，不冷也不热。

(2) O'zingiz yaxshi bilgan joyni tanlab olib, dialog tuzing.

A: 你是哪儿人？

B: 我是_____人。

A: 你们家乡现在天气怎么样？

B: _____。

2. O'zgarishlar haqida muhokama qiling

Guruhlardagi faoliyat: 4 kishi, rasmdagi kishilar nima uchun ranjigan? O'zingini taklifingizni bering, rasmdagi kishilar nima deyishlari mumkin?

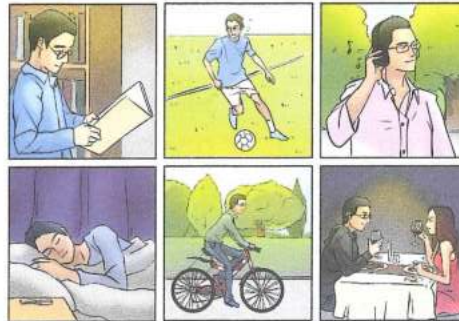
3. Rejalarni gaplashing

Guruh bilan: Quyida berilgan diaologni ko‘chirib olib, rasm bilan muvofiqlashtiring, o‘zingizning dam olish kunidagi rejangizni muhokama qiling.

Masalan

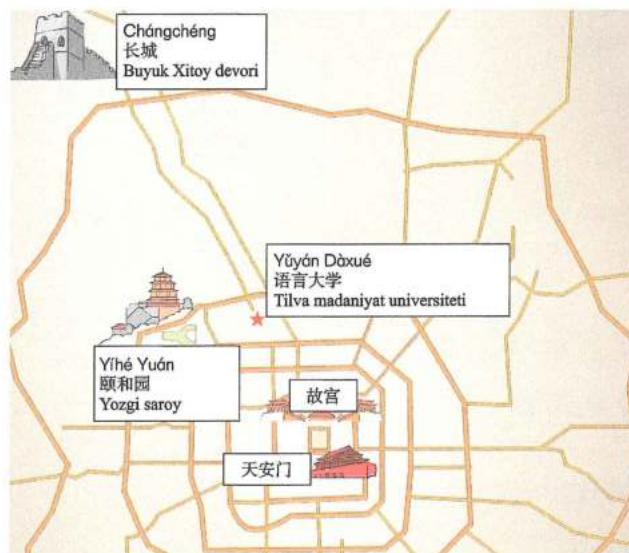
A: 星期日你想做什么?

B: 我想看电影。

4. G‘oya ilgari surish

(1) Siz Pekinda o‘qiysiz. Do‘stingiz sizni ko‘rgani keldi, siz uni Pekinda aylantirmoqchisiz. Ushbu rasm asosida unga qanday fikr berasiz. (“……, zěnmeyàng怎么样?” yoki “……, hǎoma好吗?” dan foydalaning)

(2) Sizning xitoylik do‘stingiz sizning davlatingizdagi shaharga yetib keldi, siz unga qanday sayohat qilish g‘oyasini berasiz.

5. Transportda sayr qilishni muhokama qiling

Guruh bilan: Siz do‘stingizni bir kun o‘z shahringizda sayr qildirtirishingiz kerak, 2-4 ta aylanish uchun joy rejalashtiring, hamda transportda qanday borishni muhokama qiling, xaritanani tuzing va guruhga so‘zlab bering.

- ① 我们怎么去……?
- ② 我们坐地铁去还是坐公共汽车去?
- ③ 我们骑自行车去……, 怎么样?

3 听后复述 Tinglang va gapirib bering

2-09-08

Tinglang va gapiring.

- (1) A: 请上车吧。你去哪儿?
B: 我去王府井 (Wángfǔjǐng) 大街。师傅, 七点半能到吗?
A: 不堵车, 能到。
- (2) A: 售票员, 买票。
B: 您去哪儿?
A: 请问, 111 路到美术馆吗?
B: 到。
A: 多少钱一张票?
B: 两块。
A: 买两张。

- (3) A: 请问首都机场 (Shǒudū Jīchǎng, Xalqaro poytaxt aeroporti) 怎么走?
B: 可以坐地铁去。先坐地铁 13 号线到西直门 (Xīzhí Mén), 在西直门换 2 号线到东直门 (Dōngzhí Mén), 在东直门换机场线到首都机场。

4 阅读理解 O'qib tushunib oling

马大为的家乡一年有四个季节, 春天、夏天、秋天和冬天。春天天气暖和了, 树都绿了, 很漂亮; 夏天天气很热, 马大为常常去游泳; 秋天天气凉快了, 不冷也不热。马大为最喜欢秋天, 因为水果都熟 (shú, pishmoq) 了, 他可以吃很多水果。冬天天气很冷, 马大为常常去滑雪。

Quyidagi savollarga javob bering:

- (1) 马大为的家乡有几个季节? 都是什么季节?
(2) 马大为最喜欢哪个季节? 为什么?

到 2018 年 5 月, 北京地铁有 20 条线了。坐 1 号线, 你可以到有名的西单 (Xīdān)、天安门、王府井, 你可以在西单买东西, 在王府井吃北京小吃。坐 2 号线, 你可以到雍和宫 (Yōnghé Gōng), 还可以到火车站。在西直门地铁站, 你可以换 4 号线、13 号线。坐 4 号线, 北边可以到颐和园 (Yíhé

Yuán)、圆明园 (Yuánmíng Yuán)、北京大学和中关村 (Zhōngguān Cūn)。如果你想去机场，可以坐2号线，在东直门换机场线。地铁2号线上有很多“门”，比如“西直门”。你数数 (shǔshu, hisoblab ko‘rmoq)，一共有多少个“门”？

Quyidagi savollarga javob bering:

- (1) 到2018年5月，北京地铁有多少条线了？
- (2) 如果你想去王府井，最好坐几号线？
- (3) 从西直门去机场，怎么换车？
- (4) 看北京地铁线路图 (Pekinning metro yo‘nalishi kartasi)，数数2号线上有多少个“门”。
- (5) 看北京地铁线路图，数数2号线上有多少个换乘站 (huànchéngzhàn, metro almashuv bekati)，分别是什么站。

Pekinning metro yo‘nalishi kartasi (bo‘lim)

5 任务与活动 Vazifa va faoliyat

1. Intervyu olish

Juft bo‘lib, mamlakatingizdagi va shahringizdagi fasllar va ob-havoning holatini aniqlang, va jadvalni to‘ldiring. Keyin kursdoshlaringiz e‘tiboriga havola qiling.

季节	天气	常做什么

Quyidagi savollar:

- ① 你的家乡/城市有几个季节? 都是什么季节?
- ② 春天/夏天/秋天/冬天天气怎么样?
- ③ 你最喜欢什么季节? 为什么?
- ④ 春天/夏天/秋天/冬天你常做什么?

2. Rol ijro etish

Tomosha: Juft bo‘lib, rasmlardan foydalanib, dam olish kunlaridgi faoliyatingiz, yo‘nalishingizni aniqlab, keyin dialoglardagi bo‘sh joylarni to‘diring.

目的地 Nishon, maqsad	目的 Maqsad	距离 Masofa	交通方式 Transport usuli	用时 Vaqtdan unumli foydalanish	费用 Vaqtdan behuda foydalanish
北京大学	买书	3km	307 路公共汽车	16 分钟	2 元
			打车	10 分钟	13 元
			骑自行车	22 分钟	
			走路	45 分钟	
国家博物馆	看画展	15km	375 路→13 号线→ 4 号线→1 号线	57 分钟	7 元
			13 号线→4 号线→ 1 号线	1 小时 9 分	5 元
			打车	40 分钟	41 元
			骑自行车	1 小时 40 分	
王府井	看电影	16km	375 路→13 号线→ 4 号线→1 号线	59 分钟	7 元
			13 号线→4 号线→ 1 号线	1 小时 19 分	5 元
			打车	41 分钟	43 元
			骑自行车	1 小时 46 分	

A: 听说……有个……, 你想去吗?

B: 好啊。什么时候去?

A: ……, 怎么样?

B: 好。咱们怎么去?

……

6 写作练习 Insho yozish mashqi

Vatanigizni iqlimi to‘g‘risida, kichkina hikoya yozing.

Masalan 我的家乡一年有……个季节, ……。我最喜欢……, 天气……了, 树……了。我会……, 常常跟……一起, 坐……去……。

五、汉字 Iyerogliflar

1 汉字知识 Iyerogliflarga oid bilimlar

Iyerogliflar va ularning fonetik tovushlari

Aksariyat iyerogliflar ikki qismdan tarkib topadi, ulardan biri uning o‘qilishini ifodalaydi, ya’ni fonetik qismi, boshqa qismi esa iyeroglifning tahminiy ma’nosini beradi, ya’ni uning ma’noviy qismi. Bu turdagi iyerogliflar rasm talaffuz turkum deb ataladi.

- (1) mā 妈 (ona):
piktografik/semantik komponent: nǚ 女 (ayok); fonetik komponent: mǎ 马
- (2) bà 爸 (otor):
piktografik/semantik komponent: fù 父 (ota); fonetik komponent: bā 巴
- (3) qī 期 (vaqt oralig‘i):
piktografik/semantik komponent: yuè 月 (oy); fonetik komponent: qí 其

2 汉字偏旁 Iyerogliflarning yon kalitlari

Iyeroglif kaliti	Nomi	Chiziqdarining yozilish ketma-ketligi	Chiziqdar soni	Misollar	Tushuntirish
氵	三点水	丶 丶 丶	3	滑 huá (sirg‘anmoq) 汽 qì (bug‘) 泳 yǒng (suzmoq) 游 yóu (suzmoq)	Odatda “suv” kabi so‘zlarga aloqador
冫	两点水	丶 丶	2	凉 líang (salqin) 冷 lěng (sovuq)	Odatda “muz” kabi so‘zlarga aloqador
纟	绞丝旁	纟 纟 纟	3	线 xiàn (yo‘nalish) 绒 róng (pastga) 绿 lǜ (yashil)	Odatda “shoyi” kabi so‘zlarga aloqador
灬	四点底	丶 丶 丶 丶	4	热 rè (issiq) 照 zhào (porlash)	Odatda “olov” kabi so‘zlarga aloqador
宀	穴字头	宀 宀 宀 宀 宀	5	空 kōng (bo‘sh) 窄 zhǎi (tor)	Odatda “teshik” kabi so‘zlarga aloqador

3 认写基本汉字 Asosiy iyerogliflarning yozilishi

(1) 禾	一 二 千 禾 禾			
hé	ovqatga ishlatiladigan o'simliklar	5 chiziq		
(2) 穴	丶 宀 宀 穴 穴			
xué	teshik	5 chiziq		
(3) 冬	ノ 夕 夕 冬 冬			
dōng	qish	5 chiziq		
(4) 水	丨 丩 水 水			
shuǐ	suv	4 chiziq		
(5) 雨	一 冂 冂 雨 雨 雨 雨 雨			
yǔ	yomg'ir	8 chiziq		
(6) 开	一 二 开 开			
kāi	ochmoq, boshlamoq	4 chiziq		
(7) 车	一 𠃉 𠃉 车			
chē	mashina	4 chiziq		

4 认写课文中的汉字 Matndagi iyerogliflarning yozilishi

(1) 秋天 qiūtiān	秋 → 禾 + 火	9 chiziq
(2) 空气 kōngqì	空 → 穴 + 工	8 chiziq
(3) 凉快 liángkuai	凉 → 冫 + 京 (京: 宀 宀 宀 宀 宀 京 京)	10 chiziq
(4) 热 rè	热 → 灬 + 丸 (丸: 丿 九 丸) + 灬	10 chiziq

(5) 游泳 yóuyǒng

游 → 氵 + 方 + ㇇ + 子

12 chiziq

泳 → 氵 + 永

8 chiziq

(6) 滑雪 huáxuě

滑 → 氵 + 骨 (骨: 冎 冎 冎 冎 冎 冎 冎 冎)

12 chiziq

雪 → 雨 + 彡 (彡: 冫 冫 冫)

11 chiziq

(7) 汽车 qìchē

汽 → 氵 + 气

7 chiziq

(8) 线 xiàn

线 → 纟 + 戔

8 chiziq

六、文化知识 Madaniyatga oid bilimlar

Xitoyning iqlimi

Xitoy sharqiy Osiyo, Tinch okeaning g'arbiy qirg'og'ida joylashgan. Yer maydoni 9,6 mln km.kv. Xitoy hududini katta qismi shimolga to'g'ri

keladi. Iqlimi mo'tadil, 4 fasl: yoz oylari ko'p yomg'irli bo'lsa, qish fasli quruq sovuq, yuqori harorat va yomg'ir mavsumi birdek

qishloq xo'jalik sohasida hosildorlikni ko'paytiradi. Xitoy hududi keng bo'lib, iqlim ham turlichadir. Uning iqlimi

turlichaligini quyidagicha kuzatish mumkin: Shimoliy qism Mohe shimoldan 53 gradusda joylashgan, iqlimi sovuq, janubdan Nansha

orollari janubdan 3 gradusda joylashgan, mo'tadil. Qinghai-Tibet tepaliari 4500 m balandlikda joylashgan bo'lib, qish uzoq davom etadi. Janubiy orollarda

esa yoz fasli uzoq davom etadi. Yunnan provinsiyasida esa butun yil davomida bahor fasli.

七、自我评估 O'z-o'zini baholash

Men xitoy tilida quyidagi ishlarni qila olaman:

- Men ba'zi bir joylarning fasli hamda havosi haqida gapirib bera olaman.
- Men o'z rejalarim haqida aytib bera olaman.
- Men g'oya ilgari surishim mumkin.
- Men transportda yurishni muhokama qilshim mumkin.

趣味汉语 Qiziqarli xitoy tili

Topingchi, Bu iyeroglif qanday?

yí gè rén
1. 一个人

yī jiā yī
2. 一加一

Dà yǔ luò zài héng shān shàng.
3. 大雨落在横 (gorizontal) 山上。

Yì biān lǜ, yì biān hóng, lǜ de xǐhuan yǔ, hóng de xǐhuan fēng.
4. 一边绿, 一边红, 绿的喜欢雨, 红的喜欢风。

(1) Bir kishi

(2) Bir qo'shuv bir

(3) Hengshanga kuchli yomg'ir yog'adi.

(4) Bir tomoni yashil, bir tomoni qizil, yashil yomg'irni, qizil esa shamolni yoqtiradi.

Zhù nǐ Shèngdàn kuàilè

祝你圣诞快乐

Rojdestvo bayrami bilan tabriklayman

Rojdestvo yaqinlashib qoldi, Ding Libo oila a'zolariga sovg'alar yubormoqchi. Uning onasi unga Kanadandan qo'ng'iroq qildi. Bu darsda sizlar qanday qilib bayramlarda tabriklar yo'llashni va izhorlar qilishni o'rganasizlar. Shuningdek, grammatik mashg'ulotlarni mustahkamlab, xitoy tilida gaplarni to'g'ri tuzishni mukammal o'zlashtirib olasilar.

一、热身 Dastlabki mashqlar

1 思考 Mulohaza qilmoq

Quyidagi savollar yuzasidan fikr yuriting:

- (1) Sizning mamlakatingizda qaysi bayramlar muhim ahamiyatga ega? Ushbu bayramda sizlar nima qilasizlar?
- (2) Dam olish mavsumida oilangiz va do'stlaringizga qanday sovg'alar berasiz? Siz qanday tilaklar aytasiz?
- (3) Xitoyda eng muhim bayram qaysi ekanligi bilasizmi? Ushbu bayramning qanaqa odatlari borligini bilasizmi?

2 活动 Faoliyat

Iltimos quyidagi rasmlardagi sovg'alardan bir-nechtasini olib, oila azolaringizga sovg'a qiling, keyin do'stlaringizga ularni bir-nechtasini tanishtiring.

Panda
o'yinchog'i

Xitoycha
naqshli o'rma

Xitoycha
qog'oz rasmlar

Pekin
operasining
grimlari
namunasi

Xitoycha
materialli
poyabzal

“Qizil konvert”,
pul bilan birga
beriladigan
konvert

二、课文 Matn

(一) 2-10-01

(Ding Libo metroda Lu Yupingni uchratib qoldi.)

丁力波: 陆雨平, 你好! 好久不见了, 你去哪儿? ①

Dīng Lìbō: Lù Yǔpíng, nǐ hǎo! Hǎojiǔ bú jiàn le, nǐ qù nǎr?

陆雨平: 是你啊, 力波。② 我去电影学院, 他们请我做

Lù Yǔpíng: Shì nǐ a, Lìbō. Wǒ qù Diànyǐng Xuéyuàn, tāmen qǐng wǒ zuò

报告。你去哪儿了?

bàogào. Nǐ qù nǎr le?

丁力波: 我去王府井了。

Dīng Lìbō: Wǒ qù Wángfǔjǐng le.

谈已经发生的事情

Allaqachon sodir bo'lgan
ishni muhokama qiling

我去给爸爸妈妈买圣诞节礼物了。

Wǒ qù gěi bàba māma mǎi Shèngdàn Jié lǐwù le.

陆雨平: 你爸爸妈妈都好吗?

Lù Yǔpíng: Nǐ bàba māma dōu hǎo ma?

丁力波: 他们都很好, 谢谢。
Dīng Lìbō: Tāmen dōu hěn hǎo, xièxie.

陆雨平: 听说你爸爸妈妈的专业也是中文?
Lù Yǔpíng: Tīngshuō nǐ bàba māma de zhuānyè yě shì Zhōngwén?

丁力波: 我爸爸是加拿大人, 中文名字叫古波。他以前也
Dīng Lìbō: Wǒ bàba shì Jiānádàrén, Zhōngwén míngzi jiào Gǔ Bō. Tā yǐqián yě

在语言学院学汉语, 现在是中国
zài Yǔyán Xuéyuàn xué Hànyǔ, xiànzài shì Zhōngguó

谈某人的变化

Biror odamdagi o'zgarishni
gapalashing

文学教授了。我妈妈叫丁云, 是中国人。她的
wénxué jiàoshòu le. Wǒ māma jiào Dīng Yún, shì Zhōngguórén. Tā de

专业是美国文学, 现在在加拿大教汉语。我们一
zhuānyè shì Měiguó wénxué, xiànzài zài Jiānádà jiāo Hànyǔ. Wǒmen yì

家人都喜欢中文, 都说中文。
jiā rén dōu xǐhuan Zhōngwén, dōu shuō Zhōngwén.

陆雨平: 今年你在北京过圣诞节, 是不是?
Lù Yǔpíng: Jīnnián nǐ zài Běijīng guò Shèngdàn Jié, shì bu shì?

丁力波: 是啊。北京也是我的家。我哥哥和弟弟都在北京。
Dīng Lìbō: Shì a. Běijīng yě shì wǒ de jiā. Wǒ gēge hé dìdi dōu zài Běijīng.

弟弟跟我外婆一起住。
Dìdi gēn wǒ wàipó yìqǐ zhù.

陆雨平: 现在他们回加拿大过节了吗?
Lù Yǔpíng: Xiànzài tāmen huí Jiānádà guòjié le ma?

丁力波: 没有。弟弟没有回加拿大, 他去旅行了。哥哥可
Dīng Lìbō: Méiyǒu. Dìdi méiyǒu huí Jiānádà, tā qù lǚxíng le. Gēge kě-

能回国看爸爸妈妈, 他还没有决定。雨平, 中国
néng huí guó kàn bàba māma, tā hái méiyǒu juéding. Yǔpíng, Zhōngguó-

人是不是也过圣诞节?
rén shì bu shì yě guò Shèngdàn Jié?

陆雨平：中国最重要的节日是春节。
Lù Yǔpíng: Zhōngguó zuì zhòngyào de jiérì shì Chūnjié.

谈论节日
Bayramlarni muhokama qiling

现在很多年轻人也喜欢过西方的节日。对了，我
Xiànzài hěn duō niánqīng rén yě xǐhuan guò Xīfāng de jiérì. Duìle, wǒ-

们有个美国朋友，我爱人让我给他儿子买一件
men yǒu gè Měiguó péngyou, wǒ àiren ràng wǒ gěi tā érzi mǎi yí jiàn

圣诞礼物。你说，该买什么？^③
Shèngdàn lǐwù. Nǐ shuō, gāi mǎi shénme?

丁力波：他儿子几岁了？
Dīng Lìbō: Tā érzi jǐ suì le?

问年龄 (3)
Biron insondan yoshini so'rash (3)

陆雨平：六岁了。
Lù Yǔpíng: Liù suì le.

丁力波：你给他买一个小汽车吧，男孩子都喜欢汽车。
Dīng Lìbō: Nǐ gěi tā mǎi yí gè xiǎo qìchē ba, nán hái zi dōu xǐhuan qìchē.

陆雨平：好。谢谢你！我到了。^④ 祝你圣诞快乐！^⑤ 再见！
Lù Yǔpíng: Hǎo. Xièxie nǐ! Wǒ dào le. Zhù nǐ Shèngdàn kuàilè! Zàijiàn!

丁力波：再见！也祝你圣诞快乐！
Dīng Lìbō: Zàijiàn! Yě zhù nǐ Shèngdàn kuàilè!

节日祝愿
Bayram izhori

生词 Yangi so'zlar

2-10-02

1. 好久不见	hǎojiǔ bú jiàn	Id	anchadan buyon ko'rishmaslik
好久	hǎojiǔ	S	anchadan buyon 等好久了
2. 学院	xuéyuàn	O	institut 电影学院 在汉语学院学习
3. 报告	bàogào	O	hisobot, ma'ruza 做报告 听报告
4. 语言	yǔyán	O	til 语言专业 在语言学院学习
5. 文学	wénxué	O	adabiyot 中国文学 英国文学 文学专业

6. 教授	jiàoshòu	O	professor 中文教授 丁教授
7. 过节	guòjié	FTSF	nishonlash (bayram)
过	guò	F	o'tkazish 过生日
节	jié	O	bayram
8. 外婆	wàipó	O	ko'rmoq, qarama 我外婆
9. 住	zhù	F	yashamoq 住学生宿舍 跟我外婆一起住
10. 旅行	lǚxíng	F	sayohat qilmoq 去旅行 喜欢旅行 常常旅行
11. 看	kàn	F	ziyosat qilish 看外婆 看妈妈 看朋友
12. 决定	juéding	F	qaror qabul qilish 决定去 决定参加 还没有决定
13. 重要	zhòngyào	S	muhim 很重要 重要的事 重要的活动 重要的报告
14. 节日	jiérì	O	bayram kuni 重要的节日 节日快乐
15. 年轻	niánqīng	S	yosh 很年轻 年轻人 年轻的医生
16. 西方	Xīfāng	O	g'arb 西方国家 西方人 西方文学
17. 爱人	àiren	O	er yoki xotin 我爱人 我朋友的爱人
爱	ài	F	sevgi 爱妈妈 爱家乡 我爱你
18. 儿子	érzi	O	o'g'il 他儿子 老师的儿子 小儿子
19. 王府井	Wángfǔjǐng	AO	Wangfujing (ko'chaning nomi)
20. 圣诞节	Shèngdàn Jié	AO	Rojdestvo 过圣诞节 圣诞节礼物
21. 加拿大	Jiānádà	AO	Kanada
22. 古波	Gǔ Bō	AO	Gu Bo (xitoycha ism)
23. 丁云	Dīng Yún	AO	Ding Yun (xitoycha ism)
24. 春节	Chūnjié	AO	bahor bayrami Xitoy Yangi Yili 过春节 春节快乐

注释 Izohlar

① 你去哪儿?

Qayerga ketayapsan?

“Nǐ qù nǎr? 你去哪儿?” va “Nǐ qù nǎr le? 你去哪儿了?” ham yaqin tanishlar ko‘rishgan vaqtlarida aytiladigan gap. Siz javob qaytarinshingiz ham mumkin, yoki aniq javob aytishingiz ham mumkin. Bu so‘rashishda qo‘llaniladigan gapdir, ba’zida suhbat mavzusi uchun ham qo‘llaniladi.

② 是你啊，力波。

Senmiding, Libo.

“shì nǐ a 是你啊” odatda ko‘chada tanish odamni uchratib qolganda yoki qo‘ng‘iroqqa javob berayotganda qo‘llaniladi, hayratni ifodalaydi.

③ 你说，该买什么?

Nima olishim kerakligini aytasizmi?

Bu yerdagi “nǐ shuō 你说” (yoki “nǐ kàn 你看”), suhbatdoshning fikrini so‘rash.

④ 我到了。

Men yetib keldim.

Ba’zida “(joy nomi) dào le 到了” ko‘rinishida ham bo‘lishi mumkin. Masalan, “Diànyǐng Xuéyuàn dào le. 电影学院到了。”.

⑤ 祝你生日快乐!

Rojdestvo bayrami bilan tabriklayman!

“zhù 祝 + odam + tabrik (shukronalik)” so‘zi tabrikni ifodalaydi. Bayram va tug‘ilgan kunlarda qo‘llash mumkin, masalan:

Zhù nǐ Chūnjié kuàilè!

(1) 祝你春节快乐!

Zhù nǐ shēngrì kuàilè!

(2) 祝你生日快乐!

Zhù nǐ zhōumò kuàilè!

(3) 祝你周末快乐!

Yana quyidagicha ham aytsa bo‘ladi: 春节快乐，生日快乐，周末快乐。

(二) 2-10-03

马大为: 力波, 刚才你不在, 你的手机响了。
Mǎ Dàwéi: Lìbō, gāngcái nǐ bú zài, nǐ de shǒujī xiǎng le.

丁力波: 我去学校商店了。
Dīng Lìbō: Wǒ qù xuéxiào shāngdiàn le.

(Uning uyali aloqa telefoniga qarayapti)

是我哥哥的短信。他让我给妈妈打电话。
Shì wǒ gēge de duǎnxìn. Tā ràng wǒ gěi māma dǎ diànhuà.

(Qo'ng'iroq qilish)

丁力波: 喂, 是我。^① 妈妈, 您好!
Dīng Lìbō: Wèi, shì wǒ. Māma, nín hǎo!

打电话

Telefondagi muloqot

丁云: 是力波啊, 你好吗?
Dīng Yún: Shì Lìbō a, nǐ hǎo ma?

丁力波: 我很好。您和爸爸最近怎么样?
Dīng Lìbō: Wǒ hěn hǎo. Nín hé bàba zuìjìn zěnmeyàng?

丁云: 我们都很好。你外婆身体怎么样?
Dīng Yún: Wǒmen dōu hěn hǎo. Nǐ wàipó shēntǐ zěnmeyàng?

丁力波: 外婆身体不错。她让我问你们好。^②
Dīng Lìbō: Wàipó shēntǐ búcuò. Tā ràng wǒ wèn nǐmen hǎo.

转达问候

Salom aytib qo'ymoq

丁云: 我们也问她好。你要常回家看外婆, 多帮她做
Dīng Yún: Wǒmen yě wèn tā hǎo. Nǐ yào cháng huí jiā kàn wàipó, duō bāng tā zuò

点儿事儿。
diǎnr shìr.

丁力波: 我和哥哥都常去看她。我们都很想你们。
Dīng Lìbō: Wǒ hé gēge dōu cháng qù kàn tā. Wǒmen dōu hěn xiǎng nǐmen.

丁云: 我们也很想你们。你现在学习怎么样?
Dīng Yún: Wǒmen yě hěn xiǎng nǐmen. Nǐ xiànzài xuéxí zěnmeyàng?

丁力波: 我现在有很多中国朋友了, 他们常常帮我复习
Dīng Lìbō: Wǒ xiànzài yǒu hěn duō Zhōngguó péngyou le, tāmen chángcháng bāng wǒ fùxí

课文、练习口语。我还常常问他们语法问题。对
kèwén, liànxí kǒuyǔ. Wǒ hái chángcháng wèn tāmen yǔfǎ wèntí. Duì-

了, 我现在会用汉语词典了,
le, wǒ xiànzài huì yòng Hànyǔ cídiǎn le,

也会上中文网了。^③
yě huì shàng Zhōngwén wǎng le.

谈学习(2)

O'qish haqida
suhbatlashing (2)

丁云: 这很好。力波, 今年你在中国过圣诞节, 我和
Dīng Yún: Zhè hěn hǎo. Lìbō, jīnnián nǐ zài Zhōngguó guò Shèngdàn Jié, wǒ hé

你爸爸要给你寄一件圣诞礼物。
nǐ bàba yào gěi nǐ jì yí jiàn Shèngdàn lǐwù.

丁力波: 谢谢爸爸妈妈。你们来北京, 是我们最想要的
Dīng Lìbō: Xièxie bàba māma. Nǐmen lái Běijīng, shì wǒmen zuì xiǎng yào de

礼物。妈妈, 我爱你!
lǐwù. Māma, wǒ ài nǐ!

丁云: 我也爱你, 力波。再见!
Dīng Yún: Wǒ yě ài nǐ, Lìbō. Zàijiàn!

生词 Yangi so'zlar

2-10-04

1. 刚才	gāngcái	O	hozirgina 刚才你去哪儿了 刚才我有事儿
2. 手机	shǒujī	O	qo'l telefoni 手机号 买手机
手	shǒu	O	qo'l
3. 响	xiǎng	F	jaranglamoq 手机响了
4. 商店	shāngdiàn	O	magazin 去商店
店	diàn	O	do'kon 药店 饭店 面包店
5. 短信	duǎnxìn	O	qisqa xat (sms) 手机短信 一条短信
短	duǎn	S	qisqa 很短 有点儿短
6. 让	ràng	F	buyurmoq, iltimos 妈妈让我早点儿去
7. 打电话	dǎ diànhuà		telefon qilmoq 给妈妈打电话
电话	diànhuà	O	telefon 一个电话 电话响了
8. 喂	wèi	US	allo 喂, 是我 喂, 是为吗?
9. 问好	wèn'hǎo	FTSF	hol-ahvol so'ramoq 向您问好 问外婆好
10. 帮	bāng	F	yordam bermoq 请帮我一下
11. 想	xiǎng	F	sog'inmoq 想家 想妈妈 很想你
12. 复习	fùxí	F	qaytarmoq 复习语法 复习汉字
13. 课文	kèwén	O	matn 学习课文 复习课文 这课的课文
14. 用	yòng	F	foydalanish 用手机 用一下电话
15. 词典	cídiǎn	O	lug'at 汉语词典 会用汉语词典 用一下词典
16. 上网	shàngwǎng	FTSF	internetga kirmoq 会上网 能上网 上网学习
网	wǎng	O	tarmoq 中文网
17. 寄	jì	F	yubormoq 寄礼物 寄书 寄词典 寄衣服 寄钱

注释 Izohlar

① 喂, 是我。

Alo, assalomu alaykum!

“wèi 喂” bu bitta taqlid so'z bo'lib, ko'pincha qo'ng'iroqlarga javob berishda qo'llaniladi.

Wèi, shì Dīng Lìbō ma?
(1) 喂, 是 丁力波 吗?

Wèi, wǒ shì Mǎ Dàwéi.
(2) 喂, 我 是 马大为。

Wèi, nǐ hǎo! Qǐngwèn Wáng Xiǎoyún zài ma?
(3) 喂, 你 好! 请 问 王 小云 在 吗?

② 她让我问你们好。

U mendan sizlarga salom aytib yubordi.

“……wèn 问……hǎo 好” salom aytib yuborishning bir shakli. Masalan:

Tā wèn nǐ hǎo.
(1) 他 问 你 好。

Qǐng nǐ wèn tā hǎo.
(2) 请 你 问 他 好。

③ 我现在会用汉语词典了, 也会上中文网了。

Men hozir lug‘atdan foydalana olaman, ham Xitoy saytlariga kira olaman.

Modal fe’llar (“huì 会”, “néng 能”, “kěyǐ 可以”, “xiǎng 想” va h.k.) yoki his-tuyg‘u bilan aloqador fe’llar (“xǐhuan 喜欢”, “ài 爱” va h.k.)

Tā huì yòng Hànyǔ cídiǎn.
(1) 他 会 用 汉 语 词 典。(Ya’ni hozir unda shunga qodir.)
U xitoycha lug‘atdan foydalana oladi.

Tā huì yòng Hànyǔ cídiǎn le.
他 会 用 汉 语 词 典 了。(U ilgari xitoycha lug‘atdan foydalana olmaganini bildiradi.)
U xitoycha lug‘atdan foydalana oladigan bo‘ldi.

Dàwéi míngtiān néng lái shàngkè.
(2) 大 为 明 天 能 来 上 课。(Ya’ni u ertaga darsga kelishi mumkinligini bildiradi.)
Dawei ertaga darsga kelishi mumkin.

Dàwéi míngtiān néng lái shàngkè le.
大 为 明 天 能 来 上 课 了。(Bu u ilgari darsga kela olmaganini bildiradi.)
Dawei ertaga darsga keladigan bo‘ldi.

Tā xiǎng mǎi chē le.
(3) 他 想 买 车 了。(Bu u ilgari sotib olishni xohlamaganini bildiradi.)
U mashina sotib oladigan bo‘ldi.

Tā xǐhuan tiàowǔ le.
(4) 他 喜 欢 跳 舞 了。(Ya’ni u ilgari raqsga tushishni yoqtirmagan.)
U raqsga tushishni yoqtirib qoldi.

三、语言点 Tayanch so'zlar

1 核心句 Asosiy qo'llanilgan jumlar

2-10-05

1. 你去哪儿了?
2. 我去学校商店了。
3. 弟弟没有回加拿大, 他去旅行了。
4. 他们请我做报告。
5. 中国人是不是也过圣诞节?
6. 他儿子几岁了?
7. 祝你圣诞快乐!
8. 她让我问你们好。
9. 我现在会用汉语词典了。

2 语法 Grammatika

1. 助词“了”在句尾(2): 肯定事情的发生或实现 “了” bog'lovchisining gap so'nggida kelishi (2): Ma'lum hodisaning sodir bo'lishi yoki amalga oshishi

Harakat yoki yurish-turishni ifodalovchi fe'l-kesimni bildiradi, “了” bog'lovchisi gap yakunida kelib, ma'lum hodisaning sodir bol'ishi yoki amalga oshishini anglatadi. Iltimos taqqoslang:

A (siz “了”)

Nǐ qù nǎr?
S₁: 你去哪儿?

Wǒ qù Wángfǔjǐng.
J₁: 我去王府井。

Nǐ qù mǎi shénme?
S₂: 你去买什么?

Wǒ qù mǎi Shèngdàn Jié lǐwù.
J₂: 我去买圣诞节礼物。

B (bilan “了”)

Nǐ qù nǎr le?
S₁: 你去哪儿了?

Wǒ qù Wángfǔjǐng le.
J₁: 我去王府井了。

Nǐ qù mǎi shénme le?
S₂: 你去买什么了?

Wǒ qù mǎi Shèngdàn Jié lǐwù le.
J₂: 我去买圣诞节礼物了。

A dialogda “去王府井” va “买圣诞节礼物” bu ikki harakat hali sodir etilmagan yoki amalga oshmagan; B diaologda bu ikki harakat allaqachon sodir etilgan yoki amalga oshirilgan.

“了” yordamchi so'zli gapda, uning bo'lishsiz shakli ham fe'lning oldiga “méi (yǒu) 没(有)” ravishi qo'shiladi, biroq albatta “了” olib tashlanadi.

Alternativ so'roq gapda albatta gap oxirida “……了没有” qo'shiladi yoki bog'langan fe'lning oddiy va bo'lishsiz “……没……” shakllari.

Fe'l + To'ldiruvchi + 了

Ega	Kesim			
	Hol	Fe'l	To'ldiruvchi	Yordamchi so'z
你的手机		响		了。
丁力波		去	学校商店	了。
他	没有	去	上海。	
弟弟		回	加拿大	了吗?
你	给妈妈	打电话		了没有?
林娜和宋华		看没看	展览?	

E'tibor bering:

“了” yordamchi so'zi har doim harakat yoki ishni sodir bo'lgan vaqti bo'lib o'tganini bildiradi. Biroq sodir bo'lgan ishga hamisha “了” yordamchi so'zi qo'shilishi shart emas. Agar faqat odatiy daraklovchi ish bo'lsa, ayniqsa to'xtovsiz sodir bo'lib turadigan bir qancha ishlar, yoki hozirgi holatni tasvirlaydigan, biroq urg'u berilmaydigan va allaqachon sodir bo'lib o'tgan ishlarda “了” qo'yimaslik mumkin. Masalan:

Shàng Xīngqīliù tā shàngwǔ qù kàn diànyǐng, xiàwǔ qù cānjiā yí gè jùhuì.

(1) 上 星期六他 上午 去看 电影, 下午去 参加 一个聚会。

Tā yǐqián yě zài Yǔyán Xuéyuàn xué Hànyǔ.

(2) 他以前也在语言 学院 学汉语。

1-mashq So'zlarni o'zaro almashtirib, suhbatni nihoyasiga yetkazing.

(1) A: 昨天你看电影了吗?

B: 我没有看电影。

A: 你去哪儿了?

B: 我去图书馆了。

上课 医院
去博物馆 银行
参加聚会 我朋友家
去宋华家 超市

(2) A: 上午你做什么了?

B: 我去银行了。

A: 你换没换钱?

B: 我没换钱。

去买水果 买苹果
去图书馆 上网
去看病 验血
回家 复习中文

2-mashq Ikkala guruhda savol va javoblar bering, keyin chiziqlar ustiga javoblaringizni yozing.

(1) A: 你吃饭了吗?

B: _____。

(2) A: 昨天你去商店了吗?

B: _____。

(3) A: 昨天晚上 10:00, 你睡觉了吗?

B: _____。

(4) A: 2017 年, 你去没去中国?

B: _____。

(5) A: 你准备礼物了没有?

B: _____。

2. 兼语句 Umumiy bo'lakli gaplar

Umumiy bo'lakli gaplar ham fe'l kesimli gaplarning bir turidir, unung kesimi ikkita felli birikmadan tashkil topgan bo'ladi, oldingi kesimni to'ldiruvchisi bir vaqtning o'zida keyingi fe'lning egasi bo'ladi. Umumiy bo'lakli gaplarning oldingi fe'li ko'pincha "qǐng 请", "ràng 让" ga o'xshash buyruq ma'noli fe'llardir.

"请" va "让" boshqalarga biron bir ishni qilishni buyurmoq ma'nosini bildiradi, "请" nisbatan yumshoq tarzda gapirish kerak bo'lganda ishlatiladi.

Ega ₁	Kesim			
	Fe'l ₁	To'ldiruvchi ₁ (Ega ₂)	Fe'l ₂	To'ldiruvchi ₂
他们	请	陆雨平	做	报告。
你哥哥	昨天让	你	给妈妈打	电话。
他爱人	让	他	买	圣诞礼物了吗?
他们	请	她	唱	中国歌了没有?
妈妈	让不让	小女儿	喝	咖啡?
妈妈	不让	她	喝	咖啡。
她	没有请	他	到	家里。

Bog‘langan gapning uzviyligining ikki kesim fe‘ldan oldin holni ishlatish mumkin. Inkor shaklida, odatda, birinchi kesim fe‘ldan oldin inkor ravishi “bù 不” yoki “méi (yǒu) 没 (有)” qo‘llaniladi. So‘roq gaplarda gap oxirida “……ma 吗? ”, “……le ma 了吗? ”, “……le méiyǒu 了没有? ” yoki bitta fe‘l “fe‘l—不—fe‘l” shaklida keladi.

1-mashq So‘zlarni o‘zaro almashtirib, suhbatni nihoyasiga yetkazing.

(1) A: 你给大为打个电话, 好吗?

B: 什么事儿?

A: 让他去学校。

B: 没问题。

来	办公楼
去	博物馆
等	他朋友
去看	张教授

(2) A: 你请他做什么?

B: 我请他看画展。

A: 他能来吗?

B: 他能来。

(明天) 来我家	来
教我滑雪	去
帮我挂号	去
给大家介绍中国文学	来

(3) A: 她可以去旅行吗?

B: 不可以, 医生不让她去旅行。

说英语	老师	说英语
很晚回家	她爱人	很晚回家
喝咖啡	她外婆	喝咖啡
开车	她爸爸	开车

2-mashq Rasmlarga qarang va berilgan so‘zlar bilau gap tuzing.

(1)

(让)

大夫_____。

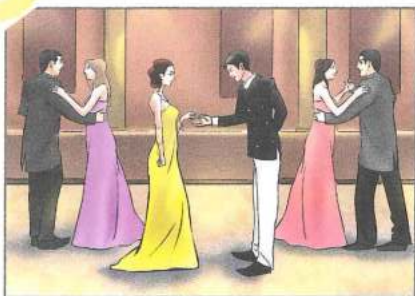
(2)

(让)

他_____。

(3)

(请)

他_____。

(4)

(请)

大家_____。

3. 用“……, 是不是?” 提问 “……, shì bu shì 是不是?” ni qo'llab savol berish

“……, 是不是?”, “……, shì ma 是吗?” odatda qandaydir bahoni, boshqalardan nimanidir so'rashni bildiradi. Javob berilayotgan vaqtda agarda ushbu bahoga e'tiroz bo'lmasa “shì a 是啊” qo'llaniladi, e'tiroz bo'lsa, “bú shì 不是” qo'llaniladi. Masalan:

Nǐ xǐhuan Zhōngguó diànyǐng, shì bu shì?

(1) A: 你 喜欢 中国 电影, 是不是?

Shì a.

B: 是啊。

Nǐ chángcháng shàngwǎng, shì ma?

(2) A: 你 常常 上网, 是吗?

Bù, wǒ bú huì shàngwǎng.

B: 不, 我不会 上网。

“是不是” shaklini fe'lli birikma oldiga qo'yish ham mumkin. Masalan:

Zhōngguó rén shì bu shì yě guò Shèngdàn Jié? / Zhōngguó rén yě guò Shèngdàn Jié, shì bu shì?
中国人 是不是也过 圣诞节? / 中国人 也过 圣诞节, 是不是?

1-mashq So'zlarni o'zaro almashtirib, suhbatni nihoyasiga yetkazing.

(1) A: 你想吃草莓蛋糕, 是不是?

B: 不是, 我想吃巧克力蛋糕。

送他儿子小汽车 送他儿子书
住学生宿舍 住学校外边
复习课文 练习汉字

(2) A: 他是不是不喜欢她?

B: 不是, 他有点儿不好意思。

去商店了 他今天在家休息
秋天去工作 他还没有决定
没有女朋友 他女朋友在上海

2-mashq Ikki talaba bir guruhda birlashib dialog tuzing.

Masalan

你会游泳吗?

A: 你会游泳, 是不是?

B: 是啊, 我会游泳。你是不是也会游泳?

A: 不是, 我不会游泳。

- (1) 圣诞节你去旅行吗?
- (2) 今天晚上 9:00 你在宿舍吗?
- (3) 你吃早饭了吗?
- (4) 你给家人买新年礼物了吗?

4. 语法小结 (2): 四种汉语句子和常用的六种提问方法 Grammatik tushunchalar (2):
Xitoy tilida gapning to'rt turi va savol berishning olti turi

(1) 四种汉语句子 Xitoy tilida gapning to'rt turi

Oddiy xitoy tilidagi gaplar asosda asosiy elementlarga qarab to'rt turga bo'linadi.

① 动词谓语句 Fe'l kesimli gaplar

Fe'l kesim gapda asosiy gap bo'lagi bo'lib xitoy tilida muxim rol o'ynaydi, uning tuzilishi nisbatan murakkabdir, biz fe'l kesimli gaplarning bir necha turlarini o'tib bo'ldik, kelajakda yana bir qancha fe'l kesimli gaplar haqida so'z yuritamiz. Masalan:

王小云的爸爸是医生。

林娜有两个姐姐。

我也学习汉语。

咱们打车去吧。

我送他一个生日蛋糕。

他想买点儿苹果。

我们请他做报告。

② 形容词谓语句 Sifat kesimli gaplar

Sifat gapning asosiy gap bo'lagi kesim bo'lib kelganda “是” qo'shish hojati bo'lmaydi. Masalan:

我很好。

他最近太忙。

大为今天不舒服。

③ 名词谓语句 Ot kesimli gaplar

Ot kesimli gaplar bevosita ot, ismiy birikma yoki miqdoriy soʻzlar asosiy gap boʻlagi kesim vazifasida keladi va “是” feʼl bogʻlovchisi ishlatilmaydi. Bu turdagi gaplarni islatganda asosan yosh va narx navo bildiriladi, ogʻzaki tilda vaqt hamda tugʻilgan joylarni ifodalashda ishlatiladi. Masalan:

林强二十七岁。

她今年几岁(了)?

这件衬衫三百九十九块。

现在几点(了)?

现在八点半。

今天星期四。

宋华北京人。

④ 主谓谓语句 Ega kesimli birikma bilan ifodalangan kesimli gaplar

Ega kesimli qurilmadagi ega koʻpincha gapning umumiy egasining bir qismi boʻlib narsa yoki xodisani bildiradi, ega kesimli qurilma butun gapning egasini tariflab izohlaydigan rol oʻynaydi. Masalan:

你身体怎么样?

我头疼。

他学习很好。

春天树都绿了。

(2) 六种提问方法 Savol berishning olti turi

① 用“吗”提问 “吗” yuklamasi bilan beriladigan savol

Bu eng koʻp ishlatiladigan savol, soʻrovchini javobga nisbatan aniq munosobati boʻladi. Masalan:

您是陈老师吗?

你现在忙吗?

明天你不来学院吗?

② 正反疑问句 Boʻlishli va boʻlishsiz shakldagi soʻroq gaplar

Bu ham koʻp ishlatiladigan soʻroq gap, soʻrovchi javobni baholamaydi. Masalan:

她是不是英国人?

你有没有弟弟?

他去没去那个饭馆?

你朋友认识不认识他?

图书馆大不大?

③ 用疑问代词的问句 So'roq olmoshli so'roq gaplar

Bu turdagi so'roq gaplar “谁”，“什么”，“哪”，“哪儿”，“怎么”，“怎么样”，“多少”，“几” va shu kabilar yordamida tuziladi. Masalan:

今天几号?

你叫什么名字?

他是哪国人?

你家在哪儿?

谁是贝贝?

你们班一共有多少人?

你在学习怎么样?

草莓怎么卖?

你为什么九点还不起床?

④ 用“还是”的选择问句 “还是” bog'lovchili alternativ so'roq gaplar

So'rovchi ikki xil (yoki undan ko'proq) javobni baholashi mumkin o'lib, suhbatdoshini tanlashga majbur qiladi. Masalan:

他是英国人还是美国人?

我们现在去还是下午去?

内科在一层还是二层?

你喜欢草莓还是喜欢苹果?

⑤ 用“好吗?”“怎么样?”“对吗?”“是不是?”“是吗?”的问句 “好吗?”,“怎么样?”,“对吗?”,“是不是?”,“是吗?” yordamida beriladigan savollar

“好吗?”,“怎么样?” ishlatilgan so'roq gaplarda ko'pincha taklif beriladi, suhbatdoshning fikrini aniqlash uchun; “对吗?”,“是不是?”,“是吗?” ishlatilganda so'roq gaplarda ko'pincha so'rovchini biron bir ishga nisbatan bahosi (fikri) borligi ifodalanadi, aniqlik kiritish kerak bo'ladi. Masalan:

我给你介绍一下, 好吗?

咱们坐地铁去, 怎么样?

饭馆后边有一条胡同, **对吗?**

今年你在北京过圣诞节, **是不是?**

你**是不是**很忙?

丁力波的爸爸以前也在语言学院学汉语, **是吗?**

⑥ 用“呢”的省略式问句 “呢” qisqa so‘roq gapda ishlatilishi

Bunday turdagi so‘roq gaplardagi mazmun albatta oldin kelgan matnda o‘z aksini topgan bo‘lishi kerak. masalan:

我很好。你**呢?**

他上午没有课。你**呢?**

1-mashq Ajratilgan qismlarga savol bering.

- (1) 我们学校**很大**。(Foydalaning “吗”)
- (2) 我**有一个**姐姐。(Foydalaning “吗”)
- (3) 他是**中国人**。(So‘roq gap hosil qiluvchi so‘zlardan foydalaning)
- (4) 我的宿舍**非常好**。(So‘roq gap hosil qiluvchi so‘zlardan foydalaning)
- (5) 他家有**五口人**。(So‘roq gap hosil qiluvchi so‘zlardan foydalaning)
- (6) 这件衬衫 **280 块**。(So‘roq gap hosil qiluvchi so‘zlardan foydalaning)
- (7) 我们**坐地铁**去王府井吧。(So‘roq gap hosil qiluvchi so‘zlardan foydalaning)
- (8) 我**不喜欢**喝咖啡, **我喜欢**喝茶。(Foydalaning “还是”)
- (9) 丁力波是**加拿大人**。(Fe‘l yoki sifat + “yo‘q” + fe‘l yoki sifat formasidan foydalaning)
- (10) Taobao 是**中国的**。(So‘roq gap hosil qiluvchi so‘zlardan foydalaning)

2-mashq Quyidagi gaplarga savol bering, kim ko‘p savol berishini aniqlang.

- (1) 我和朋友坐公共汽车去天安门。
- (2) 今年我在我爱人的家乡过春节。
- (3) 他哥哥昨天让他给奶奶打电话。

四、练习与运用 Amaliy mashg'ulotlar

补充词语 Qo'shimcha so'zlar

2-10-06

1. 新年	xīnnián	O	yangi yil 过新年
2. 国庆节	Guóqìng Jié	AO	Mustaqillik bayrami
3. 清明节	Qīngmíng Jié	AO	Xotirlash bayrami
4. 劳动节	Láodòng Jié	AO	Mehnatkashlar bayrami
5. 端午节	Duānwǔ Jié	AO	Yoz fasli bayrami (Ajdarho qayiq festivali)
6. 儿童节	Értóng Jié	AO	Bolalarni himoya qilish kuni
7. 情人节	Qíng rén Jié	AO	Sevishganlar kuni
8. 中秋节	Zhōngqiū Jié	AO	Hosil bayrami
9. 开斋节	Kāizhāi Jié	AO	Ramazon hayiti
10. 电脑	diànnǎo	O	kompyuter 用电脑 买电脑
11. 发	fā	F	yubormoq; jo'natmoq 发短信
12. 电子邮件	diànzǐ yóujiàn		elektron pochta 发电子邮件
13. 作业	zuòyè	O	uy vazifa 做作业
14. 录音	lùyīn	O	audio yozuv 听录音
15. 祝贺	zhùhè	F	tabriklamoq 祝贺你
16. 轻松	qīngsōng	S	yengil 很轻松 太轻松了
17. 日记	rìjì	O	kundalik 写日记
18. 晴	qíng	S	ochiq, tiniq (havo) 天气晴
19. 第一次	dì-yī cì		ilk marta
20. 惊喜	jīngxǐ	O	syurpriz 一个惊喜
21. 通	tōng	F	telefon orqali bog'lanmoq; qo'ng'iroq qilmoq 通电话
22. 京剧	jīngjù	O	Pekin operasi 喜欢京剧 唱京剧
23. 火锅	huǒguō	O	Xuoguo (toam nomi) 吃火锅

1 语音练习 Fonetik mashq 2-10-07

Eshiting va o‘qing: Quyida berilgan so‘zlarni pinyinini yozing va ohang belgisini qo‘ying, so‘ngra baland ovozda o‘qing.

① lüxing	② xueyuan	③ jue ding
④ Ding Yun	⑤ jieri	⑥ shi qing
⑦ erzi	⑧ nü'er	⑨ Ni qu nar le?
⑩ Ni mama shi bu shi xing Ding?		

2 会话练习 Suhbat (dialog) mashqlari

Ikki kishilik suhbat: Rasmdagi odamlarning ko‘rinishi hamda vaziyatiga asoslanib, dialogni davom ettiring.

1. Biror-bir ish yuzasidan suhbat quring

Quyidagi so‘zlardan foydalanib mashqni bajaring.

(1) A: 昨天你去哪儿了? 我去找你, 你不在。

B: 我_____ , 真对不起。

A: 没关系。我没有给你打电话, 你不知道我去。

(2) A: 好久不见, 你去哪儿了?

B: 我_____。

A: _____ 怎么样?

B: _____。

(3) A: 春节你做什么了?

B: _____。

A: _____ 怎么样?

B: _____。

超市
银行
图书馆
咖啡馆

北京
上海
加拿大
英国

看女朋友
回家乡
去上海旅行

2. Salom aytib qo‘ymoq

Dialogni nihoyasiga yetkazing, dialogni ijro eting.

(1) A: 好久不见, 你好吗?

B: 我_____。你爸爸妈妈身体怎么样?

- A: 他们_____。
- B: 请你问他们好。
- A: 谢谢。他们也问你好。
- (2) A: 是你啊! 怎么样, 工作忙不忙?
- B: 我_____。你呢?
- A: 我现在在学习法语 (Făyŭ, fransuz tili), 也很忙。
- B: 你女朋友好吗?
- A: 她很好。她让我问你好。
- B: 谢谢。请你也_____。

3. Bayram bilan tabriklamoq

Dialogni nihoyasiga yetkazing, dialogni ijro eting.

- (1) A: 春节好! 祝你_____!
- B: 我也_____!
- (2) A: 喂, 您哪里?
- B: 我是_____。
- A: 是_____啊! 你好吗?
- B: _____。今天是你的生日, 我要祝你_____!
- A: 谢谢。你的生日是哪天?
- B: 明天是我的生日。
- A: 真的? 我也祝你生日快乐!

4. O'qish haqida gaplashing

O'zingizning xitoy tili o'rganish vaziyatingizdan kelib chiqqan holda, mos kelgan so'z va iboralarni tanlab quyidagi dialogni nihoyasiga yetkazing.

- (1) A: 你的汉语怎么样了?
- B: 现在我可以汉语_____了。
- (打车、买东西、问路、写电子邮件、问好)

(2) A: 在汉语课上,你学习什么?

B: 我学习_____。(生词、课文、语法、口语、汉字、文化)

(3) A: 你觉得学习汉语怎么样?

B: _____。(有意思、容易、轻松、累、难)

3 听后复述 Tinglang va gapirib bering

2-10-08

Tinglang va gapiring.

(1) A: 好久不见了,你怎么样?

B: 我还好。听说你是语言学院的教授了,祝贺你!

A: 谢谢。你爱人好吗?

B: 她很好,最近去美国学习了。

(2) A: 喂,您哪里?

B: 我是宋华。

A: 是你啊!你怎么样?有什么事儿?

B: 明天你有时间吗?咱们踢足球好吗?

(3) A: 喂,你好!请问您找谁?

B: 我找林娜。

A: 好,请等一下。

C: 喂,我是林娜。

B: 你好,林娜,我是陆雨平。

(4) A: 喂,是403号宿舍吗?

B: 是啊。您找谁?

A: 丁力波在吗?

B: 他不在。

A: 请您告诉他,明天上午10点去一下办公楼301,可以吗?

B: 没问题。

4 阅读理解 O'qib tushunib oling

丁力波的日记

12月18日 星期二 天气晴

下星期二是圣诞节。这是我第一次在中国过圣诞节。我要跟小云一起去上海旅行。现在中国人也很喜欢过圣诞节。很多商场都有圣诞老人 (Shèngdàn Lǎorén, Qor bobo)。商场东西 (dōngxi, narsalar) 很多,买东西的人也很多。

上午十点,我去王府井给爸爸妈妈买圣诞礼物了。爸爸很喜欢京剧,妈妈也喜欢,我想给他们一个惊喜。我很想家,也想加拿大。

上午十点半,哥哥发短信给我,让我给妈妈打电话。

中午跟妈妈通电话,我真高兴。爸爸妈妈身体都很好,他们工作都很忙。妈妈让我问外婆好。我告诉她外婆身体很好,哥哥和弟弟也都很好。哥哥可能回国,弟弟去旅行了。我现在有很多中国朋友,我会用汉语词典了,还会上中文网了。爸爸妈妈要给我寄一件圣诞礼物,我还不知道那是什么礼物。

Quyidagi savollarga javob bering:

- (1) 圣诞节的时候,力波想去哪儿旅行?
- (2) 中国人怎么过圣诞节?
- (3) 力波可能给爸爸妈妈准备什么圣诞礼物?
- (4) 现在,力波的汉语怎么样?

春节是中国最重要的节日,在北京过春节很有意思。北京人在春节的时候常常去看京剧,或者跟朋友聚会。聚会时,他们常常准备很多礼物。在北京过节时天气很冷,常常下雪。北京人很喜欢在春节的时候吃饺子、吃火锅。我在朋友家第一次吃火锅。饺子和火锅都很好吃,吃的时候也很有意思。

Quyidagi savollarga javob bering:

- (1) 中国最重要的节日是什么?
- (2) 过春节时，北京的天气怎么样?
- (3) 北京人过春节的时候常常吃什么？为什么？

5 任务与活动 Vazifa va faoliyat

1. Rol ijro etish

Siz yo‘lingizda uzoq ko‘rilmagan sinfdoshingizni uchratib qoldingiz. Uni kafega taklif qilib, uning hol-ahvolini va oilasi haqida suhbat quring.

Quyidagi so‘zlardan foydalaning:

是你啊！ / 好久不见了！ / 你好吗？
……了吗？ / ……，是不是？ / 请问……好。

2. Rol ijro etish

Rojdestvo kechasi, siz bir necha do‘stlaringizni bu kecha bilan tabriklanglar. Ulardan biri o‘z zinnig 18 yoshini shu kechada nishonlamoqda, sizlar uning tug‘ilgan kuni bilan ham tabriklab, o‘z ishoralarigizni bildiringlar.

Quyidagi so‘zlardan foydalaning:

明天是……。 / 祝你……快乐！ / ……是我的生日。 / 谢谢。

6 写作练习 Insho yozish mashqi

Yuqoridagilardan kelib chiqqan holda, qisqacha hikoya yozinig. O‘z davlatingizdagi bayramlar haqida tanishtiring va bayramlarni oila a‘zolarigiz bilan qanday o‘tkazasizlar?

Bayonda quyidagi mazmunni aks ettiring:

- (1) Bu bayram qachon bo‘ladi?
- (2) Sizlar bu bayramni qanday o‘tkazmoqchisiz? Masalan nima yeysiz, nima qilasiz? va h.k.

五、汉字 Iyerogliflar

1 汉字偏旁 Iyerogliflarning yon kalitlari

Iyeroglif kaliti	Nomi	Chiziqlarining yozilish ketma-ketligi	Chiziqlar soni	Misollar	Tushuntirish
攵	反文旁	丿 ㇇ ㇇ 攵	4	教 jiāo (o'qitmoq)	Odatda "qo'l" kabi so'zlarga aloqador
攵	折文旁	丿 ㇇ 攵	3	复 fù (qaytarmoq) 夏 xià (yoz)	Odatda "harakatlanmoq" kabi so'zlarga aloqador
阝	左耳旁	㇇ 阝	2	院 yuàn (hovli) 陈 Chén (tamilya)	Odatda "yer", "tosh" kabi so'zlarga aloqador
阝	右耳旁	㇇ 阝	2	帮 bāng (yordam) 都 dōu/dū (hamma, poytaxt) 那 nà (ana o'sha)	Odatda "shahar" kabi so'zlarga aloqador

2 认写基本汉字 Asosiy iyerogliflarning yozilishi

(1) 巾 jīn 丨 冂 巾
sochiq 3 chiziq

(2) 可 kě 一 冂 冂 冂 冂 可
ammo 5 chiziq

(3) 戈 gē 一 乚 戈 戈
oybolta 4 chiziq

(4) 古 gǔ 一 十 十 古 古
qadimiy 5 chiziq

六、文化知识 Madaniyatga oid bilimlar

Xitoy milliy bayramlari

“Chūnjié 春节” (Bahor bayrami) bayrami oy taqvimining birinchi oy boshiga to‘g‘ri kelib, Xitoydagi o‘ta muhim va tan‘tanali bayrami hisoblanadi. “春节” bayramidan bir kun avvalgi kun yangi yil oldi kuni (arafa kuni) hisoblanib, yangi yil tushligi dasturxon tuzaladi. Shimolliklar asosan bu tushlikka chuchvara tayyorlashadi. Sababi, xitoy tilida chuchvara so‘zi bilan “bog‘lamoq, ulamoq” so‘zlari tallafuzi bir xildir; Janubliklar esa “niángāo 年糕” (yopishqoq guruchdan tayyorlangan shirinlik) ni dasturxonga tortishadi. Sababi, bu shirinlik bilan “niánnián gāo 年年高” so‘zi bilan ohangdosh bo‘lib, yildan-yilga turmush-tarzini yuksalishini anglatadi. Xoh janubliklar bo‘lsin, xoh shimolliklar bo‘lsin, dasturxonda baliq bo‘lishi shart. Bu kabi odatlar insonlarning baxtli hayotga bo‘lgan umidlarini ifodalaydi. Yangi yil bilan tabriklash muhim tadbir bo‘lib, kompyuter va telefonda tabriklash eng keng tarqalgan usul bo‘lib, shaxsiy elektron pochta yoki sms orqali tabriklash ham yangi urf bo‘lgan. Undan tashqari, xitoyliklar bayramni turli xil ko‘ngil ochar tadbirlar bilan nishonlashadi. Masalan, mushakbozlik, she‘r raqsi, ajdarho raqsi, ibodatxona marosimlari va boshqalar.

“Duānwǔ Jié 端午节” bayrami oy taqvimining 5-oy beshinchi kuniga to‘g‘ri kelib, milliy an‘analarga binoan “zòngzi 粽子” taomi iste‘mol qilinadi va qayiqlar musobaqasi o‘tkaziladi. “粽子” palma yaprog‘iga yopishqoq guruch oralib, bug‘da pishiriladi. Rivoyatlarga binoan shu kuni Zhan guo davrida vatanparvarlik g‘oyasini ilgari surgan “Qū Yuán 屈原 (Qu Yuan) shoirini xotirlashadi. Qayiqlar musobaqasi esa bayram kunidagi eng katta tadbirdir. Qayiqlar musobaqasi yana Sharqiy va G‘arbiy Osiyo davlatlarida ham uyushtiriladi.

“Zhōngqiū Jié 中秋节” bayrami oy taqvimining sakkizinchi oyining o‘n beshinchi kunida nishonlanib, butun bir oila jam bo‘ladigan bayramdir. “Yuèbing 月饼” (oy keksi) bu bayramning asosiy dasturxon taomi va sovg‘asi hisoblanib, to‘lin oy shakli oila ahilligini ifodalaydi. “中秋节” bayramida to‘lin oydan bahramand bo‘lishadi va bu xitoyliklarni oy bo‘lgan o‘ziga xos munosabatni ifodalaydi. “Chang‘e haqidagi rivoyat” va turli joylardagi odatlar uyg‘unligi bayram tadbirlariga yanada shoironalik va romantik bo‘yoqdorlik qo‘shadi.

七、自我评估 O'z-o'zini baholash

Men xitoy tilida quyidagi ishlarni qila olaman:

- Men allaqachon sodir etilgan ish haqida so'zlay olaman.
- Men biror odamning o'zgarishi haqida gapirib bera olaman.
- Men bayramni muhokama qilishim mumkin.
- Men bayram tabrik so'zlarini ayta olaman.
- Men xitoy tilida telefonda gaplashisha olaman.
- Men salom yetkaza olaman.

趣味汉语 Qiziqarli xitoy tili

Bayram tabrigini yuborish

Chūnjié: Zhù nǐ zài xīn de yī nián li: yīfān-fēngshùn, shuāngxǐ-línmén, sānyáng-kāitài,
春节: 祝你在新的 一年里: 一帆风顺、双喜临门、三阳开泰、

sìjì-fācái, wǔfú-línmén, liùliù-dàshùn, qīxīng-gāozhào, bāmiàn-línfēng, jiǔjiǔ-guīzhēn,
四季发财、五福临门、六六大顺、七星高照、八面临风、九九归真、

shíquán-shíměi. Qíshí jiù shì yí jù huà: wànshì-rúyì!
十全十美。其实就是一句话: 万事如意!

一帆风顺 Hamma narsa muammosiz ketmoqda

双喜临门 Ikki baxtli hodisa bir-biridan so'ng keladi

三阳开泰 Yangi yil boylikning yangilanishi va o'zgarishiga olib keladi

四季发财 To'rt faslda ham boy bo'ling

五福临门 Uyga beshta ne'mat kelishi (uzoq umr, boylik, baxt va fazilat)

六六大顺 Oilaga baxt saodat, ishlariga rivoj omad va sihat-salomatlik tilash

七星高照 Samoviy larning yettita himoyachisi (baxtiyorlik xudosi, boylik xudosi, uzoq umr xudosi, sevgi xudosi, tabiatni saqlab qolish xudosi, tinchlik xudosi va urush xudosi) sizni himoya qilsin

八面临风 Har tomonlama sharoitlar juda qulay, shuning uchun muvaffaqiyatga erishish ehtimoli yuqoridir

九九归真 Odamlarning uzoq vaqt yaxshi narsalarga ega bo'lish istagi

十全十美 Har tomonlama a'lo, ideal bo'ling

万事如意 Barcha xohish-istaklaringiz amalga oshsin

Shèngdàn Jié: Dāng Shèngdàn Jié zhōngshēng xiǎngqǐ de nà yí kè, qīn'ài de, wǒ xiǎng
圣诞节：当 圣诞节 钟声 响起的那一刻，亲爱的，我想

duì nǐ shuō sān gè zì (jīntiān bú shì Qíng rén Jié, bié wù huì), wǒ yào gào sù nǐ de sān gè zì
对你说三个字 (今天不是情人节，别误会)，我要告诉你的三个字

shì — lǐ wù ne?
是——礼物呢？

Rojdestvo: Rojdestvo kechasida qo'ng'iroq chalinganda, azizim, sizga uchta so'z aytmoqchiman.

- Bugun Sevishganlar kuni emas, noto'g'ri tushunmang.

- Sizga aytmoqchi bo'lgan uchta so'zim: "Sovg'alar qani?"

学唱中文歌

Xitoy qo'shiqlarini kuylashni o'rganing

康定情歌

Kāngdìng Qínggē

2-10-09

Kangdingning Sevgi qo'shig'i

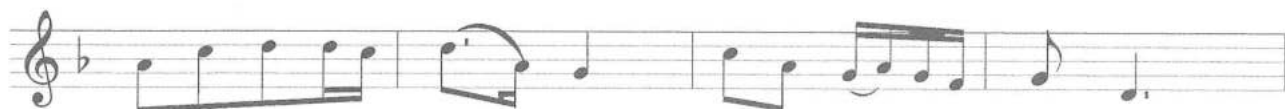
稍慢 饱满地

四川民歌

1=F 3 5 6 6 5 6 . 3 2 3 5 6 6 5 6 3 .

跑 马 溜 溜 的 山 上, 一 朵 溜 溜 的 云 哟,
Pǎo mǎ liū liū de shān shang, yì duǒ liū liū de yún yo,
李 家 溜 溜 的 大 姐, 人 才 溜 溜 的 好 哟,
Lǐ jiā liū liū de dàjiě, rén cái liū liū de hǎo yo,
一 来 溜 溜 的 看 上, 人 才 溜 溜 的 好 哟,
Yī lái liū liū de kànshang, rén cái liū liū de hǎo yo,
世 间 溜 溜 的 女 子, 任 我 溜 溜 的 爱 哟,
Shìjiān liū liū de nǚzǐ, rèn wǒ liū liū de ài yo,

3 5 6 6 5 6 . 3 2 5 3 2 3 2 1 2 6 .

端 端 溜 溜 的 照 在, 康 定 溜 溜 的 城 哟!
duān duān liū liū de zhào zài, Kāngdìng liū liū de chéng yo!
张 家 溜 溜 的 大 哥, 看 上 溜 溜 的 她 哟!
Zhāng jiā liū liū de dàgē, kànshang liū liū de tā yo!
二 来 溜 溜 的 看 上, 会 当 溜 溜 的 家 哟!
Èr lái liū liū de kànshang, huì dāng liū liū de jiā yo!
世 间 溜 溜 的 男 子, 任 你 溜 溜 的 求 哟!
shìjiān liū liū de nánzǐ, rèn nǐ liū liū de qiú yo!

6 2 . 5 3 . 2 1 6 . 5 3 2 3 2 1 2 6 .

月 亮 弯 弯, 康 定 溜 溜 的 城 哟!
Yuèliang wān wān, Kāngdìng liū liū de chéng yo!
月 亮 弯 弯, 看 上 溜 溜 的 她 哟!
Yuèliang wān wān, kànshang liū liū de tā yo!
月 亮 弯 弯, 会 当 溜 溜 的 家 哟!
Yuèliang wān wān, huì dāng liū liū de jiā yo!
月 亮 弯 弯, 任 你 溜 溜 的 求 哟!
Yuèliang wān wān, rèn nǐ liū liū de qiú yo!

附录 1 语法术语缩略形式一览表

1-Ilova

Xitoy tili grammatikasining grammatik atamalari

缩略形式 <i>Shartli qisqartmalar</i>	乌兹别克文翻译 <i>Grammatik atamalarning o'zbekcha nomlanishi</i>	中文名称 <i>Grammatik atamalarning xitoycha nomlanishi</i>	拼音 <i>Grammatik terminlarning o'qilishi</i>
AO	Atoqli ot	专有名词	zhuānyǒu míngcí
B	Bog'lovchi	连词	liáncí
E	Ega	主语	zhǔyǔ
F	Fe'l	动词	dòngcí
FB	Fe'lli birlikma	动词词组	dòngcí cízǔ
FT	Fe'l va to'ldiruvchi	动词与补语	dòngcí yǔ bǔyǔ
FTSF	Fe'l -to'ldiruvchi shaklidagi fe'l	动宾式动词	dòngbīnshì dòngcí
GV	Grammatik vositalar	结构助词	jiégòu zhùcí
HF	Holat fe'l	动态助词	dòngtài zhùcí
HS	Hisob so'z	量词	liàngcí
IB	Ismiy birlikma	名词词组	míngcí cízǔ
Id	Idioma	习惯用语	xíguàn yòngyǔ
JN	Joy nomlari	地点词	dìdiǎncí
K	Kesim	谓语	wèiyǔ
MF	Modal fe'l	能愿动词	néngyuàn dòngcí
O	Ot	名词	míngcí
OK	Old ko'makchi (predlog)	介词	jiècí
OI	Olmosh	代词	dàicí
OQ	Old qo'shimcha (prefiks)	词头	cítóu
R	Ravish	副词	fùcí
S	Sifat	形容词	xíngróngcí
SO	So'roq olmosh	疑问代词	yíwèn dàicí
Son	Son	数词	shùcí
SQ	Suffiks (qo'shimcha)	词尾	cíwěi
SYS	So'roq yordamchi so'zlar	疑问助词	yíwèn zhùcí
T	To'ldiruvchi	宾语	bīnyǔ
TS	Taqlid so'z	象声词	xiàngshēngcí
US	Undov so'z	叹词	tàncí
VS	Vaqt so'zlari	时间词	shíjiāncí
Y	Yuklama	语气助词	yǔqì zhùcí
YS	Yordamchi so'z	助词	zhùcí

附录 2 生词表 / 生詞表 (繁简对照)

2-Illova

So'zlar indeksi

(Soddalashtirilgan xitoycha belgilar va murakkab xitoycha belgilar)

A

啊	啊	a	Y	voy, uh	3
爱	愛	ài	F	sevgi	10
爱人	愛人	àiren	O	er yoki xotin	10

B

爸爸	爸爸	bàba	O	dada	2
吧	吧	ba	Y	ta'kid va his hayajon	4
百	百	bǎi	Son	yuz	7
班	班	bān	O	guruh	4
办公	辦公	bàngōng	FTSF	ish, ma'muriy	6
办公楼	辦公樓	bàngōnglóu	O	ma'muriy bino	6
半	半	bàn	Son	yarim	4
帮	幫	bāng	F	yordam bermoq	10
包子	包子	bāozi	O	somsa	2
报告	報告	bàogào	O	hisobot, ma'ruza	10
北	北	běi	O	shimol	6
北边	北邊	běibian	O	shimol tomonda	6
北京	北京	Běijīng	AO	Pekin	2
贝贝	貝貝	Bèibei	AO	kuchukchanning ismi	3
边	邊	bian	SQ	tomon	6
别	別	bié	R	yoq (inkor), boshqa	6
病	病	bìng	O/F	bemor, kasal bo'moq	8
博物馆	博物館	bówùguǎn	O	muzey	9
不错	不錯	búcuò	S	yomon emas	7
不客气	不客氣	bú kèqi	Id	mulozamatni hojati yoq	5
不用	不用	búyòng	R	kerak emas	8
不	不	bù	R	yo'q, emas	1
不好意思	不好意思	bù hǎoyìsi	Id	uyatga qolmoq	5

C

参加	參加	cānjiā	F	qatnashmoq	5
草莓	草莓	cǎoméi	O	qulupnay	7
层	層	céng	HS	qavat	8

茶	茶	chá	O	choy	3
差	差	chà	F	takam, yetrali emas	4
尝	嘗	cháng	F	tatib ko'rmq	7
常	常	cháng	R	tez-tez	5
常常	常常	chángcháng	R	odatda/tez-tez	5
唱	唱	chàng	F	kuylamoq	5
唱歌	唱歌	chàng gē		qo'shiq kuylamoq	5
超市	超市	chāoshì	O	supermarket, guzar	6
车	車	chē	O	mashina	9
陈	陳	Chén	AO	Chen (familiya)	2
衬衫	襯衫	chènshān	O	ko'ylak	7
吃	吃	chī	F	yemoq	2
出生	出生	chūshēng	F	da tug'ilmoq	5
穿	穿	chuān	F	kiymoq	8
床	床	chuáng	O	krovat	8
春节	春節	Chūnjié	AO	bahor bayrami Xitoy Yangi Yili	10
春天	春天	chūntiān	O	bahor	9
词典	詞典	cídiǎn	O	lug'at	10
错	錯	cuò	S	xato	7

D

打车	打車	dǎchē	FTSF	taksi olmoq	9
打电话	打電話	dǎ diànhuà		telefon qilmoq	10
打折	打折	dǎzhé	FTSF	chegirma qilmoq	7
打针	打針	dǎzhēn	FTSF	ukol qilmoq	8
大	大	dà	S	katta	2
大家	大家	dàjiā	OI	hamma	5
大夫	大夫	dàifu	O	vrach	8
蛋糕	蛋糕	dàngāo	O	to'rt	5
当然	當然	dāngrán	R	ha, albatta	7
到	到	dào	F	yetib olmoq, kelmoq	2
的	的	de	GV	kelishik qo'shimchisi	3
等	等	děng	F	kutmoq	6
地方	地方	dìfang	O	joy	6
地铁	地鐵	dìtiě	O	metro	9
地图	地圖	dìtú	O	xarita	6
弟弟	弟弟	dìdi	O	uka	3
点心	點心	diǎnxin	O	shirinlik	2
点(钟)	點(鐘)	diǎn(zhōng)	HS	soat	4

电话	電話	diànhuà	O	telefon	10
电影	電影	diànyǐng	O	kino, film	4
店	店	diàn	O	do'kon	10
丁力波	丁力波	Dīng Lìbō	AO	Kanadalik talaba ismi	1
丁云	丁雲	Dīng Yún	AO	Ding Yun (xitoycha ism)	10
东	東	dōng	O	sharq	6
东边	東邊	dōngbian	O	sharq tomonda	6
冬天	冬天	dōngtiān	O	qish	9
都	都	dōu	R	hamma	2
堵	堵	dǔ	F	tirband bo'lmoq	9
堵车	堵車	dǔchē	FTSF	yo'ldagi tirbandlik	9
度	度	dù	HS	gradus	8
短	短	duǎn	S	qisqa	10
短信	短信	duǎnxìn	O	qisqa xat (sms)	10
对	對	duì	S	to'g'ri	4
对不起	對不起	duìbuqǐ	F	kechirasiz	8
对了	對了	duìle	F	ha, yaxshi, ha aytgancha	4
对面	對面	duìmiàn	O	qarshisida	6
多	多	duō	S/R	ko'p	4
多大	多大	duō dà	Id	necha yoshda	5
多少	多少	duōshao	SO	qancha	4
E					
饿	餓	è	S	och	9
儿子	兒子	érzi	O	o'g'il	10
F					
发炎	發炎	fāyán	FTSF	shamollamoq	8
饭	飯	fàn	O	ovqat	2
饭馆	飯館	fànguǎn	O	mehmonxona	6
飞机	飛機	fēijī	O	samalyot	9
(飞) 机票	(飛) 機票	(fēi)jīpiào	O	samoliyot chiptasi	9
分	分	fēn	HS	minut	4
风	風	fēng	O	shamol	9
复习	複習	fùxí	F	qaytarmoq	10
G					
该	該	gāi	MF	lozim	8
干杯	乾杯	gānbēi	FTSF	oxirgacha ichamiz, oldik	5
刚	剛	gāng	R	endi, xozir	2

刚才	剛才	gāngcái	O	hozirgina	10
钢琴	鋼琴	gāngqín	O	piano	3
高兴	高興	gāoxìng	S	xursand	1
哥哥	哥哥	gēge	O	aka	3
歌	歌	gē	O	qo'shiq	5
个	個	gè	HS	ta, dona	3
给	給	gěi	OK	ga, uchun	6
给	給	gěi	F	bermoq	7
跟	跟	gēn	OK	bilan	6
工作	工作	gōngzuò	F/O	ishlamoq; ish	3
公共	公共	gōnggòng	S	umumiy	9
公共汽车	公共汽車	gōnggòng qìchē		avtobus	9
狗	狗	gǒu	O	it	3
古波	古波	Gǔ Bō	AO	Gu Bo (xitoycha ism)	10
刮风	颳風	guā fēng		esmoq	9
挂	掛	guà	F	kasalxonada	8
挂号	掛號	guàhào	FTSF	(doktor qabuliga) navbatda turmoq	8
贵	貴	guì	S	qimmat	7
贵姓	貴姓	guìxìng	O	familiyangiz nima	2
国	國	guó	O	davlat	2
过	過	guò	F	o'tmoq	6
过	過	guò	F	o'tkazish	10
过节	過節	guòjié	FTSF	nishonlash (bayram)	10
H					
还	還	hái	R	yana	3
还是	還是	háishi	B	yoki	8
孩子	孩子	háizi	O	bola	3
汉语	漢語	Hànyǔ	O	xitoy tili	2
汉字	漢字	Hànzì	O	xitoy iyeroglifi	4
好	好	hǎo	S	yaxshi, OK	1
好吃	好吃	hǎochī	S	mazzali	2
好久	好久	hǎojiǔ	S	anchadan buyon	10
好久不见	好久不見	hǎojiǔ bú jiàn	Id	anchadan buyon ko'rishmaslik	10
号	號	hào	O	kun, raqam	5
喝	喝	hē	F	ichmoq	3
合适	合適	héshì	S	mos	7
和	和	hé	B	va	2

盒	盒	hé	O	quticha	5
黑	黑	hēi	S	qora	7
黑色	黑色	hēisè	O	qora rang	7
很	很	hěn	R	juda	1
后	後	hòu	O	orqa	6
后边	後邊	hòubian	O	orqa tomon	6
胡同	胡同	hútòng	O	tor ko'cha	6
滑雪	滑雪	huáxuě	FTSF	chang'ida uchmoq	9
欢迎	歡迎	huānyíng	F	hush kelibsiz	5
换	換	huàn	V	almashtirmoq	9
回	回	huí	F	qaytmoq	4
会	會	huì	F/MF	qila olmoq, bilmog	9
活动	活動	huódòng	O	faoliyat	4
J					
几	幾	jǐ	SO	nechta	3
季节	季節	jìjié	O	fasl	9
寄	寄	jì	F	yubormoq	10
加拿大	加拿大	Jiānádà	AO	Kanada	10
家	家	jiā	O	oila, uy	3
家乡	家鄉	jiāxiāng	O	vatan	9
驾照	駕照	jiàzhào	O	haydovchilik guvoxnomasi	9
件	件	jiàn	HS	kiyim va ishlarga hisob so'z	7
教	教	jiāo	F	o'qitmoq	5
饺子	餃子	jiǎozi	O	chuchvara	2
叫	叫	jiào	F	atamoq, chaqirmoq	1
教授	教授	jiàoshòu	O	professor	10
教学	教學	jiàoxué	O	o'qitish	6
街	街	jiē	O	ko'cha	6
街道	街道	jiēdào	O	ko'cha	6
节	節	jié	O	bayram	10
节日	節日	jiérì	O	bayram kuni	10
姐姐	姐姐	jiějie	O	opa	3
介绍	介紹	jièshào	F	tanishtirmoq	5
斤	斤	jīn	HS	jin (Xitoy og'irlik oo'lchov birligi)	7
今年	今年	jīnnián	O	bu yil	3
今天	今天	jīntiān	O	bugun	3
进	進	jìn	F	kirmoq	1
就	就	jiù	R	aynan	5

聚会	聚會	jùhuì	O	ziyofat	5
决定	決定	juéding	F	qaror qabul qilish	10
K					
咖啡	咖啡	kāfēi	O	kofe	3
卡	卡	kǎ	O	kartochka	7
开	開	kāi	F	haydamoq	9
开车	開車	kāichē	FTSF	mashina haydamoq	9
看	看	kàn	F	qara (qarang)	2
看	看	kàn	F	ziyorat qilish	10
看病	看病	kànbìng	FTSF	shifokorga ko'rinmoq	8
科	科	kē	O	bo'lim	8
可能	可能	kěnéng	MF	bo'lishi mumkin	9
可是	可是	kěshì	B	ammo	8
可惜	可惜	kěxī	S	afsus	5
可以	可以	kěyǐ	MF	mumkin	7
刻	刻	kè	HS	chorak (vaqt uchun)	4
客气	客氣	kèqi	S	muloyimlik	5
课	課	kè	O	dars	3
课文	課文	kèwén	O	matn	10
空气	空氣	kōngqì	O	havo	9
恐怕	恐怕	kǒngpà	R	qo'rqamanki	4
口	口	kǒu	HS	insonlarga va oila a'zolaga qo'llaniladigan hisob so'z	3
口语	口語	kǒuyǔ	O	o'g'zaki til	4
块(钱)	塊(錢)	kuài (qián)	HS	kuai (Xitoy og'zaki tilida pul birligini nomlanishi)	7
快	快	kuài	R/S	tezroq, tez	8
快乐	快樂	kuàilè	S	xursand	5
L					
来	來	lái	F	kelmoq	4
老	老	lǎo	S	qari, eski	6
老板	老闆	lǎobǎn	O	xo'jayin	7
老师	老師	lǎoshī	O	ustoz, o'qituvchi	2
了	了	le	YS	(qo'shimcha) yordamchi so'z	9
累	累	lèi	S	charchash	4
冷	冷	lěng	S	sovuq	8
礼物	禮物	lǐwù	O	sovg'a	5
里	裏 / 裡	lǐ	O	ichida	6

里边	裏邊 / 裡邊	lǐbian	O	ichki tomonida	6
练习	練習	liànxí	F/O	mashq bajarmoq; mashq	4
凉快	凉快	liángkuai	S	salqin	9
量	量	liáng	F	o'Ichamoq (xaroratni)	8
两	兩	liǎng	Son	ikki	3
林娜	林娜	Lín Nà	AO	Angliyalik talaba ismi	1
林强	林强	Lín Qiáng	AO	Lin Qiang (xitoy kishiniismi)	5
零	零	líng	Son	nol	7
龙	龍	lóng	O	ajdarho	5
楼	樓	lóu	O	bino	6
陆雨平	陸雨平	Lù Yǔpíng	AO	Xitoy jurnalistining ismi	3
路	路	lù	O	yo'l	6
路	路	lù	O	yo'l	9
路上	路上	lùshang	O	yo'lda	9
旅行	旅行	lǚxíng	F	sayohat qilmoq	10
绿	綠	lǜ	S	yashil	7
绿色	綠色	lǜsè	O	yashil rang	7
M					
妈妈	媽媽	māma	O	oyi	2
马大为	馬大為	Mǎ Dàwéi	AO	Amerikalik talaba ismi	1
马路	馬路	mǎlù	O	yo'l, ko'cha	6
吗	嗎	ma	SYS	<i>xa-yo'q javob talab qiladigan umumiy savol uchun ishlatiladigan so'roq yuklamasi</i>	1
买	買	mǎi	F	sotib olmoq	7
卖	賣	mài	F	sotmoq	7
慢	慢	màn	S	sekin, asta	9
忙	忙	máng	S	band	1
没	沒	méi	R	yoq	3
没关系	沒關係	méi guānxi	Id	hechqisi yoq	8
没问题	沒問題	méi wèntí	Id	muammo yo'q	7
每	每	měi	Ol	har	8
美国	美國	Měiguó	AO	Amerika Qo'shma Shtatlari	2
妹妹	妹妹	mèimei	O	singil	3
门	門	mén	O	eshik	6
们	們	men	SQ	"...lar" ko'plik qo'shimchasi (faqat jonli narsalar uchun)	2
米饭	米飯	mǐfàn	O	guruchli taom	2

面条儿	麵條兒	miàntiáor	O	lag'mon	2
名字	名字	míngzi	O	ism	1
明天	明天	míngtiān	O	ertaga	4
N					
哪	哪	nǎ	SO	qaysi	2
哪儿	哪兒	nǎr	SO	qayerda	6
哪里	哪裏 / 哪裡	nǎli	Id	kamtarlik ifodasi	7
那	那	nà	OI	anavi	2
男	男	nán	S	erkak (jins)	4
男生	男生	nánshēng	O	o'gi'l bola talaba	4
呢	呢	ne	SYS	qisqa savol berish uchun ishlatiladigan so'roq yuklamasi	1
内	内	nèi	O	ichki (ichki va tashqi)	8
内科	内科	nèikē	O	ichki kasaklilar	8
能	能	néng	MF	qila olmoq	8
你	你	nǐ	OI	sen	1
你们	你們	nǐmen	OI	sizlar	2
年	年	nián	O	yil	3
年轻	年輕	niánqīng	S	yosh	10
您	您	nín	OI	siz	2
牛仔裤	牛仔褲	niúzǎikù	O	jinsi shim	7
女	女	nǚ	S	ayol	3
女儿	女兒	nǚ'ér	O	qiz farzand	3
女生	女生	nǚshēng	O	qiz bola talaba	4
暖和	暖和	nuǎnhuo	S	iliq	9
P					
旁边	旁邊	pángbiān	O	yonida	6
朋友	朋友	péngyou	O	do'st	2
便宜	便宜	piányi	S	arzon	7
票	票	piào	O	chipta	9
漂亮	漂亮	piàoliang	S	chiroyli	3
苹果	蘋果	píngguǒ	O	olma	7
苹果园	蘋果園	Píngguǒyuán	AO	Pingguoyuan (metro bekati nomi)	9
Q					
起床	起床	qǐchuáng	FTSF	uyqudan turmoq	8
汽车	汽車	qìchē	O	avtomobil	9
千	千	qiān	Son	ming	7
前	前	qián	O	oldida	6

前边	前邊	qiánbian	O	old tomonda	6
钱	錢	qián	O	pul	7
巧克力	巧克力	qiǎokèlì	O	shokolad	5
请	請	qǐng	F	marhamat	1
请问	請問	qǐngwèn	F	kechirasiz	1
秋天	秋天	qiūtiān	O	kuz	9
去	去	qù	F	ketmoq, bormoq	4
全	全	quán	S	butun	8
全身	全身	quánshēn	O	butun badan	8
R					
让	讓	ràng	F	buyurmoq, iltimos	10
热	熱	rè	S	issiq	9
人	人	rén	O	odam	2
认识	認識	rènshi	F	tanimoq	1
日	日	rì	O	kun	5
S					
嗓子	嗓子	sǎngzi	O	tomoq	8
商店	商店	shāngdiàn	O	magazin	10
上	上	shàng	O	yuqorida, o'tgan	4
上海	上海	Shànghǎi	AO	Shanghai	2
上课	上課	shàngkè	FTSF	darsda	8
上网	上網	shàngwǎng	FTSF	internetga kirmoq	10
上午	上午	shàngwǔ	O	kunning birinchi yarmi	4
少	少	shǎo	S	kam, oz	4
谁	誰	shéi	SO	kim	3
身体	身體	shēntǐ	O	sog'liq	8
什么	什麼 / 甚麼	shénme	SO	nima	1
生日	生日	shēngrì	O	tug'ilgan kun	5
圣诞节	聖誕節	Shèngdàn Jié	AO	Rojdestvo	10
时候	時候	shíhou	O	vaqt, vaqtida	9
时间	時間	shíjiān	O	vaqt	4
食堂	食堂	shítáng	O	oshxona	6
事儿	事兒	shìr	O	narsa, ish (nimadir ish)	5
试	試	shì	F	qilmoq (biror narsni tatib ko'rmo)	7
是	是	shì	F	bo'lmoq fe'li	2
手	手	shǒu	O	qo'l	10
手机	手機	shǒujī	O	qo'l telefoni	10

寿面	壽麵	shòumiàn	O	umr lag'moni	5
售货员	售貨員	shòuhuòyuán	O	sotuvchi	7
书	書	shū	O	kitob	6
舒服	舒服	shūfu	S	qulay	8
属	屬	shǔ	F	tug'ilgan burj muchal ostida (yillarga)	5
树	樹	shù	O	daraxt	9
刷卡	刷卡	shuākǎ	FTSF	kredit kartochka	7
水	水	shuǐ	O	suv	8
睡	睡	shuì	F	uxlamoq	8
睡觉	睡覺	shuìjiào	FTSF	uxlamoq	8
说	說	shuō	F	gapirmoq	4
宋华	宋華	Sòng Huá	AO	Xitoylik talaba ismi	1
送	送	sòng	F	sovg'a bermoq	5
宿舍	宿舍	sùshè	O	yotoqxon	6
岁	歲	suì	HS	yosh	3
T					
他	他	tā	OI	u	1
她	她	tā	OI	u (ayol kishi uchun)	2
太	太	tài	R	o'ta, juda	1
特别	特別	tèbié	R	ayniqsa, juda	4
疼	疼	téng	S	og'rirmoq	8
体温	體溫	tǐwēn	O	tana xarorati	8
体育	體育	tǐyù	O	jismoniy tarbiya	6
体育馆	體育館	tǐyùguǎn	O	sport saroyi	6
天	天	tiān	O	kun	3
天安门	天安門	Tiān'ān Mén	AO	Tian'anmen	9
天气	天氣	tiānqì	O	ob-havo	8
条	條	tiáo	HS	yo'l, shim, uzun narsalar uchun hisob so'zi	6
跳	跳	tiào	F	sakramoq	5
跳舞	跳舞	tiàowǔ	FTSF	raqsga tushmoq	5
听	聽	tīng	F	tinglamoq	4
听说	聽說	tīngshuō	F	aytishlaricha	4
同学	同學	tóngxué	O	sinf-dosh	6
头	頭	tóu	O	bosh	8
图书馆	圖書館	túshūguǎn	O	kutubxon	6
W					
外婆	外婆	wàipó	O	ko'rmoq, qarama	10

晚	晚	wǎn	S	kech	3
晚上	晚上	wǎnshàng	O	kechqurun	3
王府井	王府井	Wángfǔjǐng	AO	Wangfujing (ko'chaning nomi)	10
王小云	王小雲	Wáng Xiǎoyún	AO	Wang Xiaoyun	2
网	網	wǎng	O	tarmoq	10
为什么	為什麼 / 為甚麼	wèi shénme		nima uchun	8
喂	喂	wèi	US	allo	10
文学	文學	wénxué	O	adabiyot	10
问	問	wèn	F	so'ramoq	1
问好	問好	wèn hǎo	FTSF	hol-ahvol so'ramoq	10
问题	問題	wèntí	O	savol	7
我	我	wǒ	OI	men	1
舞	舞	wǔ	O	raqs	5
X					
西	西	xī	O	g'arb	6
西边	西邊	xībian	O	ga'rb tomonda	6
西方	西方	Xīfāng	O	g'arb	10
喜欢	喜歡	xǐhuan	F	yoqtirmoq, yaxshi ko'rmoq	2
下	下	xià	O	pastda, tagida, keyingi	4
下午	下午	xiàwǔ	O	tushdan keyin	4
下雪	下雪	xià xuě		qor yog'moq	9
下雨	下雨	xià yǔ		yomg'ir yog'moq	9
夏天	夏天	xiàtiān	O	yoz	9
先	先	xiān	R	avval	6
先生	先生	xiānsheng	O	janob	7
现在	現在	xiànzài	O	hozir	4
线	綫	xiàn	O	yo'nalish	9
响	響	xiǎng	F	jaranglamoq	10
想	想	xiǎng	F/MF	xohlamoq	7
想	想	xiǎng	F	sog'inmoq	10
小	小	xiǎo	S	kichkina	2
小姐	小姐	xiǎojiě	O	xonim	6
校门	校門	xiàomén	O	maktab eshigi	6
些	些	xiē	HS	bir necha	7
写	寫	xiě	F	yozmoq	5
血	血	xiě	O	qon	8

谢谢	謝謝	xièxie	F	rahmat, tashakkur	1
新	新	xīn	S	yangi	6
星期	星期	xīngqī	O	hafta	5
星期日	星期日	Xīngqīrì	O	yakshanba	5
行	行	xíng	F	hop, bo'ldi, hop bo'ladi	4
姓	姓	xìng	F/O	familiyam... /familiya	1
休息	休息	xiūxi	F	dam olish	8
学	學	xué	F	o'qimoq, o'rganmoq	2
学生	學生	xuésheng	O	talaba	4
学习	學習	xuéxí	F	o'qimoq, o'rganmoq	2
学校	學校	xuéxiào	O	maktab	4
学院	學院	xuéyuàn	O	institut	10
雪	雪	xuě	O	qor	9
Y					
验血	驗血	yànxuè	FTSF	qon topshimoq	8
药	藥	yào	O	dori	8
要	要	yào	F	kerak	2
也	也	yě	R	ham	1
衣服	衣服	yīfu	O	kiyim	7
医生	醫生	yīshēng	O	doktor	3
医院	醫院	yīyuàn	O	kasalxona	8
一共	一共	yígòng	R	jami	3
一会儿	一會兒	yíhuìr	Son-Hs	biroz	5
一下	一下	yíxià	Son-Hs	fe'ldan keyin qo'yiladigan qo'shimcha	5
以前	以前	yǐqián	O	oldin	9
(一)点儿	(一)點兒	(yì) diǎnr	Son-HS	biroz	7
一起	一起	yìqǐ	R	birgalikda	4
意思	意思	yìsi	O	ma'no	4
银行	銀行	yínháng	O	bank	6
应该	應該	yīnggāi	MF	kerak, lozim	8
英国	英國	Yīngguó	AO	Angliya	5
英语	英語	Yīngyǔ	O	ingliz tili	3
用	用	yòng	F	foydalanish	10
游泳	游泳	yóuyǒng	FTSF	suzmoq	9
有	有	yǒu	F	bor	3
有(一)点儿	有(一)點兒	yǒu (yì) diǎnr	R	bir oz	8
有意思	有意思	yǒu yìsi		qiziqarli	4

右	右	yòu	O	o'ng	6
右边	右邊	yòubian	O	o'ng tomon	6
羽绒服	羽絨服	yǔróngfú	O	parkurtka	7
雨	雨	yǔ	O	yomg'or	9
语法	語法	yǔfǎ	O	grammatika	4
语言	語言	yǔyán	O	til	10
员	員	yuán	SQ	ayrim sohalarda shaxslarga biritirilga qo'shimchalar	7
月	月	yuè	O	oy	5
运动	運動	yùndòng	F	bilan shug'ullanish	8
Z					
再	再	zài	R	yana	7
再见	再見	zàijiàn	F	xayr, ko'rishguncha	2
在	在	zài	F	...da	1
在	在	zài	OK	shu yerda, ...de	8
咱们	咱們	zánmen	OI	biz, o'zimiz	5
早	早	zǎo	S	erta	2
早上	早上	zǎoshang	O	ertalab	2
怎么	怎麼	zěnmē	SO	qanday	7
怎么样	怎麼樣	zěnmeyàng	SO	qanday	1
展览	展覽	zhǎnlǎn	F	ko'rgazma	9
张	張	zhāng	HS	yupqa, yasi narsalar uchun hisob so'zi	3
着急	着急	zháojí	S	xavotirlanish	6
找	找	zhǎo	F	pul almashtirmoq	7
照片	照片	zhàopiàn	O	rasm	3
这	這	zhè	OI	bu	2
这儿	這兒	zhèr	OI	bu yer	6
针	針	zhēn	O	ukol	8
真	真	zhēn	R/S	juda/haqiqiy	3
知道	知道	zhīdào	F	bilmoq	6
只	祇	zhǐ	R	faqat	4
中国	中國	Zhōngguó	AO	Xitoy	3
中文	中文	Zhōngwén	O	xitoy tili	5
中药	中藥	zhōngyào	O	xitoy dorisi	8
重要	重要	zhòngyào	S	muhim	10
主意	主意	zhúyi	O	e'tibor bermoq	4
住	住	zhù	F	yashamoq	10
祝	祝	zhù	F	tabriklamoq, tilamoq	5

专业	專業	zhuānyè	O	kasb	4
最	最	zuì	R	eng	9
最近	最近	zuìjìn	R	oxirgi paytlarda, shu yaqin kunlarda	1
昨天	昨天	zuótiān	O	kecha	5
左	左	zuǒ	O	chap	7
左边	左邊	zuǒbian	O	chap tomon	7
坐	坐	zuò	F	o'tirmoq	1
坐	坐	zuò	F	o'tirmoq	9
做	做	zuò	F	qilmoq	3

补充生词 / 補充生詞

Supplementary Words

A

埃及	埃及	Āijí	AO	Misr	2
澳大利亚	澳大利亞	Àodàliyà	AO	Avstraliya	2

B

白色	白色	báisè	S	oq rang	7
杯	杯	bēi	O	stakan (bir stakan sut)	3
比萨饼	比薩餅	bǐsàbǐng	O	pitsa	2
脖子	脖子	bózi	O	bo'yin	8

C

参观	參觀	cānguān	F	tashrif buyurmoq	9
操场	操場	cāochǎng	O	sport maydonchasi	6
称呼	稱呼	chēnghu	F	chaqirmoq	7
城里	城裏 / 城裡	chéngli	O	shahar ichida	9
橙汁	橙汁	chéngzhī	O	apelsin sharbati	3
橙子	橙子	chéngzi	O	apelsin	7
厨房	廚房	chúfáng	O	oshxona	6
穿	穿	chuān	F	kiyinmoq	7
船	船	chuán	O	qayiq	9

D

打球	打球	dǎ qiú		to'p o'ynamoq	4
大便	大便	dàbiàn	O	kattasi	8
德国	德國	Déguó	AO	Germaniya	2
第一次	第一次	dì-yī cì		ilk marta	10
电脑	電腦	diànnǎo	O	kompyuter	10
电视	電視	diànshì	O	televizor	4
电子邮件	電子郵件	diànzǐ yóujiàn		elektron pochta	10
豆浆	豆漿	dòujiāng	O	soya qaylasi	3
端午节	端午節	Duānwǔ Jié	AO	Yoz fasli bayrami (Ajdarho qayiq festivali)	10

E

俄罗斯	俄羅斯	Éluósī	AO	Rossiya	2
饿	餓	è	S	och qolmoq	1
儿童节	兒童節	Értóng Jié	AO	Bolalarni himoya qilish kuni	10

F					
发	發	fā	F	yubormoq; jo'natmoq	10
发烧	發燒	fāshāo	FTSF	harorati ko'tarilmoq	8
法国	法國	Fǎguó	AO	Fransiya	2
分	分	fēn	HS	fen, tiyin	7
服务员	服務員	fúwùyuán	O	xizmatchi	3
G					
感冒	感冒	gǎnmào	F	shamollash	8
胳膊	胳膊	gēbo	O	qo'l (yelkadan bilakkacha)	8
工程师	工程師	gōngchéngshī	O	injener	3
公园	公園	gōngyuán	O	park	9
国庆节	國慶節	Guóqìng Jié	AO	Mustaqillik bayrami	10
H					
还行	還行	hái xíng		bo'ladi (hol-ahvolga nisbatan)	1
汉堡包	漢堡包	hànbǎobāo	O	gamburger	2
红色	紅色	hóngsè	O	qizil rang	7
猴	猴	hóu	O	maymun	5
后天	後天	hòutiān	O	indinga	5
滑冰	滑冰	huábing	FTSF	konkida uchmoq	9
火车	火車	huǒchē	O	poyezd	9
火车站	火車站	huǒchēzhàn	O	poyezd bekati	9
火锅	火鍋	huǒguō	O	Xuoguo (toam nomi)	10
J					
机场	機場	jīchǎng	O	aeroport	9
鸡	鷄	jī	O	tovuq	5
急诊	急診	jízhěn	O	baxtsiz xodisa	8
记者	記者	jìzhě	O	jurnalist	3
加拿大	加拿大	Jiānádà	AO	Kanada	2
角	角	jiǎo	HS	dzyao (1 yuan 10 dzyao yozmada)	7
京剧	京劇	jīngjù	O	Pekin operasi	10
经济	經濟	jīngjì	O	iqtisod	4
经理	經理	jīnglǐ	O	menedjer	3
惊喜	驚喜	jīngxǐ	O	syurpriz	10
酒吧	酒吧	jiǔbā	O	bar	6
K					
咖啡厅	咖啡廳	kāfēitīng	O	qahvaxona, kafe	6
开斋节	開齋節	Kāizhāi Jié	AO	Ramazon hayiti	10

可乐	可樂	kělè	O	kola	3
渴	渴	kě	S	chanqamoq	1
客厅	客廳	kètīng	O	mehmonxona	6
困	暈	kùn	S	toliqish	1

L

拉肚子	拉肚子	lā dùzi		ichketish, diareya	8
篮球	籃球	lánqiú	O	basketbol o'ynash	9
劳动节	勞動節	Láodòng Jié	AO	Mehnatkashlar bayrami	10
老虎	老虎	lǎohǔ	O	yo'lbars	5
老鼠	老鼠	lǎoshǔ	O	sichqon	5
累	累	lèi	S	charchamoq	1
历史	歷史	lishǐ	O	tarix	4
录音	錄音	lùyīn	O	audio yozuv	10
律师	律師	lǚshī	O	advokat	3

M

马	馬	mǎ	O	ot	5
马马虎虎	馬馬虎虎	mǎmǎhūhū	S	bo'ladi, yomon emas (hol-ahvolga nisbatan)	1
毛	毛	máo	HS	mao (1 yuan 10 maoga teng og'zaki nutqda)	7
美术馆	美術館	měishùguǎn	O	san'at muzeyi	9
面包	麵包	miànbāo	O	non	2

N

那儿	那兒	nàr	OI	u yerda	6
男朋友	男朋友	nán péngyou	O	o'g'il bola do'st	3
难	難	nán	S	qiyin	4
牛	牛	niú	O	sigir	5
牛奶	牛奶	niú nǎi	O	sut	3
女朋友	女朋友	nǚ péngyou	O	qiz bola do'st	3

P

拍照	拍照	pāizhào	FTSF	rasmga olmoq	7
排球	排球	páiqiú	O	voleybol o'ynash	9
跑步	跑步	pǎobù	FTSF	yugurmoq	4
葡萄	葡萄	pútāo	O	uzum	7

Q

骑	騎	qí	F	velosiped	9
起床	起床	qǐchuáng	FTSF	o'rindan turmoq	4
前天	前天	qiántiān	O	o'tgan kuni	5

轻松	輕鬆	qīngsōng	S	yengil	10
清明节	清明節	Qīngmíng Jié	AO	Xotirlash bayrami	10
清真餐厅	清真餐廳	qīngzhēn cāntīng		musulmonlar oshxonasi	6
情人节	情人節	Qíng rén Jié	AO	Sevishganlar kuni	10
晴	晴	qíng	S	ochiq, tiniq (havo)	10
裙子	裙子	qúnzi	O	yubka	7
R					
日本	日本	Rìběn	AO	Yaponiya	2
日记	日記	rìjì	O	kundalik	10
容易	容易	róngyì	S	oson	4
S					
商人	商人	shāngrén	O	tadbirkor	3
上边	上邊	shàngbian	O	yuqori tomon	6
上个月	上個月	shàng ge yuè		o'tgan oy	5
上星期一	上星期一	shàng Xīngqīyī		o'tgan dushanba	5
蛇	蛇	shé	O	ilon	5
师傅	師傅	shīfu	O	usta	9
售票员	售票員	shòupiàoyuán	O	bilet sotuvchi	9
书房	書房	shūfáng	O	kabinet; darsxona	6
帅	帥	shuài	S	chiroyli; ko'rkam (erkaklar uchun)	3
水	水	shuǐ	O	suv	3
水果	水果	shuǐguǒ	O	meva	7
睡觉	睡覺	shuǐjiào	FTSF	uxlamoq	4
T					
T恤	T恤	T xù	O	mayka	7
她	她	tā	O1	u (ayol kishi uchun)	1
太太	太太	tàitai	O	xola	3
泰国	泰國	Tàiguó	AO	Tailand	2
踢	踢	tī	F	tepmoq (futbol)	9
听力	聽力	tīnglì	O	eshitish	4
通	通	tōng	F	telefon orqali bog'lanmoq; qo'ng'iroq qilmoq	10
同学	同學	tóngxué	O	kursdosh	2
透视	透視	tòushì	F	rentgen qilish	8
腿	腿	tuǐ	O	oyoq (boldir)	8
W					
外边	外邊	wàibian	O	tashqarida	6
外科	外科	wàikē	O	jarrohlik bo'limi	8

晚饭	晚飯	wǎnfàn	O	kechki ovqat	4
卫生间	衛生間	wèishēngjiān	O	xojatxona	6
胃	胃	wèi	O	oshqozon	8
文化	文化	wénhuà	O	madaniyat	4
文学	文學	wénxué	O	adabiyot	4
卧室	臥室	wòshì	O	yotoqxona	6
乌兹别克斯坦	烏茲別克斯坦	Wūzibíékèsītǎn	AO	O'zbekiston	2
午饭	午飯	wǔfàn	O	tushlik	4

X

西班牙	西班牙	Xībānyá	AO	Ispaniya	2
西药	西藥	xīyào	O	g'arb dorisi	8
吸烟	吸煙	xī yān		sigaret chekmoq	7
下边	下邊	xiàbian	O	quyi (pastki) tomon	6
下个月	下個月	xià ge yuè		kelasi oy	5
下星期一	下星期一	xià Xīngqīyī		kelasi dushanba	5
先生	先生	xiānsheng	O	janob	3
香蕉	香蕉	xiāngjiāo	O	banan	7
小便	小便	xiǎobiàn	O	kichkinasi	8
新年	新年	xīnnián	O	yangi yil	10
学生	學生	xuésheng	O	talaba	3

Y

牙	牙	yá	O	tish	8
眼睛	眼睛	yǎnjīng	O	ko'z	8
羊	羊	yáng	O	qo'y	5
阳台	陽臺	yángtái	O	balkon	6
腰	腰	yāo	O	bel	8
音乐会	音樂會	yīnyuèhuì	O	konsert	5
印度	印度	Yīndù	AO	Hindiston	2
英国	英國	Yīngguó	AO	Angliya	2
樱桃	櫻桃	yīngtao	O	shaftoli	7
语言	語言	yǔyán	O	lingvistika, til	4
元	元	yuán	HS	yuan	7
运动	運動	yùndòng	O/F	sport	4

Z

早饭	早飯	zǎofàn	O	nonushta	4
针灸	針灸	zhēnjiǔ	O	igna sanchimoq	8
中国	中國	Zhōngguó	AO	Xitoy	2

中秋节	中秋節	Zhōngqiū Jié	AO	Hosil bayrami	10
祝贺	祝賀	zhùhè	F	tabrikلامoq	10
自行车	自行車	zìxíngchē	O	haydash	9
走路	走路	zǒulù	FTSF	piyoda yurmoq	9
足球	足球	zúqiú	O	futbol	9
左边	左邊	zuǒbian	O	chap tomon	6
作业	作業	zuòyè	O	uy vazifa	10

附录 3

3-Illova

汉字表

Xitoy belgilar indeksi

B

半 bàn 4

帮 bāng 10

贝 bèi 2

匕 bǐ 2

别 bié 4

病 bìng 8

C

草 cǎo 7

茶 chá 3

超 chāo 6

车 chē 9

衬 chèn 7

虫 chóng 5

出 chū 5

穿 chuān 8

床 chuáng 8

寸 cùn 4

D

打 dǎ 7

蛋 dàn 5

刀 dāo 4

等 děng 6

电 diàn 4

东 dōng 6

冬 dōng 9

肚 dù 8

度 dù 8

E

儿 ér 3

耳 ěr 5

F

饭 fàn 2

方 fāng 6

分 fēn 4

夫 fū 8

复 fù 10

G

戈 gē 10

跟 gēn 6

工 gōng 3

弓 gōng 3

狗 gǒu 3

古 gǔ 10

贵 guì 2

国 guó 2

果 guǒ 7

H

禾 hé 9

盒 hé 5

滑 huá 9

火 huǒ 8

J

寄 jì 10

家 jiā 3

见 jiàn 2

叫	jiào	1	凉	liáng	9	秋	qiū	9
教	jiào	10	林	lín	1	R		
街	jiē	6	路	lù	6	热	rè	9
巾	jīn	10	M			人	rén	1
进	jìn	1	么	me	1	认	rèn	1
近	jìn	1	米	mǐ	2	日	rì	4
井	jǐng	1	皿	mǐn	5	S		
聚	jù	5	名	míng	1	山	shān	3
K			明	míng	4	衫	shān	7
开	kāi	9	木	mù	1	上	shàng	2
看	kàn	2	目	mù	2	舌	shé	6
可	kě	10	N			舍	shě	6
刻	kè	4	男	nán	4	身	shēn	8
空	kōng	9	牛	niú	4	生	shēng	1
裤	kù	7	Q			尸	shī	5
快	kuài	5	期	qī	5	时	shí	4
L			其	qí	5	识	shí	1
老	lǎo	2	气	qì	5	矢	shǐ	6
礼	lǐ	5	汽	qì	9	事	shì	10
力	lì	1	钱	qián	7	手	shǒu	7
立	lì	4	且	qiě	7	书	shū	6

属 shǔ 5

水 shuǐ 9

睡 shuì 8

岁 suì 3

T

特 tè 4

疼 téng 8

天 tiān 3

田 tián 4

头 tóu 8

土 tǔ 1

W

王 wáng 2

文 wén 5

X

西 xī 6

惜 xī 5

下 xià 4

夏 xià 10

线 xiàn 9

心 xīn 2

行 xíng 6

姓 xìng 1

穴 xué 9

雪 xuě 9

Y

牙 yá 8

言 yán 1

炎 yán 8

羊 yáng 1

样 yàng 1

衣 yī 7

宜 yí 7

意 yì 4

应 yīng 8

英 yīng 3

泳 yǒng 9

游 yóu 9

友 yǒu 2

有 yǒu 3

又 yòu 2

雨 yǔ 9

语 yǔ 3

玉 yù 2

月 yuè 4

云 yún 2

Z

张 zhāng 3

找 zhǎo 10

折 zhé 7

知 zhī 6

中 zhōng 3

竹 zhú 6

祝 zhù 5

走 zǒu 6

足 zú 6

最 zuì 1

坐 zuò 1

普通话声母韵母拼合总表

Umumiy so‘zlashuvda boshlang‘ich va yakuniy kombinatsiyalar jadvali

Unli harf Undosh harf	a	o	e	-i[ɿ]	-i[ʅ]	er	ai	ei	ao	ou	an	en	ang	eng	i	ia	ie	iao	iou (iu)	ian
	a	o	e			er	ai	ei	ao	ou	an	en	ang	eng	yi	ya	ye	yao	you	yan
b	ba	bo					bai	bei	bao		ban	ben	bang	beng	bi		bie	biao		bian
p	pa	po					pai	pei	pao	pou	pan	pen	pang	peng	pi		pie	piao		pian
m	ma	mo	me				mai	mei	mao	mou	man	men	mang	meng	mi		mie	miao	miu	mian
f	fa	fo						fei		fou	fan	fen	fang	feng						
d	da		de				dai	dei	dao	dou	dan	den	dang	deng	di		die	diao	diu	dian
t	ta		te				tai	tei	tao	tou	tan		tang	teng	ti		tie	tiao		tian
n	na		ne				nai	nei	nao	nou	nan	nen	nang	neng	ni		nie	niao	niu	nian
l	la		le				lai	lei	lao	lou	lan		lang	leng	li	lia	lie	liao	liu	lian
g	ga		ge				gai	gei	gao	gou	gan	gen	gang	geng						
k	ka		ke				kai	kei	kao	kou	kan	ken	kang	keng						
h	ha		he				hai	hei	hao	hou	han	hen	hang	heng						
j															ji	jia	jie	jiao	jiu	jian
q															qi	qia	qie	qiao	qiu	qian
x															xi	xia	xie	xiao	xiu	xian
zh	zha		zhe		zhi		zhai	zhei	zhao	zhou	zhan	zhen	zhang	zheng						
ch	cha		che		chi		chai		chao	chou	chan	chen	chang	cheng						
sh	sha		she		shi		shai	shei	shao	shou	shan	shen	shang	sheng						
r			re		ri				rao	rou	ran	ren	rang	reng						
z	za		ze	zi			zai	zei	zao	zou	zan	zen	zang	zeng						
c	ca		ce	ci			cai	cei	cao	cou	can	cen	cang	ceng						
s	sa		se	si			sai		sao	sou	san	sen	sang	seng						